

OBMOČNO ZDRUŽENJE
VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO
LJUTOMER

PRLEKIJA V OGNJU OSAMOSVOJITVENE VOJNE 1991 LJUTOMER

Prlekija v ognju
osamosvojitvene vojne 1991

KOLOFON

Prlekija v ognju osamosvojitvene vojne 1991 - Ljutomer

Izdajatelj

Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje in Območno združenje zveze veteranov vojne za Slovenijo Ljutomer

Odgovorni urednik

Drago Ribaš

Avtorji prispevkov

Drago Ribaš, Ljubo Dražnik, Franc Slokan, Ciril Magdič, Tomislav Habolin. Alojz Novak, Ljubomir Smodiš, Miroslav Novak, Branko Novak, Janez Vencelj, Edvard Ljubec, Alojz Filipič, Ivo Tivadar, Franček Štefanec, Nada Tomani, Franc Tomanič, Cvetka Potočnik. Marjan Zanjковиč, Anton Horvat, Marija Cmager, Adolf Cmager, Lidija Kosi, Slavko Petovar, Mihael Kolbl, Stanko Ivanušič

Jezikovni pregled

Metka Sobočan Sarjaš

Grafični prelom in tisk

Video studio Signal d.o.o., Murska Sobota

Naklada

200 izvodov

Cena 15,00 EUR

Murska Sobota, oktober 2020

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Univerzitetna knjižnica Maribor

94(497.4)“1991“

PRLEKIJA v ognju osamosvojitvene vojne 1991 -Ljutomer / [odgovorni urednik Drago Ribaš]. - Ljutomer : Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje : Območno združenje zveze veteranov vojne za Slovenijo, 2020

ISBN 978-961-94995-1-1 (Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje)

ISBN 978-961-07-0186-6 (Območno združenje zveze veteranov vojne za Slovenijo)

1. Ribaš, Drago

COBISS.SI-ID 33096195

Kazalo

Knjigi na pot	7
Uvod	8
Čas do osamosvojitvene vojne	10
Občina Ljutomer od ustanovitve 1965 do osamosvojitvene vojne	10
Priprave na osamosvojitveno vojno – milica in TO ter organi Občine Ljutomer.	13
Organi za notranje zadeve v pripravah na osamosvojitveno vojno 1991	13
Priprave policije na izredne razmere in vojno v takratni Občini Ljutomer	21
Organizacija in delovanje Teritorialne obrambe v Občini Ljutomer v osamosvojitveni vojni 1991	25
Uvod	25
Priprave na oboroženi odpor	26
Načrt “Kamen”	27
Oviranje	28
Načrt “JEZERO”	28
Priprave TO Ljutomer na vojno	29
Formiranje MSNZ Ljutomer v letu 1990	31
Zaključek	37
Blokade mostov na reki Muri	38
Osamosvojitvena vojna na območju Občine Ljutomer	41
III.a Vojna za osamosvojitvev Republike Slovenije v Pomurju – kratek opis	41
Moč JLA pred 27. 6. 1991	42
Slovenska vojska	43
Kronologija osamosvojitvene vojne v Republiki Sloveniji	43
Opis vojne v Pomurju	49
KRONOLOŠKI POTEK BOJNIH AKTIVNOSTI	57
Prvi bojni spopad z nasprotnikom	60
Zaustavitev nasprotnika v Kačurah (27. 6. 1991, ob 12.00)	61
Spopadi Razkrižje, Veržej, Bunčani, Radenci, Gornja Radgona (27. 6. 1991, ob 18.00)	62
Spopad na Gibini in Banfiju (28. 6. 1991, ob 10.30)	63
Obdobje od 29. 6. do 2. 7. 1991	65
Preprečevanje ponovnega prodiranja JLA od 2. do 4. 7. 1991	68
Spopadi v Presiki, Pristavi, Ljutomeru in Hrastje - Moti (2. 7. 1991, ob 13.00)	68
Spopad v Gibini (2. 7. 1991, ob 13.00)	71
“Pogajanja” o predaji oklepnih vozil (4. 7. 1991, ob 10.00)	71
Sklepna ocena	72

Vpogled v nekatere elemente VIP v vojni 1991	73
Zaključek.	77
Poročilo o bojih policije v takratni Občini Ljutomer.	82
III.b Posamezna mesta spopadov – spomini predstavnikov TO in milice	90
Poročilo PM Ljutomer o boju na posameznih mestih spopadov	90
Borba v Presiki – 2. julij 1991.	95
Osamosvojitvev	97
Zbirni center Radoslavci	104
Zbirni center za vojne ujetnike v Zgornjih Ivanjcih	107
Enota za upravne zveze ter služba za opazovanje in obveščanje v Občini Ljutomer (pribl. 1989–1992).	108
Upravne zveze	108
Služba za opazovanje, obveščanje in alarmiranje.	110
Videnje vojne s strani takratnih predstavnikov gasilcev, Civilne zaščite, narodne zaščite, Zdravstvenega doma Ljutomer, predstavnikov Občine Ljutomer, občanov, predstavnikov medijev	114
Poročilo o delovanju civilne obrambe v Občini Ljutomer	114
Poročilo o delovanju Civilne zaščite v Občini Ljutomer	122
Intervju z veteranom Alojzom Filipičem	133
Cestne ovire – izdelali smo 40 enot.	138
Izpoved Frančka Štefaneca	140
Šola v naravi 1991 in aktivnost Osnovne šole Mala Nedelja v juliju 1991 med osamosvojitveno vojno.	141
Kurirska služba v KS Radoslavci	144
Spomini Cvetke Potočnik.	147
Spomin na vojno 1991	150
Spomini na osamosvojitveno vojno	152
DOŽIVLJANJE OSAMOSVOJITVENE VOJNE ZA SAMOSTOJNO SLOVENIJO V DRUŽINI ADOLFA CMAGERJA.	156
Tudi besede so orožje	158
Čas po koncu osamosvojitvene vojne do odhoda zadnjega vojaka	
JLA iz Republike Slovenije – ukrepi TO, milice in sanacija škode med vojno	161
Zavarovanje državne meje z Republiko Hrvaško	161
Povzročena materialna škoda	162
Razvoj lokalne samouprave na območju Občine Ljutomer (Ljutomer, Razkrižje, Veržej in Križevci pri Ljutomeru)	175
Občina Ljutomer.	175
Občina Veržej od osamosvojitve pa do danes.	176
Razvoj gasilstva v Veržeju po letu 1991.	177
Razvoj Občine Razkrižje od ustanovitve do danes in okoliščine nastanka	180

UVOD	180
Podatki o avtorjih	183
Zaključek in zahvala	193
Spominska znamenja v zvezi z osamosvojitveno vojno	194
Veteranski društvi osamosvojitvene vojne 1991 na območju Upravne enote	
Ljutomer	213
Polijsko veteransko društvo Sever za Pomurje	213
Utrinki iz dela društva PVD Sever za pomurje	216
ZDRUŽENJE VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO LJUTOMER	221
AKTIVNOSTI ZDRŽENJA	221
Utrinki iz dela OZVVS Ljutomer	223

Knjigi na pot¹

Spoštovani,

z veliko zanimanja sem prebrala to podrobno, a hkrati strnjeno in slikovito kronologijo osamosvojitvene vojne.

Popelje nas nazaj v čas barikad, preživetja letalskih napadov in zvokov tankovskih mitraljezov. Obenem pokaže dogajanje v zakulisju odločanja, kronološko popisano iz dneva v dan, ponekod iz minute v minuto.

Knjiga podčrta, da zmaga v nobenem trenutku ni bila samoumevna. Uvodoma postreže s številkami, ki pričajo, da je bil sovražnik speči orjak, ki smo ga udarili s sulico med oči, prebudili in razjezili.

JLA je pred začetkom vojne namreč premogla 180000 vojakov, 1850 tankov, 1060 bojnih oklepnih vozil ter okvirno 300 letal in 200 helikopterjev. Imela je tudi 11 podmornic in floto ladij. Del te uničujoče sile je bil namenjen na mejne prehode, da nas zapre v obroču poglavja zgodovine, ki se je izteklo.

Vsakdo, ki se je bil pripravljen postaviti na pot med vojašnico in mejnim prehodom ter izzvati agresorja, je bil izjemno pogumen. Vsak tank ali oklepnik je lahko priklical neskončno okrepitev.

Vojna v Sloveniji je k sreči in zahvaljujoč profesionalnosti, pripravljenosti ter odločnosti veteranov minila hitro v primerjavi s spopadi v sosednjih republikah nekdanje skupne države. Vendar nas knjiga hkrati spomni, da je bila to največja eksistenčna grožnja našim ljudem po drugi svetovni vojni. Zmaga pa je omogočila zasuk proti Evropski uniji.

Prihodnje leto bomo ponovno predsedovali Svetu EU, kar je izjemno priznanje našemu narodu in državi. Brez uspeha 1991 tega ne bi bilo, kot tudi ne tisočih drugih uresničenih idej v zadnjih tridesetih letih.

Pomembno je spomniti tudi, da osamosvojitve ni bila en velik enkratni podvig, ampak serija negotovih, neskončno tveganih in pogumnih akcij. Dan za dnem, z vedno bolj negotovim in razdražljivim nasprotnikom, ki se mu izteka čas in je pod političnim pritiskom za dosego rezultatov.

Zelo zanimiva je objava vojaških ukazov za zavzemanje objektov na državni meji. Predvidevajo stopnjevanje od pozivanja enot milice in Teritorialne obrambe k predaji do polnega bojevanja. V teh ukazih se navaja tudi opomnik slovenskim poveljnikom, da odgovarjajo vojaški oblasti in vojaškim zakonom SFRJ. Prihodnost domovine in lastno preživetje sta zvezana skupaj v eni življenjski preizkušnji.

Zelo pomembno in pozorno je tudi to, da knjiga izpostavi posameznike, ki so najbolj aktivno prispevali k varnosti ljudi ter s tem k prihodnosti države. Od vojaških, strateških in logističnih nalog – vse je bilo nujno. Prišel je izziv in ljudje so se odzvali, stopili v akcijo, dali vse, kar

¹ Mag. Olga Karba, županja Občine Ljutomer

so lahko, tudi življenja.

Hvala avtorjem in veteranskima organizacijama, ker sta strnili in prenesli bistvena sporočila o dogajanju med vojno. Priporočam vsem, da skozi branje obudimo spomin na ta prelomni čas in se vsak dan ravnamo po načelih, ki so tlakovala pot do zmage.

Mag. Olga Karba,
županja Občine Ljutomer

Uvod²

Spoštovani bralec, bralka, pričujoči zbornik nima namena postati pomembno delo zgodovinske znanosti, ampak ima namen zanamcem ohraniti spomin na dogodke v takratni Občini Ljutomer pred, med in takoj po osamosvojitveni vojni ter na koncu prikazati njen razvoj oziroma razvoj lokalne samouprave do danes.

Gre predvsem za poskus prikaza, kako se je razvijala Občina Ljutomer od ustanovitve do osamosvojitve in njene naslednice do danes, kako so se pripravljali organi v Občini Ljutomer na čas, ki je neizbežno prihajal, na čas razhoda s skupno državo. Posebej so pomembne priprave Teritorialne obrambe³ in postaje milice Ljutomer ter izkušnje iz tistega časa.

Občina Ljutomer je bila občina v novi državi, kjer je bilo največ spopadov s tankovskimi kolonami Jugoslovanske ljudske armade⁴, ki so prodirale iz sosednje Republike Hrvaške in od osmih kolon sta se prebili naprej samo dve, ena do Gornje Radgone, druga do Radencev. Ves čas so bile te oklepno mehanizirane kolone agresorja v spopadu s Teritorialno obrambo in miličniki postaje Ljutomer in posebne enote milice Uprave za notranje zadeve⁵ Murska Sobota.

Oklepno mehanizirane kolone JLA so prebijale barikade, nebrzdano streljale po hišah in uničevale, kar se je uničiti dalo. Ljutomer je preživel letalski napad letal JLA, pozive z listki ali plakati vrženimi iz letal, naj se ne upirajo.

Zbornik ima namen poleg kratkega opisa bojev prikazati predvsem človeško plat vojne. Pomoč prebivalstva TO in milici pri postavljanju barikad in njihovi obrambi, pomoči pri oskrbi enot TO in milice, pridobivanju informacij, žrtvovanju in občutkih, ko jim je domove rušila do sedaj njihova JLA.

Članice in člani Območnega združenja Zveze veteranov vojne za Slovenijo Ljutomer, članice in člani Policijskega veteranskega društva Sever za Pomurje smo skupaj s pomočjo sedanjih občin naslednic takratne Občine Ljutomer – Ljutomera, Razkrižja, Veržeja in Križevca pri Ljutomeru poskušali zbrati čim več dokumentacije, pričevanj, zapisov in drugega gradiva, da ga ohranimo za zanamce.

2 Drago Ribaš

3 V nadaljevanju TO

4 V nadaljevanju JLA

5 V nadaljevanju UNZ

Prav tako pa je to gradivo namenjeno tudi proučevanju tega obdobja v bodoče kot gradivo za analizo časa in razmer v drugi polovici prejšnjega stoletja. Predvsem pa za bodoče rodove – živeče na tem območju, da bodo razumeli čas in razmere, v katerih je prišlo do prelomnih dogodkov v takratni Socialistični federativni republiki Jugoslaviji⁶, ki so vodili v ponovno razcepitev države, ki pa se že nekaj časa ni več držala načel, na katerih je bila ustanovljena in utemeljena na II. zasedanju AVNOJ-a7 v Jajcu, 29. 11. 1943.⁸

Prav tako je potrebno opozoriti na nesposobnost zvezne administracije, ki ni znala najti izhoda iz gospodarske in pozneje vedno hujše politične krize, ki je trajala preveč časa. Zato se je vrh takratne SFRJ zelo motil, ko je ocenjeval, da bo s kratko policijsko intervencijo JLA preprečil odhod Slovenije iz skupne države. Ni se zavedal, da so ljudje želeli spremembe, ne samo vladajoča politika in da so bili prebivalci Slovenije enotni v tem bolj kot kadarkoli prej.

Uredniški odbor je poskušal pridobiti tudi čim več oseb, ki so delovale v t. i. civilnih strukturah od Civilne zaščite, do gasilcev, medicinskega osebja in seveda tudi predstavnikov oblasti. Prav tako so pomembna pričevanja občanov, ki so doživeli spopade, pomagali postavljati barikade in opravljali še druge aktivnosti, ki so pripomogle k uspešnemu delovanju enot TO in milice.

Uredniški odbor ni imel namena pisati nove zgodovine, ampak za proučevalce zgodovine zavarovati gradivo in pričevanja o dogodkih pred, med in takoj po osamosvojitveni vojni. Takratna Občina Ljutomer je bila najbolj oblegana občina v naši državi s strani JLA – vstopilo je osem oklepno mehaniziranih kolon in samo zadnja se je umaknila, preden je uporabila orožje – pa vseeno eno najbolj prezrtih območij v državi s strani preučevalcev zgodovine tistega časa.

Zbornik je napisan kot prispevek posameznega avtorja in odraža avtorjevo gledanje na dogodke tistega časa, njegove spomine, občutja in ravnanja v tem obdobju. Dokumenti, ki so objavljeni, so pridobljeni iz arhiva slovenske policije, zasebnih zbirk piscev in drugih, ki so jih prispevali za namen objave te publikacije.

6 V nadaljevanju SFRJ

7 *Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije – Antifašistični svet narodne osvoboditve Jugoslavije*

8 Eden o pomembnejših sklepov je bil: Jugoslavija se mora zgraditi na demokratičnem principu kot državna skupnost enakopravnih narodov. Jugoslavija bo urejena po federativnem principu, zajemala bo šest enakopravnih republik (Bosna in Hercegovina, Črna gora, Hrvaška, Makedonija, Slovenija in Srbija) in pet priznanih narodov (Muslimani so kot narod bili priznani z amandmaji na ustavo ob koncu šestdesetih let prejšnjega stoletja).

Čas do osamosvojitvene vojne

Občina Ljutomer od ustanovitve 1965 do osamosvojitvene vojne

⁹V času druge svetovne vojne je v Ljutomeru večino časa deloval tako okrajni kot okrožni odbor osvobodilne fronte, ki bil samo organ organizacije odpora proti okupatorju ampak tudi oblastni organ nove države.¹⁰

Z Zakonom o upravni razdelitvi federalne Slovenije z 8. 9.1945 je bil ustanovljen okraj v Ljutomeru, ki je spadal v okrožje Maribor. Pozneje, februarja 1948, je zakon o upravni razdelitvi Ljudske republike Slovenije ustanovil samostojen okraj v Ljutomeru. Nova sprememba organizacije se je zgodila že maja 1949, ko so bili ustanovljeni okraji v okviru oblasti. Ljutomer je spadal v mariborsko oblast.

19. 4. 1952 pa se je Ljudska republika Slovenija razdelila na mesta, okraje in občine. Ustanovljen je bil okraj v Murski Soboti, v katerega je spadalo deset občin, med njimi tudi Občina Ljutomer. Z zakonom o območju okrajev iz leta 1960 se je število občin v okraju Murska Sobota zmanjšalo na šest, Ljutomer je ostal občina.

Že leta 1964 je bila organizacija spet spremenjena, v Sloveniji in je bil ustanovljen veliki okraj v Mariboru s petnajstimi občinami, med katerimi je bila tudi Občina Ljutomer. Naslednje leto so po spremembi Ustave Socialistične republike Slovenije (1965) pa so odpravili okraje in določili, da so družbenopolitične skupnosti v Sloveniji republika in občina in je bilo ustanovljenih 60 občin, med katerimi je bila tudi Občina Ljutomer.

V skladu z načeli socialističnega samoupravljanja je bila določena tudi posebna vloga krajevni skupnosti, ki je ostala sestavni del občine, vendar so bile na njo prenesene številne pristojnosti. Občina je postala oblastni organ in upravni organ na 1. stopnji odločanja.

¹¹Občinska skupščina je postala organ upravljanja in najvišji organ oblasti v okviru pravic in dolžnosti občine kot družbenopolitične skupnosti. Občinska skupščina ustanovi izvršni svet kot izvršilni organ skupščine. Skupščino so sestavljali trije zbori:

zbor združenega dela,

zbor krajevnih skupnosti in

družbenopolitični zbor.

Občinska skupščina pa je lahko ustanovila delovna telesa za pomoč pri izvajanju nalog: svete, odbore in komisije.

¹²Občina Ljutomer je bila ustanovljena ob teritorialnem preoblikovanju takratnih komun 3. 10. 1994. Nastala je tako, da se je iz komune Ljutomer brez teritorialnih sprememb preoblikovala v Občino Ljutomer. Komuna Ljutomer je ob preoblikovanju v občino štela 69 naselij (naselje

9 Drago Ribaš

10 Krenn M. idr. (2014): Zgodovina pomurske policije in orožništva, str. 112.

11 Statistični letopis Slovenije 1991

12 Vzpostavitev lokalne samouprave v Republiki Sloveniji v številkah: obseg pojava teritorialna sprememba od leta 1971 do leta 2006, ocenjen s številom prebivalcev; Statistični urad Republike Slovenije, 2007. – (Posebne publikacije / Statistični urad Republike Slovenije; 2007, št. 6.2, Upravna teritorialna razdelitev)

Bolehnečici, ki je do 2. 10. 1994 pripadalo komuni Ljutomer, je odšteto) in 18759 prebivalcev in je obsegala 175,3 km² ozemlja. Po merilih Statističnega urada Republike Slovenije je sodila tedanja Občina Ljutomer med srednje velike občine. Teritorialni obseg današnje Občine Ljutomer je bil določen ob spremembah območij občin 7. 8. 1998. Tedaj so bili iz Občine Ljutomer izločeni trije kraji, iz katerih so nastale tri manjše občine:

- Križevci,
- Razkrižje in
- Veržej .

Za upravni del nalog države pa so bile ustanovljene upravne enote na območju prejšnjih občin, tako je bila ustanovljena tudi Upravna enota Ljutomer.

Občina Ljutomer je v času po drugi svetovni vojni do osamosvojitve dosegla pomemben razvoj na področju gospodarstva, kmetijstva, turizma in še druge.

¹³Ljutomer – kratek sprehod skozi čas

9. stol. – prva pisna omemba lokacije

1249 – prva pisna omemba Ljutomera

1265 – pisna omemba Ljutomera kot trga

1494 – val priseljencev iz Krbave, prebežniki pred Osmani

1538 – Ogri preusmerijo tok reke Mure (ki ogrozi Mursko polje)

1605 – čez 4000 hajdukov ropa po pokrajini

1656 – epidemije kuge

1663 – velik požar v trgu

1690 – največji čarovniški proces, trajal kar tri leta

1685–1712 – roparski napadi ogrskih vstajnikov, Krucev

1689 – v požaru pogorela večina trških hiš

1697 – spor z gosposko, braneški podložniki ogrozili Ljutomer

1729 – z Glavnega trga odstranijo sramotilno kletko

1746 – vladarica Marija Terezija podeli nove trške privilegije

1749 – prične se urejati Terezijanski kataster

1755 – ureditev meje med Štajersko in Ogrsko

1868 – ustanovitev čitalnice in izvedba 1. slovenskega tabora

- 1871 – ustanovljeno trško gasilsko društvo
- 1872 – delovati prične okrajna posojilnica
- 1875 – ustanovi se kasaško dirkalno društvo
- 1886 – v trgu deluje vodovod
- 1890 – zgrajena kolodvorska zgradba in železnica do Radgone
- 1898 – izgradnja osnovne šole
- 1903 – ustanovitev murskega Sokola, lovskega društva
- 1905 – Grossmann posname prvi slovenski filmski zapis
- 1912 – deluje trška elektrarna
- 1919 – ustanovitev ljutomerske meščanske šole
- 1924 – železnica do Murske Sobote
- 1927 – trgu podeljene mestne pravice, ustanovljena glasbena šola
- 1958 – odprtje 1. slovenske trgovine »*postrezi si sam*«
- 1963 – ustanovitev gimnazije, poplava ogrozi mesto in okolico
- 1991 – osamosvojitvena vojna, Ljutomer pridobi častni bojni znak
- 1994 – ustanovitev Občine Ljutomer s sedežem na Vrazovi ulici 1, 9240 Ljutomer

Vir: Občina Ljutomer – Jeruzalem iz zraka

Priprave na osamosvojitveno vojno – milica in TO ter organi Občine Ljutomer

Organi za notranje zadeve¹⁴ v pripravah na osamosvojitveno vojno 1991¹⁵

ONZ so se večkrat v osemdesetih letih prejšnjega stoletja srečali s ponovnimi poskusi centralizacije. Centralno je ostala vodena samo služba državne varnosti. Bili so razni takšni poskusi, kot je poenotenje uniforme miličnikov (slovenske so bile bolj kvalitetne), poenotenje informacijskega sistema, ker bi s tem dobili nadzor nad podatki iz sistema slovenskih ONZ, ki je bil takrat že v dobri meri digitaliziran (oznake na uniformah in podobno).

Zvezni organi za notranje zadeve so prvič tudi nedvoumno ugotovili pri slovenskem kontingentu miličnikov na Kosovu leta 1989, ko so želeli poslati slovenske miličnike, da spravijo rudarje, ki so stavkali v rudniku, na površje tudi s silo, če bo potrebno. Slovenski republiški sekretar za notranje zadeve, Tomaž Ertl, je to prepovedal in slovenski miličniki tako niso upoštevali ukaza zveznega sekretarja za notranje zadeve.

Prvi javni odmev je zvezna administracija doživela ob akciji Sever 1. 12. 1989, ko slovenski ONZ ne samo, da niso želeli zavarovati »mitinga resnice« v Ljubljani, ampak so ga prepovedali in zaradi te prepovedi prvič po II. svetovni vojni zaprli notranjo republiško mejo s Socialistično republiko Hrvaško. Posebne enote milice so zaprle notranjo mejo in center Ljubljane. Pomembno pa je bilo tudi, da je takratno politično in tudi državno vodstvo jasno povedalo, da mitinga resnice v Ljubljani ne dovolijo in da bodo ONZ storili vse, da se to ne uresniči.

Republiški sekretar za notranje zadeve, Tomaž Ertl, je na kolegiju zveznega sekretarja za notranje zadeve slednjemu in kolegom iz drugih republik v Zagrebu povedal, da bodo ONZ in predvsem milica zaustavili vse, ki bodo želeli vstopiti v Socialistično republiko Slovenijo iz Hrvaške, zaustavili na meji in pri tem uporabili vsa sredstva, ki so na voljo. To je zaleglo in so ostali sekretarji odpovedali demonstrante iz svojih sredin tako, da se je na mejo pripeljalo le nekaj vozil, ki pa so se pred blokado milice obrnili in odšli.

Te provokacije so zelo poslabšale odnose ne samo med politikami, ki so po akciji Sever v skupščini z zakonom legalizirali politične stranke in jim omogočili odhod na volitve aprila leta 1990, ampak tudi na strokovni ravni. Zaostrovali pa so se tudi odnosi z Jugoslovansko ljudsko armado¹⁶, ki se je imela za branik obstoja federacije kljub temu, da je v praksi zagovarjala in v praksi izvajala pro srbsko politiko t. i. »Velike Srbije«. Predvsem protiobveščevalna služba¹⁷ JLA, ki je začela nadzirati ONZ, tako enote kot posamezne starešine.

14 To je bilo ime takratne policije, ki so jo na regionalni in lokalni ravni sestavljale milica, kriminalistična služba in služba državne varnosti kot operativne službe in logistika kot zaledna služba, na državni ravni so se te službe razdelile bolj podrobno – uradna kratica je bila ONZ.

15 Drago Ribaš

16 V nadaljevanju JLA

17 Njena uradna kratica je bila KOS – kontraobveščajna služba.

Aktivnosti KOS-a so bile zelo hitro zaznane, zato so tudi ONZ izvajali zaščitne ukrepe in tudi sami nadzirali enote JLA in posamezne starešine. Po volitvah aprila 1990 in predvsem po imenovanju novega izvršnega sveta¹⁸ je predsedstvo SFR Jugoslavije na pritisk JLA izdalo že od januarja 1990 pripravljen ukaz o odvzemu orožja TO oziroma uradno o zavarovanju tega orožja v objektih JLA.

Tudi ONZ so pričakovali podoben ukrep. Zaradi tega so se že poleti 1990 začele aktivnosti z deponiranjem orožja na rezervne lokacije oziroma skrivne depoje. Te ukrepe je usklajevala skupna koordinacija ONZ in TO, ki se je imenovala Manevrska struktura narodne zaščite¹⁹. To ime so oprli na določbe Zakona o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti²⁰, ki je od 179. do 194. člena obravnaval narodno zaščito, da bi tako dobili vsaj približno pravno podlago, ker je sicer zaradi razmer najbrž legitimno delovanje vseeno pomenilo hudo kršitev zvezne zakonodaje.

MSNZ je imela nalogo pripraviti ONZ in teritorialno obrambo ter celo republiko na morebitne izredne razmere ali vojno. Njeno delovanje je prenehalo po spremembah ustave Socialistične republike Slovenije konec septembra 1990 in njeni vključitvi v republiški sekretariat za ljudsko obrambo.

Jeseni 1990 so razmere v državi in Sloveniji še bolj zaostrole, tako je JLA 4. 10. 1990 zasedla republiški štab TO in smo nekaj časa imeli dva štaba TO, enega imenovanega od republiškega vodstva in drugega od JLA. Razmere so bile zelo zaostrene, potem spet decembra, ko se je Slovenija pripravljala na plebiscit, istočasno pa je JLA onemogočila dostop do evidenc nabornikov²¹. Po odločitvi na plebiscitu pa so bili ONZ praktično poleg rednega dela stalno v pripravi na morebitne izredne razmere, protiobveščevalni dejavnosti in nadzoru nad aktivnostmi JLA.

Vir: Arhiv policije – Depeša UNZ Murska Sobota iz 30. 4. 1991 dokazuje, da namen odvzema nabornih evidenc s strani JLA še ni prenehal.

Vrstile so se provokacije še posebej po začetku služenja vojaškega roka slovenskih nabornikov v TO. Provokacija v Pekrah, ko je JLA na zadržanje njihovih dveh izvidnikov²², ki sta tajno nadzorovala učni center Teritorialne obrambe v Pekrah, reagirala tako, da je z oklepniki obkolila učni center. To je povzročilo burno reakcijo med prebivalci Maribora, ki so obkolili vojašnice JLA v Mariboru. Pri tem je eden od demonstrantov padel pod kolesa oklepnika, ki ga je prevozil, kar je bila prva žrtev osamosvojitvene vojne, ki se še uradno ni začela.

18 Danes se ta organ imenuje vlada.

19 V nadaljevanju MSNZ

20 Zakon o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti (Uradni list SRS, št. 35/82 in Uradni list RS, št. 15/91 – ZOZ)

21 V tistem času so bile evidence vodene še ročno.

22 23. 5. 1991

106

Vsem načelnikom UNZ

Po sklepu ZSLO bi morali vsi OOU za LO dne 10.12.1990 in v dneh po tem datumu izročiti sezname nabornih evidenc novoustanovljenim vojaškim okrožjem oziroma odsekom. Pričakovati je, da bodo vojaški organi poskušali doseči v dneh od 10.12.1990 dalje. Predvidoma bodo v posamezne OOU za LO prišle skupine oficirjev in uradno zahtevale take sezname.

V prostorih OOU za LO bodo v teh dneh stacionirane posebne intervencijske skupine TO, ki bodo intervenirale ob neuspeli intervenciji milice oziroma ob vstopu vojaških oseb v te prostore.

Da bi delavci milice ravnali enotno v vsej Sloveniji, vam dajemo nekaj usmeritev za delo:

I.

- vse PM s splošnim delovnim področjem morajo imeti pripravljene intervencijske skupine, v kateri so najmanj trije miličniki; ✓
- Miličniki v intervencijski skupini so obleženi v dnevni komplet uniforme, oboroženi z osebnim orožjem, pri sebi pa imajo gumičevko in lisice ter radijsko postajo; ✓
- intervencijska skupina se na poziv varnostnika ali ob sprožitvi signalno-varnostne naprave OOU za LO odpelje na kraj pa najkrajši poti, brez uporabe posebnih luči in zvočnih signalov; ✓
- vodja intervencijske skupine ob prihodu ugotovi vzrok za intervencijo in opozori starešine JLA, da morajo upoštevati opozorila varnostnika. V primeru, da opozoril (ne) upoštevajo, v skladu s pooblastili ugotovi identiteto starešin z legitimiranjem; ✓
- v primeru, da starešine pri legitimiranju odklonijo nudenje identifikacijskih podatkov, jih povabi na PM zaradi ugotavljanja identitete. Če povabilo odklonijo jih opozori, da prostor morajo zapustiti;
- v primeru, da starešine (ne) upoštevajo ukazov in opozoril in vztrajajo pri svojih zahtevah, vodja intervencijske skupine takoj obvesti SSD UNZ, miličniki pa se postavijo tako, da s telesom onemogočijo vhdv v prostore OOU za LO. Če vojaške osebe hočejo vstopiti s silo ali hočejo uporabiti proti miličnikom silo le-ti takoj obvestijo UNZ, ta pa na kraj takoj pošlje oddelek PEM, ki z opozorilom in svojo navzočnostjo poskuša preprečiti nasilen vstop v objekt. ✓

II.

- v primeru, da vođa intervencijske skupine ob prihodu na kraj

Vir: Arhiv policije – Navodilo Republiškega sekretarja za notranje zadeve Socialistične republike Slovenije – danes Ministrstvo za notranje zadeve RS

(Pomen kratic ZSLO – zvezni sekretariat za ljudsko obrambo; OOU – občinski upravni organ; LO – ljudska obramba; PM – postaja milice; PEM – posebna enota milice).

2.

...vi, da so s starešinami tudi pripadniki vojne policije, intervencijska skupina opravi blokado objekta in obvesti UNZ, pa glede na število vojaških oseb na kraj pošlje v pomoč ustrezno formacijo PEM - oddelek ali vod;

- komandir oddelka ali voda ob prihodu na kraj opozori vojaške osebe, da je vstop v prostore OOU za LO prepovedan in jih pozove, da objekt zapustijo. V primeru, da opozorila ne upoštevajo se miličniki PEM postavijo tako, da s telesom onemogočijo vstop v prostore OOU za LO. V vseh primerih fizičnega ali oboroženega napada na delavce milice intenziteta samoobrambe ne sme biti večja od intenzitete napada.

III.

- v primeru, da varnostnik zgradbe OOU za LO sporoči na PM, da so se pri njem zglasile starešine JLA, ki so želele vstopiti v prostore in so na njegovo opozorilo objekt zapustile, PM takoj obvesti UNZ. Zaradi predpostavke, da se bodo starešine vrnile s spremstvom vojne policije, UNZ takoj pripravi ustrezno formacijo PEM, ki bo intervenirala le na poziv enote TO, ki bo takoj po odhodu starešin JLA opravila zunanje varovanje objekta. Enota PEM ob intervenciji ravna tako, kot je določeno v drugi alineji poglavja II.

Vodilni in vodstveni delavci lahko ukaze in naročila sprejemajo le od vodstva RSNZ in ne od drugih organov.

V vsakem primeru uporabe orožja s strani vojaških oseb zoper delavce milice, pripadnike TO in delavce OOU za LO je potrebno takoj obvestiti RSNZ. UNZ na območju katere je bilo orožje uporabljeno mora takoj izvesti mobilizacijo aktivnega sestava in PEM II. RSNZ bo v takem primeru takoj odredil ustrezno mobilizacijo delavcev ONZ na celotnem območju R Slovenije.

Z vsebino depeše seznanite predstojnike OOU za LO in komandante TO.

Igor BAVČAR

Vir: Arhiv policije (stran 2) – Ukaz načelnikom UNZ glede možnosti odvzema evidenc nabornikov, v ONZ so se aktivnosti glede tega vodile pod »akcijo plebiscit«.

Štev.: KAO2

Vsem načelnikom UNZ

Naročamo, da takoj prenehate z dosedanjimi dogovornjenimi aktivnostmi PEM.

Pripadniki PEM ostajajo še naprej v pripravnosti na domu.

V ponedeljek dne 10.12.1990 aktivirajte PEM I tako, da bodo od 06.00 ure naprej v pripravnosti na mobilizacijskem zbirališču oziroma po vaši oceni na drugi lokaciji.

IB

Vir: Arhiv policije – Dopolnitev gornjega ukaza z aktiviranjem PEM-a po formaciji I, torej samo aktivni pripadniki milice

Pri tem so posredovale tudi posebne enote milice, tudi 7. bataljon UNZ Murska Sobota, katerih naloga je bila zavarovati demonstrante pred JLA. Napetosti so se stopnjevale do razglasitve samostojnosti in neodvisnosti (25. 6. 1991) in nato naslednji dan še med razglasitvijo le-te eskalirale v oboroženo agresijo JLA. Za slovenske ONZ je tako vojna z JLA potekala od decembra 1989 včasih na odkriti, včasih na prikriti ravni, čeprav do začetka osamosvojitvene vojne ni bilo oboroženega spopada. Bila je predvsem vojna na obveščevalno protiobveščevalni ravni.

V vseh teh razmerah so bili udeleženi tudi ONZ na regionalni ravni, torej na UNZ in na lokalni ravni, torej na postajah milice, ki so izvajali marsikatero ukrepe, za katere niso vedeli, kakšen je bil njihov namen in pomen predvsem v času delovanja MSNZ.

UPRAVA ZA NOTRANJE ZADEVE
MURSKA SOBOTA

00408

- SSIFIRANO
" D X "

DEP.SSTEV. : 21/1-2/101
DNE: 30/4-1991

PM M .SOBOTA , G.RADGONA , LJUTOMER , LENDAVA

RSLO R SLOVENIJE, JE ZARADI SPREJEMA DOPOLNIL ZVEZNEGA ZAKONA O VOJASSKI DOLZZNOSTI Z DNE 26/4-1991, POSREDOVAL VSEM OBCHINSKIM IN MESTNEMU UPRAVNEMU ORGANU ZA LO DOPIS O PODSTREMEM VAROVANJU NABORNE EVIDENCE. V DOPISU JIM JE NAROCIL , DA OBNOVIJO DOGOVORE GLEDE VAROVANJA NABORNE EVIDENCE NA PM ALI DA JIH USTREZNO ZAVARUJEJO IZVEN URADNIH PROSTOROV UPRAVNEGA ORGANA ZA LO .

V PRIMERU , DA SE PREDSTAVNIKI UPRAVNIH ORGANOV ZA LO ZGLASIJO NA PM, SE DOGOVORITE ZA USTREZEN NACHIN VAROVANJA NABORNE EVIDENCE. HRAMBA EVIDENCE NA PM NAJ BI BILA LE V IZJEMNIH PRIMERIH , KO SO IZKORISSCHENE VSE MOZZNOSTI VARNE HRAMBE NA DRUGIH LOKACIJAH.

O VSEH ZAPROŠILIH DEPESSNO OBVESSCHAJTE OSD RSNZ R SLOVENIJE.

V PRIMERU , DA BI VOJASSKI ORGANI ZZELELI URESNICHITI NAPOVEDI O NASILNEMU ODVZEMU NABORNIH EVIDENC, RAVNAJTE V SKALDU Z USMERITVAMI RSNZ (DEP.SST. 0211-1-4-K03 Z DNE 8/12-1990).

MILAN HORVAT
NACHELNİK INSSPEKTORATA MILICE
SAMOSTOJNI INSSPEKTOR

Vir: Arhiv policije – Depeša UNZ Murska Sobota iz 30. 4. 1991 dokazuje, da namen odvzema nabornih evidenc s strani JLA še ni prenehal.

>St.dokumenta: sejaka01
 >Dne : 24/1-1991
 >Avtor : Renato KRAJNC
 >Zadeva : Obvestilo
 >Zveza :
 >Vsebina :

00394
 Uradna tajnost
 Strogo zaupno
 - DX -

PREKLICANA TAJNOST
 ŠTEVILKA DOKUMENTA: 022-81/2009/54
 DATUM: 25. 5. 2010

VSEM UPRAVAM V RSNZ
 VSEM NAČELNIKOM UNZ IN CSDV
 IC DNZ
 SE RSNZ

Na temelju zbranih obvestil organov za notranje zadeve v Republiki Sloveniji je bilo 23/1 ugotovljeno, da so enote JLA v Republiki Sloveniji dobile navodilo, da poostrijo nadzor nad varovanjem vojaških objektov, povečajo mobilnost in uvedejo stopnjo pripravljenosti ter ukinejo vse dopuste vojakov ter starešin v enotah. Komandanti enot JLA so opozorjeni, da dosledno izvajajo načrtovane delovne naloge v skladu s sprejetimi načrti in ukazi. Aktivnosti enot JLA so povezane z nalogami, ki zadevajo sporočilo ZSLO o razpustitvi mobiliziranih skupin in paravojaških formacij v Republiki Hrvatski. Prav tako imajo enote JLA naloge spremljanja aktivnosti organov za notranje zadeve ter enot TD na območju Slovenije ter možno njihovo zadrževanje oz. delovanje v bližini vojaških objektov.

V zvezi z realizacijo nalog so potekali sestanki s starešinami enot JLA, poostrena je bila notranja kontrola ter dodatno okrepljeno varovanje državne meje.

Po objavi sporočila ZSLO so v večernih urah 23/1-1991 organi za notranje zadeve Hrvatske okrepili varovanje in nadzor nad strateškimi objekti (objekti komunikacij, obveščanja, zvez in letališč) na območju Hrvatske, predvsem pa na širšem območju Zagreba. Okrepljen pa je tudi nadzor nad aktivnostjo enot JLA.

Na temelju ugotovitev varnostnih in obrambnih organov Hrvatske je predvidena 24/1-1991 ob 12.00 uri popolna borbena pripravljenost enot 5. armadnega območja. Trenutno niso načrtovane nikakršne konkretne aktivnosti, predvideno je aktiviranje dveh brigad 5. armadnega območja (ena oklopna in ena mehanizirana ali dve mehanizirani). Ena od brigad naj bi bila usmerjena na področje PETRINJA - VIRGIN MOST, druga pa na območje CERKLJE - LJUBLJANA. Predvidena je premestitev treh bataljonov vojaške policije. Njihova lokacija naj bi bila Zagreb, Cerklje ali Ljubljana in Karlovac ali Bjelovar. Doslej ni bil izdan ukaz, da se to izvede. Po zbranih obvestilih je njihova naloga zavarovanje dela pravosodnih vojaških organov.

Vir: Arhiv policije – Dokaz, da se razmere ne umirjajo, je navodilo Republiškega sekretarja za notranje zadeve iz 24. 1. 1991, ki zaradi razmer na Hrvaškem in odreditvi popolne bojne pripravljenosti odreja poostrene ukrepe v ONZ.

V zvezi z nastalimi razmerami predlagamo delo po že sprejetih načrtih delovanja posameznih organizacijskih enot organov za notranje zadeve po akcijah PLEBISCIT in ZALIV, poleg tega pa je treba:

- fizično zavarovati lastne objekte;
- navezati stik z odgovornimi za varnost vitalnih objektov ter jih opozoriti na dosledno izvajanje varovanja teh objektov;
- pripraviti vse za mobilizacijo PEM - 1, ob ukazu pa okrepite varovanje vitalnih objektov, lastnih objektov in izvajajte patroljno službo po vašem razporedu;
- ko dobite ukaz za mobilizacijo PEM - 1 za izvedbo nalog na PM, vpokličite do 50% rezervnih miličnikov VEM;
- vsi miličniki naj bodo med opravljanjem službe oboroženi z avtomatsko puško;
- hkrati pripravite vse potrebno za mobilizacijo PEM - 2 in ostalih rezervnih miličnikov VEM;
- v primeru motenja ali prekinitve zvez ONZ uporabite vse druge tehnične možnosti za komuniciranje in pri tem ravnajte v skladu z dosedanjimi navodili;
- navezati stike s TO in zagotoviti koordinacijo opravljanja nalog;
- odrediti pripravljenost na domu in
- o situaciji seznaniti predstojnike organizacijskih enot, oni pa svoje delavce.

Igor BAVCAR
REPUBLISKI SEKRETAR

Vir: Arhiv policije (druga stran navodila)

RSNZ VAM POSREDUJE DEPESSO OD

51114 RCO SL

REPUBLIKA SLOVENIJA
KOORDINACIJSKA SKUPINA

STEVILKA: 294-8175
DATUM: 27.05.1991

KOORDINACIJSKIM PODSKUPINAM V POKRAJINAH, REPUBLISKEM SEKRETARIATU ZA NZ, PREDSTOJNIKOM OBCINSKIH UPRAVNIH ORGANOV ZA NZ, VSEM PREDSTOJNIKOM UPRAVNIH ORGANOV ZA LJUDSKO OBRAMBO, VSEM POVELJNIKOM POKRAJINSKIH IN OBMOČNIH STABOV TO

PREKLICANA TAJNOST
STEVILKA DOKUMENTA: 022-81/2009/196.
Z DNE 20. 1. 2017

00384

AA83

LJUDSKA OBRAMBA
URADNA TAJNOST
STROGO ZAPNO

*Vsi območni in
pokrajinski*

*Pr. poskupin je potrebno
ki. pokrajinski in
poskupin. Promocijski*

1. OD DANES 27.05.1991 PREPRECITE VSTOP VSEM AKTIVNIM VOJASKIM OSEBAM IN DRUGIM PRIPADNIKOM JLA VSTOP V PROSTORE RSNZ, UNZ IN PM IN OM, IN UPRAVNIH ORGANOV ZA NZ, ORGANOV ZA LO, STABOV ZA TO IN V PODJETJA KOT SO ISKRA, TAM, SAVA IN DRUGA, KI SE UKVARJAJO Z NAMENSKO PROIZVODNJO.

S TO DEPESSO SEZNANITE PREDSTOJNIKE NAVEDENIH ORGANOV, PRISTOJNE ORGANE ZA LJUDSKO OBRAMBO, PA TUDI DIREKTORJE NAVEDENIH PODJETIJ.

2. UKREP SE IZVAJA DO PREKLICA.

KOORDINACIJSKA SKUPINA
IGOR BAVCAR JANEZ JANSI

-----17.40 H
PREDAL: KOKOT SLAVKO

POSREDOVALA GALE DNE 27/5-1991 OB 1746 URI
POD NA 5961

Vir: Arhiv policije – Konec maja so bile napetosti že tako intenzivne, da je republiška koordinacija prepovedala vstop vojaškim osebam v prostore ONZ, upravnih organov za notranje zadeve in ljudsko obrambo na občinah, TO in v podjetja t. l. namenske proizvodnje (ki proizvajajo tudi za vojaške namene).

Priprave policije na izredne razmere in vojno v takratni Občini Ljutomer²³

Narodna zavest Prlekov in Ljutomerčanov se je pokazala že leta 1868, ko je v Ljutomeru potekal I. slovenski tabor, pri čemer so vidno vlogo dejansko predstavljali zavedni domačini, ki so zahtevali temeljne narodne pravice – uradna raba slovenskega jezika in Zedinjenost Slovenije.

Ta narodna zavest oziroma domoljubje se je dejansko relativno hitro pokazala tudi ob nakazovanju morebitnih sprememb družbenih politik v bivši skupni državi Jugoslaviji. Tako so Ljutomerčani svojo željo po spremembi in drugačni družbeno-politični ureditvi pokazali že meseca avgusta 1988 ob pripravah na izvedbo spominske slovesnosti ob praznovanju 120-letnice I. slovenskega tabora. Takrat je prleška mladina javno nasprotovala, da je na omenjeni slovesnosti slavnostni govornik dr. Janez Stanovnik, ki je bil takratni predsednik predsedstva Socialistične republike (SR) Slovenije.

V okviru teh izhodišč z zavedanjem pomena in vlog, ki jih je v osamosvojitvenih procesih imela takratna milica z aktivnostmi rednih enot in posebne enote milice (PEM), bom v nadaljevanju s kritično časovno distanco poskušal predstaviti moj pogled oziroma mojo vlogo v teh procesih.

V začetku osamosvojitvenih procesov sem opravljal dela in naloge komandirja PM Ljutomer. Pri tem je pomembno, da je na lokalnih volitvah v Občini Ljutomer zmagala stranka Demos, pri čemer je predsednik Občinske skupščine postal Mirko Prelog, predsednik izvršnega sveta pa Franc Štrakl. Glede na dejstvo, da je lokalna skupnost takrat imela pomembno vlogo tudi pri imenovanju komandirjev na omenjeno delovno mesto, je potrebno poudariti, da tedanje vodstvo občinske skupščine ni imelo zadržkov do mojega imenovanja.

Ob različnih aktivnostih, ki so imele posredni in neposredni vpliv na nadaljnje osamosvojitvene procese, je pomembno poudariti, da sta milica in TO Ljutomer, katere poveljnik je bil Alojz Novak, sodelovala strokovno in korektno. Na enaki ravni pa je potekalo tudi sodelovanje z Upravnim organom za obrambo Ljutomer (UOO), katerega predstojnik je bil Anton Kosi. Sodelovanje in komunikacije je potekala brez večjih zapletov tudi iz razloga, ker so vse tri službe delovale izjemno blizu druga do druge. Tako je TO imela svoje službene prostore v isti zgradbi kot PM, UOO pa je imel svoje prostore v občinski zgradbi.

Na PM Ljutomer je bilo v tistem obdobju sistemiziranih 17 delovnih mest za pooblaščené uradne osebe (miličnike), pri čemer je bilo pet miličnikov razporejenih v PEM Uprave za notranje zadeve Murska Sobota (UNZ MS). Omenjena kadrovska zasedenost je v času pred osamosvojitvenimi procesi predstavljala zadostno število policistov za opravljanje rednih nalog. Zaradi povečanih aktivnosti in različnih dogodkov, ki so se pričeli odvijati, pa smo že tistem času imeli velike težave z ustreznim razporejanjem delavcem na opravljanje miličniških nalog.

Še posebej pa je bilo težko zagotavljati nemoten delovni proces in izvajati vse naloge javne varnosti v času sklica PEM UNZ MS. To je bilo še posebej prisotno v času od 25. 11. 1989 do 2. 12. 1989 (Akcija Sever 89'), ko je bil sklican PEM, zaradi zagotavljanja javne varnosti in izvajanja vseh aktivnosti povezanih s t. i. »mitingom resnice« v Ljubljani. Zaradi kadrovskega manjka, ob tem pa dodatnih zadolžitvah, ki so bila naložena PM Ljutomer, sta za učinkovito zagotavljanja in izvajanja vseh operativnih nalog bila k nam začasno razporejena dva miličnika iz drugih enot in en miličnik – vodnik službenega psa s psom.

Dodatne zadolžitve in aktivnosti so bile posledica prejete depeše z dne 25. 11. 1989, s katero je bila aktivirana PEM, istočasno pa so v tem okviru bile posameznim enotam naložene aktivnosti, ki so bile pomembne za osamosvojitvene procese ter zagotavljanje javne varnosti. Ob tem je bil istočasno izdan tudi ukaz za 30 % aktiviranje rezervnega sestava milice, in sicer z namenom opravljanja mirnodobnih nalog na PM. Ostalim pripadnikom rezervnega sestava (70 %) pa je bila odrejena pripravljenost na domu.

Ena izmed temeljnih nalog PM Ljutomer, ki je izhajala iz zgoraj navedenega dokumenta, je bila izvajanje kontrole prometa v času med 30. 11. 1989 in 1. 12. 1989 do popoldanskih ur, in sicer na naslednjih kontrolnih točkah:

- Presika (pri kapeli),
- Globoka (pri gasilskem domu),
- Gibina in
- Banfi.

Miličniki so imeli na omenjenih kontrolnih točkah osnovno nalogo in navodilo, da se prepreči vstop vsem osebam, ki se želijo udeležiti mitinga v Ljubljani in sprotno poročati o zaznanih posebnostih. V času izvajanja vseh aktivnosti je bilo ves čas zaznati napetost in pričakovanja tako med zaposlenimi, kot med ljudmi. Zavedanje, da lahko napačno ravnanje posameznega miličnika zelo negativno odmeva v javnosti, je bilo zelo visoko.

Miličniki pa so pri svojem delu pokazali veliko mero profesionalnosti, saj v tem času ni prišlo do nobenega večjega incidenta v našem območju dela. Ob tem pa je potrebno poudariti, da so pri opravljanju rednih nalog na PM veliko mero strokovnosti in usposobljenosti pokazal tudi rezervni sestav milice, za kar gre sigurno zasluga tudi samemu procesu usposabljanja, ki so ga bili predhodno deležni v Trenažnem centru Jasnica ter ob rednih letnih usposabljanjih na PM (v preteklih letih).

Seveda pa so vsi omenjeni dogodki vplivali na zagotavljanje splošne varnosti. Tako politično kot tudi družbeno so se na različnih področjih izvajali pritiski, ki so pri ljudeh povzročali občutek strahu in nelagodja. V okviru našega dela sem sam dejansko največjo napetost občutil v letu 1990, ko je Jugoslovanska ljudska armada (JLA) grozila z odvzemom evidenc nabornikov, ki jih je vodil UOO. Ker bi omenjeno dejanje sigurno imelo negativne posledice in vplive na zagotavljanje varnosti in procese osamosvajanja, smo na varnostnem kolegiju Občine Ljutomer sprejeli sklep, da se evidence in določena količina orožja prenesejo v prostore PM in se tam hranijo do preklica.

Na podlagi omenjenega sklepa so se dejansko evidence nabornikov in določena količina orožja TO za potrebe intervencijskih enot TO prenesli v hrambo v prostore za hrambo orožja na PM. Zavedanje, da je omenjeno gradivo in orožje pomembno tako za osamosvojitvene procese, ki so potekali, kot tudi za zagotavljanje varnosti, smo se zavedali tudi nevarnosti omenjenih ravnanj. Tako je na podlagi varnostnih ocen v mesecu decembru 1990 bilo ocenjeno, da obstaja velika verjetnost, da si bo vojaška policija JLA poskušala za vsako ceno pridobiti omenjeno evidenco nabornikov. V tej zvezi smo tako povzeli dodatne varnostne ukrepe, in sicer je bil določen stražar pred zgradbo PM, pomočnik dežurnega, 24-urna opazovalna služba v mestu Ljutomer, itd., ob tem pa smo za uspešno izvedbo vseh teh nalog dodatno aktivirali še del rezervnega sestava milice PM.

Zaradi zagotavljanja splošne varnosti v Občini Ljutomer je bil imenovan varnosti kolegij, katerega član je bil po funkciji tudi komandir PM, ki se je sestajal po potrebi, in sicer odvisno od varnostnih razmerah v Republiki Sloveniji ali v zvezi posameznih varnostnih dogodkov na območju Občine Ljutomer. Vsaj enkrat mesečno sem predsednika Občinske skupščine Ljutomer o varnostnih razmerah v občini moral seznanjati s posameznimi varnostnimi elementi in ocenami.

V tistem času je na operativni ravni potekalo vrsto aktivnosti varovanja ukrepov osamosvajanja in obrambnih priprav, ki so bili ocenjeni, da bodo v primeru večjih varnostnih dogodkov oziroma morebitnega oboroženega napada na suverenost Republike Slovenije pomembno prispevali k učinkovitejšemu delu. Tako so miličniki, še zlasti vodje varnostnih okolišev, zbirali informacije o vojaških osebah, ki so imela stalno ali začasno prebivališče na območju Občine Ljutomer in o pripadnikih vojaške obveščevalne službe, ki so se gibale na območju občine. Ob tem pa so se zbirali tudi podatki o objektih in osebah za morebitna tajna skladišča orožja in v primeru potreb za rezervno lokacijo PM Ljutomer, pri čemer je bil izdelan tudi načrt preselitve na rezervno lokacijo za določen čas.

3. 1991 sem bil premeščen na Inšpektorat milice v Upravi za notranje zadeve Murska Sobota, na delovno mesto Inšpektorja za operativne zadeve. Ob tem pa sem bil imenovan tudi za namestnika poveljnika PEM UNZ MS. Za komandirja PM Ljutomer je bil takrat imenovan Jože Makoter.

V času priprav na osamosvojitve sem kot inšpektor za operativne zadeve in namestnik poveljnika PEM UNZ MS pripravljaj in načrtoval različne aktivnosti za učinkovito delo policije pred, med in po morebitnem napadu na suverenost. Ob začetku vojaškega spopada pa sem z delom PEM izvajal aktivnosti na območju Kuzme in Hodoša, predvsem pri izvajanju temeljnih suverenih nalog države, in sicer določanju in varovanju meje.

Na območje Občine Ljutomer sem bil ponovno napoten 4. 7. 1991, in sicer sem vodil III. oddelek PEM UNZ MS s temeljno nalogo, da izvajamo globinsko varovanje državne meje z Republiko Hrvaško. S temi aktivnostmi smo neposredno zarisali tudi mejno črto, ki je sicer pozneje doživela določene korekcije, vendar večji del meje poteka še danes v teh okvirih.

V tistem obdobju smo se začasno namestili v prostorih Osnovne šole Razkrižje. Pri tem pa smo 24-ur dnevno izvajali naloge globinskega varovanja državne meje. Same naloge so se kot oblika dela izvajale kot patroljiranje, pri čemer pa so policisti imeli določene kontrolne točke, kjer so morali izvajati vse naloge policije za zagotavljanje suverenosti.

Pri tem so bile določene naslednje kontrolne točke:

- prva točka je bila na Razkrižju pri pokopališčem;
- druga točka je bila na Šprincu v križišču pred vodnim stolpom;
- tretja točka je bila v Globoki pri gasilskem domu;
- četrta točka se je nahajala v Presiki pri kapeli.

Ob tem pa je pomembno poudariti, da sta v tistem obdobju obstajali še dve kontrolni točki, in sicer na Gibina in Banfiju, kjer pa so naloge izvajali pripadniki TO.

Naloga pripadnikov PEM je bila kontrola vseh oseb, ki so se gibali na tem območju, pregled vozil in prtljage. Poseben poudarek je bil dan na odkrivanju sumljivih oseb, sprejemanje beguncev in napotitev le-teh v sprejemne centre ter ostale naloge iz načrta varovanja meje z Republiko Hrvaško. Temeljno vodilo omenjenih nalog pa je bilo zagotavljanje suverenosti države Republike Slovenije. Vse omenjene naloge in aktivnosti smo v različnem obsegu, vendar z enakim namenom, izvajali še tri mesece. Ob spremembi varnostne ocene so se v nadaljevanju tudi ob zagotavljanju drugih demokratičnih procesov spreminjale vloge in aktivnosti policije do sodobnih aktivnosti, ki se izvajajo na mejnih prehodih.

Sam sem do zaključka delovanja PEM na omenjenem območju le-tega tudi vodil in usmerjal z namenom zagotavljanja vseh procesov, ki so bili načrtani za osamosvojitve Republike Slovenije. Ob tem lahko poudarimo, da je posameznih dogodkov, ki je vsak po sebi bil pomemben za vse procese in so v njega bili vključeni miličniki PM in pripadniki PEM iz PM Ljutomer, bilo veliko. Miličniki, ki so bili v veliki meri domačini, so v tistem času v vsakem trenutku z vsemi svojimi aktivnostmi pokazali neizmerno pripadnost narodu in zavedanju pomena osamosvojitvenih procesov. In ponovno se je zgodovinska misel »Preteklost Ljutomera je pomembna tudi za Slovence kot narod in na marsikatero potezo naših ljutomerskih rojakov smo lahko še danes ponosni« pokazala kot preroška in poudarila je narodno zavest domačinov.

Organizacija in delovanje Teritorialne obrambe v Občini Ljutomer v osamosvojitveni vojni 1991²⁴

Uvod

Opis oboroženega odpora v osamosvojitveni vojni 1991 na območju tedanje Občine Ljutomer predstavlja kronološko-analitični pogled na delovanje Teritorialne obrambe na tem območju. Vojaki Teritorialne obrambe na območju Občine Ljutomer, ki je po vojaški odgovornosti spadalo pod poveljstvo 73. ObmŠTO Ljutomer, so dali pomemben delež na področju oboroženega boja. Tu so potekali spopadi v Kačurah, Ormožu (sodelovala dva voda iz Ljutomera), Veržeju, Kamenščaku, Banfiju, Gibini, Presiki, Pristavi, Ljutomeru, Stari Novi vasi. Ti spopadi so dokazali pripravljenost enot in vojakov TO na tem območju, da branijo svoje domove, prepričanje in dostojanstvo tudi z orožjem.

Temeljni cilj v prispevku je kronološko-analitičen opis dejavnosti in dogodkov na območju Občine Ljutomer v vojni leta 1991. Z natančnim opisom in osebno presojo predstavljajo aktivnosti na tem območju, elemente za boljše poznavanje sodobne vojaške zgodovine Slovenije

Vir: Ljubo Dražnik, poveljnik 73. ObmŠTO Ljutomer (major Ljubo Dražnik, 31. 7. 1991; sestanek s poveljniki enot TO na območju Občine Ljutomer)

V prispevku sem upošteval tista poimenovanja in vsebino, kot smo jo uporabljali v letu 1991. Uporabil sem izraz vodenje in poveljevanje. Pri tem razujem **poveljevanje** kot izključno pravico starešine enote, da samostojno odloča o uporabi in udeleževanju enot, izdaja ukaze in organizira kontrolo. Pod izrazom **vodenje in poveljevanje (VIP)** razujem organizirano in enotno dejavnost poveljstev in ustanov usmerjeno na organiziranje, pripravo in uporabo enot oboroženih sil in njihovih delov.

Pri pripravi prispevka je bilo uporabljeno arhivsko gradivo, ki je v arhivu RS in na takratnem Območnem poveljstvu Ljutomer, kot so povelja, ukazi, informacije, dnevna poročila, karte, itd. Uporabljeni so opisi spopadov, ki so jih napisali poveljniki enot, ustna pričevanja vojakov in civilistov, ki so bili priče določenega dogodka in ostalo gradivo, pomembno za osvetlitev tedanjih dogodkov, kot je pisanje spominov častnikov in vojakov JLA, izpisi iz revij in časopisov ter drugih oblik informiranja.

Priprave na oboroženi odpor

Predpriprave so potekale v dokaj neugodnih družbeno političnih razmerah, ki jih je zaznamoval čas razzlojenosti v tedanji Jugoslaviji. Odraz teh razmer se je kazal tudi v Sloveniji. Ne glede na precej težke razmere je Območnemu štabu Ljutomer v prehodnem času uspelo vključiti in motivirati vse institucije, pomembne za oboroženi boj. Pomembno je bilo dobro sodelovanje TO z milico, upravnimi organi za obrambo in oblastnimi organi DPS. Vsi ti dejavniki so imeli svoj pozitiven odraz v vojni.

Težišče aktivnosti v tistem času sta bila načrtovanje in obrambno domovinska priprava pripadnikov. Poveljnik območja je skupaj z vodstvi posameznih občin obiskal vse enote in z njimi opravil informacijske sestanke. Ti posveti so bili zelo pomembni. Imeli so velik propagandni in psihološki učinek. Povečali so zaupanje pripadnikov v starešinski kader, posebej profesionalni. Pripadniki stalne sestave so v tistem času intenzivno delali na organizaciji, opremljanju in usposabljanju enot ter pridobivanju obveščevalnih podatkov o aktivnostih nasprotnika.

Ker so se mesec dni pred vojno v skladu z novim Zakonom o obrambi 1991 dogodile velike spremembe v organiziranosti TO, je bilo potrebno prilagoditi sistem VIP novim razmeram. Na območju, kjer so bili prej organizirani trije občinski štabi TO, se je vzpostavilo eno poveljstvo, ki pa je bilo številčno v primerjavi s prejšnjo organiziranostjo, ki je bilo zelo okrnjeno. Posebej je bilo to pomembno zaradi velikega števila samostojnih enot, kar je onemogočalo VIP z enega poveljniškega mesta. Zato se dopolni organizacija vodenja in poveljevanja s strani štaba tako, da se organizira glavno poveljstvo v Ljutomeru, medtem ko se v Gornji Radgoni in Ormožu ustanovita izpostavljeni poveljstva z nalogo, da neposredno poveljujeta enotam na njihovem območju, podrejeni pa sta neposredno ObmŠTO.ocene poveljstva v tistem trenutku so bile, da se s takšno notranjo organiziranostjo lahko zagotovi pogoje za uspešen oboroženi odpor. Pri kadrovanju v posamezna poveljstva se je maksimalno

upoštevala teritorialna pripadnost pripadnikov stalne sestave. Tako so bili v Ljutomeru trije člani iz nekdanjega OŠTO Ljutomer in eden iz Lendave, v Gornji Radgoni dva člana iz Gornje Radgone in eden iz Lendave, v Ormožu eden iz Ormoža in eden iz Lendave.

Razdelitev stalne sestave je bila naslednja:

1. V Ljutomeru ostaja poveljstvo s štirimi člani stalne sestave (poveljnik major Ljubo DRAŽNIK, načelnik poročnik Mirko RAUTER, pomočnik poveljnika za zaledje major Alojz NOVAK in referent za materialno tehnične zadeve vodnik I. r. Zdenko SERŠEN).
2. V Gornji Radgoni izpostavljeno poveljstvo s tremi člani stalne sestave (vodja – pomočnik za organizacijsko mobilizacijske zadeve stotnik I. r. Franc MARKO, referent za obveščevalne zadeve major Franc BALANTIČ, skladiščnik praporščak Franc ZEMPLJIČ).
3. V Ormožu izpostavljeno poveljstvo z dvema članoma stalne sestave (vodja – pomočnik za operativne zadeve major Aleksander ŠTAMPAR, referent za pouk stotnik I. r. Branko BRATKOVIČ).

Organizacijska struktura izpostavljenih poveljstev se je preko upravnih organov za obrambo dopolnila še z rezervno sestavo tako, da je bilo izpostavljeno poveljstvo skupno sestavljeno iz treh častnikov, dveh podčastnikov in šest vojakov.

Načrti, ki so imeli neposreden vpliv na izvajanje kasnejših bojnih dejstev, so bili izdelani v prvi polovici leta 1991. To so bili načrt "Kamen 1-4" in načrt "Jezero".

Načrt "Kamen"

V mesecu aprilu 1991 izda poveljnik TO VŠP povelje za uporabo sil po načrtu "KAMEN". Na podlagi tega povelja je bilo do 01. 06. 1991 izdelano povelje poveljnika 73. območnega štaba za izvajanje b/d "KAMEN 1-4".

Načrt "K-1" je predvideval ukrepe TO in milice za zagotavljanje normalne prehodnosti meje v razmerah, ko bi JLA prešla na okrepljeno zavarovanje državne meje in ukrepe za zagotovitev te naloge.

Načrt "K-2" je predvideval postopke in ukrepe za zagotovitev prehodov meje v razmerah, ko bi JLA zaprla mejo in poskušala prevzeti vse naloge mejne službe.

Načrt "K-3" je predvideval postopke za nasilno odpiranje mejnih prehodov v primerih, ko je JLA uspela zavzeti vse mejne prehode.

Načrt "K-4" je zajemal ukrepe in postopke za zavarovanje meje RS proti Avstriji in Hrvaški v razmerah, ko je JLA zapustila teritorij RS.

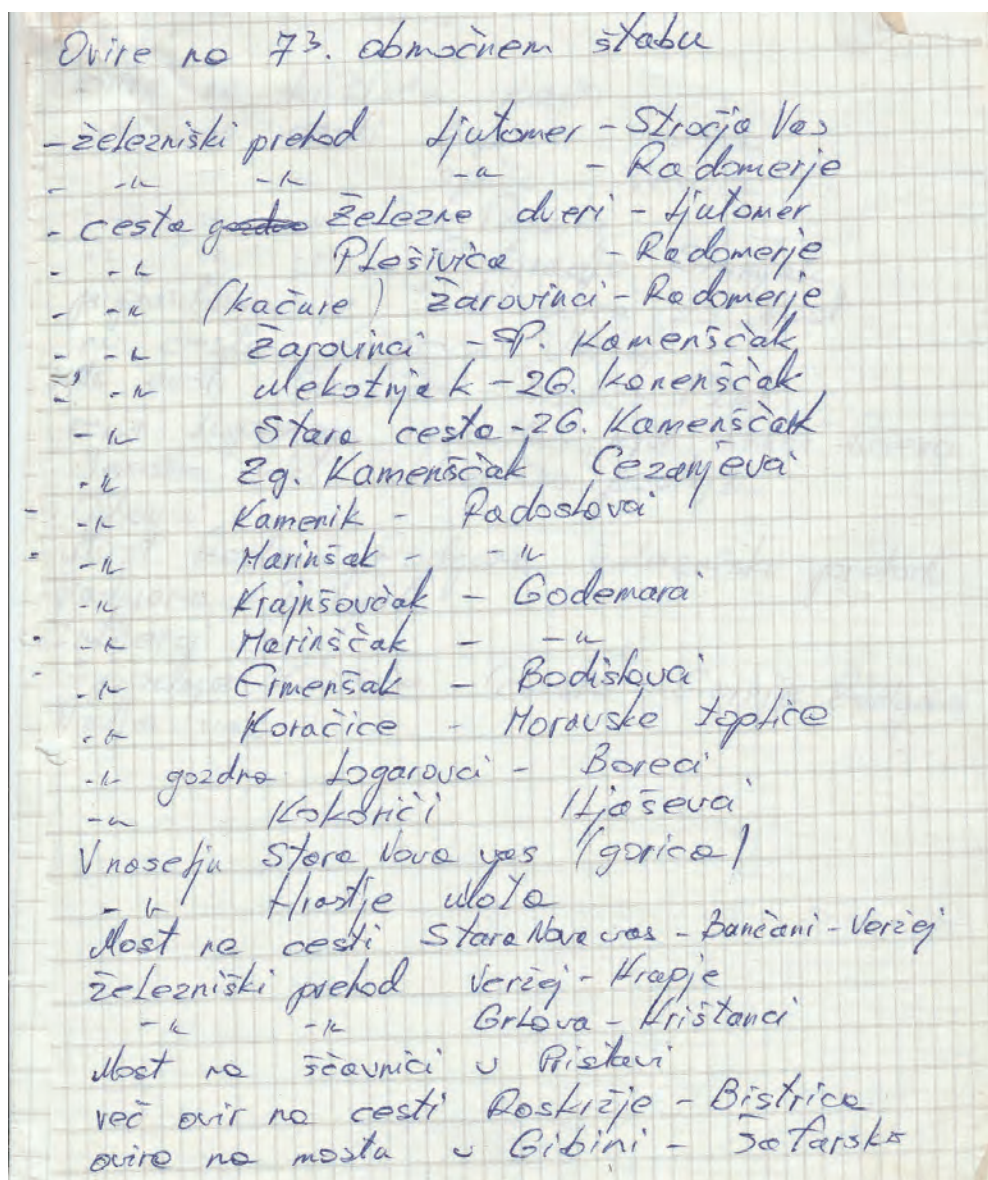
Oviranje

V okviru načrta "KAMEN" je bil izdelan načrt oviranja. Težišče oviranja je bilo načrtovano na mostovih čez reko Muro v Veržeju in Srednji Bistrici. V skladu z načrtom "K-2" so bile načrtovane tudi ovire in enote, ki te ovire branijo.

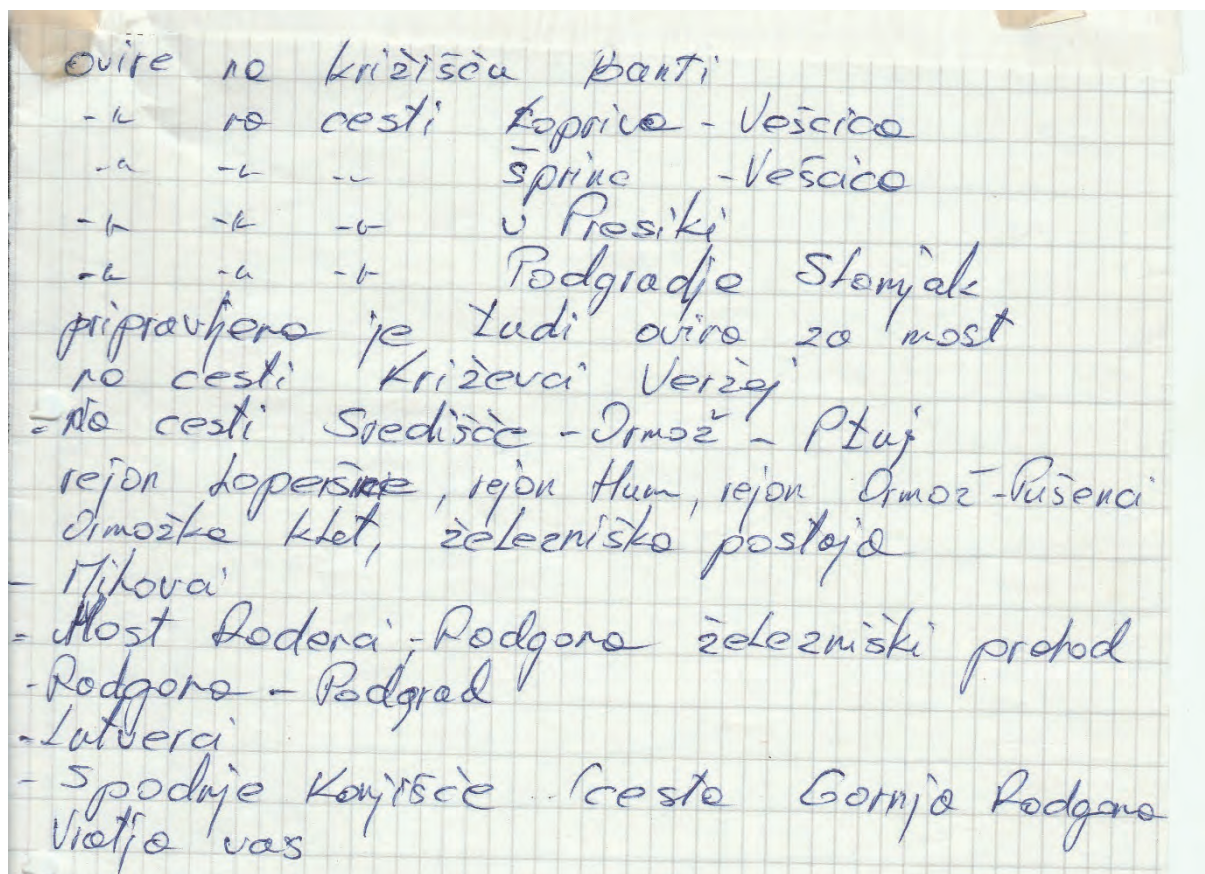
Načrt "JEZERO"

Načrt "JEZERO" je bil namenjen za formiranje zbirnih centrov. Namenjeni so bili za sprejem vojakov, gojencev, aktivnih vojaških oseb JLA in civilnih oseb JLA.

V okviru načrta "KAMEN" je bil izdelan načrt oviranja. Težišče oviranja je bilo načrtovano na mostovih čez reko Muro v Veržeju in Srednji Bistrici. V skladu z načrtom "K-2" so bile načrtovane tudi ovire in enote, ki te ovire branijo.

Vir: Ljubo Dražnik – Seznam postavljenih ovir na območju 73. ObmŠTO
(prva stran)

Vir: Ljubo Dražnik - Seznam postavljenih ovir na območju 73. ObmŠTO
 (druga stran)

Priprave TO Ljutomer na vojno²⁵

Teritorialna obramba v letih 1968–1990.

Sile Varšavskega sporazuma so avgusta 1968 nepričakovano vdrle na ozemlje Češkoslovaške in zatrle začetke demokratičnih gibanj v tej socialistični državi.

20. novembra 1968 je ustanovljen Glavni štab za splošni ljudski odpor. Ta dan smo si v Sloveniji izbrali za dan ustanovitve Teritorialne obrambe. V ²⁶Občini Ljutomer je formirana partizanska četa. Četa je bila izpopolnjena z rezervnim kadrom. Vso opremo za popolnitev smo dobili iz viškov JLA. Enota je bila izpopolnjena z lahkim orožjem. Pripadniki so bili oblečeni v enake obleke kot pripadniki JLA.

Leta 1975 smo dobili nove kape, ki so zamenjale titovke, na kapah pa smo še vedno nosili zvezde. Poveljevanje v enoti je bilo od same ustanovitve v slovenskem jeziku. Osnovni namen in cilj enote je bil braniti svoje ožje ozemlje. Usposabljanje enote je temeljilo na partizanskem načinu bojevanja. Tako je bilo vse do leta 1975.

²⁵ Alojz Novak

²⁶ Fotografija Alojza Novaka v uniformi slovenske vojske

Vir: Alojz Novak – Tajno skladišče orožja (klet ljutomerskega sodišča)

Leta 1975 se v občini formira občinski štab (OŠ) TO s prištabnimi enotami. Poleg štaba pa se formirajo še: pontonirska četa, proti specialni vod in pehotna četa za bataljon, formiran v Gornji Radgoni.

Zaradi razumevanja vodstva občine smo od 1975 leta pričeli z nabavo sodobnejšega orožja. Orožje in ostala materialno tehnična sredstva (MTS) so se nabavljala iz proračuna občine in ugodnih kreditov, ki jih je občina najemala pri Vojnem servisu Narodne banke Jugoslavije, s sedežem v Beogradu. Vsa naročila so šla preko RŠTO²⁷, in jih je odobril Generalštab JLA. Večkrat se je zgodilo, da nismo dobili vseh naročenih sredstev.

V letu 1976 so formirani ŠTO KS²⁸ in enote TO KS ter enote TO v DO²⁹.

Do leta 1990 je bilo še nekaj formacijskih sprememb TO. Tako so leta 1990 v Ljutomeru formirane naslednje enote.

Štab TO s prištabnimi enotami, komandant Alojz Novak, Jurišni odred, poveljnik Slavko Modlic, namestnik Miloš Vrbančič, 2. diverzantska voda, poveljnika Bogdan Vrbnjak in Ljubo Smodiš, protidiverzantski vod, poveljnik Vlado Kunčič in pontonirski vod Aleksander Miklošič.

Vse enote so delovale v vojni 1991, 1. 6. 1991 je bil ukinjen OŠTO Ljutomer. Na sedežu štaba je ustanovljen 73. ObmŠTO Ljutomer.

27 Republiški štab Teritorialne obrambe

28 Štab TO v krajevni skupnosti

29 Delovna organizacija

Zap. št.	Š T O	Naziv objekta zunaj kompleksa JLA	Količine orožja in streliva	Objekt TO znotraj kompleksa JLA	Potrebna m/v in moštva za preselitev	O P O M B A (čas preselitve, datum)
1	2	3	4	5	6	7
1.	Ljutomer	Skladišča ovo Ljutomer	Orožja: 5t Strelivo: 4,5t	Sklad. PŠTO Pomurja v v.p. 4142	lastni prevoz	17/5-1990 od 7 ⁰⁰ -15 ⁰⁰
2.	Lendava	Sklad. OVO, Lendava in INA	Orožja: 5,5t Strelivo: 6,5t	Sklad. PŠTO Pomurja v v.p. 4142	lastni prevoz	od 17. do 19.05.1990 do 15 ⁰⁰
		Planika Turnišča	Orožja: 2t Strelivo: 2t	isto	lastni prevoz	od 17. do 19.05.1990 do 15 ⁰⁰

Vir: Alojz Novak – Načrt preselitve orožja in streliva v kompleks JLA za TO Pomurja

Formiranje MSNZ Ljutomer v letu 1990

Formiranje Manevske strukture narodne zaščite (MSNZ) in materialna zagotovitev sta bili ključnega pomena v pripravah na vojno. Formiranje (MSNZ) je bila posledica preselitve orožja in streliva v skladišče PŠTO³⁰, ki se je nahajalo v murskosoboški vojašnici. Preselitev je opravljena na podlagi ukaza PŠTO in RŠTO³¹.

Zakon SLO in DS³² je legalno omogočal organiziranje narodne zaščite. V Občini Ljutomer smo s formiranjem MSNZ pričeli 10. 9. 1990. Povod za to je bil sestanek na PŠTO s takratnim načelnikom (MSNZ) Ivom Smodišem. V projekt MSNZ smo iz stalne sestave v Ljutomeru bili vključeni Alojz Novak, Mirko Rauter in Zdenko Seršen.

V prvi fazi smo pričeli z izdelavo mobilizacijskih dokumentov in načrta uporabe. Zaradi varnosti smo menjali mobilizacijska mesta in za njih izdelali nove sheme razporeditve enot in zavarovanje enot. O menjavi mobilizacijskih mest sem obvestil takratnega načelnika Oddelka za ljudsko obrambo (OLO) Antona Kosija. Na OLO so tako pripravili nove pozive za vpoklic pripadnikov TO na nova mobilizacijska mesta.

Na novo je bilo potrebno izdelati načrt uporabe, saj je obstoječi vseboval elemente obrambe v slučaju napada oboroženih sil mejnih držav, ni pa zajemal napada s strani JLA.

Načrti, ki so imeli neposreden vpliv na izvajanje kasnejših bojnih delovanj, so bili izdelani

30 Pokrajinski štab TO

31 Republiški štab TO

32 Splošna ljudska obramba in družbena samozaščita

v prvi polovici leta 1991. To so bili načrt Kamen od 1 do 4, načrt Jezero in načrt štabnega usposabljanja Kobra 91. V Kamnu 2 in 3 je bilo za TO Ljutomer načrtovano opazovanje in izvidovanje komunikacij, ki vodijo s smeri Republike Hrvaške na območje Občine Ljutomer.

Načrt Kamen 1 je predvideval ukrepe TO in milice za zagotavljanje normalne prehodnosti meje Republike Slovenije v razmerah, ko bi JLA prešla na okrepljeno varovanje državne meje z Republiko Avstrijo in ukrepe za zagotovitev te naloge. Naloge enot TO Ljutomer:

- blokiranje komunikacij in varovanje blokad in
- opazovanje in izvidovanje komunikacij.

Vir: Alojz Novak – Tajno skladišče orožja (skladišče tovarne Makoter, Cven)

Načrt Kamen 4 je predvideval ukrepe in postopke za zavarovanje meje Republike Slovenije proti Hrvaški v razmerah, ko bi JLA zapustila ozemlje Republike Slovenije.

Naloge enot TO Ljutomer so bile:

- zagotovitev kontrole meje v sodelovanju z milico in
- organiziranje koordinacijskega telesa za reševanje vseh vojaških vprašanj med TO, milico in oblastnimi strukturami družbenopolitične skupnosti.

Načrt oviranja je bil oblikovan v sklopu načrta Kamen. Težišče oviranja je bilo na komunikacijah, ki so vodile iz Hrvaške proti mejnemu prehodu Gornja Radgona in na mostovih Razkrižje in Veržej.

Načrt Jezero je predvideval ustanovitev zbirnega centra v Zgornjih Ivanjcih za nameščanje

Vir: Alojz Novak – Tajno skladišče orožja (Dom Lukavci)

pripadnikov JLA. Na območju Ljutomera smo imeli samo javko v Radoslavcih.

Kobra 91 je bila oznaka za načrt štabnega usposabljanja stalne sestave. Usposabljanje je potekalo marca 1991. Opisane aktivnosti, načini dela in organiziranja so se pozitivno odražali pri organiziranju in delovanju poveljstev in enot TO v času spopadov v osamosvojitveni vojni.

V TO Ljutomer smo junija, julija in avgusta 1990 po načrtu usposabljanja nadaljevali usposabljanje enot. Za usposabljanje smo orožje zagotavljali iz preseljenega orožja, ki se je nahajalo v murskosoboški vojašnici. Orožje in strelivo smo izvzeli vsak dan zjutraj in ga zvečer vračali v skladišče. Čeprav bi ga lahko zadržali v Ljutomeru, pa za to ni bilo od nikogar nobenega namiga.

V murskosoboško vojašnico maja 1990 nismo preselili vsega orožja in streliva. Tako je na postaji milice ostalo orožje in strelivo za vod PDV, na OŠTO pištole in strelivo stalne sestave, pištole in strelivo OZSČ in na OLO orožje in strelivo za enoto zvez. Takoj po sestanku na PŠTO smo pričeli z zbiranjem orožja in streliva. Tako nam je v septembru 1990 uspelo izvzeti del našega orožja in streliva iz vojašnice v Murski Soboti.

Ko smo čez tri dni iz vojašnice ponovno poskusili izvzeti orožje in strelivo, nam je to preprečil komandant vojašnice Danilo Horn (podroben opis v Zborniku vloga TO Pomurja). Po dogovoru z načelnikom oddelka OLO Ljutomer smo v enote TO razporedili orožje enote zvez. Orožje in strelivo smo dobili tudi od PŠTO. Vso orožje in strelivo smo razdelili po enotah in ga skladiščili v tajna skladišča. Nihče od lastnikov objektov, kjer smo predvideli shraniti orožje in strelivo, ni odklonil hrambe, čeprav je bilo to v tistem času zelo nevarno.

Prva tajna skladišča pred 04. 10. 1990, ko MSNZ preide v TO na območju UE Ljutomer, so bila: v tovarni Mlekopromet Ljutomer, seznanjen je bil direktor Miro Steržaj, odgovoren za orožje in strelivo pa Jože Viher; v obratu MTT, odgovoren za orožje in strelivo je bil direktor

Vir: Alojz Novak – Tajno skladišče orožja (Mlekopromet Ljutomer)

Miloš Vrbančič; v obratu Konus, za orožje in strelivo je bil odgovoren direktor Alojz Pozdrec; v Domu Lukavci, seznanjen je bil direktor Miha Pirher, za orožje in strelivo pa odgovoren Miroslav Nežič; pri podjetju Makoter na Cvenu, za orožje in strelivo je bil odgovoren podjetnik Janko Makoter; v skladišču pod sodiščem, za orožje in strelivo OLO sta bila odgovorna Janez Stajnko in Danilo Bunderl in v kletnih prostorih postaje milice, kjer je bil za orožje in strelivo za vod PDV odgovoren komandir Franc Slokan.

Vse selitve orožja in streliva v tajna skladišča smo izvajali v večernih urah. O prevozih je bil obveščen komandir milice Franc Slokan. Vsi, ki so sprejeli orožje in strelivo, so veliko tvegali.

Vse do vojne in v času vojne smo imeli v TO Ljutomer še več skladišč (ta so navedena v zborniku Vloga TO Pomurja v procesu osamosvajanja). Največ orožja streliva in drugih sredstev pa smo imeli v obratu Emona.

V skladišču TO na Babinski cesti smo imeli ostala materialna sredstva za popolnitev enot, in sicer: sanitetna, intendantska, inženirska in ABKO sredstva. Vsa sredstva so bila ob mobilizaciji junija 1991 podeljena enotam.

OLO Ljutomer nam je po naši zahtevi poleg vojaških obveznikov izpopolnil enote z vozili iz popisa. Terenska vozila smo zagotovili od zasebnikov, tovorna pa preko VŽK TOZD Prevoznništvo. Odgovoren za zagotovitev tovornih vozil je bil takratni direktor Zvonko Knaflič. Vsa vozila so na mobilizacijska mesta morala priti poleg tehnične brezhibnosti tudi s polnim rezervoarjem goriva.

Izvršni svet je preko zahtev DO zagotavljal 24-urno dežurstvo za bolne in poškodovane v TO v Zdravstvenem domu Ljutomer in gorivo na bencinski črpalki Petrol Ljutomer. Za prehrano in pribore za osebno higieno je bilo zadolženo trgovsko podjetje Vesna Ljutomer. Izvršni svet

Vir: Alojz Novak – Tajno skladišče orožja (MTT Ljutomer)

pa nam je zagotovil tudi popravila MTS, in sicer vozil v servisu Tehnostroj, oblek v TOZD³³ Mura Ljutomer in pri obrtnikih popravilo orožja, radijskih naprav in čevljev.

Tako nam je uspelo do začetka vojne oborožiti 244 pripadnikov TO Ljutomer. Število pripadnikov TO pa se je v času vojne povečevalo, saj smo vsak dan od PŠTO dobivali dodatno oborožitev, še posebej prav pa so nam prišla protioklepna sredstva. Orožje in strelivo je bilo razdeljeno tako, da so bile v vojno vključene vse enote, vendar v zmanjšanem številu pripadnikov.

Vsa minskoeksplozivna sredstva so bila vedno skladiščena v skladišču Berek. Skladišče je bilo varovano z vojaki JLA murskosoboške vojašnice. Za vstop smo imeli pripadniki stalne sestave posebne dovolilnice. Vsak vhod in izhod se je posebej beležil. Za izzem MES pa smo morali imeti poseben ukaz. Vsa MES, ki so nam ostala na usposabljanju, smo morali še isti dan vrniti. Ker je bila vojašnica zavzeta šele 02. 07. 1991, smo bili v času vojne v Ljutomeru brez teh prepotrebni sredstev, saj so na naše območje s strani Hrvaške prihajali tanki in oklepniki.

Orožje, strelivo in minsko-eksplozivna sredstva OŠTO (Ljutomer, junij 1991).

Avtomatska puška 7.62 mm 118 kos

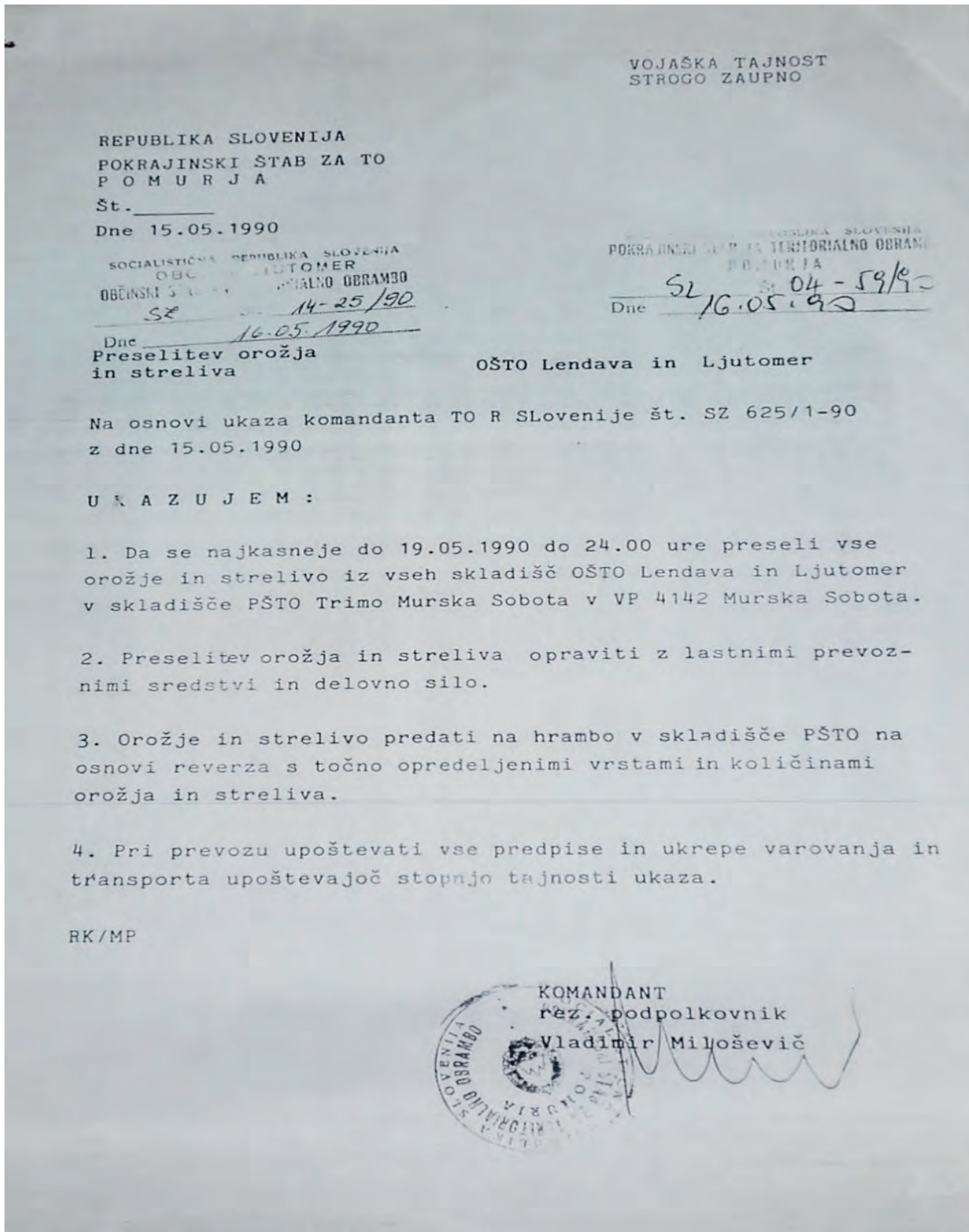
Polavtomatska puška 7.62 mm 30 kos

Ostrostrelna puška 7.9 mm 6 kos

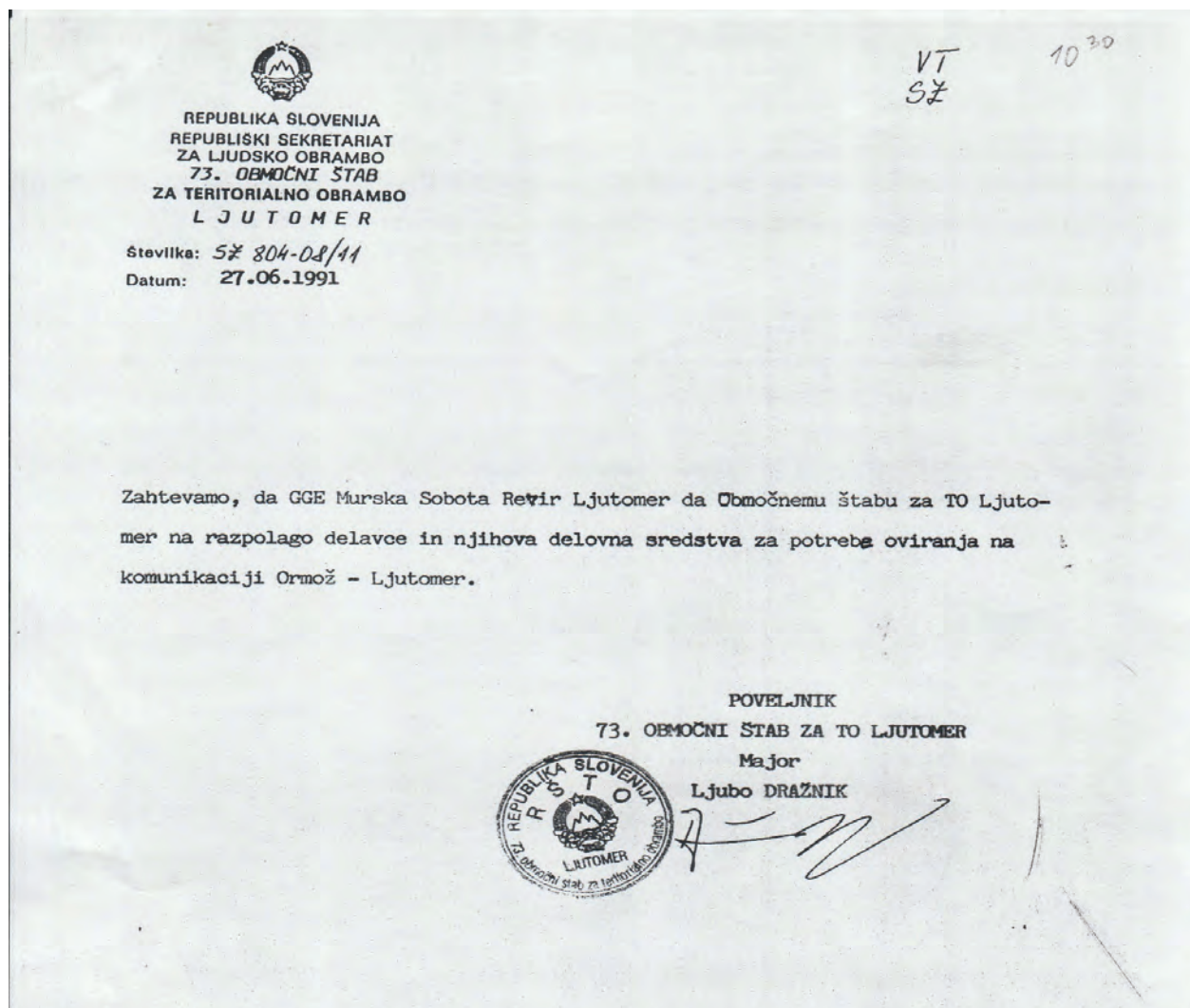
Puška 7.9 mm M 48 50 kos

Ročna strojnica 7.62 mm 12 kos

33 Temeljna organizacija združenega dela

Vir: Alojz Novak – Ukaz komandanta PŠ TO za Pomurje za preselitev orožja v skladišče JLA

Vir: Ljubo Dražnik – Zahteva gozdnemu gospodarstvu Revir Ljutomer, da pomagajo pri izvedbi ovir na cesti.

Pištole 7.62 mm 19 kos

Avtomatske pištole 4 kos

Ročni metalec M-57 5 kos

Mine za ročni metalec 28 kos

Armbrust 6 kos

Ročna bomba 105 kos

Zaključek

Da smo dobro izdelali načrt oviranja in se dobro pripravljali na vojno, smo dokazali v vojni z JLA, pa čeprav smo se za boj z njimi pripravljali le kratek čas. Slabo oboroženi s protiolepni sredstvi smo s postavitvami ovir (podrta drevesa, tovornjaki, vagoni in gradbenimi stroji) zelo uspešno ustavljali kolone JLA. Vse ovire so postavljene v sodelovanju s civilnim prebivalstvom in s pomočjo OLO, CZ, DO in KS. Dobro sodelovanje s prebivalstvom v času usposabljanj se je zelo dobro izkazalo tudi v vojni.

Viri:

Zbornik – Vloga TO Pomurja v procesu osamosvajanja, Lendava 2005.

Albin Mikolič (2005): Uporniki z razlogom – Manevrška struktura narodne zaščite. Ljubljana.

Blokade mostov na reki Muri³⁴

Kot sem že omenil, so v vojni združeno sodelovale enote milice in TO v izvedbi skupnih aktivnosti. Ob tem podajam čast in zahvalo vsem pripadnikom obeh strani, se bom pa posebej posvetil nalogam in aktivnostim milice.

V tem obdobju ni bilo nič prepuščeno stihijskemu organiziranju in naključju. Vse aktivnosti so se skrbno tehtale in načrtovale. S tem oporekam vsem tistim, ki trdijo, da so se pač posamezniki ob določenem času znašli na nekem kraju in imeli »srečo«. Ni tako, vsaka poteza poveljstva policije je morala nalogo izvesti z določenim ciljem. V začetku leta 1991 je nas – inšpektorje Inšpektoratov policije posameznih policijskih uprav, zadolžene za delo na področju vojnih enot milice, posebnih enot milice in obrambnem načrtovanju ter inšpektorje, poveljnike posebnih enot milice policijskih uprav sklical g. Jože Kolenc v prostore specialne enote. Prisoten je bil tudi poveljnik posebnih enot, g. Vinko Beznik.

Na ločenih delovnih sestankih smo dorekli naloge:

PEM za izvedbo nalog obrambe domovine z dodelavo popolnitve sestava, opreme in izvedbo usposabljanj (»Naredite iz ovc volkove«, je bil nagovor poveljnika Vinka Bezniaka). Na osnovi le tega se je v nadaljevanju izvedla vrsta usposabljanj po območjih, kjer so se pripadniki pripravljali na grozeči vojni spopad, ki ga je politično vodstvo Slovenije utemeljeno tudi pričakovalo.

Inšpektorji za načrtovanje pa so prejeli naloge za posodobitev obrambnega načrta v delu mobilizacije, materialno tehničnih sredstev in oborožitve, delovanja v izrednih razmerah in vojni. Posebna naloga je bila prikrito zbiranje podatkov o dejavnostih in aktivnostih vojaških oficirjev in njihovih načrtih ter oceno o moči in delovanju JLA. Naloga, ki so jo prejeli tudi poveljstva štabov TO po sodelovanju in nudenju pomoči pri izpopolnjevanju, usposabljanju, koordinaciji načrtov skupnega sodelovanja na blokadnih točkah in drugih aktivnostih, pa so predstavljale posebni izziv, večina teh nalog je bila izpeljanka iz nalog, ki smo jih opravljali

Foto: Ciril Magdič – Spomenik branilcem mostu v Petišovcih pred obnovo in spomenik braniteljem mostu na Petanjcih

v projektu MSNZ.

Pred nami je bila pomembna in prioritarna naloga, kot izhodišče za načrtovanje nalog naših enot pa smo uporabljali uporabljeni model delovanja vojske Sovjetske zveze pri zasedbi pribaltskih držav. Ocena je bila, da bo namreč JLA pri morebitni zasedbi Slovenije uporabila podoben model.

V tem času smo opravili ogromno vsega, žrtvovali čas, uporabljali prijateljske povezave in izdelali posodobitev načrtov ter v pomurskem prostoru povezali v delovanje enote milice in TO.

Kot izhaja iz zgoraj navedenega, smo ob skupnem načrtovanju nalog in usklajevanju s poveljniki štabov ObmŠTO Murska Sobota, ki je pokrival območji takratnih Občin Murska Sobota in ObmŠTO Ljutomer, ki je pokrival območje Ljutomera, Gornje Radgone in Ormoža ter oficirji, zadolženimi za izvajanje določenih posameznih nalog, izvedli več usklajevalnih sestankov.

S štabom v Ljutomeru je bil s strani UNZ Murska Sobota za sodelovanje in usklajevanje zadolženo vodstvo postaje milice Ljutomer, za štab v Murski Soboti pa UNZ M. Sobota Inšpektorat milice. Podlago in izhodišče za skupno delovanje in sodelovanje je podala tudi v pripravah na »posredovanje JA«, Republiška operativna skupina in Regijske operativne skupine ob sami ustanovitvi, saj je bilo jasno, da bodo cilji posredovanja JA predvsem mejni prehodi, in sicer s ciljem, da se nekateri zaprejo, za kar bi morala poskrbeti JA, nekateri pa ostanejo odprti, za kar bi poskrbeli miličniki Zveznega bataljona milice in cariniki Zvezne carinske uprave, JA pa bi varovala komunikacije do mejnih prehodov.

Republiška koordinacija je sprejela osnovna izhodišča za delovanje milice in TO, in sicer je bilo jasno določeno, da je prvenstvena naloga milice, da zagotovi nemoten promet oseb in blaga čez državne meje na vseh mejnih prehodih, TO pa zagotovi varnost komunikacij, ki vodijo do mejnih prehodov. Tako je potekalo medsebojno usklajevanje vseh načrtov med obema ObmŠTO – Murska Sobota in Ljutomer. Na osnovi tega sodelovanja je murskosoboški štab prevzel med drugimi nalogami tudi nalogo blokad mostov preko reke Mure.

Foto: Ciril Magdič – Spomenik branilcem mostu na Srednji Bistrici pred prenosom na zgradbo in v Dokležovju

Izdelava načrtov ni bila ravna enostavna, saj je bilo potrebno v njih urediti:

Blokade mostov: Zajemala je mostove Radenci–Petanjci, Veržej–Dokležovje z železniškim mostom v neposredni bližini, Razkrižje–Srednja Bistrica in Mursko Središče–Petišovci.

Posebnost so predstavljali tudi brodi na reki Muri, s katerimi so v glavnem upravljale krajevne skupnosti.

Kazala se je potreba po operativnem pokrivanju plitvin, ki bi omogočale prehode moštva jugoslovanske vojske z vozili in s tehničnimi sredstvi. Izvedbo te naloge nam je v času agresije olajšalo močno deževje, ki je povzročilo nenaden dvig gladine reke Mure, kar je po skupni oceni onemogočilo kakršen koli prehod struge izven mostov tudi z uporabo tehničnih sredstev, s katerimi je jugoslovanska vojska razpolagala (pontonski mostovi ...).

Temu dogovoru med obema ObmŠTO je sledil še dogovor med ObmŠTO Murska Sobota in UNZ Murska Sobota. Po njem je štab TO zagotovil neposredno varovanje in popolno blokado z razpoložljivimi sredstvi zgoraj navedenih komunikacij preko reke Mure, enote milice iz Postaj milice Murska Sobota, Oddelka milice Beltinci in Postaje milice Lendava pa varovanje cestnih komunikacij, ki so vodile do teh predvidenih blokadnih mest.

Na koordinacijskem sestanku ObmŠTO Murska Sobota smo tudi te načrte potrdili. Izpostavljena pa je bila tudi ena od morebitnih težav. Pomlajenemu vodstvu operativnih enot TO smo popolnoma zaupali vodenje posameznih »sektorjev«, bili so vešči rokovanja z orožjem, drugih veščin in poznavanja vojaške taktike, nekoliko slabše pa so poznali postopke zaustavljanja vozil, ugotavljanja identitete oseb, obvladanje upiranja oseb, prijetje oseb in vklepanje ter vezanje.

Dogovorili smo se za skupno usposabljanje, ki sem ga izvedel skupaj z inšpektorjem Slavkom Škerlakov, ki je takrat opravljal naloge pomočnika poveljnika posebne enote milice UNZ Murska Sobota kar na štabu TO v Murski Soboti. Po uspešno izvedenem usposabljanju smo na terenu obiskali tudi več območij, na katerih je bilo z načrtom predvidena postavitve blokadnih mest. Tako smo se z avtobusom zapeljali na relaciji iz Murske Sobote do

petanjskega mostu pa vse do mejnih prehodov Gederovci in Kuzma. Na terenu smo dorekli tudi posebnosti ob postavitvah in delu.

Odlično izvedena načrtovanja in priprave so bila podlaga uspešno izvedenim nalogam v času osamosvojitvene vojne, kar je bilo čutiti tudi ob mojih obiskih v času vojne na blokadnih mestih na mostovih Petanjci, Veržej in na brodu v Krogu.³⁵

Osamosvojitvena vojna na območju Občine Ljutomer

III.a Vojna za osamosvojitve Republike Slovenije v Pomurju – kratek opis³⁶

Čas do osamosvojitvene vojne

Po referendumu 23. 12. 1990 je bilo glede na rezultat povsem jasno, da ni več poti nazaj. Tako so državni politični organi, posamezna ministrstva in strokovni organi – predvsem pa TO in slovenska milica s kriminalistično službo začeli intenzivne priprave za doseg dveh pomembnih ciljev:

1. pripraviti republiko za izvajanje funkcij države;
2. pripraviti republiko za morebitne izredne razmere ali vojno.

Vse to pa se je dogajalo v izredno napetih razmerah s stalnimi provokacijami zveznega predsedstva, vodstva Srbije in Črne gore, JLA, Zveze komunistov in nekaterih tujih držav. Grožnje, predvsem JLA, so se kazale predvsem v stalnem dviganju pripravljenosti enot, politiki pa z medijskim pritiskom. To se je še stopnjevalo po obkolitvi novega centra za usposabljanje slovenskih vojakov, ki jih več niso pošiljali na služenje vojaškega roka v JLA v drugi polovici maja 1991 in se je končalo z enim mrtvim občanom, ki je bil prevožen s strani oklepnega vozila JLA.

Po sprejemu osamosvojitvenih predpisov in temeljne listine o samostojnosti in neodvisnosti z ustavnim zakonom 25. 6. 1991 pa je bilo že povsem jasno, da nova država ne bo doživela svoj začetek po mirni poti.

³⁵ Ciril Magdič: Zgodovina pomurske policije in orožništva, str. 116

³⁶ Drago Ribaš, povzeto po knjigi Pomurje je gorelo modro

Moč JLA pred 27. 6. 1991³⁷

Kopenska vojska

- Skupaj 1850 tankov, od tega 850 T-54 in T-55A, 300 M-84, 400 T-34 (zastareli), 300 M-4 (zastareli).
- Skupaj 1060 bojnih oklepnih vozil.
- Skupaj okrog 2000 kosov topniškega orožja velikega kalibra.

Letalstvo

- 122 letal Mig 21F
- 18 letal Mig 21 N
- 16 letal Mig 29
- 79 letal Jastreb
- 60 letal super Galeb G-4
- 25 letal Galeb
- 55 letal Orel-2
- 25 letal Orel-1
- 1 letalo An-12
- 15 letal An-26
- 70 helikopterjev Mi-8
- 120 helikopterjev gazela

Mornarica

- 11 podmornic
- 15 raketnih čolnov
- 14 torpednih čolnov
- 30 patroljnih čolnov
- 14 minolovcev
- 35 amfibij

JLA je štela skupaj 180000 mož, od tega 78600 poklicnih častnikov in 101400 vojakov (letniki 1969–1974).

Kopenska vojska je štela 138000 pripadnikov, od tega 45000 častnikov in 93000 vojakov.

Rezerva je štela 510000 obveznikov (všteti sta tudi Republika Slovenija in Republika Hrvaška).

TO je skupaj s Slovenijo in Hrvaško štela približno milijon in pol mož.

JLA je v Republiki Sloveniji štela po oceni od 20000 do 25000 mož. Imela je približno 250 tankov stalne sestave in 100 tankov, ki so v Slovenijo prišli iz Hrvaške, približno 300 oklepnih vozil različne namenskosti (transporterji, protiletalski topovi, poveljniška vozila, izvidniška vozila, vozila za postavljanje min, čiščenje in uničevanje ovir). Na štirih letališčih z betonskimi vzletno pristajalnimi stezami (Celje, Maribor, Brnik, Portorož) je bilo na začetku spopadov približno 90 letal in 50 helikopterjev.

Slovenska vojska³⁸

V začetku je bilo vpoklicanih 15500 mož, kar je postopno doseglo 35100 mož oficirjev in vojakov. Organi za notranje zadeve so imeli 7100 ljudi vključno s pomožnimi službami. Njeni pripadniki so bili oboroženi s pehotnim orožjem, z orožjem za podporo (minometi, topovi ...), z orožjem za protioklepni boj in z lahkim topniškim orožjem za protiletalsko obrambo (rakete Strela-2M). Prav tako se je v njeno oborožitev vgrajevalo zaplenjeno orožje JLA, ki je omogočalo oblikovanje novih enot, kot so bile tankovske čete, baterije za protiletalsko obrambo.

Kronologija osamosvojitvene vojne v Republiki Sloveniji³⁹

Sreda, 26. junija

Slovenska skupščina je ustavni zakon o samostojnosti sprejela 25. junija 1991, na mejnih prehodih so bile jugoslovanske table in zastave zamenjane s slovenskimi in postavljeni mejni prehodi proti Hrvaški. Isti večer se je v Beogradu sestal Zvezni izvršni svet. Sprejel je odlok o zavarovanju državnih meja v Sloveniji, s čimer sta imeli JLA in zvezna milica odprto pot za oborožen nastop proti Sloveniji.

Vojaško-policijski nastop je bil v prvi fazi uperjen proti slovenskim mejam in letališču Brnik. Ko bi bila Slovenija odrezana od sveta, bi v drugi fazi prišel na vrsto obračun z delom Slovenije, ki je zagovarjal samostojnost, zamenjali pa bi tudi staro politično vodstvo z novim, ki bi bilo marioneta za uresničevanje srbskih ciljev.

Proti mejnim prehodom z Italijo so 26. junija prve krenile oklepne enote reškega korpusa. Med potjo so naletele na nebranjene barikade in na spontan, ponekod zelo odločen nastop domačinov, zlasti v Vrhpolju. Neoboroženi prebivalci pohoda tankov niso mogli preprečiti, odločno pa so reagirali proti agresiji, kar je bilo pozneje značilno za vso Slovenijo. Kot grožnja slovenskim demonstrantom je v Divači ob 14.30 padel tudi prvi strel, ki ga je sprožil oficir JLA.

Taktika nastopa JLA proti slovenskim mejnim prehodom je bila opredeljena s posebnim ukazom, ki je najprej pozival k predaji prehoda, nato je sledila grožnja z orožjem in nazadnje streljanje v bližino prehoda in v centre odpora. Po izkušnjah na Kosovem in na Hrvaškem

38 Kladnik T. (2011). Oblikovanje slovenskih oboroženih sil v letih 1990–1991. Veteran, str. 46.

39 Slovenska osamosvojitvena vojna (Vir: Wikipedija, prosta enciklopedija)

je JLA tudi v Sloveniji aktivirala oborožene sile, vendar napačno predvidevala, da bodo tudi Slovenci pokorjeni brez težav. Zato so bile enote JLA brez ustrezne logistične podpore za daljše vojskovanje, upoštevana pa niso bila bistvena taktična načela, da tanki ne nastopajo brez podpore pehote.

Enote za vojaški poseg proti Sloveniji so oblikovali ljubljanski, mariborski, reški, zagrebški in varaždinski korpus ter letalski korpus JLA. Vsi so bili pod poveljstvom 5. armadnega poveljstva v Zagrebu. JLA je imela popolno premoč v orožju in močne oklepne enote s podporo vojnega letalstva. Slovenska vojska in policija sta imeli samo pehotno oborožitev, nekaj protiletalskih topov 20 mm in minometov 82 mm, vendar niti enega tanka, letala ali topniških enot. Boju z oklepniki so bili namenjeni ročni raketometi Armbrust, obrambi pred nizko letečimi letali pa prenosne rakete Strela-2M.

Četrtek, 27. junija

Vojna za Slovenijo se je začela ob 1.15 ponoči, ko je protiletalska oklepna baterija JLA pri Metliki prestopila državno mejo. Ob 2.40 je iz vojašnice na Vrhniki proti letališču Brnik krenil 1. oklepni bataljon.

Kolono oklepnikov, ki je prodirala skozi Belo krajino, je sestavljalo 12 bojnih oklepnih vozil s tricevnimi protiletalskimi topovi 20 mm in več tovornjakov. Ustavila jih je barikada v Pogancih. V stopnjevanju napetosti med pripadniki TO in vojaki so padli prvi streli. Ob 10.30 je kolona odpeljala proti Ljubljani, vendar jo je ob 15:45 ustavila zapora na cesti pri Medvedjeku.

Oklepni bataljon z Vrhnike je proti Brniku prodiral v dveh kolonah. Na poti je naletel na improvizirane, nebranjene barikade iz avtomobilov. Ena oklepna kolona je prodirala po avtocesti in ljubljanski obvoznici ter skozi Trzin in Mengeš, druga po stari cesti, pri čemer je po pomoti zavila v gozdove na Toškem čelu in pri obračanju na ozki cesti izgubila dva tanka. Prvi tanki so prišli na letališče Brnik okoli 5. ure zjutraj. Zavzeli so okolico letališča, enota TO pa jih je napadla okoli 18. ure. Po napadu so tanki zavzeli položaj za krožno obrambo.

V Trzinu so za kolono JLA z Vrhnike ostali trije oklepni transporterji in vozilo za zveze. Proti večeru so se iz dveh helikopterjev JLA izkrcali pripadniki diverzantskega odreda, ki so prišli na pomoč oklepnikom. V približno 20 minut trajajočem spopadu s policijsko specialno enoto in TO so padli štiri vojaki JLA in pripadnik TO.

Deset tankov je približno ob 9. uri odpeljalo iz Maribora proti Šentilju, pet tankov ter 10 oklepnikov pa proti Dravogradu. Kolono, ki je prodirala proti Šentilju, je ustavila branjena barikada v Pesnici. Okoli poldneva so jo začeli obstreljevati in jo zažgali. Pripadniki TO so tanke napadli okoli 17.30. Na mostu čez Dravo je bila zavrnjena tankovska kolona polkovnika Popova, ki je poskušala prodreti s hrvaške smeri. Ustavljena je bila oklepna kolona, ki je prišla v Slovenijo pri Razkrižju.

V Dravogradu je popoldan enota 115. protidiverzantskega voda zajela zvezne policiste, ki so pristali s helikopterjem na stadionu.

Zvečer je bil pri vasi Rigonce ustavljen poskus vdora oklepne kolone JLA. Ob 20.45 je bil z dvema minometoma 82 mm izveden napad na Letališče Cerklje ob Krki, nato pa je večina letal letališče zapustila. Do ostrega spopada s kolono JLA je prišlo v Kosezah pred Ilirsko

Foto: Branko Novak (4. 7. 1991) – Vojna za Slovenijo (barikade Kačure, raketirano 2. 7. 1991; jama od zadetka rakete)

Bistrice, padli so trije vojaki JLA. Zvečer je bil sestreljen vodilni od treh helikopterjev Mil Mi-8, in sicer med poskusom raketiranja in desantiranja na 510. učni center TO na Igu in drugi s slovenskim pilotom Antonom Mrlakom (med preletom Ljubljane).

Petek, 28. junija

Ponoči so slovenske oborožene sile krepile blokade in novo mobilizirane enote TO usmerjale proti zavzetim mejnim prehodom. Vse koordinacijske podskupine so dobile ukaz: »Na vseh točkah, kjer so oborožene sile RS v taktični prednosti, izvršite ofenzivne akcije proti okupatorskim enotam in objektom. Nasprotnika pozivajte k predaji, določite čim krajši rok in izvedite akcijo z vsem razpoložljivim orožjem. Pri akcijah poskrbite za evakuacijo in varnost življenj civilnega prebivalstva.«

Tanki, ki so prenočili pred barikado v Pesnici, so do sedme ure zjutraj barikado odstranili in nadaljevali z vožnjo proti Šentilju. Ustavila jih je barikada na Ranci, pri Kaniži sta dva tanka obtičala. Druge tanke je okoli 10.30 ustavila branjena barikada v Štrihovcu. Pripadniki TO in policije so tanke napadli. Po 11. uri so prišla tankom na pomoč letala jugoslovanskega vojnega letalstva in raketirala ter obstreljevala barikado. Ob 13.30 so spet napadla štiri letala, pri tem so bili štirje vozniki tovornjakov ubiti. Tankovska kolona je nato barikado obšla, vendar se je kmalu ustavila.

Kolona JLA iz Maribora v sestavi kamionov, oklepnih vozil in protiletalskih oklepnikov je ves čas svoje poti bila ovirana z barikadami na svoji poti do Koroške. Ob 2.30 je napadla 28. samostojna četa iz Mislinje in jo 400 m pred barikado v Dravogradu ustavila. S prihodom EPN jurišnega odreda na to območje se je vnel nov spopad, v katerem je okrog pol osmih

žal padel Vincenc Repnik, istočasno pa tudi dva miličnika v bitki za Holmec, ki se je začela ob 5.30. Nosilka napada na Holmec je bila 115. protidiverzantska četa, ki je v sodelovanju z ostalimi enotami TO in policije prisilila JLA v stražnici po peturnih bojih k predaji.

Ob 9.50 so slovenske enote napadle oklepno kolono JLA na Medvedjeku. V napadih letalstva JLA je bilo ubitih šest voznikov tovornjakov.

V Limbušu pri Mariboru sta bila uspešno napadena dva tanka JLA. Na Gibini je bil ustavljen prodor oklepne kolone s Hrvaške. Pred Dravogradom je bila ustavljena oklepna kolona JLA, ki je prodrla iz Maribora. Po ostrem spopadu je bil zavzet mejni prehod Holmec. Padla sta dva policista in trije vojaki JLA, 91 je bilo zajetih. Enote TO so napadle vojašnico Bukovje pri Dravogradu. Jugoslovanska letala so napadla letališče Brnik, oddajnike Krim, Kum, Boč in Nanos ter Karavanški predor, Kočevsko Reko in Mursko Soboto.

V Dravogradu sta ob 15.35 dva aviona MIG-21 raketirala okolico mostu. Na letališču Turiška vas Slovenj Gradec je na isti letali streljala novoustanovljena enota LPA 20/1mm in eno letalo lažje zadela.

OB 17.30 sta dva aviona MIG-21 visoko preletela Dravograd brez napada.

Oklepna kolona polkovnika Popova, ki je v Slovenijo prodrla pri Razkrižju, je zavzela mejni prehod Gornja Radgona. Domači prostovoljci so ji zažgali tovrne avtomobile. Zavzeto je bilo skladišče JLA v Borovnici, s čimer se je oborožitev TO bistveno izboljšala, zavzeli so skladišče v Leskovcu, neuspešen pa je bil napad na vojašnico v Ribnici.

V Črničah v Vipavski dolini je TO odgovorila na ogenj iz kolone JLA, dva vojaka sta padla. Enota TO je napadla vojake na mejnem prehodu v Rožni dolini, dva tanka sta bila uničena, trije zajeti, trije vojaki JLA so padli, 98 pa je bilo ujetih. Zavzet je bil prisluškovalni center JLA na Rožniku pri Ljubljani in uničen prisluškovalni center JLA na Suhi. Izvedena sta bila napada na vojašnico v Škofji Loki in skladišče JLA Drulovka. Na letališču Brnik je JLA ubila dva avstrijska novinarja. Ponoči se je tankom ob letališču približal pripadnik TO Peter Petrič, streljal je na poveljniški tank, ranil poveljnika in pri tem izgubil življenje.

JLA je ob 21. uri razglasila prekinitev ognja, saj so bile obkoljene enote v vedno težjem položaju.

Sobota, 29. junija

V noči s petka na soboto so se predstavniki Slovenije v Zagrebu sestali s tremi zunanjimi ministri Evropske skupnosti in predsednikom zveznega izvršnega sveta (ZIS). Sprejeli so dogovor o ustavitvi sovražnosti, ki pa je bil tako nejasen, tako da do njegove uresničitve ni prišlo.

Dopoldne so se vdali vojaki in zvezni policisti, ki so bili obkoljeni v letalski bazi JLA na letališču Brnik. V skladišču goriva JLA v Mokronogu je podoficer streljal na poveljnika, ki se je hotel vdati, in grozil, da bo razstrelil rezervoar z gorivom. Uspešen je bil napad na bojno oklepno vozilo JLA pri Moretinah in spopad policistov z vojaki JLA pri Škofijah. V Štrihovcu je bila razbita tankovska kolona, ki je prodirala proti Šentilju.

Tanki razpadle kolone so pozneje sestavljali tankovsko četo TO. Popoldne so se po pogajanjih

predali vojaki JLA stražnice Vrtojba, ki so bili okrepljeni z vojaki iz Vipave. Proti večeru pa so se po uspešni akciji miličnikov predali vojaki JLA in zvezni miličniki na mednarodnem mejnem prehodu v Vrtojbi, skupaj se je vdalo 140 vojakov in osem zveznih miličnikov, zaseženih je bilo tudi sedem tankov.

Od predsedstva RS in vlade RS je JLA s pisnim ultimatom zahtevala kapitulacijo Slovenije. Zadnji rok je bil 30. junija ob 9. uri. Zvečer se je sestala slovenska skupščina, se opredelila za mirno rešitev krize, vendar slovenska neodvisnost ni smela biti ogrožena.

Nedelja, 30. junija

Ob 9. uri je bil zračni alarm, z letališč na Hrvaškem so proti Sloveniji poletela letala JLA, vendar so se kmalu obrnila in vrnila na letališča. V varaždinskem, zagrebškem in reškem korpusu je JLA oblikovala nove sile za napad na Slovenijo.

Enote TO so napadle ploščad pred Karavanškim predorom, ponoči pa je bil sprejet dogovor o izročitvi predora. Zavzeli so center zvez nad Senožečami.

Iz zaplenjenih tankov je bila pri Novi Gorici organizirana tankovska četa TO z devetimi tanki.

Ponedeljek, 1. julija

Okoli pol treh zjutraj je prišlo do požara in eksplozije, ki je uničila skladišče orožja JLA v Črnem Vrhu nad Idrijo. V skladišču je bilo orožje slovenske TO.

Po spopadu, v katerem je padel poveljnik, se je vdala stražnica JLA v Novi vasi. JLA je s helikopterji z oznako Rdečega križa dovažala okrepitve in opremo obkoljenim enotam. Oklepna kolona na Medvedjeku se je ponoči izvlekla iz blokade, saj so enote TO po napadu letalstva JLA zapustile položaje brez zavarovanja. Vojaki JLA so odstranili zaščitno ograjo na avtocesti in se z oklepniki po vzporedni cesti napotili v smeri Brežic. Kolona je v Krakovskem gozdu ponovno naletela na blokado TO.

Po neuspešnih pregovorih o predaji je bil ob 05.15 izveden napad na kolono. Uničeno je bilo eno bojno oklepno vozilo (BOV) in nekaj poškodovanih. Ubitih je bilo nekaj vojakov JLA in ranjen en teritorialec. Takoj po napadu so enote TO zapustile mesto napada zaradi bližajočega se letalskega napada. Kolona je ostala nezavarovana, zato se je major Prodanovič, poveljujoči kolone JLA, odločil, da z vojaki zapusti kolono. Odpravili so se peš preko Gorjancev v matično enoto v Jastrebarskem. V bližini vasi Planina jih je dohitela in obkolila številčno slabša posebna enota policije pod poveljstvom Andreja Bobeka. Z zvijačo so napravili vtis, da gre za veliko večjo enoto in po kratkih pregovorih se je major Prodanovič z enoto, brez borbe, predal.

Zvečer je sledil nov ultimat JLA Sloveniji.

Zavzeto je bilo skladišče minsko eksplozivnih sredstev (MES) Zaloška Gorica.

Torek, 2. julija

Drugi julij je pomenil prelomnico v vojni za Slovenijo. Ob 5. uri zjutraj so enote TO napadle oklepno kolono v Krakovskem gozdu in ji zadale močan udarec. Oklepno mehanizirani bataljon JLA iz Jastrebarskega je skušal prodreti v Slovenijo in rešiti obkoljeno kolono v

Krakovskem gozdu, vendar je bil zaradi velikih izgub ustavljen in zavržen pri Prilipah. V brezizhodni situaciji so vojaki JLA oklepnike v Krakovskem gozdu zapustili in bili naslednji dan zajeti.

Ob 13.30 se je z ognjem iz tankovskih topov TO začel napad na stražnico JLA v Šentilju. Na položaje vzhodno od mejnega prehoda je bilo izstreljenih 65 granat in na stražnico 25 granat. Vojaki JLA so jo zapustili.

OB 15.22 je enota LPA 20/1 mm streljala na štiri avione na Dobrovi pri Dravogradu, ki so takoj odleteli. V bližini blokirane kolone JLA v Dravogradu so ta letala odmetavala svetleče vabe, ker je imela enota LPA 20/1mm tudi dve raketi Strela-2M.

Ob 16.00 se je vnel več urni boj v Dravogradu med kolono JLA, kasarno v Bukovju in enotami TO obrambe.

Ob 16.15 so na mejnem prehodu Gornja Radgona enote TO napadle oklepnike JLA, streljanje iz tankov pa je uničilo del mesta. Oklepnikom sta pomagali dve letali.

Zavzeto je bilo skladišče JLA v Ložnici, ekonomija Rajhenav in nekdanja skladišča TO na Prulah v Ljubljani. Letala JLA so napadla oddajnike na Nanosu, Kumu in v Domžalah, barikadi pri Čatežu in v Krakovskem gozdu. Po ostrem spopadu, v katerem je padel poveljnik, se je vdala stražnica Kuzma. V Mariboru so iz vojašnice Franca Rozmana-Staneta s havbicami streljali proti Pohorju. Pripadniki oboroženih sil TO pred Dravogradom so po napadu letal JLA, od 15.30 do 21.30, doživeli nov spopad z oklepno kolono

Iz vojašnice na Vrhniki so tanki odpeljali proti Ljubljani in proti Logatcu, vendar so jih na Cesarskem vrhu in v Sinji Gorici ustavili. Napadena je bila oklepna kolona v vasi Orehek, zavzeta sta bila mejna prehoda Fernetiči in Gorjansko.

Predsedstvo RS je ob 21. uri sprejelo sklep o enostranski ustavitvi ognja, pri čemer je ugotovilo, da je bila vojaška ofenziva iz Beograda že zlomljena. V večernih poročilih je na TV nastopil načelnik Generalštaba Blagoje Adžić z grožnjo: »Zagotovili bomo nadzor in stvari privedli do konca!«

Sreda, 3. julija

Iz vojašnic v Beogradu je proti Sloveniji krenila gardna oklepno mehanizirana divizija, vendar je zaradi okvar iz ure v uro večji del vozil ostajal ob cesti in pohod proti Sloveniji je propadel.

Zjutraj so pripadniki TO in policije obkolili vojake JLA, ki so se umaknili iz stražnice v Šentilju. Brez boja sta se predala dva oficirja, trije podoficirji in 45 vojakov. Pri Vidmu ob Ščavnici je bil spopad z oklepno kolono, ki je prodirala proti Gornji Radgoni. Pri Radencih je bila dokončno ustavljena oklepna kolona JLA, ki je prodrla s Hrvaške, da bi pomagala obkoljeni enoti na mejnem prehodu v Gornji Radgoni. Uspešen je bil napad na oklepno kolono na Kogu. Tudi JLA je sprejela dogovor o ustavitvi ognja. Helikopterji JLA z oznako Rdečega križa so dovažali okrepiteve. Zaradi dogovora o premirju Slovenija ni ukrepala.

Četrtek, 4. julija

TO je zasedla vse mejne prehode. Enote JLA se vračajo v vojašnice in na Hrvaško. TO je dovolila umik tankovski koloni z Brnika in oklepni koloni pred Dravogradom. V Mariboru je

Kopija članka iz časopisa Večer (3. 7. 1991) – Boji v Gornji Radgoni (arhiv Alojza Flisarja)

ob napadu JLA na policijsko vozilo ubit policist Robert Hvalc. Oklepni koloni JLA je dovoljen umik iz Gornje Radgone.

Nedelja, 7. julija

Na Brionih se je delegacija Evropske unije sestala s slovensko, hrvaško in zvezno delegacijo. Po petnajsturnih pogajanjih so sprejeli Brionsko deklaracijo, s katero so bile ustavljene sovražnosti na ozemlju Slovenije, slovenska stran je za dobo treh mesecev zamrznila svoje osamosvojitvene aktivnosti, kljub temu pa sta Slovenska vojska in policija ohranili popolno suverenost na slovenskem ozemlju.

Opis vojne v Pomurju⁴⁰

V slovenskem prostoru so bili celotno dogajanje in posamezni dogodki iz osamosvojitvene vojne ustrezno prikazani in umeščeni v dogajanje v času. Žal pa je območje pomurskega prostora izredna temna lisa ob pestrem in raznolikim vojaško-zgodovinskem dogajanju. Bili so sicer napravljeni posamezni poskusi, žal pa z zgodovinskega vidika niso ustrezno prikazani in ovrednoteni za dokumentirani posamezni dogodki in celotno zgodovinsko dogajanje. V ključnih trenutkih so navedbe siromašne, posamezni opisi dogodkov so pomanjkljivi, pa tudi o nekaterih pomembnih dogodkih v Pomurju sploh ni govora.

V medijih in med prebivalci kroži veliko fotografij in videoposnetkov iz časa naše junaške polpretekle zgodovine. Časopisne in spletne strani so s posnetki poplavljenе. Opisi, kronologija in fotografske priloge govorijo veliko, kot opisanemu v potrditev pa sem uporabil tudi lastne fotografije spominskih obeležij in dogodke ob odkritjih, posvečenih osamosvojitveni vojni. S tem želim, da tudi prebivalci sedaj, ko se v svojih sredinah srečujejo s pomniki okoljih, vedo, katerim dogodkom so namenjeni in poznajo njihovo zgodbo v ozadju (saj izvira iz naše skupne polpretekle zgodovine).

Vir: Franc Slokan – Franc Slokan kot starešina na PM Ljutomer

Beleženje in prikazovanje dogodkov je lahko zelo subjektivno, veliko je odvisno od tega, kako jih je posameznik videl, spremljal in zaznal in tega nikomur ne moremo šteti v zlo. Vsak prikazuje in piše o dogodkih, ki jih je s svojega zornega kota doživljal, spremljal in zaznaval. Kot poznavalec celokupnih razmer v Pomurju, kar mi je na srečo moje delo dopuščalo v času pred, med in po vojni, izpostavljam nekatere, ki po moji oceni zaslužijo posebno pozornost in to so predvsem:

opremljanje in organiziranje enot milice, tudi TO in podpora enotam TO z oborožitveno opremo, zvezami in pomočjo na kontrolnih točkah;

letalski napad – raketiranja mest Gornja Radgona in Murska Sobota, mostu v Veržeju;

desantiranje pripadnikov JLA ob pomoči helikopterjev na območja Gederovec, Murske Sobote in Hodoša;

ukrepi za obrambo mest Ljutomer, Gornja Radgona in Murska Sobota;

vojna udejstvovanja – aktivnostih in spopadih na mejnih prehodih v Gornji Radgoni, Gederovcih, Kuzmi, Hodošu in Dolgi vasi;

napadi vojakov JLA na meddržavne mejne prehode z Republiko Avstrijo;

blokade in spopadi na meji z Republiko Hrvaško na Gibini, Razkrižju in v Presiki;

delo miličnikov in teritorialcev na cestnih blokadah;

boji s petimi kolonami pripadnikov JLA, opremljenih s tanki, oklepni transporterji v Ljutomeru, Mekotnjaku, Stari Novi vasi, Radencih, Gornji Radgoni;

blokadi mostov na reki Muri v Petanjcih, Dokležovju, Srednji Bistrici in Petišovcih ter

železniške proge v Veržeju;

blokade in zajetje vojakov iz vojaških stražnic v Zgornjem Konjišču, Gornji Radgoni, Murskih Petrovcih, Korovcih, Kramarovcih, Sotini, Kuzmi, Trdkovi, Čepincih, Hodošu, Prosenjakovcih, Kobilju, Žitkovcih, Dolgi vasi in Lendavi.

Posebno skrb smo tudi posvečali ukrepom za sprejem namestitev ujetnikov oz. oseb, ki so se predale v t. i. zbirnih centrih Puconci, Bogojina, Radoslavci, Sv. Jurij ob Ščavnici, Rakičan, Čentiba in drugih začasnih prostorih. Vzporedno s temi centri so se samoorganizirali domačini, ki so nesebično pomagali pri oskrbi zajetih vojnih ujetnikov. Tudi sodelovanje z ekipami Civilne zaščite in gasilskih društev, ki so skrbeli za zavarovanje in zaklon prebivalcem je bilo odlično.

Posebno pozornost si vsekakor zaslužijo tudi posamezniki in skupine, ki so se samoorganizirale v obrambi domovine, to so »skupina prostovoljcev za obrambo Gornje Radgone«, samoorganiziranje lovcev Lovske družine Videm ob Ščavnici (Sv. Jurij ob Ščavnici), organiziranje posameznih podjetij in inštitucij SDK, banke, pošta.

Posebno mesto si zaslužijo predstavniki civilnih oblasti občinskih skupščin in izvršnih svetov štirih pomurskih občin – Gornje Radgone, Murske Sobote, Ljutomera in Lendave. V tistih negotovih časih so izredno breme prevzeli nase zavedni Slovenci, ki so za potrebe vojnega udejstvovanja na svojih domovih hranili oborožitev, strelivo in drugo opremo za potrebe milice in TO ter tudi nudili prostore za namestitev.

Pohvaliti in izpostaviti velja tudi odlično organiziranost in delovanje zdravstvenih domov in bolnišnice v Rakičanu. Njihovo strokovno delo je pomembno vplivalo na moralo operativnih enot milice in TO. Ob tako široko zastavljenem delovanju in množični podpori vseh je bil uspeh vojske mlade države Slovenije neizbežen. Združevala nas je miselnost in parola: »SKUPAJ V VOJNI, SKUPAJ V MIRU.«

Dne, 27. 6. 1991, je UNZ Murska Sobota z odločbo ustanovila operativno skupino za vodenje aktivnosti organov za notranje zadeve na območju Pomurja. Od ustanovitve naprej je operativna skupina izvajala koordinacijo vseh nalog na območju UNZ. Vodja operativne skupine na UNZ Murska Sobota je bil načelnik inšpektorata Milan Horvat.

Operativna koordinacija za območje severovzhodne Slovenije je bila na UNZ Maribor in je sprejemala strateške odločitve za delovanje milice v tem obdobju. V omenjeni koordinaciji je sodeloval tudi Milan Horvat.

Posebnost v organiziranju, usmerjanju in delovanju pomurske policije se kaže v dvojnem delovanju zaposlenih. Na eni strani je bilo izvajanje tako imenovanih splošnih nalog milice. Obvestila in usmeritve je podajal sektor stalne službe (OKC), ki je splošna varnostna dogajanja beležil v poročilo o delu.

Na drugi strani pa se kaže potreba po organizaciji, koordiniranju in vodenju nalog milice s področja vojnega udejstvovanja. Kot je narekovala potreba in število varnostnih dogodkov ob obrambnih nalogah, je bil za izvajanje nalog v okviru akcije LIPA ustanovljen štab, ki je

spremljal vojne dogodke in obvestila v tej smeri, koordiniral naloge milice in TO ter skrbel za pretok informacij in je sprejemal najpomembnejše odločitve.

V njem so delovali Janez Konrad, Ciril Magdič, Vlado Župančič, Stanko Gerič, Jože Seršen, Franc Pintarič in Mirko Pivar, ki so vodili tudi kronologijo v zvezi z akcijo »LIPA« med agresijo JLA na Republiko Slovenijo v času med 26. 6. 1991 in 8. 7. 2014, ko je beleženje prevzel sektor stalne službe.

Vojna, v kateri smo se znašli prebivalci Pomurja, nas je združila v temeljnem cilju, obrambi domovine in sodelovanju pri tej nalogi. Bili smo enotni, ponosni, polni zanosa in idej, sosedska in prijateljska pomoč je dosegla v tem času svoj vrh.

Na tem mestu se zahvaljujemo vsem, ki ste pripadnikom milice in vojakom TO stali ob strani in jim pomagali po svojih najboljših močeh. Vsem iskrena hvala.

Bojna udejstvovanja, prikazana na zemljevidu, objavljenem v reviji Slovenska vojska, potrjuje trditev, da so vojni dogodki v pomurskem prostoru izredno skopo prikazani.

Kot sem že omenil, so v vojni združeno sodelovale enote milice in TO v izvedbi skupnih aktivnosti. Ob tem podajam čast in zahvalo vsem pripadnikom obeh strani, se bom pa posebej posvetil nalogam in aktivnostim milice.

Flisar

**NAČIN PREUZIMANJA I OBEZBEDJENJA GRANICE
PREMA ITALIJI, AUSTRIJI, DELU MADJARSKE
I UKIDANJA USPOSTAVLJENIH GRANIČNIH
PRELAZA PREMA HRVATSKOJ**

Na osnovu odluka SIV-a Jedinice JNA i SSUP vrše preuzimanje kompletne državne granice na delu R. Slovenije i ukidaju granične prelaze koje je R. Slovenija uspostavila na granici sa R. Hrvatskom.

Granica će se preuzeti tako što će se prelazi zadržati otvorenim samo na najvažnijim prelazima cestovnim i svi železnički od aerodroma ostaviti samo aerodrom Brnik a ostale zatvoriti. Luku Kopar zadržati otvorenom.

Na svim prelazima koji se zadržavaju otvorenim, aerodromima i lukama službu (stručnu) vrše savezni organi (SSUP i Carina)

Najvažnije malogranične prelaze (posebno one koje koriste zaposleni u susednim zemljama) ne zatvarati. Službu na njima i dalje će vršiti milicija MUP Slovenije (ako to prihvate) pod kontrolom vojnih organa. U slučaju odbijanja naći novo rešenje postavljanjem novih milicionera (penzionisani koji bi hteli) ili da to drži vojska zašto ih treba priužiti.

Snage SSUP treba prevesti vojnim avionima do aerodroma Cerklje a odatle helikopterima do prelaza.

II

NAČIN I POSTUPAK PREUZIMANJA PRELAZA

1. Snage predviđene za svaki prelaz odvesti u određene rejone postaviti konkretne zadatke i zauzeti borbeni poredak - raspored za izvršenje zadataka.

Kopija dokumenta – Navodila vojaškoga poveljstva JLA za postopanje med agresijom na našo državu (prva stran; arhiv Alojza Flisarja)

Delovanje takratne JLA je predstavljalo Poveljstvo graničnog odseka z vojašnico v Murski Soboti, vojaške stražnice v Konjišču, Gornji Radgoni, Gederovcih, Korovcih, Kramarovcih, Sotini, Kuzmi, Čepincih, Hodošu, Prosenjakovcih, Kobilju, Žitkovcih, Dolgovaških gorica, Lendavskih gorica in Pincah ob podpori 5. tankovskih kolon JLA, ki so prodirale iz smeri Mursko Središče –Petišovci–Lendava; Mursko Središče–Gibina–Razkrižje–Mota–Gornja Radgona; Mursko Središče–Gibina; Ormož–Kačure–Ljutomer; Kog–Presika–Ljutomer; ter desantne enote vojašnic iz Maribora, ki so ob podpori helikopterjev desantirale območje PMP Gederovci, PMP Hodoš in PMP Dolga vas ter neposrednega delovanja vojnega letalstva JLA.

Zaradi velikega števila vojaških enot je prihajalo na območju celotne UNZ do izvajanja neposrednih borbenih dejstev, v katerih so sodelovali pripadniki TO skupaj z milico in pa neposrednih borbenih dejstev, v katerih je delovala milica sama.

2. Borbeni poredak načelno imati po sledečem:

a) Karaula na prelazu sa neposrednim ojačanjem.

b) Snage za kružnu blokadu objekta namenjene za pretnju pritisak i u krajnjem za borbu za zauzimanje prelaza. Ove snage se postavljaju polukružno na osto-
janju 100-400 metara od prelaza. Ove snage u svom sastavu obavezno moraju
imati oklopna borbena vozila (na svim važnijim prelazima) ili orudja za neposre-
dnu podršku (BsT, RB i slično) na manje značajnim prelazima.

c) Grupa za rad na prelazu sastavljena od SSUP na svim prelazima koji će bi-
ti otvoreni, odnosno od vojnih lica na prelazima koji se zatvaraju u kom sluča-
ju neposredno obezbeđuje prolaz.

d) Jedinica za sprečavanje iznenadjenja koja poseda odredjeni rejon i uredjuje
ga za odbranu.

e) Po potrebi se mogu formirati i drugi elementi b/p.

3. Posle izdavanja zadatka i formiranja b/p i posedanja položaja - rejona sta-
rešina grupe odredjene za rad na prelazu (SSUP ili starešina JNA) odlazi sa
pratnjom kod komandira stanice milicije na prelazu i saopštava mu da po Odlu-
ci SIV-a, SSUP u saradnji sa JNA preuzima prelaz i poslove u vezi sa njim.
Da sa svojim ljudstvom napusti službene prostorije i da se povuče u objekat
stanice milicije do daljega, saopštava mu da to čini mirno bez otpora.

Ukoliko starešina MUP-a R. Slovenije na prelazu prihvati da preda prelaz grupa
SSUP za rad na prelazu zauzima službene prostorije i nastavlja rad. Posle toga
to isto čine organi carine. Detaljan rad ovih organa posebno se razradjuje.

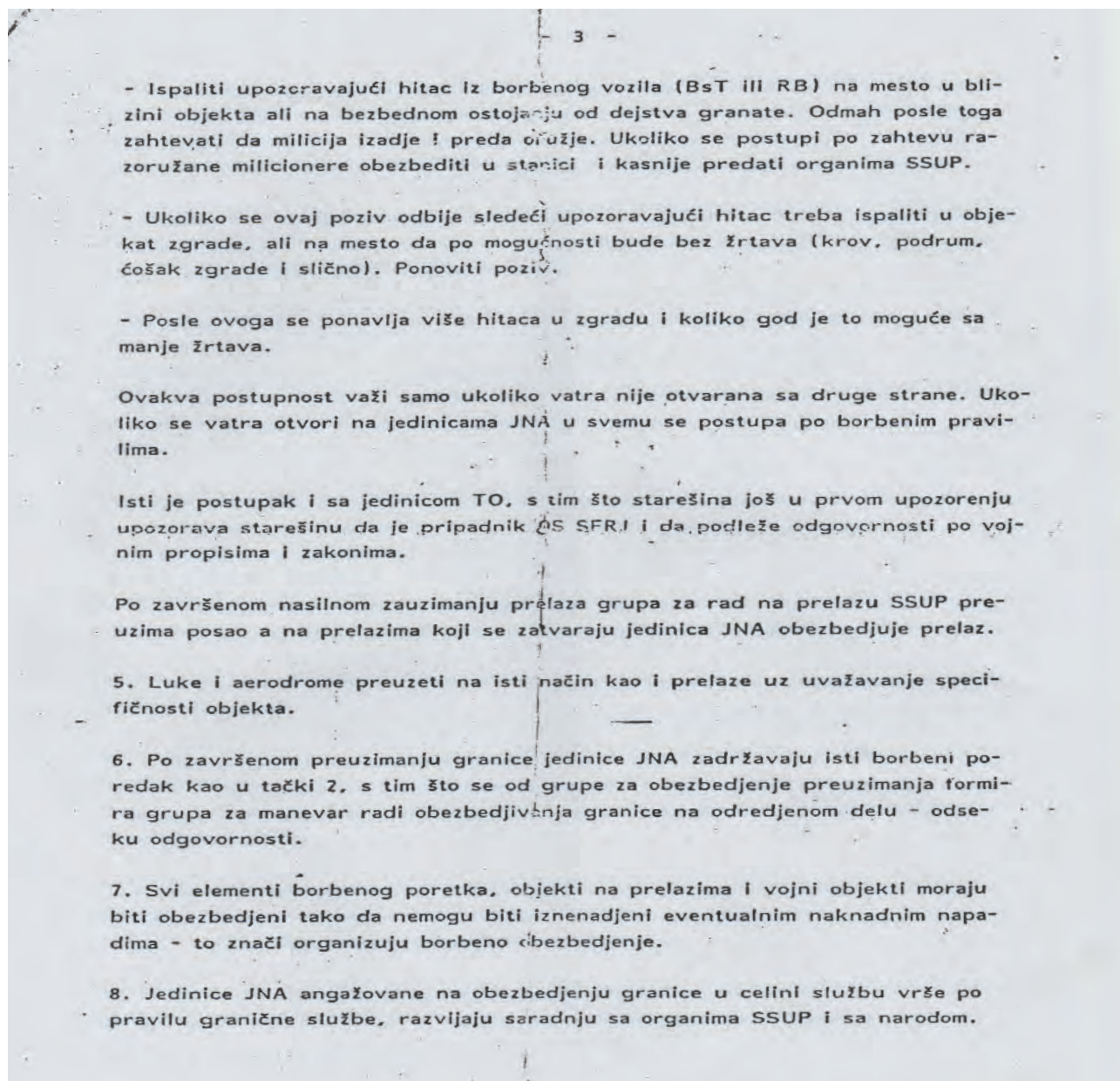
4. Ukoliko organi MUP-a R. Slovenije na prelazu odbiju da postupe po zahtevu
starešina iz SSUP se vraća na polaznu poziciju, a starešina JNA sada već ul-
timativno zahteva od komandira milicije na prelazu da se bez odlaganja povinun-
je i da u roku od 15 minuta napusti službene prostorije na prelazu.

Ukoliko se odbijanje ponovi starešina izvodi borbenu akciju na sledeći način:

*Kopija dokumenta – Navodila vojaškoga poveljstva JLA za postopanje med agresijom
na našo državu (druga stran; arhiv Alojza Flisarja)*

5-7 tankovskih kolon JLA je na območje UNZ Murska Sobota prodiralo iz smeri Mursko Središče-Petišovci-Lendava; Mursko Središče-Gibina-Razkrižje-Mota-Gornja Radgona; Mursko Središče-Gibina; Ormož-Kačure-Ljutomer ter Kog-Presika-Ljutomer. Poleg teh pa so bile na območju Pomurja angažirane še desantne enote vojašnic iz Maribora, ki so ob podpori helikopterjev izvajale desant na območje PMP Gederovci, PMP Hodoš in PMP Dolga vas.

Poleg omenjenih sil je na območju UNZ Murska Sobota delovalo tudi vojno letalstvo JLA, in sicer na območju Ljutomera, Murske Sobote in Gornje Radgone. Na območju Ljutomera so letala napadla barikade na cestni relaciji v mestu Ljutomer, in sicer na relaciji Ormož - Ljutomer ter na isti relaciji izven Ljutomera v gozdu Kačure. V Murski Soboti je bila napadena okolica kasarne, v Gornji Radgoni pa obrati podjetja Avtoradgona in barikada pred mestom.

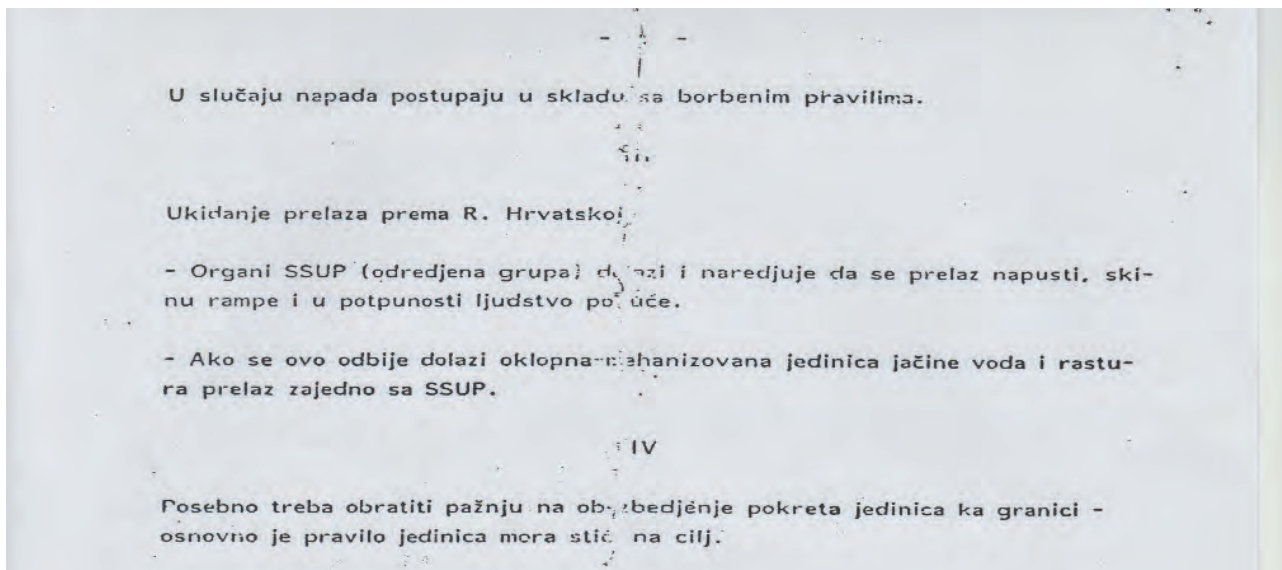

Kopija dokumenta – Navodila vojaškega poveljstva JLA za postopanje med agresijo na našo državo (tretja stran; arhiv Alojza Flisarja)

Zaradi velikega števila vojaških enot je prihajalo na območju celotne UNZ do izvajanja neposrednih borbenih dejstev, v katerih so sodelovali pripadniki TO skupaj z milico in pa neposrednih borbenih dejstev, v katerih je delovala milica sama.

Na osnovi dokumentov in dejstev so se na območju UNZ Murska Sobota odvijale neposredne bojne aktivnosti (uporaba orožja), kjer je bila udeležena milica na naslednjih lokacijah :

- KAČURE, MEKOTNJAK; v borbenih aktivnostih so sodelovali miličniki PM Ljutomer.
- PRESIKA – v borbenih aktivnostih so sodelovali miličniki PM Ljutomer.
- GIBINA – v borbenih aktivnostih so sodelovali miličniki PM Ljutomer.
- LJUTOMER – v borbenih aktivnostih so sodelovali miličniki PM Ljutomer.

Kopija dokumenta – Navodila vojaškega poveljstva JLA za postopanje med agresijo na našo državo (četrtá stran; arhiv Alojza Flisarja)

- GORNJARADGONA – v borbenih aktivnostih so sodelovali miličniki PM Gornja Radgona, PMP Gornja Radgona in PEM UNZ Murska Sobota.
- RADENCI – v borbenih aktivnostih so sodelovali miličniki OM Radenci.
- KUZMA – v borbenih aktivnostih so sodelovali miličniki PEM UNZ Murska Sobota, PMP Kuzma in OM Rogašovci.
- GEDEROVCI – v borbenih aktivnostih so sodelovali miličniki PMP Gederovci, PEM UNZ Murska Sobota in OM Cankova.
- STARA NOVA VAS – v borbenih aktivnostih so sodelovali miličniki PEM UNZ Murska Sobota.
- HODOŠ – v borbenih aktivnostih so sodelovali miličniki PEM UNZ Murska Sobota, PMP Hodoš in OM Gornji Petrovci.
- DOLGA VAS – v borbenih aktivnostih so sodelovali miličniki PMP Dolga vas, PM Lendava in OM Dobrovnik.

Na območju UNZ Murska Sobota so se poleg neposrednih borbenih aktivnostih, kjer je bilo uporabljeno orožje, izvajale še naslednje operativne naloge:

- zajetje vojaških ujetnikov in delo milice oz. UNZ v štirih zbirnih centrih za zajete vojake JLA v Bogojini, Puconcih, Vidmu ob Ščavnici in Radoslavcih;
- blokade in zajetje vojakov JA z opremo v stražnicah Sotina, Žitkovci, Dolgovaške in Lendavske gorice, Trdkova, Kuzma, Konjišče, Gornja Radgona, Petanjci, Korovci, Fikšinci, Sotina, Hodoš, Prosenjakovci;
- oskrba s strelivom PMM Gederovci med potekom bojev, saj jim je zmanjkovalo streliva (enota je ob napadu oz. odvrčanju napada porabila več kot 8000 kom. streliva);

- oskrba s strelivom in minsko eksplozivnimi sredstvi PMM Kuzma, del PEM PU Murska Sobota, ki je deloval na območju G. Radgone;
- oskrba z minskoeksplozivnim in raketnim orožjem PM Ljutomer;
- sodelovanje pri praznjenju vojaškega skladišča v Ložnici pri Celju, odvozu streliva na skladiščenje na območje Pohorja in prenos streliva in minsko eksplozivnih sredstev na območje UNZ Murska Sobota, skladiščenje ter delitev oborožitvene opreme enotam na terenu.⁴¹

Iz navedenega izhaja, da so miličniki UNZ Murska Sobota v času osamosvojitvene vojne opravili veliko neposrednih in posrednih aktivnosti, ki so pripomogle k osamosvojitvi Slovenije.

V Pomurju sta žal za posledicami umrli tudi dve civilni osebi, g. Anton Gaube v Radencih in g. Janez Svetina v Gornji Radgoni, bilo je ubitih več vojakov JLA, veliko oseb je bilo ranjenih, tudi vojaška škoda na objektih in infrastrukturi je bila ogromna.

KRONOLOŠKI POTEK BOJNIH AKTIVNOSTI ⁴²

Na podlagi uradnih dokumentov, kot so povelja in ukazi, ki jih je v času vojne izdelal nasprotnik in smo jih kasneje pridobili, je na razpolago že toliko pisnih dokumentov, da lahko dokaj verodostojno obravnavamo njegove namere in analiziramo potek izvajanja nalog. Pisna sporočila, ki predstavljajo pomožno gradivo pri oblikovanju presoje, zajeti bojni dokumenti z delovnimi kartami, objave spominov vodilnih častnikov JLA o takratnih dogodkih, pričevanja vodilnih častnikov JLA na sodiščih po vojni, opis teh dogodkov v reviji JLA Naša obramba, ustna pričevanja pripadnikov JLA itd. Drugi pomemben vir presoje pa predstavljata gibanje in potek spopadov z enotami JLA.

V januarju 1991 so na poveljstvih JLA pripravili varianto vojnega načrta, ki je predvidevala možen razvoj dogodkov v Sloveniji. Šlo je za načrt, kako v primeru odcepitve Slovenije zasesti meje z Avstrijo in Italijo ter zagotoviti nadaljnjo celovitost ozemlja SFRJ (Popov, B., 1996: 51). Realizacija tega načrta se je začela izvajati po šestih mesecih, ne sicer po njegovih predvidevanjih, ampak v veliko težjih in neugodnejših razmerah. Krivdo za neuspeh je polkovnik Popov videl tudi v kadrovske spremembi v Varaždinskem korpusu, kjer je neposredno pred vojno v mesecu maju poveljnika generala Jevrema Cokića zamenjal general Vlado Trifunović.

25. junija proglasi Slovenija neodvisnost in vzpostavi lastni nadzor nad mejnimi prehodi. Nalogo, da se odstrani mejni prehod v Središču ob Dravi in zagotovi kontrola na mejnem prehodu v Gornji Radgoni, dobi 32. mehanizirana brigada iz Varaždina pod poveljstvom polkovnika Popova (Marjanovič, Mladen, 1991: 22). Razmišljanja o zavzetju mejnega prehoda v Gornji Radgoni z zračnim desantom so bila s strani 5. Armadne oblasti odbita. V

41 Dok. PU Murska Sobota, št. (šifra): 0942-4/2006/3 (3G21-03), z dne 13. 01. 2006

42 Polkovnik Ljubo Dražnik

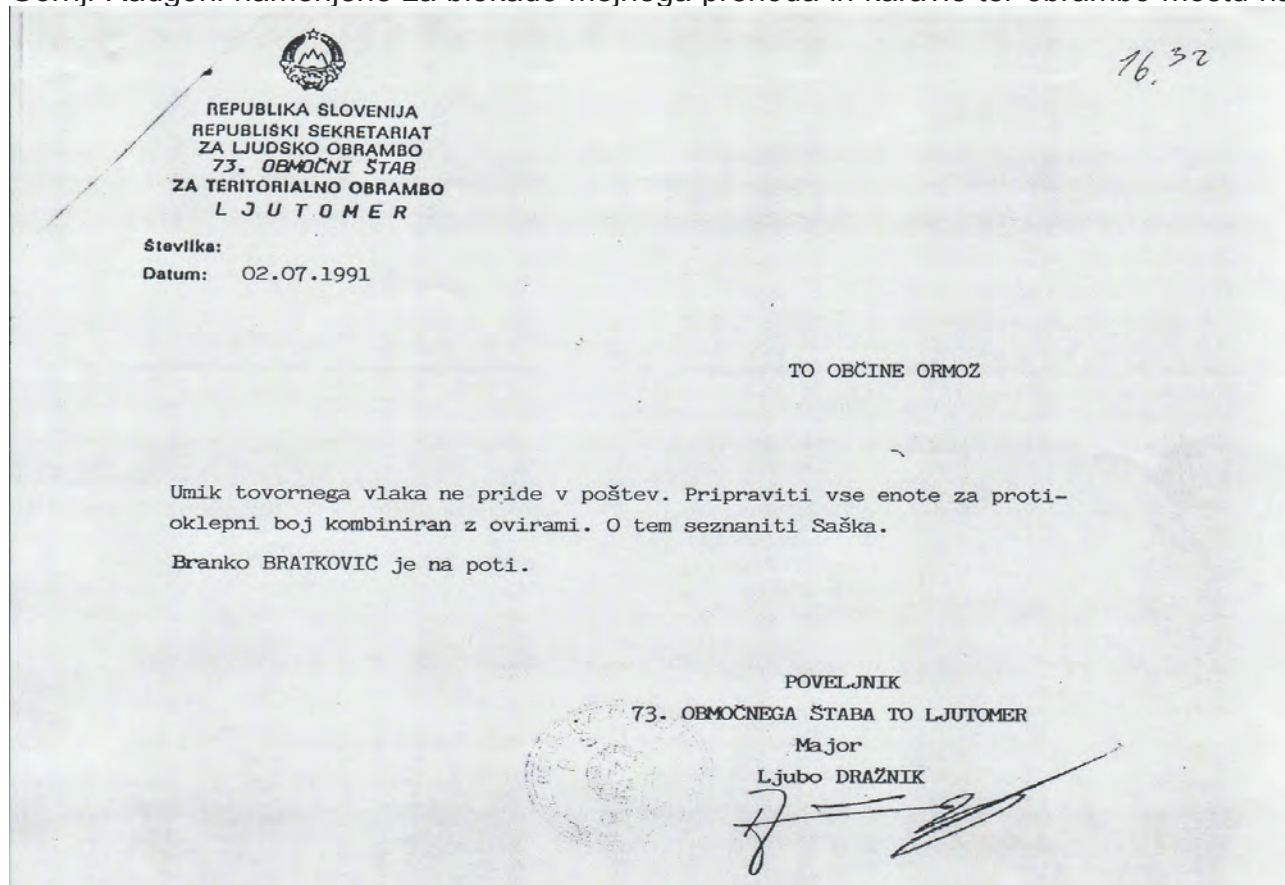
času od 25. do 26. 6. 1991 se organizira izvidovanje mejnih prehodov na meji z Republiko Avstrijo z izvidniškimi patruljami.

Oboroženi spopadi od 27. do 30. 6. 1991

Zamisel napadnih bojnih dejstev JLA (v nadaljevanju b/d):

Glavne sile predstavlja oklepnomehanizirana četa (5 tankov, 10 oklopnih transporterjev), ki deluje na smeri Varaždin–Ormož–Ljutomer–Gornja Radgona s ciljem, da zagotovi nadzor nad mejnim prehodom. Pomožne sile predstavlja izvidniška četa z nalogo, da zagotovi nadzor nad prehodi čez reko Muro (Popov, Berislav, 1996: 51). Ostali del oklepnomehanizirane brigade bi predstavljal rezervo.

Poveljnik območja si je zamislil razporeditev enot TO, in sicer tako, da so bile enote v Gornji Radgoni namenjene za blokado mejnega prehoda in karavle ter obrambo mostu na

Muri v Radencih, enote v Ormožu za obrambo mostu v Ormožu in nadzor območja, enote na ljutomerskem območju pa za obrambo mostov na Muri na Razkrižju in Veržeju, ostale enote pa so predstavljale rezervo. Za obrambo mostov na ljutomerskem območju sta bila zadolžena 2. posebni vod (po vsebini protidiverzantski vod) in 3. pontonirski vod. V rezervo so bili na tem območju vključeni 8. odred TO, 4. diverzantski vod in 5. diverzantski vod.

REPUBLIKA SLOVENIJA
 PUBLIŠKI ŠTAB ZA TERITORIALNO OBRAMBO
 OBMOČNI ŠTAB ZA TERITORIALNO OBRAMBO
 LJUTOMER

VOJAŠKA SKRIVNOST
 STROGO ZAUPNO

Številka: SZ 804-03/53
 Datum: 28.06.1991

PO KURIRJU!

REDNO DNEVNO POROČILO

1. Aktivnosti JLA:

- Prodiranje enote na smeri Veržej - Bunčani,
- Hrastje Mota - Radenci Murska Sobota - Gornja Radgona,
- Prodiranje na smeri Mursko Središče - Razkrižje.

Kronološki pregled:

- a) 27.06.1991 20.50: 22 vozil in BK, 4T, 60 T, dve cisterni, 2 osebna avta, 2 sanitetni kreuli iz Štrigove proti Razkrižju. Zaustavijo se v Veržaju na počitek ob 24.00 uri.
- b) Enota "N": 6 T, 1 OT in eno dvigalo na poti do Žerovinec. Zaustavijo se ob 23.30 uri v Mekotnjaku, ko ne morejo prebiti cestne blokade.
- a) Zjutraj enote prodre do Gornje Radgone. V Gornjo Radgono prispe ob 15.00 uri.
- b) Enota iz Mekotnjaka se umakne po svojih aktivnostih v Ormož in naprej v Varaždin (izguba 1T).
- c) Iz smeri Varaždina prodira enota 6T, dve dodatni vozili proti M. Središču in Razkrižju. Blokade v Gibini ne predrejo.
- d) Enota 6T in dve vozili na poti preko Štrigove. Blokade v Banfiju ne predrejo.
- e) Enota 6T preko Robadja ob 01.30 uri pride v Veščico, kjer se ob 03.00 umakne nazaj v Gibino.

2. Naše sile:

- občina Ormož - izvajali obrambo v Središču ob Dravi in v mestu Ormož,
- občina Ljutomer - obrambe na vseh smereh prodora z vsemi silami,
- občina Gornja Radgona - obramba na vseh smereh z vsemi enotami.

2. Enote

Zap. št.	Enota	Lokacija	Štev. vpokl.	Štev. odzvanih	%	m/v
1.	T-7030/1 Območni štab	Ljutomer - Obm.ŠTO Radoslavci	4 10	4 10	100 100	0 0
2.	T-7030/2 Zaščitni vod	Ljutomer	19	19	100	3
3.	T-7031 8. Odred TO	Sp. Kamensčak	104	104	100	3
4.	T-7032 4. Div.v.TO	Razkrižje	34	34	100	1
5.	T-7033 5. Div.v.TO	Ljutomer Gradis	30	23	77	2

Vir: Ljubo Dražnik - Dnevno poročilo o aktivnostih 73. ObmŠTO za dan 28. 6. 1991

Pregled sestave enot in poveljstva na območju Ljutomer:

ObmŠTO (OPM)	10 pripadnikov TO
Zaščitni vod (zaščv)	19
8. odred TO (OdTO)	104
4. diverzantski vod (divv)	34
5. diverzantski vod (divv)	30
2. posebni vod (posv)	25
3. pontonirski vod (pontv)	22
SKUPAJ	244 pripadnikov TO

Prvi bojni spopad z nasprotnikom

Prvi spopad se je pričel 27. 6. 1991 v Ormožu. Mehanizirana oklepna b/s JLA, sestavljena iz 5 T in 10 OT, se je iz Varaždina premikala v smeri mesta Ormož. Ob 8.15 je prispela do mosta, ki je bil blokiran v skladu z načrtom. Prišlo je do pogajanj, ki so trajala do 12.00. V njih so sodelovali v začetku pov. protidiverzantskega voda Ivan KUHARIČ, komandir postaje milice Jure FERME, kasneje pa iz stalne sestave pomočnik poveljnika za operativne zadeve Aleksander ŠTAMPAR (Štampar, Aleksander, 1991, Pismo poročilo o dogodkih v Ormožu, 10. julij) in referent za pouk Branko BRATKOVIČ.

Okrog 13.00 je na pogajanje prišel poveljnik območja Ljubo DRAŽNIK. Pogajanja ni opravil, saj je v času, ko je prišel v Ormož, že prišlo do prodiranja preko mosta in do oboroženega spopada. Ker nasprotniku ni uspelo prebiti blokade na mostu, je iz Varaždina preko Središča ob Dravi začela prodirati tankovska četa (9 tankov). Ta je poskusila deblokirati most v nasprotni smeri.

Deblokada mosta drugi koloni ni uspela (niso upali preko branjenih ovir v mestu, ojačanimi s protipehotnimi in protioklepnimi minami), zato je po spopadu s skupino teritorialcev v središču mesta nadaljevala prodiranje po glavni cesti proti Ljutomeru z nalogo, da veže nase enote TO in tako omogoči lažji prodor glavnim silam proti Gornji. Radgoni. General Trifunovič je že prej sprejel nov predlog polkovnika Popova, da izvede prodor preko Razkrižja, kjer ga Slovenci ne pričakujejo (Popov, B., 1996: 51). Po sprejetju tega ukaza se je Popov vrnil v Varaždin, na novo organiziral b/s iz 3 tankov, 11 OT, 7 kamionov, 2 cisterni in 2 vozili za zvezo in začel prodirati po stranskih poteh proti Razkrižju.

V borbah v Ormožu je prišlo do prvega ranjenega na strani agresorja, tukaj je bil z armbrustom poškodovan prvi tank (streljal je referent za učne zadeve Branko BRATKOVIČ). Kljub premoči nasprotniku ni uspelo priti preko mosta. To mu ni uspelo nikoli v desetdnevni vojni. V spopadu sta razen treh vodov iz ormoške občine sodelovala še 1. in 4. vod JOD iz Ljutomera pod vodstvom pomočnika poveljnika za zaledje Alojza NOVAKA. Ukaz za pomoč

dveh vodov iz Ljutomera je poveljniku območja izdal poveljnik PŠTO Vlado Milošević.

Pomen, ki ga ima spopad v Ormožu, je velik. Tu se je prvič začelo streljati, premagana je bila psihološka blokada glede uporabe orožja, pokazalo se je, da se močnejšemu nasprotniku lahko zoperstavi, pomeni pa tudi enega prvih večjih spopadov v začetku vojne v Sloveniji. Polkovnik Popov omenja v svojih spominih ta spopad kot začetek vojne v Jugoslaviji – NIN, 23. 2. 1996 (Popov, Berislav: »Započeo sam rat«).

Zaustavitev nasprotnika v Kačurah (27. 6. 1991, ob 12.00)

Tankovska četa JLA, sestavljena iz 9 T, je po neuspeli deblokadi v Ormožu nadaljevala pot po glavni komunikaciji Ormož–Ivanjkovci–Ljutomer. Poveljnik območja Ljubo DRAŽNIK je odločil, da se organizira obramba na območju Kačur in Mekotnjaka (Gre za gozd in manjše naselje neposredno pred Ljutomerom). Ovire se organizirajo iz navzkrižno porušenih dreves. Pri rušenju so bili v veliko pomoč delavci gozdnega gospodarstva. Na tak način so bile narejene tri ovire v Kačurah in ena v Mekotnjaku. S tem so bile zaprte vse poti do Ljutomera.

Ovire je branil JOd iz Ljutomera (poveljnik Slavko MODLIC). Do spopada na tem območju je prišlo 27. junija 1991 v večernih urah, in sicer ob 22.00. Zaradi neurja in slabe viljivosti ni bil zadet željen cilj. Napad so izvedli Janko Raduha, Franc Mavrič, Roman Žinko in Alojz Filipič.

28. 06. zjutraj je izvedla napad protioklepna skupina, ki jo je vodil Smiljan KUHAR. Z ambrustom je zadel tank Robert GRADIŠČAJ. Uspeh je bil velik. Nasprotnik ni uspel napredovati in se je vrnil na Hrvaško, razen tega je doživel izgube v ž/s, zadet in delno onesposobljen je bil

Foto: Branko Novak, 3. 7. 1991 – Vojna za Slovenijo, barikade na železniški progi proti Stročji vasi

en tank. Največji pomen, ki ga ima ta spopad, pa so bile izkušnje v postavljanju priročnih ovir. Ta način oviranja je postal šolski primer za kasnejše oviranje, pozitivni rezultati pa so se kasneje pokazali v spopadih na Gibini, Banfiju, Presiki, Stari Novi vasi, Pristavi itd.

Spopadi Razkrižje, Veržej, Bunčani, Radenci, Gornja Radgona (27. 6. 1991, ob 18.00)

Tretja b/s oklepnih vozil JLA, ki je isti dan (27. 6.) pričela premik iz Varaždina, je bila oklepnomehanizirana enota (3 T, 11 OT, 7 kamionov, 2 cistern in 2 vozili za zvezo), ki jo je vodil polkovnik Popov. Ta enota se je gibala preko Hrvaške do Štrigove in od tam preko Banfija in Razkrižja napredovala ob reki Muri proti Gornji Radgoni. Glede na to, da sta se nahajala takrat dva voda iz ljutomerskega JOd v Ormožu, ostala dva voda iz JOd pa sta organizirala obrambo v Kačurah, sta ostala na tem območju samo protidiverzantski vod (nahajal se je na območju Gibina–Razkrižje) in pontonirski vod (Veržej–most čez Muro) .

V skladu z načrti, ki so bili narejeni pred vojno, je bila organizirana obramba na mostovih preko Mure. Takratna presoja je bila, da je cilj te b/s vojašnica v Murski Soboti, ki so jo blokirale enote TO. Kljub oviram na Razkrižju je enoti JLA uspelo v poznih urah priti pred Veržej, kjer je na odprtem, za naše pripadnike težko dostopnem mestu, prenočila. Z nalogo uničenja cisterne goriva je bila tja poslana skupina naših vojakov pod vodstvom PPZ Alojza NOVAKA, ki pa v težkih vremenskih razmerah (noč, močno deževje) naloge ni uspešno opravila.

Zgodaj zjutraj ob 4.00 je nasprotnikova kolona nadaljevala pot. Zjutraj je poveljnik Ljubo DRAŽNIK poslal 2. protioklepno skupino pod vodstvom Branka BRATKOVIČA, ki je udeležena na b/s JLA pri izhodu iz Veržeja, vendar je mina iz ambrusta zgrešila. Naslednje udeleževanje je izvedla protioklepna skupina diverzantskega voda iz Ljutomera med Veržejem in Bunčani, kjer je izstrelila dve mini iz protioklepnega orožja in tudi zgrešila. Enote, ki so delovale na območju Občine Ljutomer, so imele takrat na razpolago samo še dva armbrusta, kar je bil glavni razlog, da ni bilo uporabljeno več protioklepnega orožja, saj je bilo potrebno s tem orožjem ravnati skrajno racionalno (nočne razmere pa niso omogočale uspeha).

B/s JLA je kljub ovirama v Vučji vasi in Hrastje Moti (13. pontonirski vod) in branjenim oviram v Radencih (62. diverzantski vod pod vodstvom Tomaža ZLATNIKA – vodil ob 09.00 močan spopad, ki se je razširil po celem mestu; en civilist je pri tem izgubil življenje), industrijske cone v Gornji Radgoni (protioklepna skupina pod vodstvom Zvoneta BENKA) in bojih v sami Gornji Radgoni (prihod kolone ob 12.30) uspelo pozno popoldne 28. 6. zasesti mejni prehod.

1100

 REPUBLIKA SLOVENIJA
 REPUBLIKSKI SEKRETARIAT
 ZA LJUDSKO OBRAMBO
 73. OBMOČNI STAB
 ZA TERITORIALNO OBRAMBO
 L J U T O M E R

VOJAŠKA SKRIVNOST
 STROGO ZAUJNO
 PO KURIRJU!
 Vročiti do 12.00

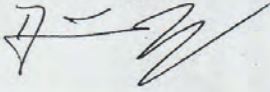
Številka: 02.07.1991 ob 11.00 uri
Datum:

U K A Z št. 1
Poveljniku ZC G.Ivanjci

Takoj izvedite premik kompletne enote v vas Bučkoveci in se nastanite v Osnovni šoli Bučkoveci. S seboj vzemite vso intendantsko opremo, oborožitve ter ostala potrebna MTS.

Po prihodu na novo razmestitev formirati enoto in jo pripraviti za bojno dejstvovanje.

POVELJNIK
 73. OBMOČNEGA STABA TO LJUTOMER
 Major
 Ljubo DRAŽNIK

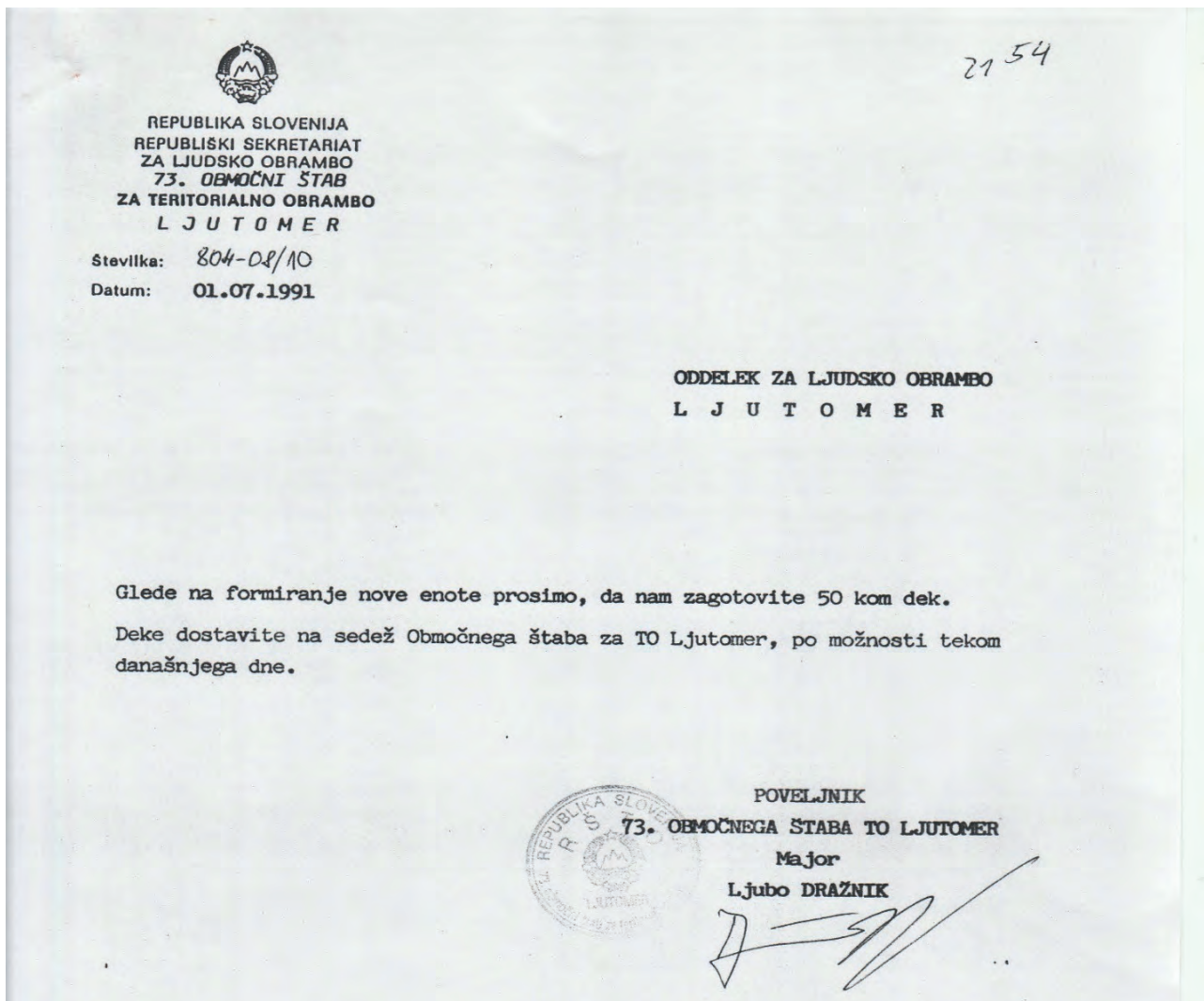
Izdelano v 2 izvodih in dostavljeno:
 - 1x poveljniku ZC,
 - 1x bojna dokumentacija..

Vir: Ljubo Dražnik – Ukaz enoti za premik

Spopad na Gibini in Banfiju (28. 6. 1991, ob 10.30)

Četrto b/s JLA, sestavljeno iz 3 T, 4 OT, 5 tovornjakov, 1 cisterne in 1 vozila za zvezo, je predstavljala oklepno mehanizirana enota, ojačena s pehoto, ki je po neuspelem prehodu pri Murskem Središču krenila proti Ljutomeru. Do spopada na Gibini je prišlo 28. 6., ob 18.30. Območje Gibina–Banfi–Razkrižje je branil protidiverzantski vod Ljutomer (poveljnik Vlado KUNČIČ), razdeljen na dve skupini in diverzantski vod (poveljnik Bogdan VRBNJAK), razdeljen na tri skupine. Pri obrambi barikad je sodelovalo tudi osem ljutomerskih miličnikov.

Na relaciji Gibina–Razkrižje so bile tri ovire, ki so bile branjene po načelu zaporednih zased. Zasedo v Gibini je pripravila prva skupina protidiverzantskega voda (oboroženi z enim RM, AP in bombami). Razdelili so se v dve skupini. Ena z RM je udejstvovala pred kolono, druga s pehotnim orožjem in bočno na kolono. Napad so pričeli, ko je bil nasprotnik z vozili oddaljen od njih 4–6 m. Z močnim ognjem iz vsega orožja so zasipali nasprotnika in se hitro umaknili na drugi položaj (Bolkovič, M., 1999: Poziv za domovino, str. 41). V tem spopadu

Vir: Ljubo Dražnik – Zahteva za opremo OLO Ljutomer

je imel nasprotnik dva mrtva, na strani TO so bili ranjeni Vlado KUNČIČ, Branko KAUČIČ in Dušan MEŠKO.

Ta spopad se šteje na območju 73. poveljstva za enega najuspešnejših. Osem teritorialcev je pokazalo veliko hrabrost (posebej se je izkazal Milan BOLKOVIČ) in prisilili so nasprotnika, da je od svoje namere prodiranja proti Ljutomeru odstopil ter nadaljeval prodiranje po hrvaškem ozemlju preko Štrigove in Banfija.

Na Banfiju je organizirala obrambo druga skupina PDV (poveljnik Bojan BOLKOVIČ) in oddelek diverzantskega voda. Obrambo so organizirali na vrhu pobočja, kjer se cesta serpentinasto spušča proti naselju. Ta del ceste je bil močno oviran z navzkrižno porušnim drevjem. Ob 21.40 pride do spopada. Ker nasprotnik preko branjene ovire ni uspel prodreti, je poskusil prodor po poljski cesti preko Banfija do naselja Veščice. Nadaljnje bojne aktivnosti se prenehajo po objavljenem premirju.

Foto: Branko Novak, 3. 7. 1991 – Vojna za Slovenijo, barikade na železniški progi pod kletjo Ljutomerčana

Obdobje od 29. 6. do 2. 7. 1991

Od 29. 6. do 2. 7. 1991 je nastopil čas premirja. Osnovna naloga za enote TO je bila, da se po vseh naporih nekoliko odpočijejo in spopolnijo z orožjem in strelivom. Težišče je bilo na popolnitvi s PO orožjem.

29. 6. zvečer javijo iz Gornje Radgone, da oklopni transporterji iz enote JLA na mejnem prehodu opravlja prevoze do stražnice v Gornji Radgoni in nazaj. Istočasno je bilo javljeno, da polkovnik Popov želi pogajanja, ampak samo s poveljnikom območja. Zjutraj, 30. 6., ob 3.30 je poveljnik Ljubo DRAŽNIK odločil, da ob 8.00 opravi prva pogajanja s polkovnikom Popovom, in sicer v spremstvu skupine vojakov iz posebnega voda in 2. vodom JOD iz Ljutomera (poveljnica, poročnica Jacqelina STERŽAJ), ki je bil na podlagi ukaza poveljnika pokrajine poslan kot pomoč enotam v Gornji Radgoni.

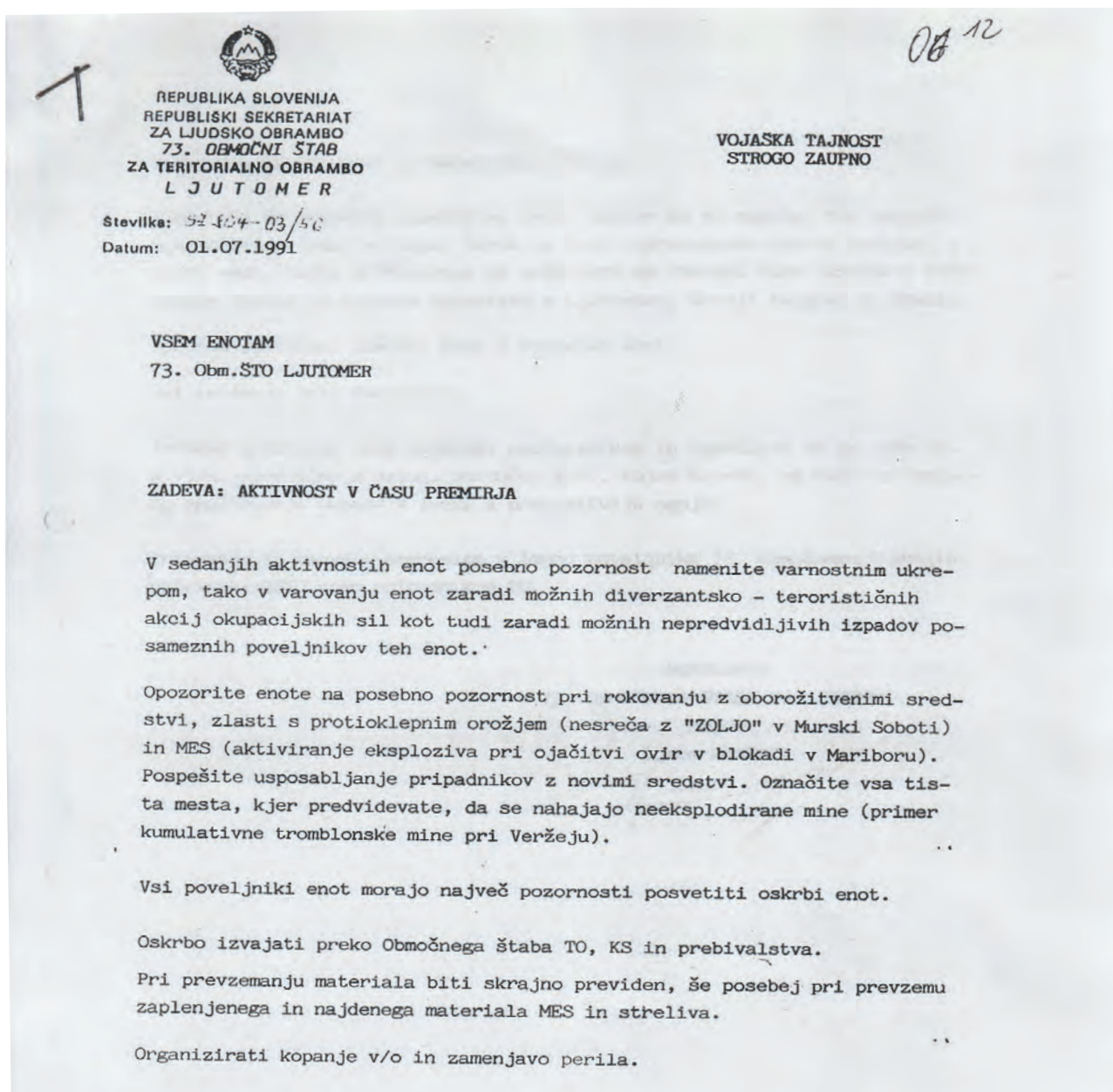
Poveljnik območja je iz Gornje Radgone poklical poveljnika VŠP – Vlada MILOŠEVIČA in ga seznanil z razmerami in s svojo odločitvijo. Poveljnik VŠP mu je pogajanja odsvetoval, potem pa mu dovolil s pripombo, da jih izvaja na lastno odgovornost. To so bila prva pogajanja v bojnih razmerah, ko je nasprotnik imel že padle in ranjene. Njihovi odgovor na te razmere je bil neznanka.

Za zaščito pogajanj je poveljnik območja določil tri ostrostrelce. "Če ustrelijo mene, ustrelite vi njih," je bil njegov ukaz. Pogajanja so se začela ob 08.30, udeležila sta se jih poveljnik Ljubo DRAŽNIK in komandir PP Gornja Radgona, Stanko SAKOVIČ, na strani enote JLA

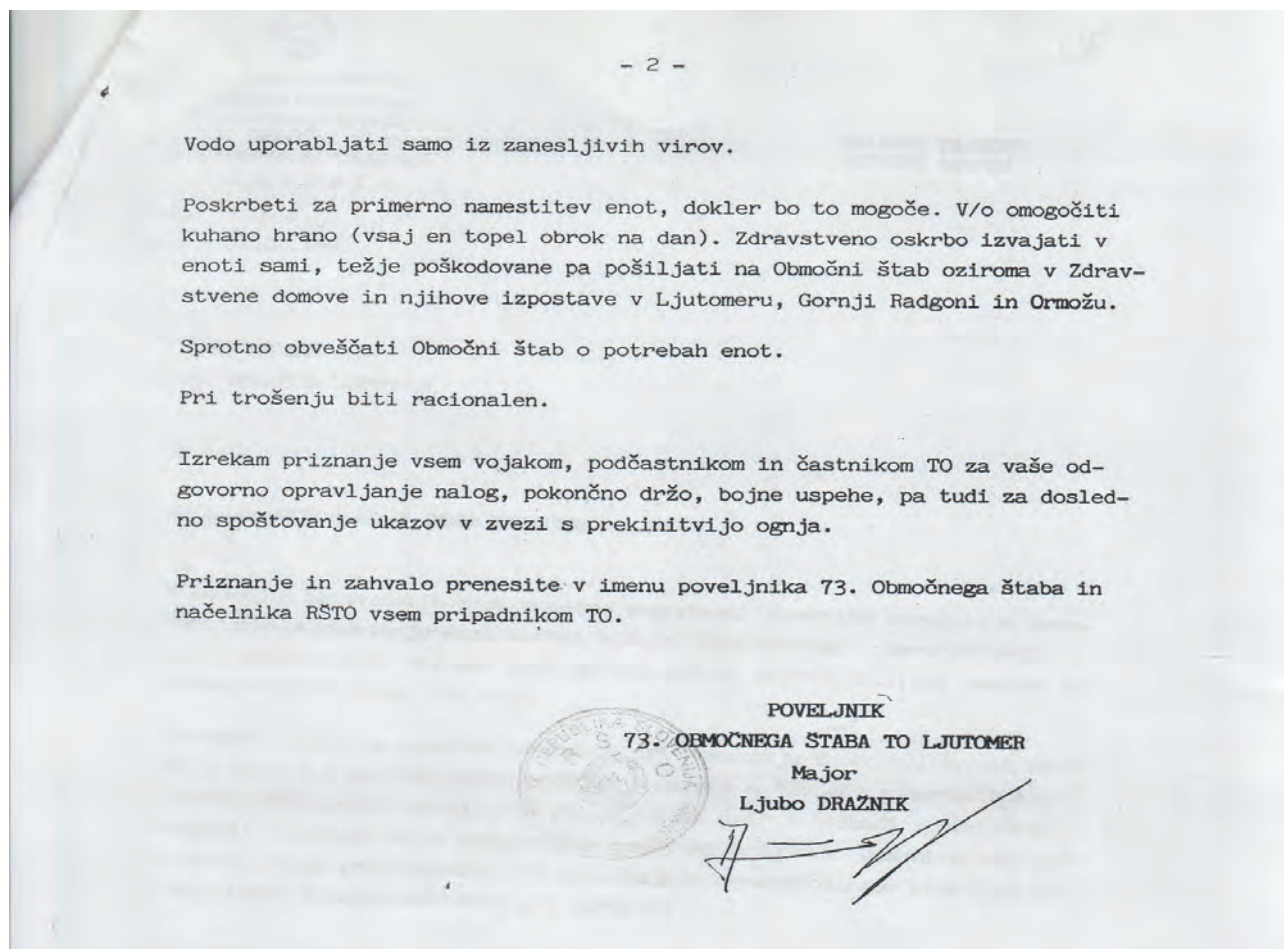
pa polkovnik Popov s stotnikom JLA. Pogajanja glede predaje niso uspela, je pa poveljnik območja ob grožnji, da bo oklopni transporter, če se bo gibal po mestu, uničen, dosegel, da so ostala vsa vozila JLA po tem razgovoru stalno na mejnem prehodu. Pogovorili so se tudi o prevzemu mrtvega podčastnika JLA.

Operativno poveljstvo in enote, ki so bile v obrambi mesta Gornje Radgone, so bile potrebne strokovne in moralne podpore. Zato je poveljnik Ljubo DRAŽNIK odločil, da še isti dan pošlje v Gornjo Radgono načelnika ObmŠTO Mirka RAUTERJA z nalogo, organizirati blokado mejnega prehoda. Takoj po prihodu Mirka RAUTERJA v Gornjo Radgono se je začela organizacija blokade mejnega prehoda in s tem enote JLA. Sodelovale so enote TO, policije in civilna obramba. Blokada je bila postavljena že 1. 7. zjutraj.

Vse je bilo pripravljeno za oborožen spopad, vendar zaradi mnenja lokalnih oblasti (možnost velikega rušenja in žrtev) do njega ni prišlo in predlagana so bila pogajanja. Pogajanja so se

Vir: Ljubo Dražnik – Ukaz o aktivnostih TO v času premirja za 73. ObmŠTO, prva stran

Vir: Ljubo Dražnik – Ukaz o aktivnostih TO v času premirja za 73. ObmŠTO, druga stran

začela 1. 7. ob 17.00. Istega dne je prišel v Gornjo Radgono načelnik PŠTO Alojz ŠTEINER, ki je prinesel dodatna navodila za poveljstvo TO v Gornji Radgoni in imel pooblastilo državnega vodstva za možne odločitve na pogajanjih. Na pogajanjih so sodelovali Mirko RAUTER, Alojz ŠTEINER in doktor OSTAN, vendar brez rezultatov. Ogled položajev TO v Gornji Radgoni je izvedel tudi poveljnik VŠP Vlado MILOŠEVIČ, pogajanje s Popovom pa ni opravil, ker jih je le-ta zavrnil.

Na Območnem poveljstvu Ljutomer se v času premirja organizira prerazporeditev enot, tako da je bila zagotovljena obramba na celotnem ozemlju in s tem minimalna možnost presenečenja s strani JLA. Prihajale so tudi nove pošiljke orožja (predvsem protiklepnega). Le-tega je bilo potrebno razdeliti med enote. S tem orožjem je bilo potrebno seznaniti v/o in jih naučiti rokovati. Vse to so bile naloge, ki so zahtevale stalno aktivnost enot TO in še posebej pripadnikov stalne sestave.

Po obvestilu zalednega organa 7. PŠTO se je zaradi pomanjkanja streliva in MES začelo 2. 7. 1991 pod vodstvom PPZ Alojza NOVAKA iz skladišča Ložnica–Slovenska Bistrica voziti strelivo in MES (deset kamionov). Z delom prevzetega streliva in MES so se dopolnile enote TO, del pa se je skladiščil pri občanih v Gornji Radgoni in Ljutomeru.

Velik problem in stalen psihološki pritisk za enote na tem območju je predstavljala oklepno-mehanizirana enota JLA, ki se je nahajala pred Središčem ob Dravi. Nenehno prižiganje in obračanje tankov je zahtevalo neprestano pripravljenost in budnost enot.

V tem času se je po načrtu oviranja organiziralo in naredilo veliko ovir na vseh pomembnejših komunikacijah. Na območju vasi Stara Nova vas se organizira ovira iz palet opek, ki so se kasneje izkazale za zelo učinkovite.

Poveljnik območja Ljubo DRAŽNIK je opravil tudi informativni sestanek z družbenopolitičnim vodstvom Občine Ljutomer, srečal pa se je tudi s predsednikom IS Občine Ormož.

Preprečevanje ponovnega prodiranja JLA od 2. do 4. 7. 1991

Zamisel napadnih b/d JLA:

V času premirja je general Trifunovič koval načrt za rešitev Popova iz Gornje Radgone. Generalu Avramoviču, ki v tem času zamenja generala Kolška, je predlagal, da se izvrši zračni desant na Gornjo Radgono, odvrne pozornost teritorialcev od mejnega prehoda in tako omogoči preboj enoti na prehodu. Pri teh bojnih aktivnostih bi morale sodelovati tudi letalstvo. Ta zamisel ni bila sprejeta. Ukazano je bilo, da omogoči preboj iz Gornje Radgone močna kombinirana enota JLA. Jedro te enote so predstavljali pripadniki motorizirane brigade iz Bjelovarja, oklepna sredstva pa so popolnili iz 32. mehanizirane brigade iz Varaždina.

Zamisel o uporabi enot je bila naslednja: Glavne sile bodo delovale v smeri Središče ob Dravi–Ljutomer–Gornja Radgona z nalogo, da omogočijo preboj in vrnitev enote na mejnem prehodu v Gornji Radgoni. Pomožne sile bodo istočasno z glavnimi delovale v smeri Martin ob Muri–Gibina–Razkrižje s ciljem zagotoviti nadzor nad komunikacijo Ljutomer–Murska Sobota in vezati nase sile TO ter tako omogočiti realizacijo naloge glavnih sil. V primeru zaostrenega stanja na bojišču se organizira še enota za intervencijo z nalogo, da v primeru potrebe intervenira in omogoči izvršitev naloge glavnim silam.

Spopadi v Presiki, Pristavi, Ljutomeru in Hrastje - Moti (2. 7. 1991, ob 13.00)

Premirje je bilo končano 2. 7. 1991 ob 13.00 uri. Takrat je krenila na pot peta_oklepno-mehanizirana bojna skupina JLA, sestavljena iz 6 T, 7 OT, 8 tovornjakov, 2 cistern, 1 dvigala in 2 vozil za zvezo z nalogo, da prodre do Gornje Radgone in nato pomaga razbiti blokado okrog enote polkovnika Popova. V Slovenijo je prodrla preko Središča ob Dravi in nato preko Vitana in Presike prodirala proti Ljutomeru.

Do prvega spopada je prišlo ob 18.45 v naselju Presika. Tam se je nahajal diverzantski vod (poveljnik Ljubo SMODIŠ) iz Ljutomera in skupina policistov, ki se je priključila k vodu. Civilisti iz bližnjih hiš so se že pred bojem umaknili na varno. Borba v Presiki je trajala približno dve uri. Nasprotnik je izgubil 1 T in 2 OT.

V transporterju, ki je bil zadet direktno z ročnim protioklepno orožjem iz razdalje približno 50 m, so trije vojaki izgubili življenje, ostali so bili ranjeni. Tank in drugi OT sta bila zadeta v gosenice. V tem spopadu sta se posebej izkazala vojak Miran Medvar in miličnik Lichtervalner (Smodiš, L., 1991: Poročilo poveljniku območja po končani akciji, 2. julij). V spopadu je bil ranjen komandant bataljona JLA in trije vojaki.

Ta spopad je imel za nadaljnji potek spopadov s to kolono zelo velik pomen. Morala častnikov in vojakov te enote je zelo upadla. Kasneje je po celi poti število vozil in ljudi iz te enote stalno usihalo in so se predajali našim silam. Kolona je potem nadaljevala pot do Stročje vasi, kjer je prenočila.

Zjutraj, 03. 07.1991, ob 03.30 je nadaljevala pot proti vasi Pristava, kjer je prišlo ob 04.00 do spopada s prvo skupino specialnega voda (poveljnik Milan BOLKOVIČ). Ta enota je pripravila zasedo pri mostu čez reko Ščavnico. Na most so bila navožena priročna sredstva

(les in tovarnjak gramoza).

Prišlo je do kratkega, vendar silovitega spopada, nakar se je enota TO po ukazu poveljnika območja umaknila na naslednji položaj v Ljutomer. Posledica tega spopada je, da so se na

Foto: Venčeslav Lihtenvalner – Barikada na Presiki

območju vasi Pristava kasneje predali in zapustili en tank in 1 OT vojaki JLA (Bolkovič, M., 1999: Poziv za domovino, str. 69).

B/s JLA je po tem spopadu nadaljevala pot proti Ljutomeru. V mestu Ljutomer se je na položajih pred Stročjo vasjo nahajal poveljniški vod (15 vojakov z enim RM – poveljnik Jože VIHER) in oddelek specialnega voda (11 vojakov – poveljnik Milan BOLKOVIČ) na drugi strani mesta pri obratu "MURA". Ljutomer je bil takrat obkoljen s treh strani (deli enot JLA so se nahajali v Stročji vasi in Pristavi, en del pa je prodiral iz smeri vasi Cven v smeri železniški

Dokumenti Slavka Zemljaka – Vpoklic in tovorna vozila na barikadi v Presiki

prehod v Ljutomeru.

Takrat smo doživeli tudi dva letalska napada in zračno obstreljevanje položajev na komunikaciji Ljutomer–Žerovinci. Zato je takoj po spopadu v samem mestu poveljnik območja ukazal umik na pripravljeno rezervno poveljniško mesto v Radoslavih (na poveljniškem mestu v Ljutomeru so bili takrat samo poveljnik, tajnica in pet vezistov brez vsakršnega protiklepne orožja). Ker telefonska zveza na rezervnem poveljniškem mestu ni delovala, se je poveljnik območja vrnil v Ljutomer (še v času spopada v samem mestu) in sam nadaljeval z vodenjem enot iz mirnodobnega sedeža poveljstva.

Do spopada na železniškem prehodu (oviro so predstavljali železniški vagoni) je prišlo ob 05.35. Medsebojno obstreljevanje je trajalo približno tri ure. Enota JLA je svojo namero o prodiranju skozi mesto Ljutomer opustila in nadaljevala pot skozi Lukavce proti Križevcem (Bolkovič, M., 1999: Poziv za domovino, str. 81). V Križevcih jih je v zasedi čakala druga skupina PDV (poveljnik Vlado KUNČIČ). Do spopada ni prišlo, ker je večje število civilistov, predvsem otrok, prišlo na cesto gledat tanke in je bila velika možnost žrtev med civilnim prebivalstvom.

Naslednji spopad se je pričel ob 12.30 v naselju Bučečovci. Tam je bil JOd iz Slovenskih Konjic, ki je v noči 2.–3. prišel na pomoč našim enotam in sta ga sprejela na območju

Bučečovec pomočnik za zaledje Alojz Novak in varnostnik Alojz Filipič. Iz tega odreda so organizirali protioklepno skupino, ki je udeležena na nasprotnika. V tem spopadu ni bilo poškodovano nobeno vozilo.

Na tem območju je deloval tudi prvi vod tretjega JOd (poveljnik Zvonko Osterc) iz Ljutomera, ki je takrat istočasno ognjeno deloval na nasprotnika, vendar brez večjega uspeha.

Zadnji spopad (pred splošnim premirjem) s to b/s se je zgodil ob 14.30 pred Radenci. Tu je bil zadet OT. Na tistem območju sta takrat delovala protidiverzantski vod iz Lenarta in protioklepna skupina PŠTO. Med Radenci in Gornjo Radgono pa je zasedala položaje protioklepna skupina iz Murske Sobote.

Spopad v Gibini (2. 7. 1991, ob 13.00)

VI. b/s JLA, sestavljena iz 4 T, 5 OT, 3 tovornjakov in 2 terenskih vozil se je udeležena na smeri Železna Gora–Martin ob Muri–Gibina, kjer se je ob 16.45 bojno razporedila. Na območju Gibine se je takrat nahajal 4. vod JOd (poveljnik Bojan HLADEN) iz Ljutomera. Prišlo je do spopada, v katerem je bil en tank zadet z ambrustom (bil lažje poškodovan). Nasprotnik je tu napadel kombinirano s tanki in pehoto.

Tanke je zaustavila škarpa pred vasjo, medtem ko je nasprotnikova pehota poskusila skleniti obroč okrog voda TO, ki pa se je pravočasno umaknil na naslednji položaj (Dražnik, L., 1991: Poročilo Bojana Hladna po končani akciji, 2. julij). Po tem spopadu, kjer so bili zelo poškodovani tudi civilni objekti, se je enota JLA umaknila v Štrigovo in pozno zvečer pričela prodirati proti Banfiju, kjer pa je bila zaustavljena na branjenih ovirah. Po tem spopadu je ta enota svoj prodor proti Sloveniji ustavila in se vrnila na Hrvaško.

“Pogajanja” o predaji oklepnih vozil (4. 7. 1991, ob 10.00)

TO je v času spopadov zajela dva tanka, 3 oklopne transporterje in helikopter MI - 8. Razen helikopterja so vsa ta bojna sredstva bila uporabna za oborožen boj in kasneje vključena v sestav SV. Zasluge za to, da smo zajeta vozila zadržali v Sloveniji, ima poveljnik območja major Ljubo Dražnik, ki je ukazal, da se vsa vozila zberejo v podjetju Tehnostroj Ljutomer in skrijejo pod nastrešnice, da niso vidljiva v primeru zračnega opazovanja.

Po sklenjenem premirju, četrtega julija, ob 10.00 je bil poveljnik območja s strani milice obveščen, da se nahaja na območju Ljutomer večja vojaška enota JLA in da se želi poveljnik te enote pogovoriti s poveljnikom TO. Pogovor je bil med Pristavo in Ljutomerjem. Polkovnik JLA je zahteval, da se jim v skladu z zavezami premirja predajo vsa mehanizirana vozila JLA na tem območju. Imeli so vozila za prevoz in seznam ter lokacije za tanke in oklopne transporterje, ki naj bi jih odpeljali v Varaždin.

Poveljnik TO je bil pred težko odločitvijo. Odgovoriti je moral takoj, nobenih navodil s strani nadrejenega poveljstva pa ni imel. Hitro in prepričljivo je odgovoril, da so vsa ta vozila odpeljana in predana v PŠTO Maribor, na območju Ljutomerja pa se nahajajo samo uničena vozila v Presiki in Banfiju. O tem, da so tanki in oklopni transporterji le km vstran, JLA ni

imela informacij. Tako so odšli s praznimi vozili nazaj, TO pa je dosegla še zadnjo zmago.

Sklepna ocena

Osnovni cilj je bil dosežen, saj je bila poveljnikova zamisel v celoti realizirana. Nasprotnik ni prišel do Gornje Radgone in tako ni rešil Popova iz blokade, kar je bil njegov cilj. Z velikim številom obrambnih položajev in pogumom, ki so ga pokazali pripadniki TO, so vplivali na poslabšanje moralno-psihološkega stanja nasprotnika, ki je imel velike izgube v ž/s in MTS.

Različne oblike ovir, ki so bile narejene iz posek, palete opek in drugih priročnih materialov, so omogočile uspešen in učinkovit način oviranja. Nadzor nad celotnim območjem, vključno z državnimi mejami, so prevzele enote 73. ObmŠTO. Ta cilj je bil dosežen predvsem zaradi dobrega vodenja in poveljevanja ter upoštevanja vseh dejavnikov oboroženega boja.

V največji možni meri se je upoštevala pokritost celotnega območja in s tem preprečevanje vojaškega presenečenja s strani nasprotnika. Za doseg tega uspeha je bila potrebna velika samostojnost enot pri izvajanju b/d. Nadzor nad območjem je zahteval racionalno in učinkovito organizacijo rezerve. Veliko prednost za enote TO je predstavljalo poznavanje ozemlja, kar je zagotavljalo uspešno izvajanje b/d.

Zelo uspešno in dobro je bilo sodelovanje z milico in CO, kar velja posebej za pomoč pri

Vir: Ljubo Dražnik – Podelitev priznanj (značke „Obranili domovino Ljutomer“, 13. 12. 1991)

oviranju, prehrani, nastanitvi, zdravstveni oskrbi, prevozi in nekaterih oblikah intendantske zagotovitve.

Za najboljše razumevanje takratnih dogodkov, ponazori razmišljanje polkovnika Popova o vzrokih in posledicah vojaškega spopada na tem območju. Polkovnik Popov je v svoji izpovedi za NIN zaključil takole:

“Natančno tako kot sem v januarju 1991 risal na karto, kako se bomo premikali proti meji, so nas čakali teritorialci. Realizacija tega načrta ni bila predvidena s tako malimi silami. Načrtovano je bilo, da bo v akciji sodelovala kompletna 32. mehanizirana brigada in ne samo njene tri čete: izvidniška, mehanizirana in oklepna.

Žal je bila celo oklepna četa razdeljena na dva dela. Vzel sem pet tankov, od katerih sta dva ostala pred Ormožem. Drugih pet, ki sem jih pustil Trifunoviču, so nam pozneje poslali na pomoč. Obtičali so na barikadah in se pozneje le s težavo izvlekli. Izvidniška četa se ni premaknila dalje od Murskega Središča.

V akciji, ki je bila organizirana za našo deblokado, je bila formirana oklepna enota, sestavljena iz preostalega dela moje in bjelovarske brigade. Ta enota je prišla 10 km pred Radgono, vendar je bila 3. julija zaustavljena v vasi Hrastje - Mota, kjer so uničili vse tanke, ostalo je le nekaj transporterjev, ki so se na vrnitvi spojili z nami in se skupaj vrnil.

Moja enota je uspela realizirati nalogo kljub zelo visoki ceni. Pet ljudi je padlo, sedemnajst ranjenih, 25 zajetih. Uničeno je bilo 10 oklepnih in 12 motornih vozil. Ko sem se po vrnitvi srečal s Trifunovičem, sem videl, da je enako zmeden kot jaz. Nihče nas ni opozoril, da gremo v pravo vojno. S tako malimi silami proti nasprotniku, ki je bil zelo dobro organiziran. Po vrnitvi iz Slovenije so se ljudje začeli spraševati, čemu to žrtvovanje, zakaj smo sploh šli v Slovenijo, če smo jo pozneje zapustili? Vsilila se je gora vprašanj in problemov. Položaj v Hrvaški pa se je pričel zaostrovati.” (Popov, B., 1996: 54)

Enote JLA so na območju 73. ObmŠTO doživele popoln vojaški poraz. Na koncu spopadov ni bil realiziran noben zastavljeni cilj. Doživele so tudi svoj moralni poraz. Ta poraz je imel kasneje tudi posredni vpliv na vojno na Hrvaškem.

Vpogled v nekatere elemente VIP v vojni 1991

Vodenje oboroženih sil na območju 73. štaba TO je bilo zelo zahtevno. Bilo je deležno največje koncentracije bojno aktivnih enot JLA, za katere so bili karakteristični: masovna uporaba težke in sodobne oborožitve ter bojne tehnike, velika gibljivost enot in hitrost dejstevanja, nagle in pogoste spremembe razmer na bojišču, neprekidno vodenje bojnih dejstevanja podnevi in ponoči v vseh meteoroloških pogojih, velike izgube v živi sili in MTS⁴³ ter možnost stalne uporabe orožja za masovno uničenje. Na strani TO je bilo prisotno pomanjkanje potrebnih informacij za hitro in optimalno odločitev.

Vir: Ljubo Dražnik – Podelitev priznanj (značke „Obranili domovino Ljutomer“, 13. 12. 1991; značko je sprejel poveljnik odreda Slavko Modlic)

V tako zahtevnih pogojih je bilo potrebno uporabiti sile TO, tako da so nasprotniku prizadejale čim večje izgube v živi sili in MTS, ob najmanjši uporabi in izgubi lastnih sil, MTS ter časa. Toda pogoji za doseg tega cilja so bili zelo težki. Častniki, podčastniki in vojaki TO niso bili pripravljeni na oboroženi spopad. Potrebno je bilo prebiti to psihološko blokado.

Poveljniki so bili postavljeni pred odločitve, ki imajo lahko zaradi njihove napake velike družbene in psihološke posledice. Vsaka napaka se lahko plača z življenjem. Popravnega izpita v teh razmerah ni bilo. Poveljnik območja se je moral hitro odločiti, s kakšno taktiko se bo zoperstavil nasprotniku, katere oblike oboroženega boja bo uporabil, kako bo razporedil enote, kje in katere ovire bo uporabil itd. Končni rezultat spopadov je pokazal, da je odločitev o organiziranju aktivne obrambe po celotnem območju uporabiti manjših enot (vod, oddelek) in partizanskega načina bojevanja bila pravilna. Enote smo združevali le v Ormožu in Gornji Radgoni, na podlagi ukazov poveljnika Pokrajine, podpolkovnika Miloševiča.

Opremljenost z motornimi vozili, s sredstvi zvez, logistična zagotovitev, sodelovanje s civilno obrambo, hitra sprememba vojaških razmer na bojišču in ostali dejavniki oboroženega odpora so pogojevali sistem poveljevanja, ki je temeljil na sposobnosti samostojnega odločanja poveljnikov enot TO. V primeru, da poveljnik ali poveljujoči ni bil sposoben samostojnega odločanja, je prišlo do problemov v enoti.

Zaupanje v poveljnike je bilo odvisno od razmer, v katerih je bila enota. Poveljniki, ki so se izkazali v vodenju enot v bojnih situacijah, so uživali neomajno podporo podrejenih pripadnikov. Nekateri so pokazali tudi veliko hrabrost in pogum v samih spopadih. Bili so tudi primeri, ko poveljnik ali poveljujoči ni zmozel opravljati svoje naloge, kar se je odrazilo skozi bojno pripravljenost same enote. Tako sta bila dva primera, ko je bilo potrebno narediti zamenjavo na poveljniški dolžnosti.

Vir: Ljubo Dražnik – Podelitev priznanj in obisk poveljnika VŠPTO polovnika Vlada Miloševiča, prisoten je tudi predsednik skupščine Občine Ljutomer, g. Prelog in skupščine Občine Gornja Radgona, g. Vogrinc (november, 1991).

Velik problem so predstavljala telekomunikacijska sredstva za prenos povelij na podrejene enote. Uporabila so se lahko samo civilna sredstva zvez, ker drugih ni bilo. Zelo razvit je bil sistem kurirskih zvez. Enote in poveljstva TO so bile praktično brez najnujnejših sredstev zvez. To je veljalo tako za radijske zveze kot avtonomni sistem žičnih zvez. Nekoliko boljše stanje je bilo samo na področju signalnih sredstev za potrebe signalnih zvez. Nadomestilo avtonomnih zvez TO so enote in poveljstva TO našla v uporabi PTT⁴⁴ zvez.

Dogodki na bojišču so zahtevali tudi nenehno kadrovske prilagajanje. V vojni se je številčna struktura na 73. ObmŠTO menjala glede na intenziteto in naloge na posameznem območju. Prvi dan spopadov, 27. junija, je bila večina stalne sestave v Ormožu in pri enotah v Ljutomeru.

Od 2. do 4. julija je bilo največ pripadnikov stalne sestave v Gornji Radgoni, medtem ko je v tem času bil na poveljstvu v Ljutomeru od stalne sestave v glavnem samo poveljnik območja Ljubo DRAŽNIK, ker so ostali člani morali opravljati pomembne naloge na terenu (prevzem orožja, prevzem enote iz Slovenskih Konjic, usposabljanje pripadnikov z novimi protioklepnimi sredstvi).

Zasnova o drugačni, racionalnejši in učinkovitejši organizaciji enot TO na območju 73. ObmŠTO je rasla in se razvijala med vojno. Tako se je 4. 7. 1991 iz petih samostojnih vodov na območju Občine Ljutomer organiziral JOd. Enako je bilo s petimi samostojnimi enotami na območju Občine Ormož. Na ta način je Območno poveljstvo razpolagalo s šestimi odredi, kar pa je že zagotavljalo neposredno poveljevanje in s tem odpravo izpostavljenih poveljstev v Ormožu in Gornji Radgoni.

Motiviranost za obrambo je imela velik pomen pri oblikovanju borcev TO. Položaj borca v bojnem stiku je mešanica nevarnosti, samozaupanja in pripravljenosti na poškodbe in smrt.

44 PTT – pošta, telefon, telegraf

Bojni stik odločilno resocializira ljudi in diferencira med njimi. Psihična bariera na območju 73. ObmŠTO je bila prebita po prvem spopadu v Ormožu.

Pred tem spopadom je bilo prisotno prepričanje (to velja za poveljstvo in pripadnike TO na območju 73. ObmŠTO), da bo zmagal razum in da ne bo prišlo do streljanja. Pred streljanjem preveva vsakega borca cela vrsta občutkov, ki pa jih težko poimenuje. Avtor prispevka (takrat v vlogi poveljnika območja) je dobil ukaz, da organizira obrambo Ljutomera pred tankovsko četo, ki je iz Ormoža prodirala proti Ljutomeru.

Obrambo je organiziral s 15 pripadniki TO, ki jih je razdelil na dve skupini z nalogo, da branita dostope do mesta Ljutomer. Oboroženi so bili z osebno oborožitvijo, trombloni in enim RM M-57. Vsi so se zavedali bojne premoči nasprotnika, ki je bil oddaljen slaba 2 km in so ga lahko vsak čas pričakovali. Bil je to trenutek velikega medsebojnega zaupanja. In občutki poveljujočega? Strah, ki ga je premagal z jezo in skupaj z odločenostjo, da bo naloga obrambe Ljutomera v vsakem primeru izvedena. Avtorja prispevka je najbolj presenetila mirnost in zbranost pripadnikov TO pred samimi spopadi.

Linija poveljevanja je bila ves čas spopadov dosledno spoštovana. To potrjuje tudi dejstvo, da ni bilo na območju 73. poveljstva nobenega spopada, ovire ali drugih bojnih obrambnih aktivnosti, ki jih ne bi načrtovalo 73. ObmŠTO. Namen poveljevanja, to je izpolniti ukaz nadrejenega poveljstva z nalogo braniti prostor 73. ObmŠTO pred prodori JLA, je bil v celoti realiziran.

Kljub temu da je nasprotnik razpolagal s tanki, moderno oborožitvijo in po ognjeni moči

Arhiv OZVVS Ljutomer – barikada na Gibini

daleč presegal možnosti TO na tem območju, je enotam 73. ObmŠTO uspelo zaustaviti šest od sedmih oklepno-mehaniziranih b/s, ki so prodirale preko tega območja in blokirati oklepnomehanizirano enoto na mejnem prehodu v Gornji Radgoni. Posledice za prebivalstvo in naselja bi bile dosti hujše, če bi agresorske enote prodrle globlje v notranjost. Ta uspeh je bil odraz poguma in pripravljenosti pripadnikov TO braniti svoj dom in odraz neposrednega in dobrega sodelovanja s prebivalstvom, oblastnimi organi, milico, podjetji in drugimi.

Na moralno zavest pripadnikov TO o moralni upravičenosti obrambe so vplivale vrednote o obrambi Slovenije, varnosti lastnih domov, zavesti, da gre za pravično stvar in spoštovanju odločitve slovenskega naroda, sprejete na plebiscitu.

Zaključek

Pismeni prispevek predstavlja analitično-sintetični pogled na delovanje Teritorialne obrambe na območju 73. ObmŠTO v času vojne ter analizo organizacije in delovanja TO na tem območju. Takratne razmere lahko predstavimo celovito in verodostojno le tako, da podamo zgodovinsko kronološki opis dogajanj.

Le tako lahko odgovorimo na vprašanja, kje, kdaj, kdo, kako in zakaj je razvoj dogodkov potekal tako, kot je. Izkušnje na tem območju so bile v marsičem specifične in ekstremne v slovenskem prostoru, zato je toliko bolj potrebno, da se skozi proučevanje takratnih rešitev vidijo in proučijo systemske in organizacijske rešitve na področju oboroženega boja v Republiki Sloveniji.

O uspešnosti delovanja enot TO in intenziteti spopadov na območju 73. ObmŠTO govori tudi razmerje izgub med JLA in TO. Na strani JLA je bilo uničenih in poškodovanih 6 tankov, 5 oklopnih transporterjev, 9 tovornjakov, 2 cisterni, 5 terenskih vozil, več vojakov JLA je padlo, veliko je bilo ranjenih. TO je v času spopadov zajela dva tanka, 3 oklopne transporterje in helikopter MI - 8. Razen helikopterja so vsa ta bojna sredstva bila uporabna za oborožen boj in kasneje vključena v sestav SV. Na strani TO je bilo sedem ranjenih, dva civilista sta izgubila življenje.

In tako se tudi danes vprašujemo, kar velja za celotno zgodovino. Ali ni škoda vsega tega uničenja, ki ga je povzročila vojna? Še več, človeških življenj? Rešitve so na koncu morali reševati za zeleno mizo. Slovenija pa je postala samostojna država.

Viri

1. Šteiner, A. et al. (2015). *Vloga TO Pomurja v procesu*. Lendava: Arma.
2. Hvala, I. (1992). *Razpobja nacionalne varnosti: Teorija in praksa*, Ljubljana.
3. *Priprave na vojno 1991, Vojaška zgodovina, št. 1/02. (2002)*. Ljubljana: GŠ SV.
4. *Vojaška geografija v Sloveniji, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani. (2000)*. Ljubljana: GŠ SV.
5. Tankosič, S., Dušan V. (1981): *Rukovođenje i komandovanje u sistemu ONO*. Vojnoizdavački zavod Beograd.

Predpisi in dokumenti

1. *Pravila štabnega dela: Center vojaških šol: MORS, Ljubljana, 2000.*
2. *Priprave na vojno 1991 (2002): Vojaška zgodovina št. 1/02, Letnik 3.*
3. *Prelomni čas 1990 (2000): Vojaška zgodovina št. 00/2, Delo tiskarna, Ljubljana.*
4. *Zakon o obrambi in zaščiti: UL RS šte. 15/91, 6. 4. 1991, Ljubljana.*

Članki v revijah

1. Kern, J. (1995): *Iz dnevnika slovenskega obveznika JLA, Mohorjev koledar 1995, str. 186–192.*
2. Marjanovič, M. (1991): *Žrtve na ratnom zadatku, revija "Narodna armija", Beograd, 10. 7. 1991, str. 22.*
3. Popov, B. (1996): *Feljton z izpovedjo polk. Popova pod naslovom "Započeo sam rat u Jugoslaviji", Časnik "NIN" št. 2356, Beograd, str 51–58.*

Viri, ki so na Območnem poveljstvu Ljutomer, v arhivih upravnih organov za obrambo Gornja Radgona, Ormož in Ljutomer in arhivu RS:

- *Opisi spopadov, ki so jih pripravili poveljniki enot, ki so vodili spopade v Ormožu, Kačurah, Gornji Radgoni, na Gibini, v Banfiju, Bajzeku, Presiki, Pristavi, Ljutomeru in Radencih. Ti dokumenti so v arhivu 73. ObmŠTO in arhivu RS.*
- *Pisni dokumenti (ukazi, navodila, zahtevki in druga bojna dokumentacija iz časa vojne), arhiv RS.*
- *Poročilo 73. ObmŠTO o uporabi PO orožja v času vojne, št. 2-804-03/ 248 z dne, 4. 7. 1991, arhiv RS.*
- *Poročilo o aktivnostih v obdobju agresije Sekretariata za obrambo občine Ormož, št. 851/38*

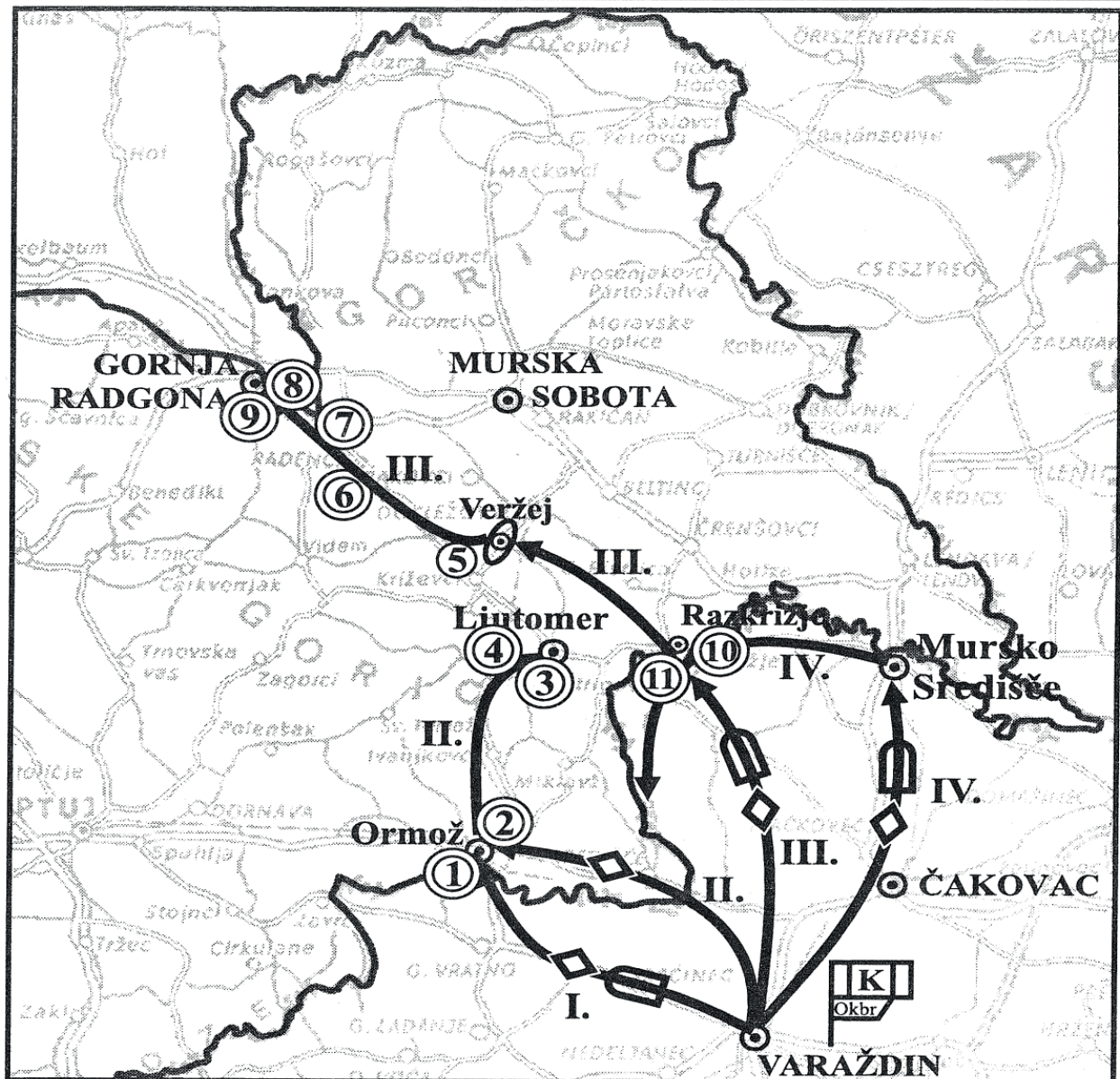
z dne, 1. 8. 1991, arhiv UO za obrambo Ormož.

- *Poročilo o aktivnostih v obdobju agresije IS SO Gornja Radgona, št. 801/23 z dne, 20. 3. 1992, arhiv UO za obrambo Gornja Radgona.*
- *Poročilo o aktivnostih v obdobju agresije Odseka za obrambo Občine Ljutomer, št. 800 z dne, 5. 11. 1993, arhiv UO za obrambo Ljutomer.*
- *Redna dnevna poročila 73. ObmŠTO v času vojne, št. 804-03/52-62, arhiv 73. ObmŠTO Ljutomer.*
- *Ustna pričevanja udeležencev spopadov, ki jih je organiziral avtor prispevka zaradi razjasnitve določenih nejasnih vprašanj. Zapisniki so pri avtorju prispevka.*
- *Zaključki iz analize vojne na območju Prlekije na posvetu s poveljniki enot na območju 73. ObmŠTO, ki je bila 5. 8. 1991. Zapisnik v arhivu 73. poveljstva.*
- *Zaključki iz ponovne analize s poveljniki, ki je bila 27. 8. 1992. Zapisnik v arhivu 73. ObmŠTO poveljstva.*
- *Zapiski dogajanj zabeležene v službenem zvezku, ki ga je v času vojne 1991 vodil poveljnik območja. Zvezek je pri avtorju naloge.*

Raziskava:

- *Dražnik, L. (2003): Problemi poveljevanja v junijsko julijski vojni 1991 v Sloveniji, specialistična naloga, Univerza v Ljubljani.*
- *“Slovenski vojak – pripadniki TO v vojni za Slovenijo”, FDV IDV, Obramboslovni raziskovalni center. Ljubljana, 1991.*

Karta št. 1: Spopadi v prvem delu vojne (od 27. do 29. 6. 1991)

Legenda:

○	borba	→
⊙	oviranje in borba	→
◀◀◀	Oklepno mehanizirana kolona JLA	
◯	počivališče	
K	korpus JLA	
Okbr	oklepno mehanizirana brigada	

1. v Ormožu (most)
2. v Ormožu (TIMA)
3. v Kačurah
4. v Mekotnjaku
5. v Verzeju
6. v Hrastje - Mota
7. v Radencih
8. v G. Radgoni (ELRAD)
9. v G. Radgoni (mesto)
10. v Gibini
11. v Banfiju

avtor: polk. Ljubo Dražnik

kartograf: Boštjan Rogelj, Oddelek za geografijo FF, Ljubljana 2000

Poročilo o bojih policije v takratni Občini Ljutomer

Prilagamo kopijo poročila o udeležbi policistov PM⁴⁵ Ljutomer v osamosvojitveni vojni, ki ga je napisal komandir PM 14. 7. 1991 in poslal na UNZ⁴⁶ Murska Sobota. Gre za avtentičen dokument, ko je nastal takoj po koncu spopadov in je zato še vedno poln občutkov iz same vojne.

00051

REPUBLIKA SLOVENIJA
 OBČINA LJUTOMER
 POSTAJA MILICE
 LJUTOMER

Številka: 1-(ST) 206/91
 Datum : 14/7-1991

UPRAVA ZA NOTRANJE ZADEVE
 Inšpektorat milice
 MURSKA SOBOTA

ZADEVA: INFORMACIJA O DELOVANJU ENOT MILICE
 ZVEZA : Depesha RSNZ-RS, številka: 0215-1-4/7666 od 12/7-1991

1. OPIS IN OCENA IZVAJANJA POSAMEZNIH AKCIJ

27/6-1991.

Tega dne je bila PM obveščena, da se iz smeri Ormoža proti Ljutomeru, pomika kolona vojaških oklepnikov. Glede na to obvestilo, smo takoj organizirali skupino, ki je skupaj z enoto TO branila barikado na Jeruzalemski cesti v Ljutomeru. V naši enoti je bilo 8 pripadnikov, medtem, ko je bilo pripadnikov TO 12. Obe enoti sta bili oboroženi le z pehotnim orožjem ter z dvema tromblonskimi minami / 1 x milica, 1 x TO/. Tega dne ta kolona do Ljutomera ni prišla, zato smo enoto iz barikade umaknili.

Istega dne, zvečer, smo dobili obvestilo, da se oklepna kolona pomika proti Ljutomeru in sicer iz smeri Ormoža. Zaradi tega je bilo takoj na področje Mekotnjaka, oz. Žerovinec, poslano več patrulj, ki so opazovale ceste iz smeri Ormoža po katerih bi lahko prodrla oklepna kolona. Milica je takoj zatem, ko je prišla v stik z to kolono v naselju Žerovinci, obvestila štab TO. Potem, ko se je kolona napotila preko Kamenščaka, se je enota milice, skupaj z enoto TO, ki je bila pri-barikadi na Zg.Kamenščaku, ki ni imela ustreznega orožja za protioklepni boj, umaknila od barikade. O vseh dogajanjih pri barikadi, ki je oklepniki niso mogli predreti, je bila obveščena koordin. skupina na UNZ.

Kolona oklepnikov, ki je prišla iz smeri Ormoža, se je pri barikadi na Zg.Kamenščaku obrnila, se umaknila na cesto ob gozdu "KACURE" ter tam počakala naslednjega dne. V tem času, oz. v času, ko je bila kolona stacionirana ob gozdu, so pripadniki TO izstrelili 3 rakete od katerih je ena zadela tank v kupolo vendar mu večje škode ni prizadelo.

Istega dne, v večernih urah, je iz smeri Strigove in Banfija, v smeri Razkrižja, prodirala večja kolona oklepnih vozil. Ta je imela neovirano pot iz smeri Banfija do Razkrižja. Kolona, ki je bila z naše strani spremljana, se je napotila naprej

Vir: Arhiv policije – Poročilo PM Ljutomer o spopadih, napisano takoj po koncu spopadov (14. 7. 1991)

stran 1

45 Postaja milice

46 Uprava za notranje zadeve

proti Razkrižju, iz Razkrižja pa proti Moti in naprej proti Krapju. Potem, ko je prišla čez žel. progo Ljutomer-M. Sobota, se je stacionirala na polju pred Veržejem. O vseh premikih kolone smo sproti obveščali pristojne službe, seveda pa posredno tudi štab TO. Sami se v spopad z kolono nismo spuščali, ker nismo imeli protioklepnega orožja. Enako velja tudi za enote TO, ki so kolono več ali manj le spremljali. Na njo so sicer izstrelili 3 troblonske mine vendar le-te niso imele nobenega učinka. Sicer pa se koloni ni bilo mogoče približati, ker je bila stacionirana na brisanem prostoru. Kolona je dne 28/7-91, neovirano, nadaljevala pot proti Veržeju, Bunčanom, Stari novi vasi, Bučečovcem, Vučji vasi, do Hrašnje Mote kjer je bila postavljena barikada. O vseh premikih smo obveščali pristojne službe in štab TO.

28/7-1991

Tega dne, v jutranjih urah, smo še naprej spremljali oklepno kolono, ki je bila stacionirana pred gozdom "KACURE". Ker ta dan še nismo imeli protioklepnega orožja, se v boj z enoto, ki je poskušala prebiti barikado v gozdu, nismo spuščali.

Sicer pa barikada, ki ni bila prebita, z strani TO ni bila branjena, oz. enote TO z to kolono niso imele spodada. Kolona oklepnikov se je potem, ko ni mogla prebiti barikade, obrnila ter se napotila proti Ormožu. Pri tem pa je streljala z mitraljezi v smeri naših enot, ki so kolono spremljali, obenem pa je streljala tudi po civilistih, ki so se preveč približali koloni. Sami na ogenj nismo odgovarjali, ker bi bilo to nesmiselno oz. bi povzročilo še večje streljanje iz oklepnikov po civilnih ciljeh.

~~o gibanju kolone oz. dogodkih v zvezi z njo, smo sproti obveščali UNZ, posredno pa tudi štab TO.~~

Istega dne, takoj zatem, ko so oklepniki odpeljali proti Ormožu, smo na kraju kjer je bila kolona v noči od 27/7- na 28/7-91, stacionirana, našli sledove krvi. Sočasno je bila v neposredni bližini najdena krvava majica, ki je ime predrto zadnjo stran (luknja od metka). Na istem mestu je bil najden tudi tulec, cal 7,65 mm. Ti sledovi kažejo na to, da je prišlo do streljanja med pripadniki JA, pri čemer je bil nekdo ranjen.

Tega dne smo še naprej spremljali vse možne premike iz smeri Hrvatske. Tako smo bili že ob 12.25 uri, z strani vira obveščeni, da se iz smeri Varaždina, pomika oklepna kolona v smeri Cakovca oz. Strigove. Ista kolona je ob 18.30 uri prišla do barikade na Gibini. Pri tem je prišlo do spopada med JA in pripadniki TO. V spopadu je sodelovala tudi enota milice, ki je izstrelila 1 tromblonsko mino. Na tem mestu se je oklepna kolona zaustavila ter preurejevala svoje vrste. V tem času se je enota TO, ki je bila na tej barikadi, priključila še močnejši enoti milice, ki je branila drugo barikado v naselju Gibina. Skupaj je bilo na tej barikadi 10 pripadnikov TO in 8 pripadnikov milice. Na barikadi je bila postavljena zaseda do cca 22.00 ure. Potem, ko se je enota TO iz

barikade, brez da bi o tem obvestila tudi naše enote umaknila, smo isto storili tudi sami. V zasedi nismo imeli nobenega protiopklepnega orožja, zato bi bila zaseda kot taká nesmiselna.

V tem primeru se je pokazalo to, da ni bilo prave koordinacije med enotami TO in milico. Nikakor se namreč ne bi smelo pripetiti, da je enota TO odšla iz položajev, ne da bi o tem obvestila tudi naše enote.

Ob 21.45 uri je enota milice, na podlagi sporočila TO, opravila pregled terena izven naselja Globoka. Tam bi se naj namreč gibala skupine vojakov, ki bi naj streljala v vse smeri. Enota milice, v sestavi 16 delavcev, je teren temeljito pregledala, vendar ni ugotovila nič posebnega.

Istega dne, tj. 28/7-91, smo še naprej intenzivno spremljali vse možne premike vojaških kolon iz smeri Hrvatske. Tako je patrulja milice v nočnih urah, ugotovila, da se iz smeri Strigove oz. Banfija, preko Sprinca in Koprive, pomika kolona oklepnikov. Kolona se je pomikala po izredno neprehodnem terenu tako, da je iz te smeri ni pričakoval nihče. Na sami poti tako ni bilo nobene barikade niti enot TO. O zadevi smo takoj obvestili štab TO ter UNZ M. Bobota. Sami smo poskušali organizirati barikado, vendar to zaradi bližine kolone več ni bilo mogoče. Potem, ko je kolona 6 oklepnikov prišla do naselja Veščica, se je na vaški cesti zaustavila ter ugasnila motorje vozil. Ker v tem času ni bilo v bližini nobene enote TO, smo sami poskušali vstopiti v stik z oklepno kolono, z namenom možnega dogovora o predaji.

To nam na žalost ni uspelo, ker so bili vsi vojaki zaprti v oklepnikih oz. kakorkoli nedostopni. Kljub temu, da smo se koloni približali na razdaljo cca 50 metrov, stika nismo mogli vzpostaviti. Ker je bilo očitno, da so vojaki opazili tudi nas, smo v pat položaju vsi skupaj čakali nadaljnjih dogajanj. Kljub temu, da smo o zadevi večkrat obvestili štab TO, da je v Veščici kolona oklepnikov, ki ima tako neovirano pot proti Ljutomeru oz. drugo možno smer, se nam na tem mestu ni priključila nobena enota TO.

Ker je bila istega dne sklenjena tudi prekinitev ognja, smo koloño še naprej spremljali, ne da bi na njo odpirali ogenj iz pehotnega orožja. Kolona 6 oklepnikov se je ob cca 02.00 uri zjutraj naslednjega dne, napotila proti naselju Razkrižje ter proti Gibini. Izven naselja Gibina oz. že na Hrvatski strani, se je pridružila koloni, ki je bila zaustavljena pred barikado na Gibini.

29/7/91

Tega dne aktivnosti JA na našem terenu ni bilo. Sicer pa so enote milice v dveh primerih opravile pregled terena. Pregled je bil opravljen na podlagi sporočila občanov, da se po terenu gibljejo oboroženi vojaki. V akciji je sodelovalo po 12 pripadnikov milice, ki niso ugotovili nobene posebnosti. Pregledi so bili opravljeni po navodilih oz. tako kot so to narekovala vojne razmere.

Ukvarjali smo se tudi z vsemi drugimi aktivnostmi kot so jih narekovala potrebe (prevzem pobeglih vojakov itd)

V nadaljavnju izvajanja posameznih akcij je potrebno omeniti naslednje:

a) GIBINA

V drugem poskusu preboja oklepne kolone v smeri Gibine oz. iz smeri Strigove, je v akciji oz. branjenju barikade, aktivno sodelovala tudi enota milice. Poleg 8 pripadnikov TO, je bilo na barikadi tudi 6 pripadnikov milice. Naša enota se je razporedila na desni strani barikade, gledano v smeri Hrvatske medtem, ko je bila enota TO na levi strani. Ob prihodu oklepnikov je naša enota proti njim izstrelila 2 raketi M-80. Takoj zatem se je iz barikade, skupaj z pripadniki TO umaknila. Oklepna kolona se je takoj po izstreljenih raketah umaknila na polje pred barikado ter začela z vso močjo streljati vse naokrog. Tako je z tankovsko granato zadela v dve hiši, ki sta v neposredni bližini. Kolona se je nato po daljšem postanku ponovno formirala ter se napotila proti Jalšovcu od koder je želela prodreti proti Gibini. Enota milice je poskušala kolono še enkrat napasti vendar ji to zaradi objektivnih okoliščin ni uspelo.

b) PRESIKA

V branjenju barikade v Presiki je poleg, cca 20 pripadnikov TO, sodelovala tudi enota milice v sestavi 8 pripadnikov. Poleg teh, so bili ob boku še trije miličniki, ki so branili bok oz. desno stran ob cesti. Enota milice je na tem mestu izstrelila tri rakete M-80. Od teh je sigurno to, da je ena zadela tank v gosenice s tem, da mu večjih poškodb ni povzročila. Druga raketa pa je zadela oklepni transporter, ki je bil onеспособljen. Preostala raketa je bila izstreljena v smeri oklepnega dvigala kjer pa učinek ni poznan. Na tem mestu je enota TO izstrelila 1 raketo M-80. Po odprtju ognja s strani JA, ki je tolkla z vsem možnim orožjem, so enote TO in milice proti oklepnikom izstrelile vso municijo, ki so jo imele v pehotnem orožju. Takoj zatem sta se obe enoti varno umaknili od barikade.

Na tem mestu je bila idealna možnost bočnega napada po vsej koloni vendar to takrat ni bilo mogoče, ker TO, kakor tudi naše enote, niso imele večjega števila protioklepnega orožja.

Ista kolona oklepnikov se je čez nekaj časa mimo barikad prebila do Stročje vasi. Od tu je zavila proti Pristavi ter po poljskih poteh proti Cvenu. Ker se je predhodno pričakovalo, da se bo usmerila proti Veržejju, je enota milice pri barikadi pred žel. progo v Veržejju, postavila protitankovske mine.

Potem, ko je zjutraj kolona prišla izven naselja Cven proti Ljutomeru, se je najprej usmerila proti Ljutomeru. Zaradi tega sta bila na barikado v Ljutomeru, ki jo je branilo 5 pripadnikov TO, poslana dva delavca milice z raketami M-80. Drug del enote oz. 6 pripadnikov milice, pa je bil usmerjen

proti Noršincem, da bi tam poskušala napasti kolono. To je bilo strojeno predvsem zaradi tega, ker je bilo barikado v Ljutomeru, zaradi slabih zaklonov nemogoče uspešno braniti.

Potem, ko je pripadnik TO proti koloni izstrelil raketo iz RB ki ni zadela cilja, so se oklepniki pred Ljutomerom zaustavili ter proti barikadi odprli ogenj. Potem, ko so prenehali z ognjem, sta se koloni približala delavca milice, ki sta proti njej izstrelila vsak po eno raketo M-80. Raketi nista zadeli cilja. Takoj zatem se je kompletna kolona oklepnikov, ki je bila v smeri Ljutomera, obrnila ter zapeljala po makadamski cesti v smeri Babinec. Iz Babinec pa se je usmerila proti Šalitem kjer je nato prodrla na regionalno cesto Ljutomer-Križevci.

Kolona se je nato usmerila nazaj proti Ljutomeru ter se v naselju Noršinci zaustavila ter kasneje tudi obrnila. Pot je nadaljevala proti Lukavcem in naprej proti Križevcem. Potem, ko je prebila tudi barikado v Bučevcih, je prišla do Hrastje mote kjer je bila zaustavljena.

Milica oz. naše enote, so dotično kolono ves čas spremljali ter o gibanju sproti obveščali UNZ oz. TO.

V okviru te kolone je potrebno omeniti še to, da je iz onesposobljenih oklepnikov (tanki itd) prebegnilo večje število vojakov. Vsi so bili predani v zbirni center, oz. RK ter drugim pristojnim ustanovam (zastavnik JA, ki se je tretiral kot vojni ujetnik)

Glede na to, da smo na območju občine še vedno imeli oklepnike, ki so se gibali v smeri Ljutomera oz. proti G.Radgoni, nam ni uspelo preprečiti tatvin, oz. odnosov orožje iz zapuščenih oklepnikov v Preski, Pristavi in Cvenu. Orožje so odnašali predvsem domačini, ki so prvi prišli do teh borbenih vozil. Vsekakor pa tudi postavitev TO ni bila pravilna, saj so tudi njihovi pripadniki dopuščali taka početja. V tej zvezi smo pričeli z intenzivnim zbiranjem obvestil tako, da bimo lahko po usmeritvah zoper akterje ustrezno ukrepali.

Na koncu te točke informacije, moramo poudariti to, da so enote milice na našem območju dosledno spremljale vse možne premike JA ter o tem takoj oz. sprotno obveščale UNZ in TO.

Oceno izvajanja posameznih akcij je v tem trenutku skoraj nemogoče opraviti oz. bi bilo težko dati objektivno oceno, kaj bi bilo mogoče v danih trenutkih mogoče boljše opraviti. Vsekakor velja omeniti, da se je milica poskušala angažirati v vseh možnih variantah ter večkrat tudi na lastno pest poskušala opraviti neke naloge, ki kot take niso bile za njo prioritete. Več kot uspešno smo namreč sodelovali v branjenju barikad kjer smo po našem prepričanju dali odločilen delež. Poleg tega smo opravljali še vse druge naloge, ki jih je od nas zahtevala situacija. To velja posebej za to, da smo ves čas izvajanja aktivnosti JA na našem območju, točno in sprotno obveščali UNZ in TO. Ta naloga je bila dostikrat izredno nevarna, glede na to, da smo to nalogo opravljali z službenimi vozili. S tem smo bili izpostavljeni nevarnosti, da na nas JA odpre ogenj, ko smo bili v dosegu orožja.

U

Za globljo analizo oz. oceno posameznih akcij pa bo treba imeti na razpolago več zadokumentiranih dejstev.

2. OCENA PRIPRAVLJENOSTI IN USPOSOBLJENOSTI MILICNIKOV ZA DELO

a) aktivni miličniki:

Pripravljenost aktivnih delavcev za delo v času agresije je bila na najvišji možni ravni. Vse naloge so se izvrševale brez pripomb oz. vprašanj, ne glede na to, da so bile naloge še tako nevarne. Kar se tiče usposobljenosti lahko konstatiramo, da je bila ta več ali manj zelo dobra, seveda z določenimi izjemami, ki se kažejo v številki 1 ali 2.

b) rezervni miličniki:

Velika večina rezervnih miličnikov je izkazala vso pripravljenost za izvršitev vseh nalog, ki so jim bile zadane. Tu je potrebno izpostaviti kakih 20 pripadnikov, ki so bili takoj pripravljeni za še najnevarnejše akcije, oz. za akcije, ko je šlo za spopade z enotami JA. Nasprotje tem pa je bilo cca 20% pripadnikov, ki so bili v času najhujše agresije dokaj zbegani oz. prestrašeni. Seveda tudi ti niso odbili nobene naloge, ki so bile glede na njihovo stanje nenevarne oz. manj izpostavljene.

3. PROBLEMATIKA REZERVNIH MILICNIKOV

Delno je bila problematika opisana že v točki 2. Na tem mestu naj omenim le-to, da je eden RM zapustil vrste pripadnikov RM na FM. Le-ta je bil odstranjen iz enote zaradi nenehnega godrnjanja in nezadovoljstva z tem, da je moral biti non-stop v pripravljenosti na delovnem mestu. Glede na to, da je imel za to dokaj razumljiv razlog (aktivno se ukvarja z vzrejo živine) je bil v tem času razrešen ter napoten domov. Za tako rešitev smo se odločili zaradi tega, da bi preprečili nove morebitne težave z RM.

Drugih negativnosti med rezervnimi miličniki, če odštejemo to, daje eden izmed njih na BD zaradi oteklin nog, ni bilo. Vsi so več ali manj dobro prenesli vse napore in obremenitve ki so bile v tem času. Med drugim so se vsi striktno pridržavali navodil in ukazov, ki so bili dani z strani vodstva FM. Posebej velja izpostaviti tudi to, da ni bilo primera uživanja alkohola, še manj pa kakršnekoli vinjenosti.

4. OCENA ORGANIZIRANOSTI VEM

V globali gledano, je organiziranost VEM še kar sprejemljiva. Seveda pa moramo obenem dodati, da so bili vsi načrti, ki so bili izdelani do sedaj, več ali manj neuporabni oz. neprimerni razmeram, ki so bili v tem času. Vse naloge in ukrepi so bili opravljeni na podlagi pridobljenih izkušenj oz. teoretičnih priprav za take razmere. O posameznih nalogah se je odločalo sproti, oz. kot so narekovale dané okoliščine. Odločitve so se sprejemale samostojno oz. na podlagi na-

vodil iz UNZ M. Sobota, oz. koncepta iz varnostnega načrta. V tem okviru moramo omeniti še to, da bi bilo treba razmišljati o tem, da bi se VEM organizirale na drug način. V tem primeru smo namreč ugotovili, da so RM efektni samo takrat, ko delajo pod neposrednim vodstvom aktivnega miličnika. Glede na to smatramo, da bi bilo treba rezervni sestav delno zmanjšati oz. ga urediti tako, da bi v njem obdržali najsposobnejše, ki bi bili izurjeni za vsa opravila milice, tako mirnodobne kot borbene oz. vojne. Seveda bo treba razmišljati tudi o reorganizaciji VEM ter prilagoditvi aktualnim razmeram.

6. SODELOVANJE Z DRUGIMI SLUŽBAMI

Postaja milice je v času agresije, na nivoju UNZ izredno dobro sodelovala z koordinacijsko skupino. To sodelovanje je bilo nepretrgano in organizirano. Delno je bilo sodelovanje tudi z OZK (delavec delal na enoti) ter OSS pri UNZ M. Sobota. Vse opisano sodelovanje je bilo predvsem preko sredstev zvez medtem, ko neposrednih kontaktov ni bilo. Ves čas agresije tudi ni bilo nobenih konkretnih kontaktov z VIS.

Če zadevo zaključimo, lahko ugotovimo le to, da je bilo sodelovanje dobro z koordinacijsko skupino, katero je vodil načelnik UNZ g. Darko ANŽELJ in nač. inšp. Milan HORVAT. Ta skupina oz. z strani milice, nač. inšp. Milan HORVAT, je dala zelo velik prispevek pri opravljanju nalog na FM Ljutomer.

Zakaj pa je bilo sodelovanje med enoto in ostalimi službami na UNZ le preko sredstev zvez, pa je stvar analize, ki bo morala odgovoriti tudi na to vprašanje.

7. SODELOVANJE Z ENOTAMI TO

V tem okviru bomo najtežje dali odgovor, ki bi prikazal stanje objektivno in nepristransko. Če zadevo poskušamo opisati kronološko, bi izgledala nekako takole:

- v začetku agresije, oz. neposredno pred njo, so bili vzpostavljeni vsi možni kontakti in sodelovanje, ki je bilo tisti čas najboljši ravni;
- z začetkom agresije je bilo vse bolj opazno, da ti kontakti, oz. sodelovanje ni tako kot bi moralo, glede na situacijo biti. Vzrokov za to je vsekakor več. Eden izmed njih je vsekakor v tem, da se na štabu TO v Ljutomeru ni dalo ugotoviti, kdo je odgovoren za delovanje enot TO v občini Ljutomer oz. na terenu, ki ga pokriva FM. Kljub temu, da je vodstvo PM imelo neposredne kontakte z poveljnikom TO, se ni bilo mogoče vznemiliti vtisa, da v štabu TO oz. pri posameznikih obstaja nekakšen odpor do sodelovanja z milico, oz. odpor do tega, da bi jim kakorkoli predlagali akcije, ki so po našem mnenju bile nujno potrebne. Ne glede na to, oz. na to, da dostikrat nismo vedeli na koga se naj obračamo, smo enote TO sproti obveščali o vseh premikih enot JA. Obveščali smo jih o vseh relevantnih podatkih, ki smo jih zaznali oz. o katerih smo bili kakorkoli obveščeni.

- milica je v času prodorov oklepnih enot večkrat orgirala na štabu TO ter jih poskušala opozarjati, da določene smeri oz. barikade niso zadostno branjene, da na določenih mestih ni barikad itd. Pri tem pa smo ves čas imeli občutek, da sicer TO naše pripombe posluša, ne naredi pa nič, da bi karkoli menjal v postavitvi. V tem okviru je potrebno omeniti to, da so posamezne barikade bile branjene z majhnim številom pripadnikov TO, ki obenem niso imeli zadostnega števila protioklepnega orožja. (Gibina-Presika).
- glede na razvoj dogodkov ter na opisano v tem sklopu, se je enota milice, odločila, da bo poskušala brez povezave z štabom TO, ki tako ali tako ni imel brezžične povezave z enotami na barikadah, aktivno delovati oz. sodelovati v branjenju barikad. Tako so se naše enote brez povezave z štabom TO, priključevala maloštevilnim enotam na barikadah ter le-te, skupaj z njimi tudi branile.
- iz opisanega tudi sledi, da nekateri v štabu TO sploh nimajo pregleda kaj se je na barikadah resnično dogajalo, oz. da ne vedo ož. tega nočejo vedeti, da so naše enote na teh mestih dale zelo velik delež. Seveda pa je to stvar za obširno analizo, ki bo dala jasno sliko dogajanj ter aktivnosti TO oz. milice.

8. PROBLEMATIKA OPREME MILICE

V tem okviru moramo izpostaviti naslednje:

- v začetku agresije, enota ni imela na razpolago nobenega protioklepnega orožja; le-tega smo dobili šele po prvem udaru oklepnikov na naše območje;
- nobeden izmed RM ni imel na razpolago zaščitne maske, oz. tega nima tudi sedaj; (razen RM v PEM)
- Postaja milice ni imela oz. še vedno nima, terenskega vozila. Le-tega smo v preteklih dogodkih izredno pogrešali. Glede na to, da se je vse odvijalo na hribovitem predelu naše občine, smo bili dostikrat v neprijetnem položaju, ko smo se morali z osebnimi vozili prebijati po neprehodnih poteh. Na tem mestu še ankrat apeliramo, da se nam čimprej zagotovi terenski avto, primeren za terene, ki so na tem območju.
- kar se tiče sredstev zvez smo lahko več ali manj zadovoljni, ne glede na to, da bi bilo potrebno nabaviti več prenosnih UKV postaj, ki so se pokazale kot izredno dobre.

9. KADROVSKA PROBLEMATIKA

Postaja milice, v času agresije ni imela večjih kadrovskih težav, če izvzamemo nekatere posebnosti.

Seveda je tako mnenje izraz tega, da smo bili v času agresije okrepljeni z tremi aktivnimi delavci milice iz drugih enot. Prav slednji so nam v veliki meri pripomogli, da smo lahko opravili vse naloge, ki smo jih delno že opisali. Glede na to, da imamo v enotah PEM, 4 miličnike, so bili ti 3. miličniki, poleg preostalih na PM, nujno potrebni.

Glede na to, bo v bodoče v primerih 100% MOB RM, potrebno razmišljati o tem, da le-ti potrebujejo ob sebi tudi ustrezno število aktivnih miličnikov, ker sicer od njih ni pravega učinka.

Seveda pa so tudi ostale težave, ki jih ima PM v tem sklopu, tako že več, ali manj poznane (Bratušek-Fras) (Kaluža Tončka, Potočnik Marija)

Vir: Arhiv policije – Poročilo PM Ljutomer o spopadih, napisano takoj po koncu spopadov (14. 7. 1991)
stran 9

UNZ Murska Sobota je v tem času pripravljala poročilo o dotedanjem poteku vojne in je zaradi tega zahtevalo od vsake policijske postaje in posebne policijske enote ter služb na sami UNZ poročila o dogodkih, njihovi izvedbi in oceni delovanja policije, potrebah za naprej – predvsem glede kadra in opreme.

III.b Posamezna mesta spopadov – spomini predstavnikov TO in milice

Poročilo PM Ljutomer o boju na posameznih mestih spopadov

Poročilo je nastalo naknadno leta 1994 v okviru akcije Zgodovina, ko je policija začela načrtno zbirati dokumentacijo iz osamosvojitvene vojne in jo shranjevati na eno mesto, takrat v bunker v Gotenici.

Uprava policije je s tem želela pridobiti vpogled v dogodke pred, med in takoj po osamosvojitveni vojni. Zahtevala je tudi od starešin enot in služb, da sočasno zberejo vso dokumentacijo nastalo v policiji v tem času, ki je bila kopirana, popisana in poslana kot arhiv za proučevanje v zaprt bunker slovenske vlade v Gotenici.

Zaradi časovnega zamika poročila več niso bila tako čustvena, ampak so napisana z distanco, ki jo povzroči čas treh let.

00025 00030

REPUBLIKA SLOVENIJA
Občina Ljutomer
POLICIJSKA POSTAJA LJUTOMER

URADNA TAJNOST
STROGO ZAVPNO

številka: " VII " PREKLICANA TAJNOST
Datum : 12/05-1994 ŠTEVILKA-DOKUMENTA: 022-81/2009/54
DATUM: 25. 5. 2010

ZADEVA : "BARIKADA - PRESIKA"
ZVEZA : Seznam nezavedenih dogodkov - list. št. 2

Dne 02/07-1991 ob cca 17.00 uri, je bila PP Ljutomer preko virov oz. operativne skupine pri UNZ M. Sobota, obveščena, da se istočasno oz. koordinirano z oklepno kolono, ki je prodirala proti Gibini, po regionalni cesti št. 358 iz smeri Ormoža in Koga, proti Ljutomeru približuje še ena močna oklepna kolona.

Ker je bilo očitno, da se bo kolona poskušala prebiti v smeri Ljutomera oz. namenjenega cilja v Gornji Radgoni, preko Presike, smo se temu primerno organizirali. Na kraj oz. pomoč manjši enoti TO, ki je branila zelo dobro utrjeno barikado iz tovornih vozil in delovnih strojev, ki je bila postavljena na cesti med stanovanjskima hišama, Presika št. 15 (lastnik BUKOVEC Alojz) in Presika št. 16, (lastnik ŠKRINJAR Drago) skupina policistov.

Sama skupina se je na tem območju razdelila na dve manjši z namenom boljšega observiranja in delovanja. Eno skupino je vodil komandir PP, ki je tudi sicer vodil celotno akcijo; drugo skupino, ki je bila poslana na barikado, pa g. LIHTENVALNER Venčeslav. Slednji je svojo skupino takoj razporedil v zaklon, cca 100 metrov višje od barikade, sam pa observiral cesto pod barikado.

Druga skupina, ki jo je vodil komandir PP, je v času do prihoda oklepne kolone iz smeri Koga, je zavzela položaje, cca 400 metrov pred barikado, gledano v smeri Koga ter observirala področje od Koga in Bajzeka od koder je kolona že prihajala počasi proti Presiki.

Pri tem je skupina ugotovila, da na tej poti oklepne kolone, obstaja nekaj cest, kjer ni nobenih barikad, po njih pa se da neovirano prebiti do Ljutomera in naprej. Zaradi takih ugotovitev, je skupina v izredni stiski z časom, upoštevajoč že prihajajočo kolono, na hitro postavila barikado iz dreves na lokalni cesti, ki vodi iz Bajzeka preko Stare gore proti Ilovcem, Slamjaku in naprej proti Ljutomeru.

Barikada je bila postavljena tik pred prihodom oklepnikov v vidno polje oz. pred prihodom na mesto od koder bi lahko odprli ogenj na to mesto.

Pri postavitvi barikade je skupini policistov nudil vso možno možno pomoč, domačin, g. OZMEC Jože, roj. 31.1.1927, stanuje Ilovci števil. 6, ki je z motorno žago podrl drevesa.

Takoj, zatem se je skupina umaknila nazaj na hrib "STRMEC" od koder je lahko nadzirala dogajanja na cesti Bajzek-Presika.

Skupina se je takoj po prihodu kolone do Presike, pomaknila z hriba ter se namestila na desno stran, cca 150 metrov nad samo cesto, z namenom varovanja zasede pri barikadi, če bi pripadniki JNA poskušali le-to obkoluti oz. jo napasti z pešadijo.

Enkrat po 19.00 uri je kolona oklepnikov dokončno prispela v naselje Presika oz. do barikade. V tem času se je skupina policistov, pod vodstvom LIHTENVALNER Venčeslava, že primerno organizirala ter čakala na prihod kolone. Tako se je LIHTENVALNER Venčeslav, ki je bil oborožen z protioklepnim orožjem "ZOLJA" oz. M 80, z desne strani, gledano v smeri Koga, pri bivši zgradbi rudnika v Presiki, po hribovitem pobočju približal cesti na razdaljo cca 100 metrov. Potem, ko je kolona oklepnikov zapeljala mimo njega do barikade ter se pred njo ustavila, je policist izbral primeren cilj. Tako je z ZOLJO nameril v tank, ki je bil tretji v koloni. Potem ko je izstrelil raketo, je le-ta zadela tank v levi prednji del gosenice. Zaradi te poškodbe je tank takoj zapeljal v jarek kjer je obstal.

Policist se je takoj po izstreljeni raketi umaknil nazaj proti ostalim policistom oz. pripadnikom TO, ki so bili iznad barikade.

V tem času oz. v času akcije, je iznad barikade zavzel primeren položaj tudi KOCBEK Milan, ki je bil prav tako oborožen z "ZOLJO". Le-ta se je cesti približal na razdaljo cca 100 metrov ter čakal na ugoden trenutek za izstrelitev rakete.

Nekaj metrov višje, je primeren položaj zavzel tudi LIHTENVALNER Venčeslav, ki se je v tem času oborožil z novo "ZOLJO". Potem ko so oklepniki poskušali razbiti barikado, je proti prvemu v koloni tj. oklepnemu dvigalu, izstrelil raketo KOCBEK Milan. Raketa je žal zadela oklepnik bočno tako da pravega učinka ni imela. Istočasno oz. nekaj sekund kasneje pa je policist, LIHTENVALNER izstrelil raketo v smeri oklepnega transporterja, ki je bil tretji v koloni. Istočasno je na ta transporter streljal pripadnik TO. Obe raketi sta cilj zadeli, ena v prednji del vozila, druga pa v levi bok. Pri tem je bil transporter popolnoma uničen.

Po napadu z raketami, so pripadniki policije in TO, ki so bili v branjenju barikade, proti oklepnikom izstrelili vso municijo, ki so jo ta čas imeli na razpolago. Takoj, oz. po odprju ognja z strani oklepnikov, ki so streljali z mitraljezi in tankovskimi granatami, so se od barikade varno umaknili.

Umik policista, KOCBEK Milana, takoj ni bil mogoč, ker bi pri umiku moral steči čez brisan prostor. Zaradi tega je z umikom

počakal ter v zaklonu čakal na primeren trenutek. Ta je nastopil v trenutku, ko je eden izmed takov direktno zadel barikado na cesti, oz. tovornjak, naložen z gramozom in peskom. V nastalem oblaku prahu, ki je zajel okolico, je policist varno zapustil mesto spopada.

Na tem mestu velja omeniti, da je streljanje trajalo več kot eno uro ter, da je bilo pri tem nevarnost za vse akterje akcije izredno velika.

Nazadnje je mesto spopada zapustila tudi skupina v zavarovanju, proti kateri so pripadniki JNA občasno streljali še dalj časa.

Oklepna kolona je kljub uspešnemu delovanju policije, delno pa tudi TO, v večernih urah barikado obvozila ter nadaljevala pot v smeri Pristave in kasneje v smeri Gradgone.

Na strani JNA je bila najmanj ena smrtna žrtev, nekaj ranjenih, v spopadu pa je JNA izgubila 1 oklepni transporter, ki je bil uničen ter en tank, ki je med napadom zapeljal z ceste v mulj od koder se ni mogel izvleči.

Pri splošnem streljanju z mitraljezi in tankovskimi topovi, je bilo poškodovanih več hiš v naselju Presika. Med njimi sta bili najbolj poškodovani hiši, last KUKOLJ Janeza, roj. 19/08-1925, Presika št. 24, ki jo je zadela tankovka granata, HABJANIČ Borisa, roj. 08/02-1957, Presika št. 20, BELCL Mirana, roj. 07/09-1955, Presika št. 24/a, ŠKRINJAR Draga, roj. 13/08-1955, Presika št. 16, MAKOTER Franca, roj. 05/02-1947, Presika št. 22/a in še nekaj drugih. Vse hiše, še posebej pa hiši, last BELCL Mirana in HABJANIČ Borisa, ki sta bili dobesedno prestreljeni, so bile zadete z mitraljezi, večjega kalibra. Pri tem je nastala velika materialna škoda.

Naslednjega dne, tj. 03/07-1994, dopoldneva, se je Presiki z območja Koga in Bajzeka, približevala nova oklepna kolona. Glede na tako ugotovitev, je bila v naselje Presika takoj poslana skupina policistov, ki je imela nalogo braniti barikado v Presiki, oz. pomagati pripadnikom TO. Sama kolona pa, poti do Presike ni nadaljevala, ampak je po tavanju na križišču regionalne in lokalnih cest na Bajzeku, vozila dokončno obrnila v smeri Koga.

Pri spremljanju te nove kolone iz smeri Koga in Bajzeka, so se policisti pri komuniciranju po UKV zvezah, poslužili manjše ukane, ki je lahko imela za posledico reagiranje posadk oklepnikov. Komunikacija med policistom, LIHTENVALNER Venčeslavom, ki je bil z skupino policistov v zasedi in komandirjem PP, ki je kolono opazoval z hriba Strmec, je bila v tem smislu, da je policist L.V. po sprejetju obvestila o približujoči koloni in moči le-te, odgovoril, "da naj kar pridejo, saj jih v zasedi čaka večja skupina, ki so vsi oboroženi z protioklepnim orožjem. Na to mu je komandir odgovoril, "da naj z vso silo udari po koloni, če se bo približala temu mestu".

- 4 -

Taka domneva je seveda hipotetična in ni dokazljiva. Kljub temu pa obstajajo indici, da so pripadniki JNA reagirali na tak pogovor, ker je obstajala velika verjetnost, da so naše pogovore spremljali. Njihovo "vrtenje" in iskanje primerne poti, je bilo namreč popolnoma nesmiselno in nerazložno. V kolikor je bil pogovor "poslušan" obstaja verjetnost, da je glede na izkušnje iz prejšnjega dne, poveljnik kolone odločil, da poti proti Presiki in naprej proti Ljutomeru ne nadaljuje.

Na tak zaključek kaže tudi nesmiselno izživljanje na poti iz Bajzeka proti Kogu in naprej proti Središču ob Dravi. Znano je namreč, da je ta oklepna kolona pri vrnitvi na Hrvaško, na tem področju povzročila veliko materialno škodo.

PS. Na tem mestu velja omeniti, da na Bajzeku ni bilo nobenih spopadov med pripadniki TO in JNA. Eden izmed "uničenih" tankov je namreč zapeljal z ceste, dne 02/07-1991, ko je bil v popoldanskih urah na poti proti Presiki, medtem, ko je drugi tank, na desni strani, gledano v smeri Koga, v jarek zapeljal dne 03/07-1991, ko se je zadnja kolona, neposredno pred Presiko zaustavila ter obrnila nazaj proti Kogu. Oba tanka sta bila uničena naknadno oz. ko so oklepne kolone že zapustile to področje.

Oglede poškodb so po spopadih opravljali delavci UKS UNZ M. Sobota, ki so zadeve ustrežno zadokumentirali.

PRIOLOGE:

1. Sledovi vožnje tanka, zadetega v levo gosenico.
2. Zadet in uničen oklepni transporter
3. Tank v mulju 2 x
4. Razdejanje na cesti po spopadu
5. Barikada v Presiki 2 x
6. Obrambni položaj policijske enote 2 x
7. Poškodovana hiša HABJANIČ Borisa v Presiki 20
8. Sledovi poškodb na hiši BELCL Mirana iz Presike 24/A
9. Sledovi krvi pri oklepem transporterju
10. Razdejanje v oklepem transporterju
11. Prebita barikada na "Stari gori"

SODELOVALI :

1. LIHTENVALNER Venčeslav - policist PP Ljutomer - streljal z "ZOLJO" - vodja skupine
2. KOCBEK Milan - RP PP Ljutomer, streljal z "ZOLJO"
3. MAKOTER Jože - komandir PP, vodil akcijo
4. MAKOTER Robert - RP PP Ljutomer, sodeloval v akciji
5. KOSI Mladen - policist PP Ljutomer, sodeloval v akciji
6. ČURIN Bojan - policist PP Ljutomer, sodeloval v akciji
7. CMAGER Silvo - RP PP Ljutomer, sodeloval v akciji
8. TOMAŠEK Jože - RP PP Ljutomer, sodeloval v akciji
9. KUTNJAK Josip - RP PP Ljutomer, sodeloval v akciji
10. CASAR Borut - RP PP Ljutomer, sodeloval v akciji
11. STAJNKO Milan - RP PP Ljutomer, sodeloval v akciji

SOGLAŠAM :

KOMANDIR POLICIJSKE POSTAJE
Inšpektor

⁴⁷Borba v Presiki – 2. julij 1991

Kot bi bilo včeraj, se spominjam tistega junija izpred 29 let.

V času vojaškega roka sem se v šoli usposobil in dobil čin poročnika. V domačem okrožju sem v TO Ljutomer postal poveljnik protidiverzantskega voda 73. območnega štaba.

Vpoklic sem dobil v začetku junija 1991 v prepričanju, da so to vsakoletne vojaške vaje. Ko pa so me premestili v Maribor za varovanje kasarne, sem se zavedal, da gre tokrat za nekaj več. Že po nekaj dneh so nas premestili v Ljutomer. Po nekajdnevnem urjenju na poligonu v Ljutomeru, smo dobili ukaz za varovanje ceste Gomila–Presika–Ljutomer, v kraju Presika.

Ponoči 1. julija sem s svojimi 22 vojaki prispel v Presiko. Tam so nas ob poti pričakali prostovoljci s svojimi tovornjaki. Poiskal sem najustreznejšo lokacijo za postavitve barikade. S pomočjo lokalnih inženircev smo postavili tudi protitankovsko minsko polje.

Čez dan smo skupaj z vojaki iskali najboljše položaje, da smo si pripravili »vkope«, globoke tudi do 1 m. Tako smo imeli iz vinograda najboljši pregled nad cesto pod seboj. Proti večeru so nas obvestili, da se proti nam pomika kolona oklepnikov iz Dravskega Središča.

Arhiv OZVVS Ljutomer – Položaj branilcev iz vrst TO

Dobili smo še okrepitev treh pripadnikov policijske enote in njihove rezerve iz Ljutomera. Zatem smo zavzeli položaje nad dvema barikadama, ki so bile sestavljene iz treh tovornjakov in minskega polja. Noč smo tako preživeli v negotovosti in skrajni pripravljenosti.

V tem duhu je potekal tudi 2. 7. 1991, ko so nam iz TO Ljutomer poslali še več streliva in

Arhiv OZVVS Ljutomer – Položaj branilcev iz vrst TO

nas nenehno obveščali o sovražnih premikih. Okoli 18. ure smo po predhodnem obvestilu zaslišali hrumenje tankov in oklepnikov iz smeri Koga, ki so se bližali nebranjeni barikadi, postavljeni iz podrtih dreves.

Za preboj prve barikade so potrebovali približno 20 minut, pri čemer so nenehno streljali na slepo in tako poškodovali več stanovanjskih hiš ob cesti. Ko so se približali barikadi iz civilnih tovornjakov, smo tudi mi odprli ogenj iz ročnega minometalca, ki je zadel čelni tank v gosenico.

Nato so vojaki iz tanka odprli silovit ogenj in povsem uničili stanovanjsko hišo št. 40. Na srečo so bile vse hiše v vasi Presika na moj ukaz že pred tem izpraznjene. Silovit ogenj iz obeh smeri je trajal dobri dve uri. Ker nam je pričelo primanjkovati streliva, smo se bili prisiljeni umakniti na že prej dogovorjeno mesto. Kljub siloviti borbi, ko so nam krogle švigale nad glavami v temni noči, ko nismo videli ničesar razen svetlikanja krogel, smo na zbirno mesto prišli vsi živi in brez poškodb.

Ob pregledu streliva sem ugotovil, da imamo skupaj le še za dva okvirja streliva. Ko so bili vsi moji možje na varnem, sem določil enega pripadnika TO, da sva se skupaj vrnila na borbene položaje, saj sem bil razočaran, ker smo se morali umaknit zaradi pomanjkanja streliva. Ko sva prispela na prvo bojno linijo, sva pod seboj zaslišala krike in zagledala strašno zmedo. To sva izkoristila, iz avtomatskih pušk izstrelila še zadnje naboje in tako naredila še večjo zmedo, predvsem pa jih spodbudila, da so spet začeli streljati na slepo v vse smeri.

Ostanek noči smo preživeli v strahu in pripravljenosti, čeprav na žalost brez streliva. Zjutraj okrog 5. ure smo se previdno približali barikadi. Videli smo, da so vojaki JNA prebili barikado in se pomikali skozi Stročjo vas v Pristavo.

Na bojišču sta ostala dva oklepnika transporterja in tank, ki smo ju onesposobili. Po cesti je bil razmetan sanitetni material, ostanki hrane, deli uniform in streliva. V enem od oklepnih transporterjev je ostalo veliko protiletalskega streliva in različnih bojnih pripomočkov, ki smo jih preložili v naše tovornjake in pripeljali v štab TO Ljutomer.

Kljub slabi bojni opremljenosti (premalo streliva), smo skupaj s pogumnimi pripadniki TO, policijo in prostovoljci dokazali, da sta pogum in srčnost tista, ki sta dala svoj prispevek k borbi za našo samostojno Slovenijo.

Žalostno je edino dejstvo, da naši otroci (razen iz naših osebnih pripovedovanj) o vsem tem ne vedo skoraj ničesar, saj je vse preveč tistih, ki se iz vsega tega posmehujejo, ker so ta naša prizadevanja in bitke, čeprav kratke, spremljali izza varnih zidov svojih domov. Zato se vsaj mi potrudimo, da »NE BO NIKOLI POZABLJENO.«

Vas Presika leži v skrajnih vzhodnih Slovenskih gorica tik ob hrvaški meji, na ozemlju Območnega štaba Ljutomer.

Oklepna kolona JLA je poskušala napredovati v smeri Središča ob Dravi–Gomila–Presika–Gornja Radgona in omogočiti umik oklepne kolone iz Gornje Radgone. Oklepna kolona je štela 8 tankov in 6 oklepnih transporterjev ter več spremljevalnih vozil.

Osamosvojitve⁴⁸

V pripravah na osamosvojitve Slovenije so posredno in neposredno sodelovali tudi posamezniki iz Radomerja. Izmed tistih, ki so sodelovali pri izgradnji sistema Teritorialne obrambe, je iz Radomerja potrebno omeniti Miloša in Branka Vrbančiča.

Kot rezervna oficirja in inštruktorja pripadnikov Teritorialne obrambe sta pripravljala mlade na odločilne trenutke obrambe domovine. Med njimi so se usposabljali tudi mladi prostovoljci iz Radomerja, še preden so odslužili z zakonom določeno vojaško usposabljanje.

Konec leta 1990 so začeli pogosteje izvajati vojaške vaje Teritorialne obrambe. Iz Radomerja so bili vpoklicani obvezniki protidiverzantske enote TO. Resne priprave na odpor ob morebitni agresiji so se začele že nekaj dni pred 25. junijem leta 1991. V tem času je Teritorialna obramba vpoklicala večje število svojih pripadnikov. V Radomerju in okolici je pozive raznašal Branko Vrbančič mlajši. Med prvimi vpoklicanimi iz vasi je bil stotnik prvega razreda Miloš Vrbančič, ki je bil pripadnik jurišnega odreda Teritorialne obrambe.⁴⁹ Sodeloval je pri obrambi cestne zapore v Kačurah.

Ob navedenih so bili iz Radomerja mobilizirani v enote Teritorialne obrambe še: Franc Škrjanec, Branko Kosi in Marjan Novak ter Miran Weis iz Radomerja, Miran Medvar iz Cubra, brata Franc in Bojan Mavrič iz Radomerščaka.

⁴⁸ Miroslav in Branko Novak, povzeto po zborniku 80 let Prostovoljnega gasilskega društva Radomerje
⁴⁹ V odred je bilo vpoklicanih približno 150 ljudi, ki so bili organizirani v štirih vojaških vodih in komandi.

Foto: Branko Novak, 4. 7. 1991 – Barikade Kačure (podrta drevesa v smeri od Radomerja proti Žerovincem)

Ti so aktivno sodelovali v akcijah obrambe bodisi na Muri (miniranje mostu), v Presiki, Kačurah, na Gibini ali Banfiju. Vojko Vrbančič je bil mobiliziran na Vili Zemljič, njegov sin Danilo Vrbančič pa oktobra za 10 dni v okolici Ormoža.⁵⁰

Marjan Munda iz Radomerščaka je bil ves čas vojne mobiliziran kot vodja policijske enote. Po službeni dolžnosti je bil prisoten pri skoraj vseh pomembnejših vojnih dogodkih na ljutomerskem območju. Najbolj je bil izpostavljen takrat, ko je moral na čelu spremljati kolono vojaških vozil JLA, ki se je umaknila iz mejnega prehoda v Gornji Radgoni in se pomikala proti hrvaški meji.⁵¹

Če sta slovenska policija in Teritorialna obramba predstavljali vojaško silo odpora, je civilna zaščita organizirala učinkovite cestne zapore. Z njimi so za čas vojne popolnoma ohromili cestni promet. Pri vzpostavljanju cestnih zapor sta iz Radomerja sodelovala Janez Pušenjak in Stanko Filipič mlajši.

Kmalu potem, ko je prišlo do obstreljevanja pri Ormožu, sta postavila barikado na cesti Žerovinci–Kamenščak blizu Mekotnjaka, na območju, ki se imenuje Kačure. Te barikade Jugoslovanska armada, ki je želela čim hitreje priti na zunanje jugoslovanske meje z Avstrijo, ni nikoli prebila.

K temu so pripomogli tudi pripadniki Teritorialne obrambe. Poleg te cestne zapore sta izvedla še cestno zaporo na cesti Radomerje–Cuber na Kotnikovem bregu in pod Železnimi Dvermi. Cesto Ljutomer–Ormož so med Žerovinci in Radomerjem blokirali delavci gozdne uprave⁵².

50 Ustni viri: Miloš Vrbančič (Radomerje), Branko Vrbančič (Radomerje), Franc Škrjanec (Radomerje), Branko Kosi (Radomerje), Franc Mavrič (Radomerščak), Danilo Vrbančič (Radomerje), Miran Weis (Radomerje)

51 Ustni vir: Marjan Munda (Radomerščak)

52 Ustni vir: Janez Pušenjak in Janko Pušenjak (Radomerje)

Foto: Branko Novak, 4. 7. 1991 – Barikade Kačure (podrta drevesa v smeri od Žerovincev proti Radomerju)

V same vojne dogodke pa je aktivno posegel tudi prostovoljec Miran Zavratnik, ki je bil aktiven izven vojaških in policijskih formacij. Med drugim je skupaj z Janezom Kerinom na Cvenu pomagal pri pobegu pripadniku JLA iz tanka, ki se je ustavil na barikadi.⁵³

Foto: Branko Novak, 4. 7. 1991 – Barikade Kačure (podrta drevesa v smeri od Radomerja proti Žerovincem)

Foto: Branko Novak, 2. 7. 1991 – Vojna za Slovenijo (barikade – podrta drevesa na cesti proti Veličanom)

Arhiv OZVVS Ljutomer – Poškodbe na objektih v Gibini

Pozneje je v njegovi garaži slovenska Teritorialna obramba nekaj časa skladiščila tri tovornjake zalog orožja in drugega materiala, ki so jih pridobili iz vojašnice v Slovenski Bistrici. Podobna dislocirana skladišča so bila še v Železnih Dverih pri Milanu Belcu, v Mekotnjaku in drugod.

Policija je svojo vojaško opremo za potrebe aktivnega in rezervnega sestava že kmalu v prvih dneh vojne za osamosvojitve preselila iz skladišča ljutomerske policijske postaje na tajni lokaciji v Precetinca ter na domačijo Slavice in Marjana Munda v Radomerščaku. Opremo so skladiščili v kleti.⁵⁴

V pripravah na odpor in morebitne posledice se je na sedežu krajevne skupnosti sestal štab Civilne zaščite. Pozneje so vse aktivnosti koordinirali iz Ljutomera. Kljub temu pa delovanje pisarne krajevne skupnosti ni zamrlo. Joško Škrlec, Janez Pušenjak sta po večerih dežurala v njenih prostorih ter sprejemala navodila, predvsem pa različne pozive. Pri distribuciji obvestil in pozivov jima je pomagal Janko Pušenjak mlajši.

S tega stališča so vaščani ravnali podobno kot v času druge svetovne vojne, ko so se odzvali tako na nivoju človeka posameznika kot tudi na višjem nivoju v okviru celotnega slovenskega naroda.

55 Borbene aktivnosti v Stari Novi vasi 3. 7. 1991⁵⁶

Dne, 3. 7. 1991, okrog 9.30 je 2. vod PEM PU Murska Sobota pod vodstvom Franca Slokana opravil premik iz območja Prekmurja v Prlekijo tako, da so se z brodom po reki Muri v Vučji vasi prepeljali z ene na drugo stran reke.

Ob prihodu na prleško stran v Vučji vasi so po UKW zvezi zaznali napotitev dežurnega PM Ljutomer, ki je napotil njihovo patroljo v Staro Novo vas, kjer naj bi obtičal transporter JNA. Na napotitev se je odzval poveljujoči 2. voda Franc Slokan in na kraj napotil 3. oddelek, ki je bil sestavljen z veliko večino miličnikov PM Ljutomer. Napotitev je bila v soglasju z dežurnim PM Ljutomer. (Na kraj so bili napoteni Branko KOS – komandir oddelka, Janez Vencelj, Zlatko Ferencek, Marjan Novak, Janko Janežič, Bojan Kiselak, Stojan Peček ...).

Na kraj so prispeli okrog 11.00. Ob prihodu na kraj je bilo ugotovljeno, da je na cesti, zaradi okvare obstal transporter JNA, v katerem je bil poveljujoči neznan zastavnik, voznik transporterja, desetar in sedem vojakov. Takoj ob prihodu so se pričela pogajanja za predajo. Ker se vojaki JLA niso hoteli predati, so se aktivnosti nadaljevale tudi tako, da je Zlatko Ferencek splezal na transporter in v cev zračnega sistema transporterja odvrigel ročno bombo, ki za transporter ni naredila neke škode. Je pa bila načeta morala vojakov.

Del transportne kolone JLA, kateri je pripadal pokvarjen transporter, se je zaustavil v naselju Hrastje - Mota. Ko so izvedeli, da je transporter oblegan s pripadniki PEM, so v pomoč poslali dva tanka. Ko so to izvedeli pripadniki PEM, so intenzivnost prepričevanja in pozivanja

54 Ustni vir: Marjan Munda (Radomerščak)

55 Povzeto po knjigi Pomurje je gorelo modro

56 Po spominih napisal Janez Vencelj

Arhiv OZVVS Ljutomer – Stanovanjski objekt v Gibini

vojakov še povečali in jim zagotavljali, da tanka, ki naj bi jim prišla v pomoč, ne moreta do njih, ker sta blokirana. V tem času sta se tanka že zelo približala. Eden je bil v neposredni bližini gostilne Gorca, drugi, ki je bil na čelu, pa se je transporterju približal že na okrog 150 do 200 m.

Takrat so se na transporterju odprla zadnja vrata in iz njega je izstopil desetar in sedem vojakov, ki so odvrgli orožje misleč, da ne bodo dobili pomoči. Pripadniki PEM so jih takoj obstopili in varnostno pregledali. Takrat je desetar (srbskega rodu) opazil bližajoči tank in se hotel upreti predaji, kar mu je bilo preprečeno in zagroženo z orožjem. Ko je uvidel, da se nima smisla upirati, se je vdal in se skupaj v spremstvu pripadnikov PEM oddaljili od transporterja. Zajete vojake sta nato dva pripadnika PEM (Janko Janežič in ...) odvedla preko polj do naselja Bučečovci, od koder so bili nato s strani patrulje PM Ljutomer, ki jo je vodil miličnik Franc Flegarič, z njim pa sta bila še dva miličnika rezervista, odpeljani v zbirni center v Radoslavce.

Poveljujoči zastavnik se ni predal, prav tako pod grožnjo orožja iz vozila ni pustil voznika (izjave vojakov, ki so se predali). Ko se je prvi tank približal transporterju na pribl. 50 m, so se umaknili tudi preostali pripadniki PEM pribl. 70 do 80 m od transporterja, poiskali kritje in opazovali dogajanje in dejavnosti JLA. Enemu umik ni uspel in je obležal pod brajdami bližnje stanovanjske hiše.

Ko se je tank popolnoma približal transporterju, je nekaj osebja iz njega izstopilo in pričeli so s priključevanjem transporterja na tank. Prav tako so odprli ogenj iz mitraljeza na tanku po okolici. Med tem postopkom in hrupom je eden od pripadnikov JLA pod brajdami opazil pripadnika PEM. Pripadniki PEM so bili oboroženi z osebnim orožjem (pištola ZASTAVA 7,65 mm in puško kalašnikov), nekateri pa so imeli tudi ročne bombe.

Ker je bil pripadnik PEM ogrožen, je pričel streljati iz puške. To so opazili tudi ostali pripadniki

Arhiv OZVVS Ljutomer – Barikada na Gibini

PEM, ki so ostali v neposredni bližini dogajanja in tudi ti po pripadnikih JLA odprli ogenj iz svojih pušk. Med streljanjem in hrupom tanka ter kričanjem je pripadnikom JLA uspelo priklopiti pokvarjen transporter in ga s tankom odvreči v smeri Hrastje - Mota, kjer je bila preostala oklepna kolona.

Po odhodu vojakov JLA je na kraj prišlo tudi več civilistov, ki so dogajanje spremljali. Nekateri od njih so na kraju tudi pobirali avtomatsko orožje, ki so ga odvrkli vojaki JLA, ko so se predali. Vrnili so se tudi pripadniki PEM, ki so nato večino orožja pobrali in pozneje odnesli na PM Ljutomer.

S streljanjem iz mitraljeza pripadnikov JLA so bile poškodovane štiri stanovanjske hiše.

Poškodovane so bile:

- Stanovanjska hiša in gospodarsko poslopje Stara Nova vas 65, last Matije in Cvetke Potočnik (poškodba strehe stanovanjske hiše in gospodarskega poslopja, poškodovana fasada hiše, poškodovana stekla na oknih, v garaži gospodarskega poslopja so bili prestreljeni blatniki in gume).
- Stanovanjska hiša Stara Nova vas 67, last Štefana Fotivca (poškodovana streha).
- Stanovanjska hiša Stara Nova vas 68, last Franca in Olge Brunčič (poškodba fasade, garažna vrata, streha in razbite šipe na štirih oknih).
- Stanovanjska hiša Stara Nova vas 60, last Antona in Julijane Zamude (poškodovana fasada, notranjost spodnje kuhinje, notranjost kurilnice, centralna peč in razbite šipe na štirih oknih).
- Žene, otroci in starejši so se v času boja skrivali v kleti stanovanjske hiše Vučja vas 68 a, last Franca Rajha.

Po poznejših podatkih JLA o poškodovanih vojaki, naj bi bila v Stari Novi vasi poškodovana

Fotografija Cvetke Potočnik (njihova hiša po spopadu)

dva pripadnika JLA, eden v predelu trebuha in eden v predelu glave.

Civilisti oz. domačini so pripadnikom PEM v času dogodka nudili vso pomoč in podporo in jih sproti obveščali o premikih nasprotnika. Nekateri so se tudi ponujali, da pomagajo s svojim, lovskim orožjem.

Zbirni center Radoslavci⁵⁷

V takratni Občini Ljutomer je bil prav tako ustanovljen zbirni center za vojne ujetnike v Radoslavcih, in sicer v lovskem domu. Takratno navodilo je bilo, da se vojne ujetnike vojake, če niso Slovenci ali Hrvati, namesti v zbirni center. To ni veljalo za slovenske vojake JLA ali vojake JLA iz Hrvaške, ki jih niso mogli takoj vrniti domov. Slednji so bili prav tako nameščeni v zbirni center, dokler jim ni bila omogočena varna vrnitev domov.

Oficirje se je nameščalo v zapore v Murski Soboti, kjer se je tudi s strani kriminalistične službe UNZ Murska Sobota in VIS⁵⁸ preverjalo, ali pri njih ne obstajajo razlogi za sum, da so storili katero od kaznivih dejanj zločinov med vojnim spopadom.

Druge vojne ujetnike se je vračalo, ko je Rdeči križ dobil zagotovilo, da se lahko varno vrnejo domov in da ne bodo spet takoj vpoklicani v JLA.

Tudi to poročilo je bilo napisano v okviru akcije Zgodovina in je zato napisano pozneje, leta 1994.

57 Opomba – Drago Ribaš

58 Varnostna informativna služba –danes SOVA

REPUBLIKA SLOVENIJA
 • Občina Ljutomer
 POLICIJSKA POSTAJA LJUTOMER

00024
 00031
~~URADNA TAJNOST
 STROGO ZAVRNO~~

Številka: " VIIP"
 Datum : 12/05-1994

PREKLICANA TAJNOST
 ŠTEVILKA DOKUMENTA: 022-81/2009/54
 DATUM: 25. 5. 2010

ZADEVA : "ZBIRNI CENTER RADOŠLAVCI"
 ZVEZA : Seznam nezavedenih dogodkov - list št. 2

V dneh od 02/07-1991 do 03/07-1991 se je na območju občine Ljutomer, po bojnih akcijah policije in TO, pojavilo večje število prebežnikov in ujetnikov iz vrst JNA. Le-te je bilo treba ustrezno namestiti oz. poskrbeti za njihovo varnost in preskrbo.

V te namene je Policijska postaja, v skladu z depešo UNZ M.Sobota, št. 01-2/239 od 28/06-1991, v tesnem sodelovanju z RK občine Ljutomer, ki je pri tem dal izjemen prispevek, še posebej g. PREJAC Boris, organizirala zbirni center v lovskem domu v Radošlavcih.

Po dogovoru z RK, je naša enota prevzela varovanje centra ter nekaj drugih nalog, povezanih z samim centrom. Komandir PP je v te namene za vodjo, imenoval g. MELIN Karel, sicer upokojenega policista UNZ M.Sobota, v tem času pripadnika RP PP Ljutomer. Dodatno je bilo določeno tudi ustrezno število policistov, ki so opravljalo naloge varovanja centra.

V dneh 02/07 in 03/07 je center sprejel večje skupine pobeglih in zajetih vojakov na območju Ljutomera in tudi širše.

V centru se je med drugimi nahajal tudi vojni ujetnik, MURIČ Đulaga, roj. 25/04-1961, starejši vodnik - tankist, ki je bil zajet z strani policije v naselju Pristava, dne 03/07-1991. Kot tak je pripadal tankovski koloni, ki je prejšnjega dne, tj. 02/07-1991, imela spodade v naselju Fresika. Tega dne, tj., 03/07-1991 pa je z svojim oklepnikom obstal pred Pristavo, kjer se je predal policiji ter zahteval, da se ga tretira kot vojnega ujetnika. MURIČ je bil 04/07-1991 predan delavcem UKS UNZ M.Sobota.

Razen tega primera oz. vojnega ujetnika, so bili vsi drugi primeri tretirani izven tega konteksta oz. kot prebegli vojaki in kako drugače zajeti vojaki. Vse te so v zbirni center vozile patrulje PP, enote TO in pa tudi občani z območja občine in širše. Konkretni podatki o akterjih v tej zvezi ne obstajajo oz. jih ni bilo mogoče pridobiti. Dejstvo je, da so policijske enote iz PP Ljutomer, same zajele okrog 10 vojakov, prvenstveno z območja Pristave, kjer sta se predali posadki dveh oklepnikov.

Po sedaj znanih podatkih, je bilo v zbirnem centru v Radoslavcih, oskrbljeno ter kasneje izpuščeno, med 30 in 40 pripadnikov JNA.

Priloge :

1. Dep. št. 01-2/239 od UNZ M. Sobota
2. Vloga RK Ljutomer, št. 509/91 mod 29/06-1991
3. Seznam izdanih potrdil o izpustu od št. 1 do 12
4. Seznam oseb-zajetih vojakov od 04/07-1991 od št. 1 do 15
5. Potrdilo o prevzemu MURIČ Đulage
6. Seznam zajetih vojakov, izročeni RK Ljutomer od 05/07-1991
7. Potrdila o izpustu 6 x
8. Dep. št. 0010-MP-3/91-4/7435 od MZN z dne 04/07-91
9. Pripadniki JNA v zbirnem centru Radoslavci
10. Pripadniki JNA v zbirnem centru Radoslavci
- 11/I in 11/II. Predaja vojnih ujetnikov staršem
12. Stražar v zbirnem centru Radoslavci

SODELOVALI :

1. MELIN KAREL - RP PP Ljutomer, vodja centra
2. MAKOTER Jože - komandir PP
3. ŠPINDLER Franc - nam. komandirja
4. GRNJAK Rudi - RP PP Ljutomer, stražar v centru
5. KUTNJAK Josip - RP PP Ljutomer, stražar v centru
6. KOLAR Alojz - RP PP Ljutomer, stražar v centru
7. ČERNJAVIČ Jože - RP PP Ljutomer, stražar v centru
8. ŠKRLEC Milan - RP PP Ljutomer, stražar v centru
9. HERIC Janko - RP PP Ljutomer, stražar v centru
10. MAKOTER Milan - RP PP Ljutomer, stražar v centru
11. PUŠENJAK Izidor - RP PP Ljutomer, stražar v centru
12. KOLBL Dušan - RP PP Ljutomer, stražar v centru
13. ŠUT Slavko - RP PP Ljutomer, stražar v centru

SDG ASAM
[Handwritten signature]

Zbirni center za vojne ujetnike v Zgornjih Ivanjcih⁵⁹

15 63

REPUBLIKA SLOVENIJA
REPUBLIŠKI SEKRETARIAT
ZA LJUDSKO OBRAMBO
73. OBMOČNI ŠTAB
ZA TERITORIALNO OBRAMBO
L J U T O M E R

Številka: SZ 804-03/57
Datum: 01.07.1991

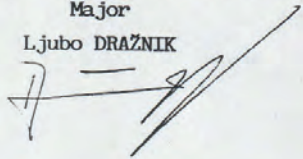
VOJAŠKA TAJNOST
STROGO ZAUPNO

7. PŠTO VŠP MARIBOR

ZADEVA: POROČILO O ZBIRNIH CENTRIH

1. Formirali smo 1 zbirni center v Zg. Ivanjcih.
2. Opremljenost, usposobljenost in zavarovanje centra je zadovoljivo. Zagotavlja vse pogoje za normalni življenjski standard, zavaruje pa ga ojačani pehotni vod.
3. Zveze s centrom so kurirske in telefonske.
4. V centru je 22 vojakov, učenje pa poteka skozi naloge zavarovanja, PO in PZ boja.
5. V centru je 10 častnikov (6. VES 31102, 1. VES 32401, 1. VES 32111, 1. VES 32501, 1. VES 31805),
4 podčastniki (VES 21102).
6. Ni vojakov protioklepne in PZ usposobljenosti.
7. V centru ni problemov. Zahtevajo nove uniforme TO.
8. V centru je 11 prebeglih oseb (1 častnik, 1 podčastnik, 9 v/o).

POVELJNIK
73. OBMOČNEGA ŠTABA TO LJUTOMER
Major
Ljubo DRAŽNIK

Sprejeto! Potrdilo po telefonu

Vir : Ljubo Dražnik – Poročilo o delu zbirnega centra za vojne ujetnike v Zgornjih Ivanjcih

Enota za upravne zveze ter služba za opazovanje in obveščanje v Občini Ljutomer (pribl. 1989–1992)⁶⁰

Upravne zveze

⁶¹Po tedanjih veljavnih predpisih je bil za zagotavljanje upravnih zvez formiran vod za zveze kot vojaška formacija po predpisih, ki so veljali za Teritorialno obrambo. Naloga voda je bila v izrednih razmerah ali v vojni za potrebe vodstvenih organov v občini zagotavljati zveze, in sicer na horizontalni (med organi in organizacijami v občini) kakor tudi na vertikalni ravni (od krajevnih skupnosti, občine pa vse do republiških organov). Vod je imel oznako VE 7722.

Vod je po kadrovski in materialni formaciji, ki jo je določil RSLO (Republiški sekretariat za ljudsko obrambo) sestavljalo poveljstvo, oddelek za žične zveze (telefonske in telegrafske), oddelek za radijske zveze (kratkovalovne in ultrakratkovalovne), oddelek za kurirske zveze (kurirji) ter oddelek za kriptografsko zavarovanje (šifrerji).

Vod je bil popolnjen z vojaškimi obvezniki ustreznih zahtevanih vojaško-evidenčnih specialnosti, ki so bili skozi stalna vsakoletna usposabljanja dobro usposobljeni za svoje dolžnosti. Vod je bil popolnjen 110 % tako s starejšimi izkušenejšimi pripadniki ob postopnem uspešnem vključevanju mlajših obveznikov, ki so bili aktivno vključeni tudi v času sovražnosti.

Poveljniški položaj voda je bil zaseden s pripadnikom z oficirskim činom ustrezne specialnosti, položaji poveljnikov oddelkov pa s pripadniki s podoficirskimi čini ustreznih specialnosti. Tudi ostali pripadniki so imeli ustrezne vojaško-evidenčne specialnosti.

Pripadniki so bili opremljeni s predpisanimi uniformami ter z drugo osebno intendantsko opremo Teritorialne obrambe in oboroženi z lahkim pehotnim orožjem: avtomatskimi pištolami M-84, pištolami M-57, polavtomatskimi puškami M-59/66, avtomatskimi puškami M-70AB ter pripadajočim strelivom. Med sovražnostmi so bile območnemu štabu TO začasno izročene vse razpoložljive polavtomatske puške.

Vod je razpolagal s sredstvi zvez kot: RP (radijska postaja) PRC 450x, RP PRC 450/4, RP PTR 100, RP RT 20 TC 6, poljskimi telefoni M-63, induktorsko centralo ITC 10, teleprinterjem, linijskimi navijalkami, telefonskimi kabli, šifrirno napravo KPU 2, agregati, terenskimi antenami, šotori, orodjem instrumenti itd.

60 Edvard Ljubec

61 Fotografija Edvarda Ljubca danes

Za popolnjevanje, opremljanje in usposabljanje voda je po programih RSLO skrbel občinski upravni organ za obrambo, finančna sredstva pa zagotavljal Sklad za ljudsko obrambo SO Ljutomer, v katerem so se zbirala sredstva delovnih organizacij po predpisanem prispevku. Iz sklada se je financirala tudi dejavnost OŠ TO (občinskega štaba Teritorialne obrambe z njegovimi enotami) in OŠ CZ (občinskega štaba za Civilno zaščito) z njegovimi enotami. Letne finančne načrte sklada je sprejemal Svet za SLO pri SO Ljutomer.

Mirnodobni sedež ter mobilizacijsko zbirališče voda je bilo v kletnih prostorih današnje policijske postaje, kjer je bil obenem tudi center službe za opazovanje in obveščanje. Zgradba je bila namensko zgrajena 1982 za potrebe takratne milice, Teritorialne obrambe in službe za opazovanje, javljanje, obveščanje in alarmiranje, in sicer s kreditom iz jugoslovanskega zveznega sklada za namene ljudske obrambe in zaščite. Prostor centra so bili namensko zgrajeni s posebnim vhodom in primerno opremljeni tako za delo enote za zveze kot službe za opazovanje in obveščanje.

Po obrambnem načrtu zvez je imel vod rezervno lokacijo v prostorih Doma kulture Ljutomer, vojno lokacijo pa na območju KS Mala Nedelja (Cerkvenjak).

Bernarda Balažic Peček – Utrinki iz osamosvojitvene vojne

Po zaostrovanju razmer v letu 1991 je 8. maja v 50 % sestavi pričela enota z dežurstvom najprej v prostorih občinskega upravnega organa za obrambo ter nato v prostorih centra zvez vse do 26. junija. V tem času so bila pregledana in usposobljena vsa tehnična sredstva zvez, oprema in orožje. Prav tako je bila v tem času urejena in opremljena s sredstvi zvez rezervna lokacija. Za potrebe službe za opazovanje in obveščanje so radiomehaniki usposobili tudi UKV sistem krajevnih skupnosti. Do vizualne opazovalnice na Vili je bila vzpostavljena neposredna induktorska telefonska zveza, kakor tudi do upravnega organa

za obrambo.

Enota je bila v 100 % sestavi mobilizirana in nameščena v že pripravljenih in opremljenih prostorih rezervne lokacije 26. junija.

Enota je v času neposrednih sovražnosti poleg zagotavljanja zvez za vodstvo občine spremljala premike oklepni kolon JLA s posameznimi pripadniki na terenu ter zagotavljala zveze za nekatere enote Teritorialne obrambe.

Ker so nemoteno delovali vsi mirnodobni sistemi zvez, je promet na sredstvih vojnih upravnih zvez na relaciji občina – republika in obratno bil povsem obvladljiv, tako da je enota lahko opravljala tudi druge aktivnosti, za kar sicer ni bila namenjena. Pripadniki, sicer tudi radioamaterji so s svojimi napravami prisluškovali radijskemu prometu JLA ter ga motili.

Enota je tudi prevažala ujete vojake JLA na zbirališča, dostavljala uniforme in opremo enotam TO, opravljala vpoklice vojaških obveznikov, prevažala pirotehnika za OŠ CZ itd.

Disciplina in prizadevnost pripadnikov je bila ves čas aktivnosti na zavidljivi ravni. V času neposrednih sovražnosti od 26. 6. do 18. 7. 1991 je bilo na dolžnostih v vodu za upravne zveze 32 pripadnikov.

Služba za opazovanje, obveščanje in alarmiranje

Služba za opazovanje in obveščanje je bila v sklopu Civilne zaščite zakonsko opredeljena kot služba za opazovanje in spremljanje vseh vrst nevarnosti, za obveščanje in alarmiranje prebivalstva ob večjih nesrečah, v izrednih razmerah, neposredni vojni nevarnosti in v vojni.

V ta namen je Občina Ljutomer formirala občinski center za opazovanje in obveščanje. Center je imel oznako C-1474. Sedež centra je bil namensko grajen v kletnih prostorih današnje policijske postaje in je delil prostore tudi z enoto za upravne zveze. V službo so se vključevale tudi druge organizacije in organi kot dopolnilno opazovalno omrežje (delovne organizacije, KS, gasilci, RK itd.). Za popolnjevanje, opremljanje in usposabljanje je skrbel občinski upravni organ za obrambo.

Center so sestavljali skupina za spremljanje zračne, zemeljske in RKB (radiološko-kemijske-biološke) situacije, analitična skupina, skupina za zveze ter vizualne opazovalnice. Center je bil popolnjen z vojaškimi obvezniki usposobljenimi za delo z opremo za spremljanje razmer ter alarmiranje prebivalstva. Pripadniki centra niso bili uniformirani.

Zračno situacijo v vojnih razmerah naj bi spremljali preko zveznega radarskega centra v Zagrebu, ki pa je bil v rokah JLA in je ob sovražnostih izpadel iz sistema, in sicer z opremo za spremljanje zračne situacije. Zemeljsko in RKB situacijo naj bi pripadniki spremljali s predpisano opremo za odkrivanje radioloških, bioloških in kemijskih nevarnosti ter opremo za označevanje kontaminiranih območij.

Center je bil opremljen s planšetami, računarji, šablonami, detektorji, radijskimi napravami

Bernarda Balažic Peček – Utrinki iz osamosvojitvene vojne

in drugo opremo za spremljanje raznih situacij.

V centru je bila nameščena naprava za centralno aktiviranje siren, ki pa je bila povezana le s tremi sireni na območju mesta, saj je bil sistem centralnega aktiviranja takrat v začetku razvoja. Sicer se je za alarmiranje uporabljal sistem gasilskih zvez za 23 siren, ki so več ali manj pokrivala območje takratne občine.

Pripadniki centra so že od jeseni 1990 dežurali, najprej v prostorih upravnega organa za obrambo, od 8. maja 1991 v popolni sestavi v prostorih centra pa tudi od 26. maja ob neposrednih vojnih aktivnostih v občini.

Zaradi izpada zagrebškega radarskega centra je bil center obveščan o naletih letal le iz sosednjih občin, pa tudi iz občin sosednje Hrvaške, zato je alarmiranje prebivalstva včasih zaostajalo.

Razmere na terenu v občini je center spremljal preko sistema radijskih zvez v krajevnih skupnostih, ki je deloval zelo učinkovito. O premikih kolon so center obveščale tako krajevne skupnosti kot posamezniki, center pa ObmŠTO.

Pripadniki službe so s svojo osebno zavzetostjo glede na razmere in razpoložljivo opremo dali pomemben prispevek v vojni. Sodelovalo je 34 vpoklicanih pripadnikov.

ENOTA ZA ZVEZE IN SLUŽBA ZA OPAZOVANJE IN OBVEŠČANJE

Zal je v zvezi z delovanjem enote za zveze ter službo opazovanja in obveščanja med desetdnevno vojno večina dokumentov (npr. ukazi, dežurne knjige, dopisi itd.) uničenih v arhivu upravnega organa za obrambo občine Ljutomer tako, da lahko priložimo le malo originalnih dokumentov in poročilo temelji bolj na spominu.

VOD ZA ZVEZE - LO 7722

Občinska enota za zveze z vojno oznako LO 7722 je bila formirana v skladu s takrat veljavnimi predpisi za postavitvev in vzdrževanje upravnih zvez na relacijah: krajevne skupnosti - občina, delovne organizacije - občina, občina - Vzhodnoštjerska pokrajina ter občina - Republika. Enota je bila dolžna zagotavljati tudi zveze za občinski center za opazovanje in obveščanje. Enota je bila organizirana vojaško kot vod in temu primerno opremljena z uniformami in oborožena z lahkim pehotnim orožjem.

V času zaostrovanja razmer v državi, se je vod kadrovsko pomlajeval tako, da so v aktivnostih sodelovali starejši izkušeni obvezniki ter mlajši, ki so pravkar zaključili služenje vojaškega roka. (seznam in slika aktivno sodelujočih obveznikov je priložen) Materialna popolnjenost s tehničnimi sredstvi zvez in orožjem je bila komaj zadovoljiva za izvrševanje vseh tistih nalog za katere je bil vod formiran.

Obvezniki iz sestave voda so dežurali pri sredstvih zvez v upravnem organu za obrambo v popoldanskem in nočnem času že od decembra 1990 po listah dežurstva, ki jih je določal sproti referenta za zveze in službo DiO. Stalno dežurstvo voda je bilo uvedeno 8. maja 1991, dne 26. 6. 1991 je bila mobilizirana 50% sestava, 27. 6. 91 pa 100% sestava enote. Vod je bil stacioniran v občinskem centru zvez v Postružnikovi ulici. V času do 27. 6. so obvezniki enote usposobili vsa lastna tehnična sredstva in opremo ter vzpostavili vse predvidene radijske in žične telefonske zveze po lastnem obrambnem načrtu. Obenem so pripadniki servisirali občinski UKV radijski sistem v krajevnih skupnostih, položili induktorsko linijo na Vilo ter uredili rezervno lokacijo v Domu kulture v Maistrovi ulici.

Od 27. 7. je bilo delo v enoti organizirano tako, da je tretina moštva bila na dolžnostih (pri sredstvih zvez, na straži) tretina v pripravljenosti, tretina pa na počitku na rezervni lokaciji. Obvezniki so z uniform odstranili vse nekdanje oznake JLA ter si pripeli oznako teritorialne obrambe.

Vod je teritorialni obrambi predal radijsko postajo TR40LO, 4 kose PTR100 ter 10 avtomatskih in 10 polavtomatskih pušk. Med vojnimi aktivnostmi je vod vzdrževal UKV zvezo v radijskem omrežju krajevnih skupnosti za potrebe službe opazovanja in obveščanja ter induktorsko zvezo z vizuelno opzovalnico na Vili za nadzor zračnega prostora. Te zveze so delovale ves čas brzhibno in so omogočale prenos množice informacij o premikih oklepnih kolon, ki so ji posredovali izredno agilni organi krajevnih skupnosti. Ogromno informacij je prihajalo tudi po telefonskih zvezah neposredno od občanov, tudi z območja sosednje hrvaške občine Čakovec. Iz centra zvez so se zbrane informacije posredovale občinskemu organu, teritorialni obrambi, policiji ter republiškim organim. Pri uporabi sredstev zvez do republike so

Vir: Anton Kosi - Original poročila Edvarda Ljubca o delovanju enote za zveze in službe za opazovanje in obveščanje, prva stran

-2-

se zelo malo uporabljali dokumenti za delo v vojni. Več so bili zaposleni pripadniki enote usposobljeni za kriptografijo ter nekateri kurirji. Tako je pripadnik voda Tomažič Ferdo opravil za pozivanje vojaških obveznikov ter za druge potrebe občinskih organov v desetih dneh več kot 1000km z osebnim avtomobilom. Vod je 73.ObŠTO Ljutomer nudil tako materialno kot kadrovske pomoči. Tako so bili obvezniki, ki so obenem tudi radioamaterji dodeljeni kot neposredna pomoč enotam TO za vzdrževanje zvez med štabom in enotami ter kot izvidniki. Neposredno so za potrebe TO delali vodniki Urbančič Uroš, Ribič Srečko, Strakl Milan. (izjava vodnika Urbančiča je priložena). Vod je za potrebe TO opravil tudi več prevozov : prevoz raket STRELA 2M z moštvom na Vilo ter premik te enote na Sp.Kamenščak, prevoz intendantske opreme za enoto na Kogu, postavitve šotora za protiletalsko enoto na Vili, prevozi zajetih in prebeglih vojakov JLA, prevozi pirotehnika itd.

Enota je bila ves čas na osnovni in rezervni lokaciji, razen 3.7. , ko se je enota (razen dežurnega v centru DiD) umaknila zgodaj zjutraj za nekaj ur na Sp.Kamenščak k Kozini.

Poveljstvo enote je takoj v začetku sovražnosti poklicalo na razgovor vodjo kontrolno merilnega centra , ki je bil takrat še v sestavi zvezne uprave za radijske zveze, Makovec Zvonimira , ki je zagotovil lojalnost in delo centra v korist slovenske vojske in oblasti.

Vod oz. njegove lokacije niso bili v nobenem trenutku pod neposrednim delovanjem orožja, ogroženi so bili le pred možnim borbenim delovanjem letalstva vsled številnih nemaskiranih antenskih stolpov. Orožje ni bilo uporabljeno po presoji poveljstva enote niti med preleti letal, ko je bilo vse pripravljeno za aktivno obrambo.

Enota je v takih razmerah dočakala premirje in je nato dežurala v zmanjšani sestavi do 31.10., ko je bilo tudi to dežurstvo ukinjeno.

Vir: Anton Kosi – Original poročila Edvarda Ljubca o delovanju enote za zveze in službe za opazovanje in obveščanje, druga stran

Videnje vojne s strani takratnih predstavnikov gasilcev, Civilne zaščite, narodne zaščite, Zdravstvenega doma Ljutomer, predstavnikov Občine Ljutomer, občanov, predstavnikov medijev

Poročilo o delovanju civilne obrambe v Občini Ljutomer

Anton Kosi

REPUBLIKA SLOVENIJA
 OBČINA LJUTOMER
 SEKRETARIAT ZA UPRAVNE IN
 GOSPODARSKE ZADEVE

CO v občini Ljutomer.

ODSEK ZA OBRAMBO

Stev.800
 Datum:05.11.1993

OPIS DELOVANJA CIVILNE OBRAMBE V OBČINI LJUTOMER V ČASU
 PRED-,MED-,IN PO VOJNI V SLOVENIJI V LETU 1991

TEMELJNA PODROČJA DELOVANJA OBČINSKEGA UPRAVNEGA ORGANA ZA
 OBRAMBO:

- 1./ VOJNA ORGANIZACIJA ODSEKA ZA OBRAMBO
- 2./ MOBILIZACIJSKE AKTIVNOSTI
- 3./ UPRAVNE ZVEZE TER SLUŽBA ZA OPAZOVANJE IN OBVEŠČANJE
- 4./ CIVILNA ZAŠČITA
- 5./ NARODNA ZAŠČITA
- 6./ MATERIALNA IN ZDRAVSTVENA OSKRBA TO
- 7./ PROTIKLEPNO OVIRANJE

1./ VOJNA ORGANIZACIJA ODSEKA ZA OBRAMBO:

Po mirnodobni organiziranosti je odsek za obrambo v občini Ljutomer organiziran kot nižja organizacijska oblika občinskega sekretariata za upravne in gospodarske zadeve, v katerega so še vključeni odsek za gospodarstvo, odsek za notranje zadeve ter odsek za družbene dejavnosti in občo upravo.

V času vojne je odsek deloval kot samostojni upravni organ z vsemi pooblastili. Zaposleni so bili naslednji delavci:

Vir: Anton Kosi – Poročilo o delovanju civilne obrambe
 v Občini Ljutomer med osamosvojitveno vojno, prva stran

- Kosi Anton, civilna obramba, vodja odseka,
- Ljubec Edvard, zveze ter služba za opazovanje in obveščanje,
- Jurša Franc, civilna zaščita,
- Bunderl Danilo, vojaške zadeve in mobilizacija,
- Stajnko Janez, naborne zadeve,
- Špur Branko, pripravnik.

Po dveh dneh vojne je v odseku ostalo premalo delavcev za zagotavljanje 24 urnega delovanja upravnega organa. Ljubec Edvard in Jurša Franc sta se z vodom za zveze oz. štabom CZ preselila na varnejše lokacije izven občinske zgradbe. Tako smo v odseku ostali trije delavci in pripravnik. Za zagotovitev celodnevne delovanja odseka smo za tisti čas prerazporedili v naš odsek delavca davčne uprave Pušenjak Mihaela in pogodbeno zaposlili našega bivšega delavca Prejac Borisa.

V času od 28.06.1991 do 14.07.1991 je odsek deloval neprekinjeno na mirnodobnem sedežu s sledečo organizacijo dela:

1. skupina: Kosi Anton in Špur Branko,
2. skupina: Stajnko Janez in Prejac Boris ter
3. skupina: Bunderl Danilo in Pušenjak Mihael.

Dežurna skupina je bila na delovnem mestu neprekinjeno 12 ur, nato pa 24 ur v pripravljenosti na domu. Gornja organizacija je uspešno zadovoljevala vse mobilizacijske in materialne zahteve TO. Le občasno je dežurna ekipa poklicala na pomoč dodatnega delavca in to samo takrat, če naloge ni uspela sama realizirati. Najpogosteje sta to bila vodja odseka in delavec odgovoren za mobilizacijske zadeve.

Spominjam se jutra 03.07.1991, ko so tanki JA z vseh strani oblegali mesto Ljutomer. Do 07.00 ure zjutraj sta bila na odseku dežurna Stajnko Janez in Prejac Boris, Špur Branko in Kosi Anton pa bi morala ob isti uri prevzeti dežurstvo, vendar ne eden, ne drugi nisva uspela priti od doma v Ljutomer. Branko ni uspel priti iz Razkrižja, zaradi tankov na smeri Razkrižje-Stročja vas-Ljutomer, jaz pa ne zaradi tankov na smeri Cven-Ljutomer. Zaradi splošnega preplaha v Ljutomeru, so mnoge firme poslale delavce domov že zjutraj ob prihodu na delo. Tudi predsednik IS SO Ljutomer Štrakl Franc je ob 8.00 uri poslal občinske uradnike domov. V občinski zgradbi je ostal le Stajnko Janez, ki me je po telefonu nekaj po osmi uri obvestil o nastalem položaju v Ljutomeru. Svetoval sem mu naj zapusti prostore občinske zgradbe, še prej pa zavaruje in zaklene vse naše prostore. Ob istem času so tudi teritorialci zapustili svoj mirnodobni sedež.

Tankovska kolona se je precej časa zadrževala na cesti Cven-Ljutomer, zaradi okvare ene samohodke, katero so popoldan istega dne malo pred Ljutomerom, po odhodu glavnine kolone proti Gornji Radgoni, okoliški civilisti izpraznili, nato pa zažgali. Prilagam fotografijo tega dogodka, iz katere je razvidno, kako "mrhovinarji" iščejo uporabne ostanke zažgane samohodke. Vso municijo in drugo koristno vojaško opremo je s traktorsko prikolico prepeljal v Ljutomer na 73. ObŠTO ljutomerski kmet Pihler Jože, iz Soboške ceste št. 6.

Na nobeni vpadnici v mesto Ljutomer tanki niso uspeli premagati cestnih ovir, zato so se med 11.00 in 12.00 uro pred ljutomersko mlekarno obrnili in po poljskih poteh in nekajkratnih zablodah le našli pravo pot proti Gornji Radgoni, katere pa zaradi vrste cestnih ovir in prekinitvi bojnih aktivnosti, niso nikdar videli.

Po odhodu tankov sem se nekaj po 12. uri s kolesom pripeljal v Ljutomer in ponovno vzpostavil prekinjeno dežurstvo na odseku za obrambo.

2./ MOBILIZACIJSKE AKTIVNOSTI

Že v letu 1990 smo v upravnem organu za obrambo izvajali različne ukrepe, ki so bili v nasprotju z našimi predpisi. Mnogi takratni ukrepi so že pozabljeni, ni pa pozabljen način, kako in kje so bili posredovani. Največkrat smo bili predstojniki upravnih organov SV Slovenije poklicani v učni center Pekre, ali pa na PŠTO Maribor, kjer smo prejeli le ustne ukaze za izvajanje določenih ukrepov.

Ko je TO morala predati svojo oborožitev v skladišča JLA, je naša enota za upravne zveze obdržala vso oborožitev, prav tako tudi orožje za občinsko vojno vodstvo in kurirski sistem. Na račun takega ravnanja smo pričakali vojno leta 1991 z zadostnim številom kosov orožja in municije.

Eden zahtevnih ukrepov je bila tudi selitev kompletne vojaške kartoteke na varnejšo lokacijo. Mi smo jo selili na Postajo Milice Ljutomer. Ta ukrep smo začeli izvajati v decembru 1990, ko smo ocenili, da nam jo lahko JLA na silo odvzame. Odnosi z JLA so se vedno bolj zaostrovali, ko nismo hoteli predati tretjega izvoda vpoklica za naše obveznike, ki so bili razporejeni v VE JLA. Končno smo dobili ukaz, da predstavniki JLA ne smejo vstopiti v naše prostore, katere so od spomladi 1991 pa do konca vojne varovali oboroženi teritorialci.

V smislu čim učinkovitejših mobilizacijskih aktivnosti smo delavci odseka za obrambo nekaj mesecev dežurali na delovnem mestu, ali pa bili v stalni dosegljivosti na domu. Ta ukrep smo občutili toliko bolj, ker nas je bilo v upravnem organu le pet delavcev, zato smo bili toliko bolj obremenjeni z dežurstvom. V času od 20. maja pa do 22. avgusta smo opravili 22 mobilizacij, od katerih jih je bila večina v nočnem času. Mobilizacije pa niso pomenile obremenitve le za nas delavce odseka, ampak za celoten kurirski sistem, tajnike krajevnih skupnosti in seveda mnogokrat prave šoke za družine mobilizirancev.

Iz vrst kurirjev, inštruktorjev za vojaško mobilizacijo in mobilizacijskih komisij v krajevnih skupnostih je potrebno navesti tiste posameznike, ki so bili najvestnejši in največkrat vpoklicani na mobilizacijske naloge. Ti posamezniki so:

Žunič Stanko, Cven 4
 Lipovec Franc, Cezanjevci 40
 Vidnar Jože Logarovci 39/B
 Stric Mirko Boreci
 Kosi Konrad Fr. Kovačiča 14 Ljutomer
 Vogrinec Marjan V. Kukovca 10 Ljutomer
 Karba Karel Grosmanova 4 Ljutomer
 Žuman Branko J. Ribiča 6 Ljutomer
 Štefanec Zvonko J. Ribiča 5 Ljutomer
 Pihler Jože Soboška 6 Ljutomer
 Štuhec Zvonko I. Kaučiča Ljutomer
 Potočnik Branko Jurčičeva Ljutomer
 Tomažič Ferdinand Sl. Osterca Ljutomer.

Za izvajanje vojaških mobilizacij, delovanja civilne zaščite v KS, za vzdrževanja zvez, za delovanje narodne zaščite in pogosto tudi za zagotavljanje materialne oskrbe TO, so odlično delovali vsi tajniki KS in sicer:

Anton Hvalec, KS Ljutomer;
 Stanko Ivanušič, KS Razkrižje;
 Marta Bogdan, KS Stročja vas;
 Angela Božič KS Železne dveri in KS Stara cesta;
 Pavla Bohanec, KS Logarovci-Berkovci;
 Janez Rudolf, KS Radoslavci;
 Vanek Vrbnjak, KS Križevci;
 Janez Ferenc, KS Veržej;
 Marija Dolamič, KS Cven;
 Ema Jug, KS Cezanjevci in
 Marija Kern, KS Bučkovci.

Navedeni tajniki KS pa so aktivirali določeno število krajanov, ki so skrbeli za nemoteno delovanje vseh obrambnih funkcij v krajevni skupnosti in v podporo delovanja našega

upravnega organa.

3./ UPRAVNE ZVEZE TER SLUŽBA ZA OPAZOVANJE IN OBVEŠČANJE
(V prilogi tega dokumenta !)

4./ CIVILNA ZAŠČITA
(V prilogi tega dokumenta!)

5./ NARODNA ZAŠČITA:

Organizator delovanja narodne zaščite v občini Ljutomer je bil odsek za obrambo. Narodna zaščita je bila v obravnavanem obdobju organizirana v vseh krajevnih skupnostih v občini. V delovnih organizacijah in skupnostih ni bilo narodne zaščite.

Narodna zaščita je bila tik pred vojno in nekaj časa po vojni aktivirana v vseh krajevnih skupnostih. Osnovna funkcija narodne zaščite v KS je bila zavarovanje sedežev KS in prostorov, kjer so delovale krajevne komisije za vojaško mobilizacijo.

Narodna zaščita v Krajevni skupnosti Cven je v zadnjih dneh vojne in do konca julija imela nalogo varovanja minsko-eksplozivnih sredstev in druge vojaške opreme, katero je TO vskladiščila v prazne in od vasi odmaknjene objekte bivše žrebčarne na Moti pri Ljutomeru. Načelnik narodne zaščite v KS Cven je bil Kosi Branko iz Cvena.

Oborožitev pripadnikov narodne zaščite je bila različna. Nekatere KS so razpolagale z orožjem, večina pripadnikov narodne zaščite pa je bila oboroženih z lastnim lovskim orožjem.

Razen preventivnega delovanja in sporočanja pomembnih podatkov na občinski center za obveščanje, narodna zaščita ni bila vključena v borbene aktivnosti.

6./ MATERIALNA IN ZDRAVSTVENA OSKRBA TO:

Upravni organ za obrambo je skupaj z upravnima organoma za gospodarstvo in družbene dejavnosti pripravil načrt materialne in zdravstvene oskrbe TO. Po tem načrtu smo delovali prve tri dni vojne, v naslednjih dneh vojne pa smo vse zahteve TO zagotavljali

brez vnaprej pripravljenih načrtov.

Največji problem TO je bilo pomanjkanje orožja. Naš upravni organ je predal teritorialni obrambi vso dolgoceveno orožje z odgovarjajočo municijo. Ker je bilo vse to premalo, smo zbrali veliko število lovskih pušk-karabink s strelivom in jih predali teritorialni obrambi. Po nekaj dneh vojne se je TO oskrbela z orožjem, zato je lovsko orožje vrnila, naše orožje pa je obdržala do konca vojne.

Naša enota za upravne zveze je teritorialni obrambi odstopila tudi vrsto prenosnih radijskih postaj, spalnih vreč, šotorskih kril, odej-koc in vrsto drugih intendantskih sredstev.

Spominjam se, da smo ponoči iz 28. na 29. junij zagotavljali cca. 100 koc. Ker jih v naših skladiščih več ni bilo, smo aktivirali Dom Lukavci in Hotel Jeruzalem Ljutomer, da sta zagotovila zahtevane koce.

Odziv podjetij, zavodov in skupnosti na potrebe teritorialne obrambe je bil nad vsemi pričakovanji.

Zdravstveno oskrbo je zagotavljal Zdravstveni dom Ljutomer.

7./ PROTIOKLEPNO OVIRANJE:

Odsek za obrambo je s smernicami Predsedstva RS prejel konkretne zadolžitve načrtovanja protioklepnega oviranja na najpomembnejših komunikacijah v občini. Število, vrsto in lokacijo ovir v občini je določil 73. ObmŠTO Ljutomer. Po tem načrtu je bil največji povdarek dan oviram na obeh mostovih čez reko Muro in na mostu čez reko Ščavnico v Veščici ter na cesti Ormož - Ljutomer v naselju Žerovinci. Vse te ovire so bile načrtovane in kasneje postavljene izključno s tovornimi vozili ljutomerskih podjetij in privatnih avtoprevoznikov.

Ob zaustavitvi prve oklepne enote polk. Popova na mostu v Ormožu je bilo očitno, da bo le ta uporabil druge komunikacije za poskus prodora v Slovenijo. Najbolj pričakovana pot je bila preko Središča ob Dravi proti Ljutomeru in globlje na ozemlje Republike Slovenije. Da bi JA to preprečili, je Obm.ŠTO -Ljutomer dal našemu upravnemu organu za obrambo zahtevek za izvedbo protioklepnih ovir z gozdnimi zasekami na cesti Ivanjkovci-Ljutomer v rajonu gozda Kačure in na cesti Žerovinci-Kamenščak v rajonu Mekotnjak. Upravni organ je takoj obvestil Gozdno gospodarstvo Murska Sobota enota Ljutomer, ki je skupaj s krajanji Radomerja izdelal več zaporednih gozdnih zasek v Kačurah. Obenem so se izdelovale gozdne zaseke v Mekotnjaku. Krajanje Radomerja in Mekotnjaka je aktiviral naš upravni organ za obrambo, ki je posameznike zadolžil, da so na

akcijo prišli s traktorji in motornimi žagami.

Naslednji dan je oklepna enota poskušala po tej komunikaciji prodreti v Ljutomer, vendar ovir v Kačurah in Mekotnjaku ni uspela premagati.

Naslednje možne poti, po katerih bodo oklepne enote poskušale prodreti, so bile Štrigova-Gibina-Razkrižje-Ljutomer, Štrigova-Banfi-Razkrižje-Ljutomer in Središče ob Dravi-Presika-Ljutomer. Na vseh treh naštetih komunikacijah je naš upravni organ takoj organiziral izdelavo protioklepni ovir.

GIBINA: Za pisanje pozivov in vročanje pozivov delovnim obveznikom ni bilo več časa, ker so bili oklepniki že na tej smeri. Bil sem dežuren na odseku, skupaj s Špur Brankom, ko sva od TO dobila nalogo. Takoj sem se odpeljal na Gibino, poiskal nekaj poznanih domačinov, jim naročil, naj v vasi zberejo nekaj fantov z motornimi žagami in traktorji. Vaščani so bili zbrani v nekaj minutah. Pridružil se je stotnik Bratkovič Branko, s katerim sva določila dve mikrolokaciji za ovire iz ob cesti rastočih dreves in eno iz razpoložljive hlodovine, ki je bila na dvorišču najbližje kmetije. Ovir na Gibini oklepniki niso uspeli premagati.

BANFI: Naselje Banfi je hrvaška obmejna vas pri Razkrižju. Naši teritorialci so določili mikrolokacije gozdnih zasek kilometer do dva od hrvaško-slovenske meje na hrvaškem ozemlju. Zaseke so izdelali po našem nalogu krajanji Razkrižja. (Protestov hrvaških organov v tistem času ni bilo.) Tudi ovir v Banfiju oklepniki niso premagali.

PRESIKA: Zahtevek za izdelavo protioklepni ovir v Presiki smo prejeli od našega območnega štaba TO. Ker na tem odseku ni bilo dovolj primernih dreves, je bilo potrebno ovire kombinirati z vozili in gradbenimi stroji. Da bi bile ovire čimprej postavljene, smo nekatere privatne avtoprevoznike iskali s pozivi kar na cesti. Med drugimi je svoje tovorno vozilo odpeljal v Presiko tudi Zemljak Slavko iz Cvena. Njegovo vozilo je bilo med napadom na barikado v Presiki popolnoma uničeno. Tudi v Presiki kolona ni uspela prebiti barikad, je pa uspela zaobiti zadnjo barikado.

Ker se je oklepna kolona uspela prebiti skozi Presiko, je bilo potrebno takoj postaviti nove ovire pred Ljutomerom. Ocenili smo, da je najprimernejša lokacija uspešne ovire na cestno-železniškem prehodu na Lendavski cesti v Ljutomeru. Oviro so predstavljali s hlodovino napolnjeni železniški vagoni. Podobne ovire so bile postavljene na vseh štirih križiščih ceste z železnico v Ljutomeru. Vse ovire je na našo zahtevo postavil šef Železniške postaje Ljutomer, Savić Ljubomir.

Zadnjo protioklepno oviro je naš upravni organ postavljajl v naselju BUČEČOVCI, na cesti Križevci-Radenci. Predstavnik območnega

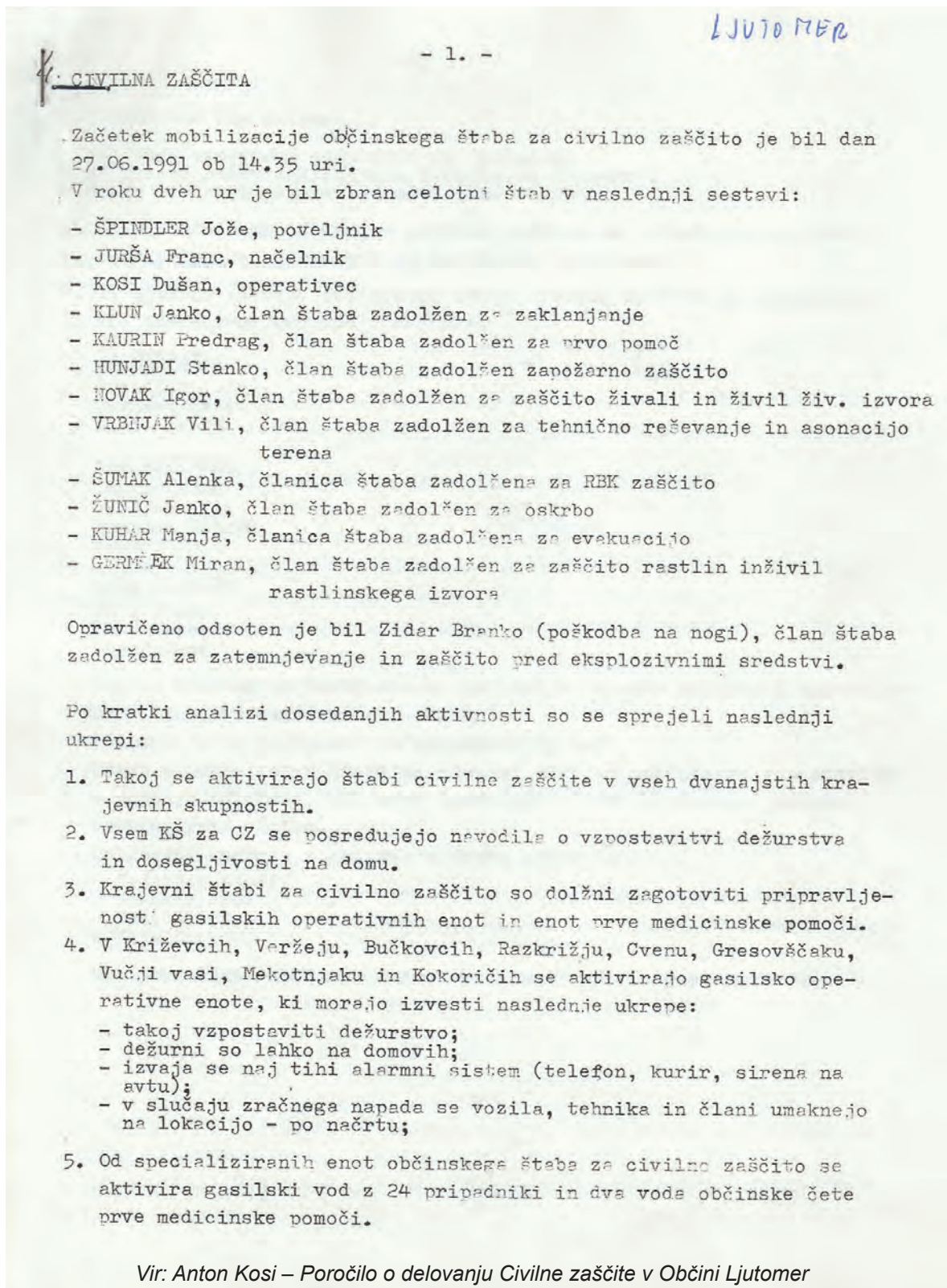
štaba TO Alojz Novak je na naš upravni organ naslovil zahtevo, po takojšnji izdelavi močne protioklepne ovire v Bučečovcih. Odločili smo se za oviro iz zidne opeke vrste modul iz bližnje opekarnе v Borecih. Izvršni svet SO Ljutomer je izdal sklep Opekarni Boreci za zagotovitev zadostnih palet opeke. Opekarna je takoj zagotovila opeko in viličarja za nakladanje opeke, obenem pa sporočila, da nima lastnih vozil za prevoz opeke. Ura je bila okrog šeste popoldan, ko sem šel osebno iskat privatnih avtoprevoznikov, ki za opekarno opravljajo prevoze opeke. Prvega sem uspel najti Skuhala Franca iz Križevca, ki je takoj sprejel nalogo. Z naslednjim prevoznikom Špindler Alojzem iz Bunčan sem imel več težav, saj ni bil doma. Zvedel sem, da je odšel s traktorjem na njivo. Poiskal sem ga na njivi, kjer je pustil traktor, prisedel v moj avto, da sem ga prepeljal na njegov dom. Takoj je s kamionom odšel v opekarno. V Borecih sem še poiskal tretjega prevoznika Kosi Jožeta. V Bučečovce so skupno pripeljali 24 palet opeke. Oklepna kolona opečne ovire ni uspela uničiti ne s streljanjem ne s strojem za odstranjevanje ovir. Končno so poslali vojake iz oklepnih vozil, da so ročno odstranili del opeke in tako omogočili koloni napredovanje proti Gornji Radgoni. Ovire oklepna kolona ne bi uspela premagati, če bi bila primerno branjena.

Predhodno organizirane ovire na mostovih reke Mure in Ščavnice niso imele koristne funkcije, razen veliko oviro nam samim in našim občanom, saj je bil prevoz blaga in potnikov v eno ali drugo smer onemogočen. Postavljanje ovir na opisanih lokacijah pa je bilo v glavnem improviziranje, zato je od delavcev upravnega organa za obrambo zahtevalo veliko iznajdljivosti.

Ljutomer, 05.11.1993

Zapisal:
vodja odseka za obrambo
Anton Kosi, prof.

Poročilo o delovanju Civilne zaščite v Občini Ljutomer

gasilski vod ima nalogo:

- da takoj vspostavi dežurstva do preklica;
- da izdela načrt zaklanjanja tehnike in članstva;
- da je v stalni pripravljenosti posredovanja;

6. Člani občinskega štaba za civilno zaščito se zadolžijo, da izvedejo priprave po ukrepih za katere so zadolženi.

7. Iz celotne sestave občinskega štaba civilne zaščite se formirajo tri operativne skupine v sestavi:

I. SKUPINA:

Špindler Jože
Germšek Miran
Žunič Janko

II. SKUPINA:

Jurša Franc
Vrbnjak Vili
Hunjadi Stanko
Kuhar Manja

III. SKUPINA

Kosi Dušan
Klun Janko
Novak Igor

Kaurin Predrag in Šumak Alenka naj svoje delovne dolžnosti opravljata v Zdravstvenem domu oz. Lekarni.

Skupine so na dolžnosti po razporedu 12 ur.

Zveze s podrejenimi štabi in enotami civilne zaščite se vzpostavijo s pomočjo telefona, UKV zvez (gasilski sistem in upravni sistem) ter kurirske službe.

Dolžnosti kurirja v občinskem štabu opravljajo:

- Badavšek Adolf
- Mekoter Jože
- Kosi Slavko
- Rajh Mirko

Občinski štab za CZ, bo svojo aktivnost vodil v gasilskem domu.

- 3. -

28.06.1991

Opozorila so se vsa podjetja pomembna za področje civilne zaščite (Proizvodno gradbeno podjetje, Segrap in Komunalno stanovanjsko podjetje), da vspostavijo v pripravljenost tehniko in delavce za morebitno reševanje izpod ruševin.

Preko radija Murska Sobota smo sprotno obveščali ljudi o postopkih zaklanjanja.

Obeležili smo vse objekte dopolnilne zaščite v mestu Ljutomer.

Aktivirali smo vodja zaklonišča na Juršovki Ohman Milana in pripravili zaklonišče za sprejem ljudi.

Obvestili smo vse operativne gasilske enote, da naj ne postavljajo svoje opreme v barikade, da poskrbijo za disperzijo sredstev in opreme iz gasilskih domov na več lokacij v območju njihovega delovanja.

Aktivirali smo pirotehnika Koroša Martina.

Pripravili smo program razdelitve sredstev in opreme prve medicinske pomoči.

Ves čas smo posebno pozornost posvečali premiku sovražnih kolon JA prek Gibine, Presike in Kačur, saj je bilo za pričakovati v primeru napadov poškodbe stanovanjskih objektov, prav tako pa tudi žrtve med civilnim prebivalstvom.

Podrejenim štabom smo zadali nalogo, da izvedejo evakuacijo ljudi v neposredni bližini spopadov.

29.06.1991

Prek štabov za civilno zaščito v krajevnih skupnostih je bilo prebivalstvo obveščeno o postopkih za zaščito in reševanje v primeru zračnih napadov.

S pomočjo krajevnega štaba za civilno zaščito Razkrižje smo poskrbeli za zasteklevanje poškodovanih objektov.

Izdali smo pozive pripadnikom občinske specializirane enote za prvo medicinsko pomoč za nedeljo, 30.06.1991 ob 8. uri.

Prek štabov za civilno zaščito v občini Ljutomer smo sprovedli Odlok o zatemnjevanju s posebnim poudarkom na zatemnjevanju prostorov in mesta Ljutomer.

- 4. -

0.06.1991

Zjutraj ob 7.00 uri je bilo pripravljeno pred Zdravstvenim domom Ljutomer 40 kompletov torbic in 20 nosil, ta oprema je bila razdeljena pripadnikom občinske specializirane enote za prvo medicinsko pomoč, ki ji poveljuje **Žunič Ignac**.

Zagotovili smo tudi dodatno opremo za vse enote - trojke v krajevnih skupnostih.

Član štaba za zaklanjanje je pregledal vse objekte za zaklanjanje in preveril stanje ter uporabnost zaklonišč dopolnilne zaščite (**kleti, shrambo**) **po stanovanjskih blokih v mestu Ljutomer.**

Štab je dobival informacije o gibanju tankovskih kolon na terenu, informacije smo takoj prenašali občinskemu centru za obveščanje in 73. območnemu štabu TO.

01.07.1991

Od TO smo prevzeli poškodovano mino ročnega minometa, ki jo je izgubil pripadnik TO, poškodoval pa kmet pri košnji trave.

V Veržeju smo s pomočjo minoiskalca in pirotehnika odkrili dve neeksplodirani mini od AMBRUSTA, ki sta bile izstreljeni iz orožja TO.

Prek Rdečega križa v Ljutomeru smo organizirali akcijo zbiranja oblačil za prebegle vojake, ki so bili nastanjeni v Zbirnem centru v Bučkovcih in Radoslavcih.

Stanovanjsko-komunalnemu podjetju je bila dana naloga, da ponovno poroča o stanju opreme in možnosti zaklanjanja v stanovanjskih blokih. Zaradi odkritih neeksplodiranih ubojnih sredstev v Veržeju, je bilo vspostavljeno, prek štaba za civilno zaščito v krajevni skupnosti, stalno dnevno in občasno nočno dežurstvo.

02.07.1991

Na podlagi depeše republiškega štaba za civilno zaščito smo preko Stanovanjsko-komunalnega podjetja zagotovili dežurstvo ob vodnih zajetjih Lukavci in Môte, preko krajevnih štabov za civilno zaščito, pa smo zagotovili zavarovanje lokalnih vodnih zajetij.

Tekoče smo spremljali situacijo v Presiki, kjer je prišlo do spopada in poškodb stanovanjskih zgradb. Evakuirali smo prebivalce okoliških zgradb.

- 5. -

Zaradi nevarnosti preboja sovražnih kolon v Presiki smo povečali aktivnosti štaba in enot civilne zaščite v Stročji vasi. Zaradi pomanjkanja osebne zaščitne opreme smo dodatno naročili zaščitne maske za aktivirane štabe in enote civilne zaščite. Vse objekte zdravstvene zaščite v občini smo ustrezno označili z obležji RK.

03.07.1991

V Stari Novi vasi je bila odkrita neeksplozirana ročna bomba. Pirotehnik jo je deponiral v priročno skladišče v prostorih PGP Ljutomer na Babinski cesti.

Tekoče smo spremljali premik oklopne kolone JA v smeri Razkrižje - - Stročja vas - Pristava - Veržej in prek krajevnih štabov obveščali prebivalstvo o nevarnostih, ki pretijo v slučaju spopada med sovražno kolono in pripadniki TO.

Podrejeni štabi in enote so nam stalno posredovali informacije o premiku sovražnika, le te smo mi dostavljali občinskemu centru za obveščanje in 73. območnemu štabu TO.

Ta dan smo organizirali prevoz prek reke Mure vaccine proti steklini. Sumljiva mačka je ugriznila veterinarja Kovačiča.

Prav tako smo organizirali prevoz prek Mure porodnici in poškodovanki, ki se je poškodovala v zaklonišču Stročja vas.

Preko štaba CZ v Stročji vasi smo organizirali prevoz vseh poškodovanih oken iz Presike, obrtniku, ki je zastekleval okna, pa smo zagotovili dodatno delovno silo. Že do večera smo akcijo končali in zasteklena okna dostavili lastnikom. Akcijo so močno motili zablokirane poti.

Tanki so s strani Cvena hoteli priti do Ljutomera. Na cvenskem polju se je ustavila samohodka, ki so jo domačini zažgali. Intervenirala je gasilska operativna enota iz Ljutomera z dvema gasilskima voziloma. in posadko osmih gasilcev ter gorečo samohodko pogasila.

04.05. in 06.07.1991

Prek RK smo organizirali predajo in prevoz 72 prebeglih oziroma zajetih vojakov, ki so bili nameščeni v Zbirnem centru v OŠ Bučkovci in v Lovskem domu Radoslavci.

05.07.1991 je bilo odpeljano v Ljubljano 38 vojakov, ostale so starši oz. sorodniki prevzeli v Ljutomeru.

Vir: Anton Kosi – Poročilo o delovanju Civilne zaščite v Občini Ljutomer v času osamosvojitvene vojne, peta stran

- 6. -

07.07.1991

Ponovno smo obvestili vse štabe in enote civilne zaščite na povečane varnostne ukrepe, zaradi nenehnih groženj JA, da bodo uporabili vsa razpoložljiva sredstva proti Sloveniji.

Sklicali smo sejo štaba v celotni sestavi za 08.07.1991.

08.07.1991

Na seji štaba smo se dogovorili o poteku dežurstva v bodoče.

Izdelali predlog o odpravljanju posledic vojne škode.

Dežurstvo OŠ za CZ smo prenesli na odsek za obrambo.

Tudi v krajevnih štabih smo zmanjšali število dežurnih, vzpostavili smo sistem dosegljivosti na domu.

Za potrebe nalog civilne zaščite je bilo aktiviranih 974 pripadnikov z razpoložljivimi sredstvi in opremo.

Dolžnost poveljnika krajevnega štaba civilne zaščite so opravljali:

- KS Bučkovci - Bitežnik Franc iz Bučkovec;
- KS Cven - Sever Slavko iz Cvena;
- KS Cezanjevci - Jurša Gabrijel iz Branoslavec;
- KS Stara cesta - Kosi Marjan iz Stare ceste;
- KS Radoslavci - Žnidarič Franc iz Sitarovec;
- KS Logarovci - Loparnik Stanislav iz Logarovec;
- KS Križevci - Kralj Stanko iz Vučje vasi;
- KS Razkrižje - Mušinčič Franc iz Razkrižja;
- KS Stročja vas - Habjanič Jože iz Stročje vasi;
- KS Veržej - Kapun Franc iz Veržeja;
- KS Železne dveri - Stajnko Martin iz Gresovščaka.

Poročilo o izvajanju nalog enote za zveze s strani izvajalca⁶²

27. junij 1991

V dopoldanskih urah je z TO-jevci odsel kot vezist z postajo, v Ormoz Ribic Srecko, da bi vzpostavil zvezo in obvescal o dogodkih agresije na Ormoz v Ljutomer. Ker zveza ni bila vzpostavljena, in ze tako je bila slaba z vojaskimi postajami, ki smo jih imeli, sem predlagal Ljubec Edotu, da bi vkljucili radioamaterske postaje s katerimi razpolagamo radioamaterji. Dovolil je. Z doma sem prinesel postajo YAESU FT-225 RD in v avtomobil zmontirano FT-290R. Postajo FT-225RD in anteno sem zmontiral na TO Ljutomeru v stabu. Dobil sem nalogo, iti in porocati o dogodkih v Ormozu.

V Zerovincih sem soferja, ki je ki je imel nalogo z sleperjem zapreti cesto prosil, da jo zapre ko se bom jaz vrnil. Pripeljal sem se v Ormoz, vendar sem pri Petrolu moral obrniti, ker se dalje ni smelo, je pa na hrvaski strani zacelo pokati. Obrnil sem in zapeljal na parkirni prostor za tovornjake, kjer sem se zadržal priblizno pol ure in javljal na TO detonacijah, ki jih je bilo slisati iz Dravskega mostu. Po zelo mocni eksploziji sem se po dogovoru z TO vrnil v Ljutomer.

Ne morem zapisati datuma, bil pa sem dve noci v Strocji vasi, kjer sem cakal na morebitni приход tankov iz smeri Presika.

28. junij 1991 Gibina

Od strani TO sem bil poslan na Gibino. Dobil sem nalogo, javiti приход tankov iz smeri Strigova. Zveza bi morala potekati od mene preko rocne radijske postaje na Vilo, kjer bi moral biti ob istem casu, kot jaz na Gigini, operator Roman Markrab, ki bi bil posrednik z postajo in bi posredoval sporočila na stab TO v Ljutomeru.

Ob prihodu na Safarsko, sem ustavil pri policijskem vozilu, ki je bilo parkirano na cesti pri soli. Povedal sem z kaksno nalogo grem na Gibino. Pridruzil se mi je policaj Vencek oborozen z dvema trombloni. Odpeljala sva se do prve barikade na mostu, kjer sem pustil avto, s seboj vzela radijsko postajo in sva sla vsak po svoji strani ceste v smeri kapele na Gibini. Cudni občutki so me obhajali saj nisva vedela, ce so vojaki ze prispeli do Gibine ali ne, ce naju ze opazujejo, ali ne. Kaksni so to občutki, ve samo tisti, ki jih je dozivel. Prisla sva do kapele na Gibini, cez ovinek, priblizno 150 m dalje, kjer je cesta speljana med bregovi, je bila druga barikada, podrt velik oreh. Po levem bregu sva se priblizala barikadi. Nikjer nikogar. Bila sva sama.

Ze med potjo od prve barikade sem skusal vzpostaviti zvezo, vendar se mi Roman ni javil. Iz najinega opazovalisca sem neprestano klical, pa nic. Po priblizno eni uri se je zaslislalo brnenje, ki je bilo vedno blizje in mocneje. Videla sva ze vozila, zveza pa se ni bila vzpostavljena. Ce bi takrat lahko, bi Romanu takrat brez pomisljanja odtrgal glavo in jo vrgel na barikado. Zdaj se sprasujem, kako smo lahko takrat v tako odlocilnih trenutkih, za tako vazne naloge izbrali tako neodgovornega cloveka.

Venceku sem rekel, da moram za vsako ceno vzpostaviti zvezo, vendar to ne bo mogoce drugace kot iz avtomobila, kjer je vecja antena. Prisli so tudi teritorialci in zacelo je pokati. Odsel sem do barikade kjer sem imel parkiran avtomobil, vzpostavil zvezo z TO, sporočil kaj se dogaja in se vrnil na kraj spopada. Dalje sem prenasal porocila iz bojisca, in ukaze iz staba TO.

Vir: Ljubo Dražnik – Poročilo vezista Uroša Vrbančiča na terenu, prva stran

07. julij 1993 zjutraj

Poslan preko železnice pri postajaliscu Ljutomer mesto ob Scavnici, do sotocja Scavnica-Globetka, o morebitnem prihodu tankov iz te smeri.

Od desete ure dopoldan dalje sem imel nalogo spremljati in porocati na TO o premikanju tankov od železniskega prehoda na Kolodvorski cesti, preko Babinec, Norsinec, proti Krizevcem pri Ljutomeru.

Po dvanajsti uri pa sem bil dodeljen enoti TO oborozeni z armbrustom na Zgornjem Kamenscaku.

Ob 16. uri premirje in konec.

Uros Vrbancic
Uros Vrbancic

Vir: Ljubo Dražnik – Poročilo vezista Uroša Vrbančiča na terenu, druga stran

Arhiv OZVVS Ljutomer – Vojna škoda na objektih na Gibini

Poročilo Rdečega križa Ljutomer o dejavnostih v Občini Ljutomer med osamosvojitveno vojno⁶³

Boris PREJAC
Sp.Kamenščak 18 b
69240 - LJUTOMER

OBČINA LJUTOMER
Odsek za obrambo
69240 - LJUTOMER

ZADEVA: Poročilo o delovanju v času agresije JLA
na Slovenijo

V poročilu navajam delovanje v Rdečem križu Ljutomer, kot takratni predsednik občinske organizacije in delo v centru za opazovanje in obveščanje.

Rojen sem 7.4.1952 v Železnih dverih, po poklicu kmetijski tehnik, stalno zaposlen kot zasebni podjetnik v firmi CONDOR d.o.o., Sp.Kamenščak 18 b, stalno bivam Spodnji Kamenščak 18 b. V vojaški evidenci sem od 16.6.1973 pri odseku za obrambo občine Ljutomer. Šolo rezervnih vojaških starešin sem odslužil od 29.10.1972 do 29.01.1974. Do leta 1989 mi je priznan čin stotnika I.r/kapetana I.razr./.

V času vojne na Slovenijo, sem bil razporejen v službo za opazovanje in obveščanje, hkrati pa sem opravljal dela in naloge predsednika občinske organizacije Rdečega križa Ljutomer. Brez poziva, kot prostovoljec, sem se javil za vse potrebne aktivnosti 27.6.1991 in deloval neprekinjeno do 11.7.1991.

V centru za O in O smo vzpostavili delovanje centra od potrebne mobilizacije obveznikov, dopolnitve opreme ter vzpostavitve stalnega dežurstva. Aktivirali smo tudi vizuelno opazovalnico Na Vili ter vzpostavili zveze s prioritetnimi službami, kot so policija, TO, IS SO, pokrajina, gasilci ter vse KS v občini.

V tem obdobju sem sočasno opravljal naloge RK kjer smo največ pozornosti namenjali sprejemu prebeglih ali zajetih vojakov. Služba O in O, je imela obvezo zračnega opazovanja in alarmiranja. Povezana je bila z ustreznim centrom v M.Soboti in Mariboru. Izdali smo navodila za izvajanje dežurstva, ukrepe pri aktiviranju številke 985 ter navodila za pretok obvestil in informacij iz krajevnih centrov zvez. V centru je delovala tudi stalna kurirska služba, analitična skupina ter stalna ekipa na VOP.

Vir: Ljubo Dražnik – Poročilo o delu Rdečega križa v Občini Ljutomer med osamosvojitveno vojno, prva stran

- 2 -

Ocenjujem, da je služba kljub začetnim težavam, manjši izurjenosti in usposobljenosti, delovala prizadevno in učinkovito. Posebej omenjamo zelo uspešno in neprecenljivo delovanje krajevnih centrov zvez in posameznikov, ki so tekoče posredovali podatke o premiku oklepnih enot po naši in sosednjih občinah. V službi je bilo angažiranih 23 obveznikov med bolj prizadevnimi omenjam Uroša Vrbančiča, Milana Štrakla, Ferda Tomažiča ter službo za kriptozашčito. Pravzaprav smo delovali zelo tekoče s centrom zvez. Vse preverjene podatke, smo tekoče posredovali IS SO, štabu TO, policiji. V centru smo delovali vseskozi, tudi v času, ko so se ostale službe premaknile na rezervno lokacijo. Center je prevzel V RK tudi naloge obveščanja svojcev prebeglih vojakov ali zajetih, o njihovem nahajališču.

V RK sem neposredno sodeloval pri sprejemu prebeglih in zajetih vojakov. Ob tem smo dosledno upoštevali ženevske konvencije, ki govore o ravnanju s temi vojaki. Opravljali smo predvsem potrebno evidentiranje, zagotovili oblačila, obutev ter prehrano, posebej v centru v Radoslavcih. V lovskem domu Radoslavci, je bilo nameščenih 18 vojakov in 1 oficir, v OŠ Bučkovci pa 53 vojakov, ki so bili zajeti ali prebegli na območju Gornje Radgone. Njihovo počutje je bilo vseskozi zelo dobro. Dne 5.7.1993 sem, kljub številnim oviram in težavam, brez potrebnega spremstva, le z oznako RK, s posebnim avtobusom, preko Bučkovcev, Vidma, Radencev in Maribora, predal zbirnemu centru v Ljubljani 38 vojakov. Potovanje je trajalo 11 ur, ponekod z veliko nervoze in napetosti. Posebej omenjam zelo korekten odnos prebivalstva do teh vojakov/ večina zelo mladih nekaj nad 18 let/ in to v Radencih kot v Lenartu. Sicer pa so nam povedali, da so bili slabo izurjeni, v informacijski blokadi, slabo hranjeni zadnjih 14 dni. Povedali so nam, da so jim v kasarnah, posebej v Koprivnici rekli, da gredo branit Jugoslavijo ker je napadena s strani NATO pakta in da se je ameriška vojska izkrcala v Istri. Večina vojakov sploh ni vedela, posebej v Gornji Radgoni, kje se nahaja. Večina je mislila, da je v Avstriji.

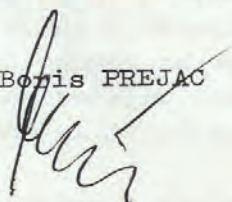
Vir: Ljubo Dražnik – Poročilo o delu Rdečega križa v Občini Ljutomer med osamosvojitveno vojno, druga stran

- 3 -

Rdeči križ je 2.7. objavil poziv za mir, svobodo, za obsodbo agresije in o tem obvestil sosednje RK na Hrvaškem, Avstriji in Madžarskem. Uspešen stik smo vzpostavili tudi z RK Čakovec. Vsem prebeglim in zajetim vojakom, so bila izdana potrdila. Izdelali smo lastne oznake RK, predvsem za vozila PMP, saj je bilo komuniciranje z vodstvom RKSlovenije otežkočeno. Na območju občine Ljutomer, so bili na Gibini zajeti 3, Presiki 4 ter Pristavi 12 vojakov. Omenjamo vzorno sodelovanje s policijsko postajo, TO, posebej pri sprejemu vojakov in namestitvi ipd.. Že 29.6. 1991, smo v RK izdali podrobna navodila o ravnanju s prebeglimi in zajetimi vojaki ter podatke, ki jih potrebujemo. Po končanih bojnih dejstvih in umiku z našega območja, sem se neposredno angažiral pri zbiranju denarnih sredstev občanov preko RK za pomoč prizadetima družinama iz Presike Habjanič Borisa in Kukola. Pomoč je prispela tudi iz RK Murska Sobota, Radovljice in ADRE iz Švice.

Ljutomer, 2.11.1993

Boris PREJAC

Priloga:

- seznam zajetih, prebeglih vojakov
- fotografija teh vojakov med prevozom v Ljubljano 5.7.1991 v Lenartu

Vir: Ljubo Dražnik – Poročilo o delu Rdečega križa v Občini Ljutomer med osamosvojitveno vojno, prva stran

Intervju z veteranom Alojzjem Filipičem⁶⁴

KATEDRA ZA OBRAMBOSLOVJE FDV – PROJEKT „VETERANI VOJNE ZA SLOVENIJO IN ŠTUDENTJE OBRAMBOSLOVJA – SKUPAJ ZA 18. OBLETNICO OSAMOSVOJITVE SLOVENIJE“

Intervju za »Veterani vojne za Slovenijo in študentje obramboslovja – skupaj za 18. obletnico osamosvojitve Slovenije« sem opravila z veteranom Alojzjem Filipičem, ki je bil aktivni udeleženec osamosvojitvene vojne 1990–1991. V TO je bil vključen že leta 1969. Opravljal je razne naloge, večinoma pa je bil varnostnik v raznih enotah v obdobju 1969–1991. Njegovo izpopolnjevanje je potekalo skozi vse to obdobje.

Kje ste bili vključeni v aktivnosti za osamosvojitve Slovenije v letih 1990–1991? S kom ste sodelovali? Kako bi sami opredelili začetek in konec vojne za Slovenijo, s katerimi dogodki bi jo omejili in zakaj?

V osamosvojitveno vojno sem bil vključen kot varnostnik 73. ObmŠTO, ki je poveljeval vsem enotam, ki so delovale na območjih tedanjih Občin Ljutomer, Ormož in Gornja Radgona. Na tem področju se je odvijalo mnogo spopadov.

Sovražna vojska je k nam najprej prodirala preko Ormoža in tu sem se prvič srečal z njihovimi poveljniki, kot je bil tudi polkovnik Popov, ki nam je kasneje povzročal velike težave na našem področju. Na tem območju sem doživel prvi oboroženi spopad z agresorjem, ki je bil zame tudi prvi »ognjeni krst«. To prvo srečanje, ki je potekalo dopoldne, je bilo zelo stresno, prepleteno z raznimi občutki in pomisleki. Spraševali smo se, ali je to mogoče, da nas napada do tedaj naša armija, ki je vedno imela drugačno vojaško doktrino.

Še isti dan proti večeru sem skupaj z enotami TO Ljutomer doživel naslednje srečanje z okupatorjem, ko so poizkušali prebiti barikade v Kačurah in Mekotnjaku. Po neuspešnih napadih so se nastanili ob robu gozda. Isti večer sem sodeloval pri organizaciji napada na parkirano kolono. Napad z dvema protioklepnima izstrelkoma smo opravili kljub težkim pogojem in močnemu deževanju – streljali smo lahko samo ob blisku.

Moja naloga je bila sodelovanje z vsemi enotami na celotnem področju, ki ga je pokrival 73. ObmŠTO Ljutomer. Sodeloval sem s poveljnikom štaba, z varnostniki vseh enot in s svojim predpostavljenim varnostnikom iz Maribora. Z nekaterimi smo se videvali vsak dan, s predpostavljenim pa sem sodeloval preko telefona in faxes. Sodeloval sem tudi z našimi enotami (in njihovimi poveljniki), ki so delovale v Presiki, na Banfiju, Razkrižju in na območju Gornje Radgone.

Moja naloga je bila tudi sodelovanje s poveljniki milice in miličniki na terenu, saj je bila naša najpomembnejša naloga zaščita naših enot na terenu in obveščanje o gibanju sovražnih enot.

64 Intervju je opravila študentka obramboslovja – Urška Špilak (Stara cesta, maj 2008).

Bernarda Balažic Peček – Utrinki iz osamosvojitvene vojne

Opravljal sem tudi zaslišanja prebeglih vojakov in podoficirjev in oficirjev. Ta opravila so bila zame zelo mučna, polna nezaupanja in negotovosti. Ti ljudje so bili razočarani, prestrašeni, bali so se za svoje družine ... Kljub tem mučnim srečanjem, razgovorom in nezaupanju smo se hitro spoznali in pozneje skupno sodelovali v vojaških akcijah in ostali prijatelji.

Mnogo razgovorov sem imel tudi z zajetimi vojaki in z nekaj podoficirji. Vsi so bili zelo žalostni, razočarani in zbegani, saj mnogim ni bilo jasno, zakaj je do tega prišlo. Vsi so si želeli čim prej videti svojce. Z njimi smo ravnali korektno in za vse zagotovili vrnitev domov preko Rdečega križa in drugih ustanov. Z ozirom, kaj se je kasneje dogajalo v drugih republikah, bi bilo boljše, da jih ne bi vrnili.

Nadalje sem sodeloval pri organizaciji spopada slovenje-konjiškega odreda z okupatorjem v Bučevcih. Enota je potovala celo noč, njeni pripadniki pa so bili zelo zbegani, saj so se prvič srečali z oboroženo kolono tankov in oklepnimi vozli.

Sodeloval sem tudi pri premikih in razporeditvah naših enot v Gornji Radgoni, kjer je bilo več spopadov z JLA, ki jih je vodil poveljnik Popov.

V TO sem bil vključen že leta 1969. Opravljal sem razne naloge, večinoma pa sem bil varnostnik v raznih enotah v obdobju 1969–1991. Moje izpopolnjevanje je potekalo skozi vse to obdobje. Torej za nas, ki smo bili več ali manj angažirani tako dolgo, vojna ni trajala samo 10 dni. Po preteku vojne je vsako leto več pametnih. Mnogi govorijo, da je bila vojna kratka, vse premalo pa se zavedajo, da se vojna meri z učinki. Da pa ni bila kratka, pa jim naj povejo svojci ranjenih in padlih.

Bernarda Balažic Peček – Utrinki iz osamosvojitvene vojne

Kateri dogodek vam je najbolj ostal v spominu?

Med opravljanjem svojih nalog v Ormožu mi je ena družina izročila 16-letnega dijaka, ki so ga pripadniki TO našli prestrašenega v neki gramoznici. Obiskoval je srednjo šolo na Ptuj, doma je pa bil iz Prekmurja (iz Črenšovcev). Odpeljal sem ga na štab TO v Ljutomer. Po telefonskem pogovoru s starši sem se dogovoril, da ga pripeljem čim bližje železniškemu mostu, potem bi pa pot nadaljeval peš do staršev, saj je bil namreč most v Veržeju zaprt, da bi ga lahko odpeljali domov. Ko je fant odšel približno 200 m po železnici, sta iz smeri Ljutomer priletela nad železnico dva MIGA. V trenutku sem pomislil, kaj če bodo začeli streljati na most in bi ob tem ubili fanta. Vendar se na srečo to ni zgodilo in je fant prišel srečno do staršev.

Peti dan vojne sva skupaj z oficirjem iz štaba iz smeri Lenarta proti Ljutomeru peljala poln kombi protioklepne orožja. Naenkrat sva v zraku zagledala dva bojna MIGA. Pomislila sva, kaj če sva bila izdana in bosta streljala na kombi, umakniti se pa nisva mogla.

Kaj je po vašem mnenju značilnost te vojne?

Vsi pripadniki smo bili večali manj usposobljeni. Delovali smo samo po ukazih predpostavljenih. Nismo se izpostavljali po nepotrebnem, ko nismo imeli ustreznega orožja. To dokazuje tudi to, da na naši strani nismo imeli mrtvih, ampak samo nekaj ranjenih.

Največja zmeta JLA je bila v tem, da so pričakovali, da jih bo slovenski narod sprejel. Svojo vojsko so oskrbeli samo z orožjem in preveliko količino streliva, saj je v vsakem zajetem tanku bilo več kot dovolj streliva. Na hrano in vodo pa so pozabili, saj so vojaki imeli hrano s pretečenimi roki tudi do več let. Tudi za ranjene so slabo poskrbeli.

Bernarda Balažic Peček – Utrinki iz osamosvojitvene vojne

Kako je vojna spremenila ljudi, s katerimi ste sodelovali, so postali bolj agresivni, modri, zbrani, panični, prestrašeni, ko so se začeli spopadi?

Mnogi so se med vojno zelo spremenili. Postali so dostopnejši, bolj prijazni, ustrezljivi in premišljeni. Opravka sem pa imel tudi s paničnimi in prestrašenimi pripadniki in tudi poveljniki. Nekateri so bili že v zelo zaskrbljujočem stanju, pa smo z razgovori rešili tudi take probleme. Nekaj pripadnikov smo pa zaradi slabega psihofizičnega stanja morali poslati domov. Mnogi pripadniki so bili nervozni zaradi mnogih premirij, ki smo jih mi spoštovali, agresor pa je takrat premikal svoje enote.

Ste kdaj doživeli kakšne moralne dileme, npr. ob pogledu na nasprotnikove vojake, kako začeti na njih streljati, je bilo pred prvim streljanjem kaj strahu?

Ob pogledu na nasprotnikove vojake sem imel vedno pomisleke. Strah me je bilo, da ne bi bil v katerem od oklepnikov ali tankov Slovenec, mogoče sorodnik, sosed ali mogoče sin znancev iz katere druge republike. Vedno sem si mislil, zakaj bi ti mladi ljudje morali sploh umreti.

Na koncu je veteran Alojz Filipič še dodal: »V svojem življenju in času usposabljanja sem bil prepričan, da bomo mi ena prvih generacij v tem prostoru, ki nikoli ne bo okusila vojne. Zato sem bil v začetku vojne še toliko bolj razočaran. Dvajset let sem službeno potoval po celi Jugoslaviji in imel mnogo prijateljev in znancev. Mnogi od teh so se že pred začetkom

Bernarda Balažic Peček – Utrinki iz osamosvojitvene vojne

vojne spremenili in nas obsojali. V času vojne nisem razmišljal, kaj se mi lahko zgodi, če se stvari obrnejo v drugo stran; kaj se bo zgodilo z mojo družino ali z menoj. Začetek vojne je združil ves slovenski narod, ni bilo razlik, skoraj vsi so bili pripravljeni pomagati. Mnogi so se izpostavili že prej. Posebno posamezne družine in vodilni v nekaterih podjetjih, ki so sprejeli v shrambo orožje in strelivo.

Veterani med vojno nismo pomišljali, kako dolgo bo trajala vojna, niti nismo vedeli, kaj nas čaka v naši novi državi. Z državo, ki sem jo v vojni pomagal ustvariti, nisem zadovoljen. Nekateri od današnjih voditeljev so takrat kazali popolnoma drug obraz, kot ga kažejo danes. Mnogokrat imam velike pomisleke, zakaj smo leta 1991 veterani izpostavljali svoje družine in sebe. Zadnje čase nas niti več ne vabijo na državne proslave in imamo še mnoge nerešene probleme, ki jih država nikakor noče rešiti. Tudi v predvolilnem boju nas niti ne omenjajo. Tendencia politike je, da bi nas čim prej pozabili.

Cestne ovire – izdelali smo 40 enot⁶⁵

Na pobudo gospoda Ivana Diacija iz Ministrstva za gospodarstvo RS, smo prevzeli izdelavo 40 enot zaprek, ki sem jih tudi sam na koncu namestil na lokacije odrejene s strani policije, in sicer v Kačurah in Presiki.

Z izdelavo smo pričeli 2. 7. 2019.

Zapreke so sestavljale tračnice. Žal so tračnice ležale na železniški postaji v Borejcih in to na drugi strani dvorišča in so jih morali naši zaposleni ročno prenesti čez tire na dvoriščno stran postaje, kjer smo jih lahko naložili na prikolico. Na postaji sem sam tisti večer organiziral prevoz tirnic. Nismo imeli klešč za ročno nošenje tirnic, pomoč je prišla s strani gospoda Saviča iz Železniške postaje Ljutomer, ki nam je iz skladišča na Železniški postaji Ljutomer dal na razpolago posebne klešče za nošenje tirnic. Tisti večer nas je tudi obiskala patrulja policije, ki nas je kar pritislila, kaj počnemo na železniški postaji; poklicali so Jožeta Makoterja, komandirja postaje v Ljutomeru in se odpeljali; sami pa smo se še bolj vestno lotili tirnic.

Prvi incident, bi se lahko zgodil pri transportu 12 m tirnic, ki so bile naložene na posebno dolgo prikolico in jih je vlekel traktor namenjen v Tehnostroj; naenkrat se je na nebu prikazal avion JLA, ko smo bili na Križevskem polju, dvakrat zaokrožil nad tovorom in odletel. Redno v strahu, da se ne vrne, je voznik povečal hitrost in varno pripeljal tirnice na dvorišče Tehnostroja. Moderne opreme, tako se je takrat imenovalo naše podjetje.

Izdelava zaprek se je začela takoj, in sicer 2. julija 1991 je izdelava potekala celo noč.

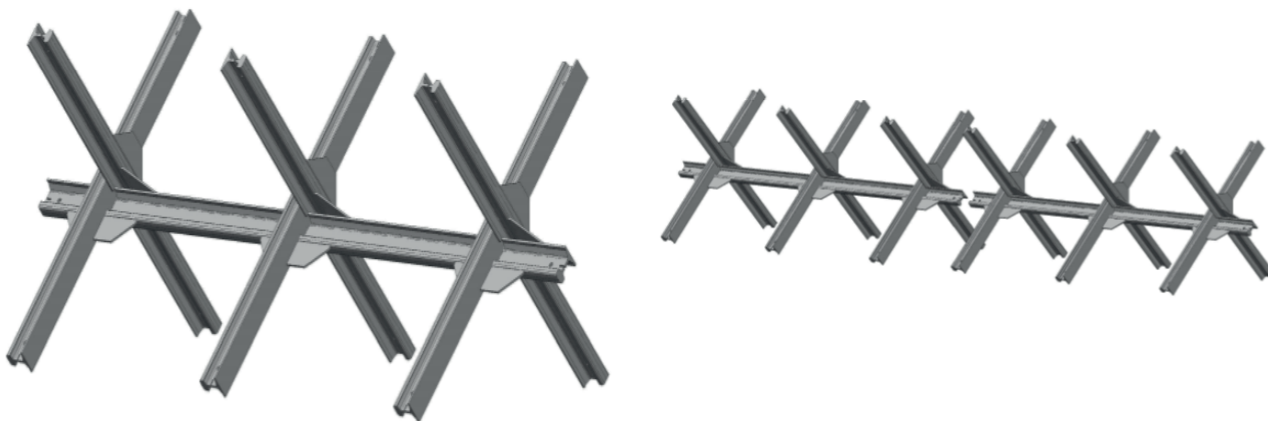
Doživeli smo tudi ropotanje krogel po postavljeni zapreki na tirih pri veliki postaji, ki je le 80 metrov oddaljena od delavnice, kjer smo izdelovali zapreke. Tisto noč je Popov nadaljeval pot od Mote proti Gornji Radgoni, vmes pa naletel na postavljeno zasedo TO in zapreko na križanju ceste s tiri pri prehodu na veliki postaji. JLA je uporabljala težje orožje in krogle so bile označene s svetlečo sledjo, tako sem iz svoje pisarne videl svetleče črte tistih krogel, ki so končale na strehi takratne MURE⁶⁶. Bilo je jutro in hitro smo vsi zapustili podjetje, sam sem še odpeljal tudi službeni avto, ki je bil parkiran izpred upravne zgradbe in tako podjetje zapustil kot zadnji.

Zaposleni smo dali svoj čas kot doprinos k obrambi svoje države, torej brez plačila. Delavci, ki so izdelovali zapreke, so bili :

- Tivadar Ivo, Polanič Emil, Vozlič Andrej, Štrakl Milan, Stanjko Mirko, Magdič Jože, Mundzar Janez, Anušek Štefan, Fekonja Anton, Vinko Zvonko, Flajšaker Jože, Štebih Bojan, Hunjadi Robert, Hudin Branko, Ozmec Janko, Senčar Rajko, Senčar Stanko, Košček Jože, Makovec Zoran, Jesenik Marjan, Šut Samo, Marinič Janko V., Jagarinec Stanko, Pavličič Zdenko, Sovič Marjan, Golob Emil, Bogdan Ivan, Vogrinec Slavko, Petek Branko, Kaučič Franc, Feuš Franc, Bamgartner Martin, Novak Franc, Klemenčič Vinko, Vinko Zvonko, Jelen Alojz, Senčar Friderik, Jagarinec Slavko,

⁶⁵ Zapisal po avtentičnih dokumentih dipl. ing. Ivo Tivadar (direktor Tehnostroja MO).

⁶⁶ Tovarna oblačil iz Murske Sobote, ki je imela svojo izpostavo v Ljutomeru.

Tirnice so se na cesti zložile ena do druge in vse sem tudi sam povezal z debelo jekleno vrvjo, zanke pa so bile pričvrščene z večjimi objemkami in privite s samozaporno matico. Vrv je debela in se je ne da prerezati s škarjami; potrebno je odviti matice. Bilo bi za premisliti, ko bi se nasprotnik lotil zaprek, verjetno bi zapreke varovali »snajperisti«.

Bogdan Ivan, Koščak Jože, Makovec Zoran, Hunjadi Robi, Flajšaker Jože, Štebih Bojan, Loparnik Slavko, Cartl Marjan.

Razvoz in namestitvev zaprek na cesto je bil stresen. Delavcev, s katerimi smo se dogovorili, da pridejo na podjetje, ni bilo, ker se je povsod čutila negotovost in prisotnost JLA. Tudi dvigala Elektra Maribor iz enote Ljutomera ne. Sem kar sam odšel v Cezanjevce do gospoda Jožeta Gorjaka iz Elektra in ga „določil“ za voznika. Od Tehnostrojevih sem pa jaz – Ivo Tivadar, ki sem bil takrat direktor Tehnostroja, poprijel za vse potrebno in povezal vse zapreke odložene na cesti.

Zapreke sva odložila v Kačurah in pred Presiko. Na obeh lokacijah sem vse povezal z vrvjo in pričvrstil vse zanke, ki so bile napeljane v zato pripravljene izvrtine.

Gospod Jože Gorjak me je med vožnjo pobaral, če se ne bojim, ker je en dan prej bila raketirana barikada tovornjakov nastavljena na železniških tirih pri prehodu proti Ormožu, kjer sva se takrat nedaleč v stran vozila midva z naloženimi zaprekami.

Nedavno pa mi je Jože tudi povedal, da je takrat imel pod svojim sedežem ročno granato kar tako, da se je kotalila sem ter tja pod sedežem. Ni naju stalo življenja, ker je varovalka vzdržala na svojem mestu, nevarno je bilo, ker bi lahko ob kotaljenju pod sedežem izskočilo varovalo in ...

Tisti dan sem v Pristavi srečal motorizirano kolono JLA, ko sem po zaključeni montaži peš mahnil na pivo v Pavličičevo gostilno v Pristavi. Bolj mi je bilo težko to, da so vojaki JLA počeli grdobjo v Sloveniji, sam imam čin artilerijskega oficirja in globoko se spominjam besed, ko so vedno govorili, da smo vojska naroda in nikoli ne bomo storili česarkoli proti svojemu narodu. Stemnilo se mi je, ker sem dojel, da niso mislili tudi na Slovence.

67 Izpoved Frančka Štefaneca

Bilo je 29. junija 1991.

Člani Teritorialne obrambe iz Ljutomera so opravljali pomembno nalogo za osamosvojitve Slovenije. Zato smo jim skušali pomagati povsod tam, kjer je bilo to potrebno.

Tokratni Ljutomerčan PE, gostilna Prlek v Ljutomeru je pripravljala hrano za Teritorialno obrambo tega okoliša po terenu. Dostave so bile zelo težke – podnevi in ponoči, paziti smo morali, kako priti varno do njihovih obrambnih položajev.

Vozilo zastava kombi MS-E2 850, ki je bil zasežen lastniku Frančku Štefanecu iz Ljutomera, bi znalo povedati še vse huje. Ni mi žal, vozilo je preživelo. Slovenija bo postala samostojna država. Ostalo pa je le nekaj lepih spominov za mlajše generacije.

Sama slika prikazuje resničnost. Hvala Bogu, da človeških žrtev ni bilo. Bila pa je žrtev v prometu. Ena od nočnih dostav orožja in hrane v smeri Ljutomer–Videm ob Ščavnici pa je bila usodna za srnjaka s čudovito trofejo.

V času vojne se lahko marsikaj zgodi. Tudi vsaka hrana prav pride. Povoženi srnjak je nadaljeval pot v kombiju. Že pri prvi zasedi Teritorialne obrambe se je odložila hrana in orožje. Povoženi srnjak pa je nadaljeval pot v hladilnico.

Slovenija je postala samostojna država. Teritorialna obramba je zmago dočakala.

Srnjak s svojo specialiteto v bograču je postal zmagovalec. Kako je šele lastnik kombija, Franček Štefanec, ponosen na čudovito trofejo.

NAJ ŽIVI SAMOSTOJNA IN NEODVISNA DRŽAVA SLOVENIJA!

*Vir: Franček Štefanec –
Dokaz o točnosti izpovedi*

Šola v naravi 1991 in aktivnost Osnovne šole Mala Nedelja v juliju 1991 med osamosvojitveno vojno⁶⁸

V petek, 21. 6. 1991, se je 22 četrtošolcev OŠ Mala Nedelja odpravilo v šolo v naravi v Ankaran. Vsa leta smo bili gosti počitniškega doma Gradis v Ankaranu. Potovali pa smo z vlakom. To leto smo prvič potovali z zasebnim avtobusnim prevoznikom Samom Tušem iz Gornje Radgone.

Bivanje je bilo prijetno, vreme čudovito. Učenci so že osvojili osnove tehnike plavanja. Učiteljica plavanja je bila Danica Makoter, spremljevalki pa razredničarka Danica Potrč in jaz – ravnateljica Nada Tomanič.

V torek zvečer, 25. 6., smo po večerji posedeli na terasi in z veseljem ter v pričakovanju spremljali dnevnik in nato prenos osamosvojitve Slovenije. Ta večer smo bili ponosni, da smo dočakali lastno državo.

Drugo jutro, v sredo, 26. 6., smo po radiju slišali, da je JLA zasedla vse mejne prehode in da se je pričela vojna. Tem novicam sprva nismo verjeli, saj smo bili blizu mejnega prehoda Lazaret in nismo ne videli in ne slišali ničesar. Po zajtrku smo nadaljevali z našim programom in se z jutranjimi novicami nismo obremenjevali.

Doma se je že začelo streljanje in raketiranje in starši so postali nestrpni in v strahu za otroke.

Bernarda Balažic Peček – Utrinki iz osamosvojitvene vojne

Telefon je nenehno zvonil in zahtevali so takojšnjo vrnitev. Poklicali smo našega šoferja, da pride po nas. Z njim je prišel tudi moj mož – Franc Tomanič. V četrtek, 27. 6., ob 18. uri sta bila v Ankaranu. Povedala sta, da je zelo resno in da je najboljše, če se takoj odpravimo. Tako smo tudi nekaj malega pojedli in spakirali. Ob 19. uri smo odrinili iz Ankarana.

V Razdrtem smo videli prvo »petrolovo« cisterno s prerezanimi gumami. Bila je onesposobljena za prevoz goriva. Pot smo nadaljevali proti Ljubljani. Do Ljubljane je bilo še normalno, potem pa smo prišli do več in več ovir. Nekje na Barju je mož vprašal policista, kje lahko pridemo skozi Ljubljano.

Rekel je, da nikjer in naj čim prej zapeljemo s ceste. Tako je Samo zapeljal na polje in dolgo časa smo se vozili med samimi njivami. Tako smo obvozili Ljubljano. Iz avtobusa smo videli sestrelitev helikopterja v Trzinu. Pot smo nadaljevali in prišli na naslednjo barikado v Arji vasi, ko smo želeli na avtocesto. Avtocesta je bila zaprta s hlodovino.

Nadaljevali smo po stari cesti, vendar z veliko obvozi, saj so bile vse povsod barikade. Povsod je bilo polno vojakov in v temi nisi videl, kdo je kdo. Močno je deževalo, lilo in vsi vojaki so imeli v rokah orožje, največ brzostrelke. Bilo me je zelo strah, saj sem bila odgovorna za cel razred otrok. Bala sem se, da kakšen vojak potegne z brzostrelko po avtobusu in posledice bi bile grozne.

Pot smo nadaljevali proti Rogaški Slatini, ker nikjer nismo mogli skozi. Tudi tam nismo imeli sreče, saj je bil železniški podvoz zaprt s podrto smreko, ki je bila potegnjena v podvoz in zastražena z vojaki. Spet smo obrnili in poskusili srečo drugje. Ko se je počasi začelo že daniti, smo prišli v Oplotnico.

Pred nami je bila nova ovira – most zaprt s skalami. Nismo vedeli več, kam. Tam nam je

Nada Tomanič danes

Bernarda Balažic Peček – Utrinki iz osamosvojitvene vojne

eden izmed vojakov, verjetno domači, povedal, da naj se obrnemo v hrib in peljemo skozi gozd, da bomo most obvozili. V tem gozdu smo prestali največ strahu, saj je bila cesta gozdna, razmočena in avtobus je komaj prilezel na hrib. Pot po gozdu se nam je zdelo zelo dolga, potem smo se začeli spuščati dol. Ko smo prišli iz gozda na ravno, smo bili pet metrov pred mostom, ki nam je prej onemogočil nadaljevanje poti.

Hoteli smo nadaljevati pot proti Ptuj, pa je bilo spet vse zaprto. Prišli smo do Maribora, ko je sonce že močno sijalo. Nismo imeli več pijače, ne hrane, še na WC smo šli s strahom, na poti pa smo bili že dvanajst ur. Skozi Maribor nismo mogli, prišli smo pa skozi Malečnik. Ko smo prišli do Pernice, je bila pred nami nova barikada kamionov, ki so jo vstran potiskali tanki.

Naša pot se je nadaljevala proti Jurovskemu Dolu. Vendar ne dolgo. Nekaj vasi pred Lenartom je bila zadnja barikada, na mostu je bilo nekaj hlodov. Blizu je bila žaga, na kateri je bilo dovolj orodja, da smo to oviro lahko sami odstranili. Na srečo se je pripeljal tovornjak z mlekarskimi kanglami (polnih mleka). Šofer nam je pomagal odstraniti hlodovino, otrokom pa je ponudil mleko. Vsi smo bili že tako utrujeni od poti, da nam tudi mleko ni dišalo.

Za pomoč in ponujeno pa smo bili zelo hvaležni. Po tej barikadi smo prišli v center Lenarta. Nadaljevali smo proti Senarski, Cerkvenjaku, Vidmu in končno prispeli v Malo Nedeljo. Ura je bila deset in bil je petek, 28. 6. 1991. Vrnili smo se predčasno, vendar srečni, da smo otroke predali žive in zdrave staršem, ki so jih veliko težje čakali kot prejšnja leta.

Vsa zahvala in hvaležnost pa gre nadvse iznajdljivemu in pogumnemu šoferju SAMU TUŠU. Prepričana sem, da bi bilo malo takih, ki bi bili tako pogumni, kot je bil Samo. Ko se je vračal proti Gornji Radgoni, je avtobus že zadela sovražnikova krogla.

V ponedeljek, 1. 7., smo z učiteljsko konferenco zaključili šolsko leto. Nekateri so odšli že na dopust, tehnični delavci pa so pričeli z generalnim čiščenjem. 3. 7. so morali z delom

prekiniti, kajti v šolo (v tri učilnice) je bilo nastanjenih 83 vojakov. Spali so na telovadnih blazinah, kolikor smo jih imeli in v spalnih vrečah. To so bili predvsem vojaki JLA, ki so prebegnili, ali bili zajeti. Nekaj je bilo tudi Slovencev, ostali so bili iz drugih republik. Za hrano je skrbela bližnja gostilna Slekovec. Šola je takrat imela več prenosnih TV, ki so služili kot monitor računalnikom *Commodore*. Te sem jim razdelila po učilnicah, da so si vsaj malo krajšali čas.

Na šoli so bili do konca vojne.

Kurirska služba v KS Radoslavci⁶⁹

28. junija sem se vrnil iz šole v naravi, kamor sem odšel v četrtek, 27. 6., s šoferjem Samom Tušem, in sicer po učence 4. razreda OŠ Mala Nedelja. Z njimi so bili žena in oba sinova. Želel sem, da se vsi živi in zdravi vrnejo, zato sem se odpravil na to naporno in nevarno pot. Po 15-urnem potovanju skozi številne barikade sem si želel spočiti. Komaj sem čakal večer, da grem spat. Ko sem zaspal, so me že zbudili z navodilom, da moram takoj v Ljutomer po pozive in jih še ponoči dostaviti naslovníkom, vojnim obveznikom.

Bernarda Balažic Peček – Utrinki iz osamosvojitvene vojne

V desetih dneh sem svojo nočno službo moral opraviti trikrat. Ko sem prišel na naslov obveznika, se je malo kdaj oglasil tisti, ki mu je bil poziv namenjen. V večini primerov mi je bilo rečeno, da tistega, ki bi moral poziv prejeti, ni doma. Pozive sem razvažal z lastnim avtomobilom. Ker pa se je to dogajalo sredi noči, so ljudje bili zelo pozorni na nočno dogajanje. Ko so slišali prihod avtomobila, so že na okna nastavljele puške.

V treh primerih so me pričakali z uperjeno puško. Naj naštejem nekaj takih primerov. To so bili naši lovci, lovci LD Mala Nedelja. Ti so potem tudi stražili lovski dom in ujete vojake. S prvo uperjeno puško me je pričakal Franc Sever, ko sem prinesel poziv zetu Ignacu Kolosovskemu. Drugi poziv bi moral predati Robertu Vintarju. S puško me je presenetil dedek, pokojni mlinar Stanko Žnidarič.

Vmes pa je bilo še veliko prepek. Priznam, da mi ni bilo lahko. Bilo me je strah za lastno življenje. Kaj če bi iz strahu kdo puško sprožil? Ko sem se oglasil in povedal, kdo sem, so orožje hitro skrili. Poziv sem predal in tako prevozil vso KS, dokler nisem razdelil vseh pozivov.

JOŽE ŠPINDLER

Za dolgoletno delo - poveljevanje OŠ za CZ, odgovorno delo na področju organiziranosti, usposobljenosti, opremljenosti in pripravljenosti, ter uspešno vodenje akcij zaščite in reševanja na področju občine Ljutomer, v miru in agresiji JA na Republiko Slovenijo. Se mu podeljuje PLAKETA CZ - RS za CZ.

GASILSKA ORGANIZACIJA V OBČINI LJUTOMER

Za uspešno izvajanje preventivnih protipožarnih ukrepov na področju občine Ljutomer, ter uspešne akcije ob požarih, ter drugih elementarnih nesrečah. Posebej za dosledno izvajanje vseh zastavljenih nalog s strani OŠ za CZ v izrednih in vojnih razmerah. Se jim podeljuje ZLATI ZNAK CZ.

KDS d. o. o. Ljutomer

Za tesno sodelovanje vodstva podjetja z občinskim štabom za civilno zaščito, ter nudenje materialne pomoči, s katero se omogočilo brezhibno funkcioniranje štaba, ter za uspešno dolgoletno preventivno delo na področju protipožarne zaščite. Se jim podeljuje SREBRNI ZNAK CZ.

Poljani ADOLF BADAŤŠEK

Že dalj časa, kljub svojim letom, dosledno in odgovorno opravlja kurirske naloge v enotah in štabu CZ. V času agresije JA na Republiko Slovenijo je BadaŤšek s svojo iznajdljivostjo in hrabrostjo prenašal sporočila, ki so bila neophodna za izvajanje nalog CZ. Za to sprejema BRONASTI ZNAK CZ.

MARTIN KOROŠA

Je pirotehnik, edina pooblašena oseba za delo z NUS. V času agresije je bilo odkritih 15 kosov, katere je kljub pomanjkanju sredstev ter nemožnosti dovoza le-teh iz drugih občin (barikade) uspešno odstranjeval z mest, ki so bila nevarna občanom. Svoje naloge uspešno in odgovorno opravlja že dalj časa. Zato mu RS za CZ podeljuje BRONASTI ZNAK CZ.

PRIZNANJE OBČINSKEGA ŠTABA ZA CIVILNO ZAŠČITO PREJMEJO:

STANKO KRALJ

JOZE HARBANIČ

STANKO RAKUSA

MILAN MAKOTER

Za uspehe pri organiziranju, usposabljanju in pripravljanju ter praktičnem delovanju CZ.

GASILSKO DRUŠTVO VUČJA VAS, BRANOSLAVCI TER BUČEČOVCI

Za uspešno preventivno delo na področju zaščite in reševanja, ter uspešno izvajanje reševalnih nalog ter dosledno izvajanje ukazov OŠ za CZ v času agresije JA na Republiko Slovenijo.

Dokument občinskega štaba za Civilno zaščito Občine Ljutomer z obrazložitvijo priznanj za leto 1991 pripadnikom Civilne zaščite za posameznike, gospodarsko družbo in gasilsko organizacijo Občine Ljutomer – tudi za udeleženje v osamosvojitveni vojni 1991

REPUBLIKA SLOVENIJA
 OBČINA LJUTOMER
 Občinski štab za civilno zaščito

Številka: 859/1

Datum: 5/3-1992

V A B I L O

V povezavi s praznovanjem dneva civilne zaščite, ki je letos bil prvič
 1. marca - to je svetovni dan civilne zaščite, Vas vabim na
SVEČANO SEJO OBČINSKEGA ŠTABA, ki bo
v sredo, 11. marca 1992 ob 13. uri
 v prostorih gostilne ŠADL v Križevcih.

D n e v n i r e d :

1. Otvoritev seje in pozdrav
2. Slavnostni govor poveljnika občinskega štaba
3. Podelitev plakete, zlatega, srebrnega in bronastega znaka Republiškega štaba za civilno zaščito ter priznanj občinskega štaba (podelitev bo opravil predsednik IS SO Ljutomer g. Ludvik Bratuša)
4. Razno

Lep pozdrav!

POVELJNIK:

Jože ŠPINDLER, l.r.

VABLJENI:

- Občinski štab
- dobitniki priznanj
- predsednik SO Ljutomer
- predsednik IS SO Ljutomer
- koordinator VŠP Maribor
- sekretar sekretariata za upravne in gospodarske zadeve
- delavci odseka za obrambo občine Ljutomer
- novinarji: VESTNIK - Feri Maučec,
 VEČER - Jože RAKUŠA
 DELO - Jože POJBIČ

Vabilo za slovesnost občinskega štaba Civilne zaščite leta 1992, na kateri so podeliti priznanja Civilne zaščite za čas osamosvojitvene vojne

Ko sem pozive raznašal drugo noč, je po cesti iz Drakovec pripeljal kombi. Ustavil sem in pot nadaljeval za njim. Peljali so se proti Radoslavcem. Vozil sem za njimi. Ustavili so se v Radoslavcih pri gasilskem domu, kjer se je nahajal štab. Zavil sem mimo njih in zapeljal na domače dvorišče vzporedno z gasilskim domom. Ko sem avto parkiral, je na dvorišče prišel eden iz štaba in mi povedal, da sem imel srečo, da nisem ustreljen. Nisem vedel, zakaj naj bi me ustrelili. Povedal mi je, da ne bi smel voziti za njimi. Bili so prepričani, da sem sovražnik in jim sledim. Kombi je bil poln zajetih vojakov.

V gasilskem domu je bil štab, v lovskem domu pa so bili zajeti vojaki. Vojake so s hrano oskrbovali vaščani. Razdelili smo si, kdaj bo kdo kuhal. Za njih je kuhala tudi moja žena. Ker pa so vojaki imeli samo uniforme in z njimi niso smeli domov, smo zbrali tudi vsa oblačila in obutev, da so na koncu vojne lahko odšli zdravi in srečni domov.

Po končani vojni pa so tudi tisti, ki so kurirje pričakali z orožjem, postali veterani. Tudi sam sem bil povabljen kot priča tistim, ki so mirno stali ob lovskem domu in tudi takim, ki so vse skupaj mirno opazovali od doma. Ko sem se sam zanimal, kakšen status imamo kurirji, sem dobil odgovor, da v zakonu nismo zajeti.

Čeprav bo kmalu trideset let, te krivice ne bom nikoli pozabil.

Spomini⁷⁰ Cvetke Potočnik⁷¹

Od vojne je minilo že veliko let, v tem času se je marsikaj spremenilo in tudi marsikoga, ki je to doživljal, več ni med nami. Tako daleč nazaj je to, a še vedno tako blizu in živo, kot da bi to doživljala šele pred nekaj dnevi. Postali smo samostojna Slovenija, uresničile so se nam sanje, želeli smo lepše in boljše življenje.

Nekje v senci pa strah in skrb, kako se bo vse končalo, strah pred napadom JLA. Matere so trepetale za svoje sinove, ki so takrat služili vojsko, z bolečino v srcu so se spraševale, ali se vrnejo ali ne. Poslušali smo poročila po radiu, gledali televizijo, se pogovarjali po telefonu, bilo nas je strah. Vaške trgovine so ostale prazne, za kupiti ni bilo soli, sladkorja, olja, skoraj ničesar.

Fotografija Cvetke Potočnik – Kapa pripadnika JLA, ki je ostala na prizorišču spopada.

Po krajevnih uradih je bil organiziran center za obveščanje o sovražniku, kajti vedeli smo, da hoče zavzeti mejo med Slovenijo in Avstrijo. Bilo je še rano jutro, ko je mož prišel iz krajevnega urada v Križevcih pri Ljutomeru. Bili so obveščeni, da iz smeri Cven, Lukavci, Križevci pri Ljutomeru prihaja veliko tankov. Že nekaj dni prej so se pripravile barikade,

70 Povzeto po knjigi Pomurje je gorelo modro

71 Cvetka Potočnik, Stara Nova vas 65, 27. 5. 2017

Fotografija Cvetke Potočnik – Kapa pripadnika JLA, ki je ostala na prizorišču spopada.

to so bile cele palete opeke postavljene na cesti med vasjo Stara Nova vas–Bučečovci in med vasjo Bunčani–Stara Nova vas.

Ljudje, ki so že doživeli vojno vihro, so svetovali, naj pripravimo kleti, najnujnejšo hrano, vodo in sveče. Nebo so pričeli preletavati vojaški helikopterji in migi. Na cesti je postajal vedno večji trušč, bližali so se tanki. Žene in otroci smo bili pri sosedih v kleti, možje so bili zunaj. Mož je ostal doma, skrbelo ga je za dom in živino. Tanki so hrumeli mimo naše domačije, še malo in bi odpeljali. Naenkrat se ustavi samohodka, še zahrumi, se nekaj metrov premakne, nato pa obstane, na cesti za Bučečovce se lomi opeka, iz katere so narejene blokade, vojska želi priti čim prej do Gornje Radgone, da zavzame mejo. Tanki se pomikajo naprej, samohodka je obstala.

O tem se je vse obveščalo, že v nekaj minutah sta prišli specialna policija in Teritorialna obramba. Po pogovoru z njimi je mož odšel na podstrešje hleva in opazoval dogajanje na cesti in o tem poročal našim fantom. Vojaki so prišli iz pokvarjenega vozila, ko pa so opazili skupino oboroženih

ljudi, je eden od njih odvil čep granate ali bombe, jo hotel aktivirati in vreči med teritorialce. Bilo jih je kar nekaj. Mož je imel zraven sebe vodovodno cev, dolgo okoli meter in ko je videl, kaj se dogaja, je zavpil: »Ne meči, pucam!« Vojak se je umaknil v tank.

Že čez nekaj minut se je še en tank vrnil po pokvarjeno vozilo. Ko so pripeli jekleno vrv in so jo napeli, ne vem, ali se je odpela ali pretrgala, je ob tem nastal zvok in je začelo pokati iz vseh strani. Otroci v kleti so jokali, starejši molili. Ni in ni hotelo biti konca. Klet, v kateri smo bili, je imela okna. Sosed se je povzpел in hotel videti, kaj se zunaj dogaja.

Ob oknu je ležal vojak JLA, z roko mu je nakazal, naj se skrije. Trenutek zatem pa so se že od zunaj zaslišali klici in prošnje: »Majko moja, *pomozi mi, majko moja, pomozi, kako boli!*« Nato je glas utihnil. Slišali so se neprekinjeni rafali. Do samohodke so se splazili naši specialci v lino za zrak, naj bi vrgli bombo ali dimno, tudi tam naj bi eden od vojakov umrl. Ostali so prišli ven.

Bili so sami mladi fantje, skoraj otroci, žejni in lačni, niso čakali kozarce za vodo, glavo so potopili v vedro, vodo pili, kot pije živina. Naši fantje so vojake odpeljali, saj se je vrnil še en tank, pobrali so ranjenca, bil je čisto tiho, ni več klical mame. Pripeli so samohodko in se počasi premikali naprej. Kar nekaj časa je minilo, da smo spoznali, da so odšli.

Vrnili smo se domov. Streha hiše je bila prerešetana, v zidu velike luknje, okna so bila polomljena, traktorji v garažah s prestreljenimi blatniki, praznimi gumami ... toda končalo se je, bili smo živi.

V teh dneh je bilo polje prazno, vasi brez luči, okna zagrnjena. Umirjen glas Jelka Kacina nas je obveščal o vsem, kaj se dogaja. Vedeli smo, kje je naša vojska, jim nosili hrano. Mladi kmetje so bili vpoklicani v vojsko, živina je ostala, treba jo je bilo nakrmiti, pomagali smo drug drugemu, bili smo kot ena družina.

Bili smo presrečni, ko je prišel glas, da se vojska umika iz Gornje Radgone. Bilo je okrog osmih zvečer, vsi, ki živimo ob glavni cesti, smo se umaknili s svojih domov. Čakali smo, kaj bo, bali smo se maščevanja, saj sta padla pri nas dva vojaka. Že od daleč se je slišal hrup motorjev, nato je prihajalo vedno bližje. Ko so prišli do gostilne Gorca in ceste za Bunčane, je vse naenkrat utihnilo, motorji so se ustavili.

Fotografija Cvetke Potočnik v času pisanja članka

Bernarda Balažic Peček – Utrinki iz osamosvojitvene vojne

Bilo je vse tiho, to je bila minuta – dolga kot večnost, nato je ponovno zahrumelo, se obrnilo za Bunčane proti Veržeju. Le eden izmed tankov je z vso hitrostjo zapeljal do kraja, kjer je potekala borba, se ustavil, se s silovito hitrostjo obrnil in odpeljal nazaj za ostalim odhajajočimi. Bili smo presrečni, ko smo v temi gledali za odhajajočimi lučmi in si želeli, da se to naj ne bi več dogajalo.

Vojna za Slovenijo je trajala malo časa, toda takrat smo spoznali, kaj pomeni biti svoboden, imeti dobrega soseda in kaj pomeni biti Slovenec. Za vsemi temi dogodki so nam ostali le spomini, kakšna stara fotografija, naboji, ki smo jih izrezali iz zidov hiš in kapa, na kateri je petokraka zvezda, ki naj bi jo odvrigel zajeti oficir.

To sem zapisala po spominu – na željo gospoda Janeza Venclja.

Spomin na vojno 1991⁷²

25. junija 1991 smo na Razkrižju po razglasitvi samostojne Slovenije zakurili kres na bližnjem hribu.

Zaskrbljeni ob kresu smo spremljali dogodke v Ljubljani. Preleti vojaških letal nad Ljubljano niso napovedovali nič dobrega. Že naslednji dan – premikanje tankov z Vrhnike proti Ljubljani in dogodki v Pekrah pri Mariboru so potrdili naše zle slutnje. Toda Razkrižani smo do 25. junija 1991 dogajanja spremljali od daleč in po tihem upali, da se kaj podobnega ne bi zgodilo tudi pri nas na Razkrižju.

a Bernarda Balažic Peček – Utrinki iz osamosvojitvene vojne

a Bernarda Balažic Peček – Utrinki iz osamosvojitvene vojne

Na dan 28. 6. 199 sem bil na delovnem mestu v Ljutomeru. Slišali smo grmenje topov v Ormožu, ki so razstreljevali barikade na mostu čez reko Dravo. Tisti dan sem sprejel sporočilo iz Ptuja. Tam so v dijaškem domu obtičali dijaki, ki so se z vlakom pripeljali iz Ljubljane. Med njimi je bila tudi moja hčerka. Sodelavec je na srečo poznal pot čez Gomilo, ki ni peljala skozi Ormož, kjer se je že zgodila vojna. Ko smo se s hčerko pripeljali na Gibino, sva tik pred našo hišo obstala pred barikadami. Do naše hiše sva lahko prišla le po sosedovem dvorišču.

Doma na našem dvorišču sta bila že takrat dva vojaka TO. Mlad vojak z ruskim avtomatom in vojak z višjim činom, ki je imel v rokah plastični RB⁷³. Seznanil nas je s bližajočo jugoslovansko vojsko, ki se je približevala iz Hrvaške, varaždinske smeri proti Gibini. Opozoril nas je, da je najbolje, da se z otroki čim prej umaknemo na varno v stran od fronte. Vprašal sem ga še, kaj bosta storila le dva vojaka. Bila sta zelo zaskrbljena in prestrašena. Rekel je, da bosta opozorilno izstrelila iz svojega orožja in se umaknila. Ko smo z ženo in otroci odhajali v zavetišče bratove kleti, sem spotoma opozoril starejšo sosedo, naj se umakne na varno. Ona pa mi je odgovorila, da se ne bo umaknila, saj da ni nikomur nič kriva.

To je bilo zelo naivno, saj sem pozneje izvedel, da je bila med streljanjem ranjena v nogo.

Med čakanjem v kleti sem pričakoval, da bo JLA streljala s topovi v barikade. Ko so zagrmeli topovi in tankovske strojnice, sem bil prepričan, da razstreljujejo barikade. To niso bili topovi JLA, ampak puške, trombloni in RB-ji naših TO vojakov, ki so v zadnjem hipu prihiteli iz razkriške grabe, kjer so pričakovali preboj vojske s topovi JLA.

Bilo nas je strah. V kleti nas je bilo okrog 20 odraslih in otrok. Bali smo se predvsem za otroke, ki so trepetali. Mlad fant, Rajko Šimonka, je bil zgoraj v sobi pri telefonu. Vzpostavil je telefonsko zvezo s krajevno skupnostjo.

73 RB – ručni bacač ali po slovensko ročni metalec

Proti večeru se je vojska JLA umaknila na polje Gibine. Takrat smo se vrnili v domove. Sosed, ki je spopad opazoval iz domače terase, je na svoje oči videl, kako je vojaka ranila ročna bomba, ki jo je vrgel naš vojak TO. To se je dogajalo na naši poti k hiši in tu je vojak JLA izkrvavel. Sin Tomaž, ki je bil takrat star 17 let, je splezal na sleme gospodarskega poslopja in opazoval, kako se je vojska JLA utaborila na gibinskem polju.

Do jutra se je vojska JLA umaknila v notranjost Hrvaške, tam so ostali do 2. julija, ko so se vrnili nazaj na Gibino. Takrat so skovali načrt maščevanja. S topovi so streljali na naše hiše. Njihov načrt je bil, da bi požgali našo in sosedovo gospodarsko poslopje. Na srečo so s piro raketami samo porušili streho, kajti tekočina v piro raketi se ni vžgala oz. delovala.

Po umiku vojske JLA so prispeli novinarji iz Hrvaške in Madžarske. Spraševali so nas o dogodkih, povezanih z napadom JLA. S kamerami so posneli razdejanje – popolnoma porušeno streho na sosedovi hiši čez cesto in na naši strani. V hiši je bila popolno uničena tudi oprema spalnice. Porušen je bil tudi del našega gospodarskega poslopja, saj so nanj streljali s piro raketami, pa tudi na drugi strani pri sosedih smo našli neaktivirane piro rakete.

Ob naši hiši so hrvaški novinarji pustili hrvaški časopis z veliko naslovnico GIBINA NIJE PALA. Takrat sem rekel in zapisal: »Nije, nije in ne bo.« Gibina je darovala takrat dobršen del porodnih bolečin pri rojevanju naše ljube države Slovenije.

Naj Bog varuje našo drago državo Slovenijo.

Spomini na osamosvojitveno vojno⁷⁴

74 Anton Horvat – Spomini na osamosvojitveno vojno 1991 (napisani lastnoročno)

HORVAT ANTON
Razkritje 16

SPOMINI iz leta 1990 in 1991

V letu 1990 sem bil angažiran od strani takratnega poveljnika T.O. Ljutomer, da shranimo nekaj orožja in opreme za protiteproti agresorju! Ker sem sodeloval z T.O. že leta prej so mi zaupali, da sem v svoji kovačnici shranil ne samo orožje tudi minskoeksplozivna sredstva.

18.6.1991 me je pomoči poklical g. Novak Alojz iz T.O. in rekel če bi hotel moliti pomoč enoti P.D.V. ki prihaja na naše območje Razkritje, ki ima nalogo varovati most na rek. mura in območje Gline in Boufija.

Enoti P.D.V. je poveljeval g. Kuncič Vlado - od mene je imel edino povezavo z T.O. z mojim telefonom. Moja naloga je bila zbiranje podatkov o agresorju in obveščati za vsaki premik agresorja P.D.V. vodni in T.O. Ljutomer

Na Hrvaški strani sem imel prijatelje, ki so me obveščali za vsaki premik tankov ki so bili namenjeni proti Razkritju.

Na mojem telefonu smo dežurali moji in dan ko sem moral nerti posočilo na teren kje so se nahajali vojaki P.D.V. je pri telefonu dežurala moja žena.

Koje ena skupina tankov prodirala iz Strigove proti Banfiju, druga skupina tankov pa proti Gibini. Na Gibini je bil močan odpor, naši vojaki so ji potisnili maxej, kajti barikade njim niso ostrezale zato so se vrnili maxej na Hrvatsko.

Tanki iz Strigove proti Banfiju so z močnim pritiskom nadaljevali preko hribov Šprine in kopnove prsti do Razkrižja in skozi Razkrižja nadaljevali proti Verzeju.

Ko so se tanki premikali po Razkrižju ravno mimo moje hiše - moram priznati, da me nikoli v življenju ni bilo tako strah, kajti takrat sem se zave dal, kaj imam v Korvačnici, pamolič sem, če mi te strah moj dejo od T.O. bo gorje meni in moji družini.

Markovski dogodki so se dogajali v mojem kraju Razkrižje, saj sem imel občutek pri določenih ljudeh, da niso bili vsi na naši strani, zato sem nekako bil promišljen, da nihče od naših nora ni vedel kaj se nahaja pri meni v mojih objektih, vse skupaj smo delovali zelo strogo zaupno.

Vse moje pričevanje potrjujejo izjave potrdila. Zavrle in priznanja

Razkrižje 26.1.2020

SOCIALISTIČNA REPUBLIKA SLOVENIJA
 REPUBLIŠKI SEKRETARIAT ZA NOTRANJE ZADEVE
 61001 LJUBLJANA, KIDRIČEVA 2
 Telefon 23-801, poštni predal št. 640, 642

Številka: 1-1/90-7
 Datum: 27.09.1990

Na podlagi 185. člena Zakona o ljudski obrambi in družbeni samozaščiti (Uradni list SRS, št. 35/82) in na podlagi Pravilnika o organiziranju, aktiviranju in opravljanju nalog ter o oznakah in oborožitvi narodne zaščite (Uradni list SRS, št. 29/83) ter pooblastila načelnika Narodne zaščite za Pomursko pokrajino, Ivo SMODIŠA izdajam

ODLOČBO O IMENOVANJU PRIPADNIKA ENOTE MANEVERSKE STRUKTURE NARODNE ZAŠČITE

Za pripadnika občinske enote Manevske strukture Narodne zaščite se imenuje:

Anton HORVAT, rojen 04.06.1947

Pripadnik enote Manevske strukture Narodne zaščite (MSNZ) na območju občine Ljutomer deluje na podlagi pooblastil, ki jih pripadniku Narodne zaščite dajeta zakon in pravilnik ter na podlagi navodil načelnika Narodne zaščite občine Ljutomer.

Ta odločba začne veljati takoj.

Načelnik
 Občinskega štaba Narodne zaščite
 za Ljutomer
 Alojz NOVAK

IMENOVANJE ODOBRIL!

Načelnik Narodne zaščite Pomurske pokrajine

Ivo SMODIŠ

Odločba o imenovanju Antona Horvata za člana enote MSNZ

Podatki o sodelavcih pri izvedbi nalog MSNZ v Občini Ljutomer
 v času od leta 1990 - 1991

Zap. št.	PRIIMEK IN IME	Bivališče	Rojstni podatki	O P O M B A
1.	TIBAUT Jelko	Glavni trg 3, Ljutomer	01.10.1957	
2.	MAKOTER Janko	Cven 99	25.10.1953	
3.	VRBANČIČ Miloš	Radomerje 19	02.06.1949	
4.	VIHER Jože	Glavni trg 14, Ljutomer	08.02.1959	
5.	NEŽIČ Miroslav	Lukavci 4	01.07.1956	
6.	POZDEREC Alojz	Volkmerjeva 7, Ljutomer	10.09.1935	
7.	SERŠEN Zdenko	Frana Kovačiča 33, Veržej	27.10.1949	
8.	RAUTER Mirko	Ormoška 19, Ljutomer	13.02.1961	
9.	KOSI Anton	Cven 8	13.01.1947	
10.	SLOKAN Franc	Volkmerjeva, Ljutomer	15.09.1953	
11.	HORVAT Anton	Razkrižje 16	04.08.1947	
12.	STAJNKO Janez	Pristava 34	26.12.1948	
13.	BUNDERL Danilo	Mladinska 4, Veržej	04.08.1946	

(A:VOJNA91-MSNZLJ)

Podatki o sodelavcih MSNZ

Organizator MSNZ
 Alojz NOVAK

DOŽIVLJANJE OSAMOSVOJITVENE VOJNE ZA SAMOSTOJNO SLOVENIJO V DRUŽINI ADOLFA CMAGERJA⁷⁵

Leta 1990 smo v družini Cmager začeli spremljati dogajanja v naši domovini.

Ko so se začele aktivnosti za samostojno Slovenijo, nas je začelo skrbeti, kako bo z nami, ki živimo tukaj v tem kotu ob meji s Hrvaško. S sosedi iz Hrvaške smo imeli dobre odnose, razen z nekaterimi, ki so si nekatere zadeve tolmačili po svoje.

Začeli so se razgovori med Hrvaško in Slovenijo, tako so se tudi poslabšali medsebojni odnosi. Širile so se razne govornice, kam bo spadala naša hiša.

26. junija 1991 se je hitro razširila novica, da vojska JLA preko Ormoža poskuša prodreti na slovensko ozemlje. Ni dolgo trajalo, pa smo se tudi mi 27. junija srečali z vojsko JLA, ko je oklepna kolona prodrla preko Štrigove na Razkrižje in naprej do Gornje Radgone.

Naslednjega dne nas je obiskal prvi pripadnik TO Ljutomer in nas prosil, če je možno, da bi imeli preko našega hišnega telefona zvezo s 73. štabom TO Ljutomer, kar smo jim takoj ugodili. Prosil nas je tudi, če lahko v času njihove odsotnosti sprejemamo sporočila iz štaba. Pozneje smo ta sporočila prenašali enoti TO, ki je bila nameščena pri barikadi na Banfiju (HR).

Enota TO se je zaradi nerganja nekaterih na Hrvaškem (... »prekleti Slovenčki, kakšno kašo ste si skuhali, takšno pojejte, kaj hočete, da nam zaradi vas porušijo domove ...«) umaknila iz hrvaškega ozemlja in se nastanila pri nas na Razkrižju 48. Na razpolago smo jim dali

Bernarda Balažic Peček – Utrinki iz osamosvojitvene vojne

Bernarda Balažič Peček – Utrinki iz osamosvojitvene vojne

gospodarsko poslopje, klet, garažo, sanitarije s kopalnico, kuhinjo in zgradbo na hribu nad našo hišo. V garaži in kleti so si skladiščili strelivo in minsko-eksplozivna sredstva (MES). V času njihove odsotnosti sem skladišče varoval jaz (Adolf).

Na željo enot sva šla večkrat z ženo na Hrvaško do hriba nad Štrigovo (doktorjev vikend) v izvidnico. Tam so se nemalokrat zadrževali vojaki JLA. Enkrat, ko je bila enota na terenu, nas je obiskal oficir JLA. Spraševal nas je, kje imamo skrito slovensko vojsko, dejal je tudi: *»Znamo, da imate skrita bojna sredstva, hišo vam bomo spustili v zrak.«*

V družini smo zaradi tega obiska postali zaskrbljeni, vodstvo enote smo obvestili o dogodku. Na osnovi dogovora nismo odpovedali njihove namestitve pri nas.

Enote so se menjale, skupaj so bile pri nas pet tednov. S pripadniki smo se dobro razumeli, trudili smo se, da so od nas odnesli dobre spomine.

Pozneje pa so se za našo družino začeli slabši časi, verjetno zaradi našega prispevka v vojni. Na meji so postavili kontejnerja tako, da so nam prepovedali dostop do našega doma brez carinskega pregleda naših in hrvaških carinikov. Imeli smo njive na Hrvaškem in Sloveniji, vse so nam premetavali, večkrat so nas tudi maltretirali.

Začele so se aktivnosti za reševanje dostopa do naše hiše. Po dolgih 14 letih maltretiranja in trpljenja smo končno uspeli, da so nam zgradili dostop do našega doma na Razkrižju 48.

Zraven našega prizadevanja imajo velike zasluge za izgradnjo ceste tudi veterani OZVVS Ljutomer, župan Občine Razkrižje – Stanko Ivanušič in takratni komisar v EU – Janez Potočnik. Na njega so se pisno obrnili veterani in je tudi osebno obljubil pomoč pri izgradnji.

Člani naše družine smo se med osamosvojitvijo zelo izpostavili, če bi se slučajno situacija spremenila, bi verjetno slabo končali, tako da ceste ne bi potrebovali.

Adolf in Marija Cmager danes

Na osnovi vseh naših aktivnosti, pa sem na žalost status »veteran« dobil le jaz (Adolf).

Tako se je za našo družino začela in končala osamosvojitvena vojna in nastala je samostojna Slovenija.

Tudi besede so orožje⁷⁶

Če bi mi kdo pred desetletji rekel, da se bom kot novinarka znašla med streljanjem in tanki, bi to vzela kot dober »štos« ali zbadanje, a se mi je že kot novinarki začetnici zgodilo ravno to. Vroč poletni dan, ko sva se s kolegico z Vestnika Bernardo Balažic Peček odpravili na teren preverjat ali slaščičarji ponujajo tudi sladoled za diabetike, se je spremenil v še veliko bolj vročo noč in naslednji dan.

S sodelavko Bernardo, ki ji z vsem spoštovanjem danes lahko zaželim samo še „naj ti bo lahka slovenska zemlja“, sva, če sva le utegnili, vsako leto 27. junija šli na sladoled in obujali spomine na leto 1991, ko sva namesto slaščičarjev srečevali vojake in pripadnike Teritorialne obrambe, ki jih na prvi pogled sploh nisva znali ločiti. V Dolgi vasi in Petišovcih so zaprli mejo, čez Muro pa naju je skupaj s službenim avtomobilom „katrco“ prepeljal brodar na Hotizi in naju prosil, naj tega nikar ne izdava, saj da so mostovi čez reko zaprti, drugi brodovi pa ustavljeni.

Pot naju je pripeljala v Ljutomer, kjer je Bernarda stekla v blagovnico po štruco kruha in pašteto, da bova imeli vsaj kaj za pod zob, potem pa sva se zapeljali proti Ljutomerski kleti, kjer sva srečali pripadnike Teritorialne obrambe, ki so nama nato dovolili, da jih spremljava

Bernarda Balažic Peček – Utrinki iz osamosvojitvene vojne

v Ormož. No, tam pa so na mostu čez Dravo že stali tanki in medtem ko je Bernarda s fotoaparatom poskušala ujeti čim več dogajanja, ki se je razvilo v streljanje in metanje ročnih bomb, nad mestom pa so letali letala in helikopter, sem sama pri eni od hiš prosila za telefon in se oglasila v program Murskega vala, kjer sem bila takrat zaposlena. Poslušalci so seveda slišali silno pokanje in voditelj mi je pozneje povedal, da jih je vse pošteno zaskrbelo za naju. No, na srečo smo odnesli celo kožo, a informacije, da se tanki in oklepna vozila poskušajo prebiti tudi po drugih poteh, niso bile spodbudne. Jugoslovanski vojaki so na barikado naleteli tudi na glavni cesti pred Ljutomerom, kjer so na železniških tirih stali tovorni vagoni. Tudi tam sem v bližnji hiši prosila za telefon, da sem se lahko javila na radio. Ta je bil takrat edini, ki je ljudem prinašal sveže in najnovejše informacije o dogajanju na terenu. Če bi imeli takrat mobitele, bi bilo naše delo seveda veliko lažje, tako pa smo težko vzpostavili telefonske zveze. Včasih so mi pri vrtenju številčnice oziroma tipkanju telefonske številke pomagali tudi ljudje, ki so mi v svojih domovih omogočili telefoniranje. Iskreno sem jim hvaležna še danes, saj nisem niti enkrat naletela na zavrnitev ali nezaupanje.

Težek in naporen dan se je zame nadaljeval v Veržeju, kjer se je ustavila kolona tankov in drugih vozil jugoslovanske vojske. Deževalo je, ljudje pa so v tisti deževni noči v strahu in negotovosti stali pred danes občinsko zgradbo oziroma kulturnim domom. Bernardo sem odložila pri mojih starših v Ključarovcih, kjer sva se namenili prespati, saj nisva mogli nazaj v Prekmurje, takrat pa sem tudi jaz stanovala v Murski Soboti. Mama in oče sta bila seveda zaskrbljena, ker se sredi noči sama vozim preverjat, kje so tanki, a radijskega programa tiste dni sploh nismo prekinjali, z informacijami pa so nas s terena „oskrbovali“ tudi poslušalci.

Na vse zgodaj sva se z Bernardo spet odpeljali v Veržej, kjer sva videli, kako se prebujajo vojaki in se odpravljajo naprej proti mejnemu prehodu v Gornji Radgoni. V Stari Novi vasi sva našli 17 tankov in 4 oklepnike, potem pa sva se malo za njimi in malo okoli njih še pred njimi pripeljali v Radence in bili priči silnemu zaletavanju v barikade, ki so jih pričakale na

Bernarda Balažic Peček – Utrinki iz osamosvojitvene vojne

križišču radenske in kapelske ceste. Takrat pa sem res mislila, da mi ne bo uspelo priklicati Murskega vala, saj so se telefonski drogovi majali kot v risanki in so se res, malo po tistem, ko sem uspela povedati, kaj se dogaja v Radencih, začeli podirati. S kolegico Bernardo sva vedeli, da bodo tanki kmalu v Gornji Radgoni, zato sva poskušali čim prej tja priti tudi sami. Čez Kapelo in potem Črešnjevce sva uspeli priti pred njimi in se ustaviti v prostorih nekdanje opekarne, tedaj Avtoradgone. Varnostnik nama je dejal, da v vratarnici ne moreva ostati, ker je na bližnji železnici, ki prečka cesto, barikada. Še sreča, da sva ga poslušali ... Težko nama je bilo gledati, kako so tanki prebili barikado in se zapeljali čez mesto. Dan v Gornji Radgoni je bil res srhljiv! Pozno popoldne sva peš prišli čez Muro po mostu v Petanjcih, ki je bil sicer zaprt. Čez nekaj dni sem obiskala ranjenega vojaka v murskosoboški bolnišnici, da bi posnela intervju, Spomnil se je me, češ, da me je videl stati pred gostilno Gorica, kjer sem v Stari Novi vasi zrla v vojaško kolono. Fant je povedal, da je tako kot njegovi kolegi prišel iz varaždinske vojašnice. Bil je iz Zavidovičev v BiH in presunilo me je, ko me vprašal, kje sploh je, zanimalo pa ga je tudi moje mnenje o tem, ali bo lahko jeseni šel študirat. Bil je prestrašen in zelo ga je skrbelo, kaj se bo zgodilo. Povedal je, da so jim v vojašnici rekli, da morajo na mejo z Avstrijo braniti svojo domovino ... Ne vem, ali mi je uspelo, a poskušala sem mu vlitati nekaj optimizma, saj vem, da je bil samo ob nepravem času na napačnem mestu. Nič kriv, nič dolžen.

Včasih se mi zdi, da od takrat niso minila kar tri desetletja. Niti se mi ne zdi, da sem v tistih dneh počela kaj posebnega, saj je obveščanje vendarle moja služba. Gotovo sem povedala tudi kaj, česar sploh ne bi smela, pa tudi kakšen lapsus se je prikradel v moje poročanje. A nihče mi ni zameril, saj mi še danes vsi pravijo, kako verno so takrat poslušali radio in seveda tudi moja oglašanja. Verjetno bi tudi danes storila enako, le da sem takrat verjela, da bomo v lastni državi živeli enakopravno in pošteno, da bomo zavrgli, kar nas obremenjuje in ustvarili do vseh spoštljiv in prijazen sistem. Danes vem, da sem bila naivna.

Kljub vsemu pa ne dovolim, da bo kdorkoli in kadarkoli spreminjal ali zaničeval napore vseh, ki smo dobronamerno sodelovali v osamosvojitveni vojni, si lastil privilegije in izkoriščal svoj takratni položaj. Vsak, ki je pomagal po svojih močeh, je enako zaslužen. Domovina smo ljudje, zato želim, da bi imela Slovenija rada svoje ljudi.

Čas po koncu osamosvojitvene vojne do odhoda zadnjega vojaka JLA iz Republike Slovenije – ukrepi TO, milice in sanacija škode med vojno

Zavarovanje državne meje z Republiko Hrvaško⁷⁷

Po končanih bojnih spopadih z JLA je ta prenehala skrbeti za zavarovanje državne meje. Pred TO, milico in oblastnimi družbenopolitičnih skupnosti je bila pomembna naloga, kako zaščititi meje nove države. Osnovo za ta projekt je predstavljal načrt Kamen-4. Načrt je predvideval ukrepe in postopke za zavarovanje meje Republike Slovenije proti Hrvaški v razmerah, ko je JLA zapustila teritorij Republike Slovenije. Naloge enot TO območja so bile:

- zasedba načrtovanih karavlj;
- kontrola meje v sodelovanju s milico in zagotovitev delovanja mejnih organov;
- organiziranje koordinacijskega telesa za reševanje vojaških vprašanj med TO, milico in oblastnimi strukturami DPS.

Na območju Občine Ljutomer je potekala republiška meja med RS in RH, ki je z osamosvojitvijo Slovenije postala državna meja. Za pripadnike TO je bilo potrebno urediti nastanitvene in ostale logistične potrebe (prehrana, uniforme, vozila itd.).

Spremeniti smo morali enote, ki so bile predvidene po načrtu K-4, saj so bile le-te utrujene in potrebne zamenjave. Za zagotavljanje kontrole meje smo na novo organizirali odred vodne sestave, sestavljen iz 140 pripadnikov TO, ki so bili organizirani v treh vodih.

Moštvo za odred smo menjavali na vsakih 14 dni. Nabor pripadnikov TO je potekal iz Občin Ljutomer, Gornja Radgona in Ormož tako, da je bil odred vedno sestavljen s pripadniki ene občine. Odred je imel na razpolago 14 tovornjakov za prevoz ljudi in orožja ter kombi namenjen za potrebe poveljstva. Nastanitve pripadnikov so bili v OŠ Stročja vas, Vaški dom Šafarsko, Presika in Središče ob Dravi.

Na območju vasi Banfi so prebivali tudi po domovih nekaterih vaščanov. Razen na naštetih območjih so bile aktivnosti tudi na območju Ormoža (železniška postaja) in na območju Gornje Radgone. Varovanje meje po načrtu K-4 in s tem razpustitev odreda se konča v mesecu oktobru 1991. Naloge varovanja meje takrat v celoti preidejo v pristojnost policije.

Povzročena materialna škoda⁷⁸

Takoj po koncu spopadov so se občine, Republika Slovenija in posamezni občani lotili ugotavljanja povzročene škode tako na javni infrastrukturi kot na zasebnih objektih in pristopali so k sanaciji kljub temu, da je vojna še trajala ali pa so vsaj pripravili možnost za njo.

Policija in Teritorialna obramba sta še vedno tesno spremljali gibanje JLA v vojašnicah in izven njih in varovali novo državno mejo do popolnega prevzema varovanja meje s strani policije.

Po sklepu vlade Republike Slovenije je postopno policija prevzemala objekte JLA, do njenega odhoda oziroma do spremembe odločitve, da mora objekte prevzeti Teritorialna obramba in je ta nato objekte prevzela od policije, tiste, ki niso bili še prevzeti od JLA pa tudi tiste od JLA.

Tudi policija in Teritorialna obramba sta se v okviru državnega projekta lotili popisa škode na svojih nepremičninah in premičninah, kjer je ta nastala in začeli s sanacijo škode, predvsem na objektih mejnih prehodov.

Pričujoči dokumenti so kopije tovrstnih dokumentov, ki jih je Občina Ljutomer poslala kriminalistični službi UNZ Murska Sobota, slednja jih je rabila za predkazenski postopek zoper nekatere oficirje JLA in so zato ostali v arhivu policije.

OBČINA LJUTOMER
IZVRŠNI SVET

Štev.: 002-1/92
Datum: 11.02.1992

UPRAVA ZA NOTRANJE ZADEVE MURSKA SOBOTA

Prejeto:	12. 02. 92
Org. en.	5

002-105-24/B-15/92

00036

UPRAVA ZA NOTRANJE ZADEVE V MURSKI SOBOTI
Oddelek kriminalistične službe

ZADEVA: POVZROČENA MATERIALNA ŠKODA V BARIKADAH V ČASU VOJNE

V zvezi z vašim dopisom št.: 0221/10-S-24/B-15/92 z dne 03.02.1992 vam pošiljamo kopije naslednjih dokumentov:

- skupna rekapitulacija ocenjene škode po agresiji JA v občini Ljutomer
- odredba o imenovanju komisij za ocenitev škode povzročene ob agresiji enot JA
- ocenitev vojne škode na vozilih in delovnih sredstvih po področjih (s specifikacijo)
- zapisnik o ocenitvi škode na regionalnih, lokalnih in krajevnih cestah, ki jo je povzročila JA
- zapisnik o ocenitvi škode na PTT in elektro omrežju

V zvezi z navedenim je bila s strani republike do sedaj pokrita škoda za sanacijo stanovanjskih in industrijskih objektov, delovnih strojev in vozil ter škoda povzročena v kmetijstvu. Za pokritje ostale škode so bili posredovani zahtevki na pristojne republiške organe, vendar sredstev še nismo prejeli.

V zvezi z lokacijo posameznih barikad oz. poškodovanih sredstvih na njih vam priporočamo, da se obrnete na Območni štab TO Ljutomer.

Priloga:
- kot v besedilu

PREDSEDNIK IS SO LJUTOMER:

ŠTRAK Franc, oec.

S K U P N A R E K A P I T U L A C I J A	
I. OBJEKTI	
a) Stanovanjski:	
1. Presika	1.690.168,00 din
2. Gibina	723.808,00 din
3. Stara nova vas	86.275,00 din
4. Sprinc - Kopriva	48.134,00 din
5. Ljutomer	12.000,00 din
s k u p a j :	2.560.405,00 din
b) Industrijski	
1. Mura Ljutomer	19.150,00 din
2. Servis vozil Ljutomer	135.000,00 din
3. Križevske opekarne	83.952,00 din
s k u p a j :	238.102,00 din
Skupaj a + b	2.798.507,00 din
dodatek 10 %	279.851,00 din
s k u p a j a + b	3.078.358,00 din
II. PTT OMREZJE	65.000,00 din
III. ELEKTRO OMREZJE	430.000,00 din
IV. CESTE	
1. Regionalne	56.794.000,00 din
2. Lokalne	33.326.275,00 din
3. Krajevne	2.879.060,00 din
s k u p a j	92.999.335,00 din
V. KMETIJSTVO	1.013.864,00 din
VI. GOZDARSTVO	750.000,00 din
VII. DELOVNI STROJI	1.548.760,00 din
SKUPAJ I.+II.+III.+IV.+V.+VI.+VII. =	102.683.824,00 din

IZVRŠNI SVET
SO LJUTOMER

Datum: 4.7.1991

ODREDBA

- za ocenitev škode povzročene ob agresiji enot JA se imenujejo komisije v naslednjem sestavu:
- 1. za področje kmetijstva, gozdarstva in vodnogospodarskih objektov:
 - Sakelšek Zdenko - predsednik
 - Tamaško Viktor
 - Pevec Stanjko Katja
 - Šumak Miran
 - predstavnik zavarovalnice Triglav.
- 2. za stanovanjske in komunalne objekte:
 - Vrbnjak Vili - predsednik
 - ⊖ Munda Jelka
 - Hošpl Oto
 - Cvetko Milan
 - Domanjko Vlado.
- 3. za ocenitev delovnih sredstev:
 - Rauter Dana - predsednik (Ljutomer)
 - Štefanec Zvonko (Ljutomer)
 - Belec Franc (Noršinci)
 - ~~VJED~~ Janko (Mekotnjak)
 - Babič Dušan (Podgradje).

Komisija začne z delom 5.7.1991 ob 7. uri insicer je zborna mesto na sedežu občinskega štaba civilne zaščite- Gasilski dom Ljutomer.

Komisija pri delu na terenu povabi k sodelovanju predstavnika krajevne skupnosti. Z delom začne na območju naselja Presika.

Podatke o ugotovljeni škodi zbere občinski štab civilne zaščite in jih posreduje Izvršnemu svetu občine Ljutomer v najkrajšem možnem času.

Dostavljeno vsem navedenim!

Predsednik Izvršnega sveta:
Franc ŠTRAKL

036

KOMISIJA ZA OCENITEV ŠKODE
NA VOZILIH IN DELOVNIH SREDSTVIH

Datum: 17.7.1991

Izvršni svet

SO Ljutomer

ZADEVA: Ocenitev vojne škode na vozilih in delovnih sredstvih po področjih

1. Kmetijstvo :	452.900,00 din
2. Komunalno gospodarstvo:	389.710,00
3. Industrija:	435.350,00
4. Obrt :	270.800,00

SKUPAJ: 1.548.760,00

OP: Specifikacija škode za posamezna vozila oz. delovna sredstva
je razvidna v prilogi.

Predsednik komisije:

Dana RAUTER

* 036

* avtoprikolica KALABRESE, TVK PPS 26 M2, 35-27 MS, last
 TOZD Prevoznistvo Ljutomer
 uničeno: %
 škoda v din 78.000,00

STARA NOVA VAS * traktor ZETOR 5011, nereg., last POTOČNIK Matije
 iz Stare nove vasi,
 uničeno: %
 škoda v din 6.550,00

* traktor IHT 533, nereg., last POTOČNIK Matije iz
 Stare nove vasi,
 uničeno: %
 škoda v din 3.750,00

PO OCENI KOMISIJE ZNASI SKUPNA ŠKODA NA ZGORAJ NAVEDENIH DELOVNIH
 SREDSTVIH

SKUPAJ: 1.548.760,00

KOMISIJA JE DELO OPRAVILA V NASLEDNJI BISTAVI:

Predsednica Dana RAUTER, Ljutomer

in člani: Zvonko STEFANEC, Ljutomer

Franc RŠIČ, Nardinci

Janko VIKER, Mekotnjak

Dušan BABIČ, Podgradje

Av gust KUZMIČ, M. Sobota
 (Zavarovalnica TRIGLAV)

V prilogi posredujemo pristojni službi uradne zapisnike o ocenitvi
 posameznih vozil oz. delovnih sredstev.

2

KOMISIJA ZA OCENITEV ŠKODE
NA VOZILIH IN DELOVNIH SREDSTVIH.

Datum: 6.7.1991

OBCINSKEMU STABU ZA CIVILNO ZASČITO
(PODATKI ZA IZVRŠNI SVET OBČINE LJUTOMER)

ZADEVA: OCENITEV ŠKODE NA VOZILIH IN DELOVNIH SREDSTVIH.

Na podlagi odredbe IS SO Ljutomer z dne 4.7.91 je komisija, imenovana za preizvetev škode na delovnih sredstvih, v popolni sestavi opravila dne 5.7.91 ogled in ocenila škodo na delovnih sredstvih, ki so bila uporabljena za postavitve barikad ob agresiji enot JA, na naslednjih mestih:

PRESIKA: * delovni stroj (bager), last KZ Mursko polje Križevci,
uničeno 80% škoda v din 442.600,00

* tovorno vozilo TAM 800 DK, reg. št. MS 919-70, last
Zemljak Alojza, Oven,
uničeno 100% škoda v din 270.800,00

* delovni stroj TAM 3000 z nakladalcom RIKO, MS 792-75,
last SEGRAP Ljutomer,
uničeno 100%
škoda v din 83.900,00 + 231.800,00

* tovorno vozilo TAM 170 T14 K, MS 737-17, last SEGRAP
uničeno %
škoda v din 53.110,00

* tovorno vozilo TAM 125 T12, MS 432-44, SEGRAP Ljutomer
uničeno %
škoda v din 20.900,00

* delovni stroj TAM 5500 DK z "betonskim mešalcom -500 l", HIRP
MS 633-28, last PGP Ljutomer,
uničeno %
škoda v din 25.300,00 + 15.000,00 + 152.500,00

* tovorno vozilo ZASTAVA 640 AD, MS 333-26, last EMONA
COMMERCE, Agroploč Ljutomer,
uničeno %
škoda v din 18.550,00

LJUTOMER * tovorno vozilo TAM 170 T14, MS 854-27, last SLOVIN
Ljutomerčan TOZO Prevoznistvo Ljutomer
uničeno %
škoda v din 146.000,00

A. y. KRAJEVNE CESTE

I, VEŠČICA - KOPRIV - SPRUVC

boljina pošadromnega odseka 3.200 m²
 širina vozovca 3,0 m

Opis poškodbe:

Veliki traktor od gozdarje, poškoduje potro
 asfalta, pošadromne sošline, klice in štrupe, ušlavo
 na celotnem potoku, pošadromne krovitnice odnoda
 metromil voda

Številčja:

Popr. ① Popravec asfaltnih potro
 vozovca in pošadromne vozovca
 s asfaltnim det. 3cm s
 podlago in asfaltno krovitnico

$$3.200 \times 3,00 = m^2 9.600 \text{ a } 140' = 1.344.000'$$

$$\text{Bilipromer } \pm 30,0 \text{ a } 8.700 = 261.000'$$

Popr. ② Popravec klice in ušlavo
 s popravilno krovitnico.

$$\text{Keto na } 960 \text{ a } 145' = 139.200'$$

$$\text{trava bere } 109 320 \text{ a } 90' = 28.800'$$

Post. ③ Popravila i dotp trolin
s. flin jarnin pterialon
ta ukyenje $m^3 150 a' 540' = 81.000,-$

Post. ④ Pimori lehop odloclit
grobni $m^3 320 a' 195' = 46.400,-$

Post. ⑤ Zakazani postolmanil
konlet i popravila lantice
 $m^3 31 a' 730' = 22.630,-$

1,923.030,- dila

II, CVEN - OCEP ZA PRISTAVO

dolzina osebca 420 m
sirina 4,0 m

opis postolke:
glavni trolin od tih' jostic; delne postolke trolin

stavilja:

Post. ① Pustolter mrisca s
asfaltnim delim 3 cm
s pudlom i avtoje -
otlogom
 $420 \times 4,0 = m^2 1.680 a' 140' = 253.200,-$

Post. ② Popravila i dotp trolin
s ukyenjem $m^3 45 a' 540' = 24.300,-$

Post. ③ ovčanje, popravila
odvodni jark

$02\ 120\ a\ 195\ m =$

$17\ 400\ m^2$

294\ 900\ m² - d/jr

IV, CESTA v naselju BARTOLCI

Opis: kolovoz osseka, 400 m, širina 4,0 m

Opis: poševnost!
globoka zanka od post. 4/c

Svetovlja:

Post. ① Pufrostniar mriča
s asfaltne trave debeline 3 cm
s frakcijskim ovčanjem in omrežjem

$m^2\ 1600\ a\ 140\ m = 224\ 000\ m^2$

Post. ② Postp. tanka -
ovčanje

$m^3\ 32\ a\ 540\ m = 17\ 280\ m^3$

Post. ③ V postopni odvodni
jark - izenačevanje
strane

$02\ 90\ a\ 195\ m = 13\ 050\ m^2$

254\ 330\ m² - d/jr

IV. Cesta Ljutomer - Borka
 dolžina ceste 250 m, širina 5 m

Opis poškodbe:
 plošče zrušene v asfalt od jake šokne

Skupaj:

Post. ① Popravlila vozila s
 asfaltiranjem debeline 3 cm
 s fuclacki: 2000 kg in 2000 kg
 $250 \times 5,0 = m^2 1.250 a' 140' = 175.000 -$

Post. ② Brnj: ~~in~~ stjevanje
 tanka $m^3 20 a' 540' = 10.800 -$

Post. ③ Vzpostavitel odhodil
 jarkov in hramov
 jarkov stoji $m^2 130 a' 145' = 18.850 -$
204.650 d/m

V. Popravilo Makedonskih cest:
 Pristva - Črna, Borka - Borka, Kroppe - Borka

Opis poškodbe:
 jame poškodbe tanka in odcestril jarkov ter
 jarkov vozila

Sonaja:

Post. ① Sonaja rošč

- maza jona i preastroye
 $m^3 200 \text{ a } 380 = 76.000,-$
- judenkege
 $ur 12 \text{ a } 700 = 8.400,-$

Post. ② Sonaja fashonik toka

- maza jona
 $m^3 170 \text{ a } 320 = 16.000 \text{ dln}$
- belo
 $ur 150 \text{ a } 145 = 21.750,-$

Post. ③ Upravitel odredil
 jolka a jontu stoye

ocena $20.000,-$

 $142.150,- \text{ dln}$

VI, OBRABA poshodome jona
 signalizacije i druge nezgodne
 oznake nepredvidna dela

ocena $60.000,- \text{ dln}$

konferenca ope skupaj $2,879.060,- \text{ dln}$

B. / Stroški na PTT omrežju

Škodaje povzročili: Prešica, St. Nova vas

Po oceni podjetja za PTT promet
z nastalo škodo povzročeno na PTT omrežju

65.000,- d/k

C. / Elektro gospodarstvo

Zamenjava kablov + odsek 300 m -
opornih in kablovskih postaj na lokaciji
Prešica

Po oceni elektro gospodarstva

256.000,- d/k

Razvoj lokalne samouprave na območju Občine Ljutomer (Ljutomer, Razkrižje, Veržej in Križevci pri Ljutomeru)

⁷⁹Občina Ljutomer

Ljutomer leži v osrčju Prlekije, ki se kot rodovitna dlan zemlje na desnem bregu reke Mure, radodarno razgrinja v nepregledna žitna polja in dviga v velike valove hribov, po katerih so v poseben red ujeti vinogradi. Od nekdanj naklonjena konjereji, prepoznavna po termalnih vrelicah, štokljah, klopotcih na štiri vetrnice, izjemni kulinariki in šegavih ter gostoljubnih ljudeh, je pravi zaklad za odkrivanje doživetij.

Občina Ljutomer je bila ustanovljena leta 1994. Danes se na površini 107,2 km² nahaja 44 naselij, ki so razdeljena v devet krajevnih skupnosti. Občina ima po zadnjih (2020) statističnih podatkih 11.268 prebivalcev.

Mesto ima bogato zgodovino, saj je prav tukaj bil pred več kot sto petdesetimi leti organiziran I. slovenski tabor (9. avgusta – danes občinski praznik), na katerem je zaživela ideja o Zedinjeni Sloveniji, tukaj so se zgodile prve konjske dirke na Slovenskem, ustanovljeno je bilo

Vir: Občina Ljutomer – Mesto Ljutomer iz zraka

dirkalno društvo, prvo na slovenskih tleh in drugo v Evropi, bila odprta prva samopostrežna trgovina v Sloveniji in tudi prve slovenske filmske zapise je dr. Karol Grossmann posnel prav v mestu Ljutomer.

Iz Ljutomera se med vinogradi vije pot proti Jeruzalemu, biseru goric, ki s svojim svetim imenom, energetskimi silnicami, vinsko cesto, kjer uspevajo vrhunska bela vina, prekrasnimi razglednimi točkami, od koder se vidi tri dežele: Avstrijo, Madžarsko ter Hrvaško in romarsko cerkvico, upravičeno nosi ime nebeški kraj. Obstaja kar nekaj teorij, ki pojasnjujejo njegovo mistično ime, najbolj verjetna pa se nanaša na križarje iz srednjeveških časov, ki so čutili moč kraja in ga tako obdarili s svetopisemskim imenom. Po legendi so ti križarji nosili svete relikvije iz Palestine v Evropo, vključno z ikono Žalostne Matere božje, katere kopija zdaj visi v majhni cerkvi na Jeruzalemu. Jeruzalem je najbolj prepoznaven simbol širšega prleškega vinskega območja in je kraj navdiha za vse obiskovalce, ki iščejo sprostitev in oddih ob okušanju žlahtnih prleških vin in domače kulinarike.

Občina Veržej od osamosvojitve pa do danes⁸⁰

Občina Veržej je bila ustanovljena v letu 1998, torej v zadnji fazi reorganizacije lokalne samouprave, ko so iz bivše skupne Občine Ljutomer nastale štiri nove občine, med njimi tudi naša. V prelomnih trenutkih slovenske osamosvojitve smo bili organizirani v okviru Krajevne skupnosti Veržej, tako da so organiziran odpor na agresijo JLA koordinirale službe Teritorialne obrambe in policije iz Ljutomera.

Na območju sedanje občine do bojev ni prišlo, je pa bila situacija posebej napeta ob prehodu tankovskega konvoja iz Varaždina proti Prekmurju in kasneje proti Gornji Radgoni.

Osamosvojitve je prinesla svobodo na vseh področjih in veliko upanja ter razvojnega potenciala. V času razvoja v takratni skupni Občini Ljutomer smo opazili, da gre žal velika večina teh razvojnih priložnosti mimo nas, zato se je vse bolj izoblikovala težnja in zahteva po ustanovitvi samostojne Občine Veržej, ki smo jo po neuspešnem poskusu v letu 1994 štiri leta pozneje tudi dobili.

Od takrat naprej smo sami odgovorni za svoj razvoj in pogled dvajset let nazaj pravi, da je bila odločitev pravilna. V teh dvajsetih letih samostojnega razvoja je bil narejen izjemen napredek na področju lokalne infrastrukture na številnih področjih. Tako smo preko programa SAPARD in izgradnje vodovoda sistema C na novo zgradili celotno vodovodno omrežje v občini. Prav tako smo zgradili kanalizacijski sistem v Banovcih in Bunčanih in smo ena redih občin v Sloveniji, kjer ima vsako gospodinjstvo možnost priključitve na kanalizacijski sistem.

Sočasno nam je uspelo v veliki meri sanirati ceste v celotni občini. V Banovcih je bila zgrajena prepotrebna infrastruktura, ki je obsegala izgradnjo pločnikov in kolesarskih stez, ureditev meteorne kanalizacije, ulične razsvetljave in rekonstrukcijo vseh obstoječih cest. S tem so Banovci dobili nov zagon tudi na področju razvoja turizma. Tudi v Bunčanih so se ob gradnji kanalizacije in vodovoda na novo uredile vse ceste. Pomembnih naložb na tem

področju pa je bil deležen tudi Veržej, pri čemer nam je ostala za urejanje še približno tretjina naselja.

Sočasno z izgradnjo infrastrukture se je gradilo tudi optično telekomunikacijsko omrežje, ki večini gospodinjstev omogoča optično internetno povezavo. Poleg izgradnje osnovne infrastrukture smo vlagali tudi v urejanje športnih površin in gasilskih domov, veliko pozornost smo posvečali nabavi gasilske in reševalne opreme. Sočasno smo pomemben del sredstev namenjali delovanju društev in združenj, saj smo prepričani, da so sredstva, vložena v to področje dobro naložena in se z aktivnostmi in bogatim društvenim življenjem večkratno obrestujejo.

Edino področje, kjer smo naredili manj od zelenega, pa je področje izobraževanja in predšolske vzgoje. Ti dve področji pa sta že težišče naših prizadevanj za razvoj v prihodnjih letih. Še na eno pomembno stvar bi želel opomniti – na delovanje Občinskega sveta Občine Veržej, ki je v vseh teh letih odlikoval enotnost in složnost, saj vseh teh letih ni bilo nobenih političnih in strankarskih delitev. Verjetno je prav to pripomoglo k uspešni razvojni poti naše občine.

Prepričan sem, da takšnega razvoja našega okolja ne bi bilo, če ne bi živeli v svobodni in samostojni Sloveniji, ki je del Evropske skupnosti. Zato gre iskrena zahvala vsem, ki so v tistih prelomnih trenutkih naše osamosvojitve branili stoletni sen in hrepenenje slovenskega naroda po samostojni in neodvisni državi. Ena najpomembnejših formacij v obrambi so zagotovo bili pripadniki enot policije.

Občina Veržej je v letu 2014 z otvoritvijo pomika braniteljem slovenske samostojnosti trajno obeležila spomin, zahvalo in poklon vsem, ki so takrat mlado državo branili z orožjem in svojimi življenji, svoj prispevek k ohranjanju spomina na tiste prelomne dogodke pa podpiramo tudi preko sofinanciranja delovanja veteranskih organizacij. Tudi pričujoča publikacija bo trajno ohranila del spominov iz tistega obdobja, zato iskrena hvala Združenju Sever za to pobudo in odlično opravljeno delo.

Razvoj gasilstva v Veržēju po letu 1991⁸¹

Po osamosvojitvi se je začelo novo poglavje v zgodovini našega društva. Vodstvene pozicije so po častnem odhodu starejših prevzeli mladi in s tem je dobilo društvo nov zagon.

Leta 1993 je umrl dolgoletni predsednik društva Anton Ferenc.

Leta 1994 je prvič prevzel mesto predsednika Mihael Kolbl. Leta 1995 so gasilci proslavili 115 let delovanja društva. Z izkupičkom proslave so tedaj lahko v celotnem gasilskem domu zamenjali dotrajana okna.

81 Mihael Kolbl, predsednik PGD Veržej

Leta 1999 je v Veržeju prišlo do ustanovitve samostojne Občine Veržej, ki združuje Banovce, Bunčane in Veržej. S tem se je ustanovilo občinsko gasilsko poveljstvo Občine Veržej, za osrednjo gasilsko enoto v občini pa je bilo potrjeno naše društvo, za prvega občinskega poveljnika je bil potrjen Zvoni Hladnjak.

Leta 2000 pa je bilo ponovno vodenje društva zaupano Kolblu.

Tako je društvo leta 2000 slovesno proslavilo 120-letnico delovanja, ob tej priliki so tudi že s pomočjo novo ustanovljene Občine Veržej v celoti obnovili fasado na gasilskem domu. Ob tej priložnosti se je pokazala priložnost in potreba za nabavo rabljenega vozila, ki ga je društvo dalo predelati v vozilo z vodo. Omenjeno vozilo se je kupilo s pomočjo prispevkov krajanov, tako da se je ob 120-letnici lahko predalo svojemu namenu.

Istega leta 2010 je 26. novembra zagorelo pri družini Mihca Rozmariča, in sicer so zagoreli tedanji svinjski in goveji hlevi, samo požrtvovalnosti in hitri reakciji gasilcev pa se lahko zahvalijo, da se požar ni razširil še na hišo.

Leta 2002 se je v Veržeju odvijala slovesnost ob spominu na dan, ko so tudi v našem društvu izvolili slovensko vodstvo in začeli uporabljati slovenski jezik. Zato smo na ta dan slovesno odkrili spominsko ploščo, ki spominja na ta dogodek iz leta 1892. Spominsko ploščo sta odkrila tedanji predsednik Državnega zbora RS Borut Pahor in tedanji župan Občine Veržej Drago Legen, slovesnosti pa se je udeležilo preko 250 uniformiranih gasilcev .

Leta 2004 je društvo prevzelo nov društveni prapor, ki je zamenjal dotedanjšega (ki je dočakal 50 let). Botrstvo sta prevzela Občina Veržej in Mesarija Mirka Hanžekoviča iz Veržeja. Tudi te slovesnosti se je udeležilo preko 250 uniformiranih gasilcev. Prapor je razvil in ga predal domačemu predsedniku tedanji župan Občine Veržej Drago Legen. Same slovesnosti se je udeležil tedanji poveljnik Civilne zaščite RS Miran Bogataj.

Leta 2005 se je v društvu že začelo ozirati v prihodnost glede novega vozila. Tako se je na občnem zboru leta 2006 sprejel sklep o nabavi novega vozila GVC 16/25, ki je mora biti v društvu najpozneje leta 2010 (ob 130-letnici). Društvo je k tako velikemu projektu vložilo ogromno časa in dela, predvsem pri zbiranju finančnih sredstev. Tako so se zbirala sredstva pri krajanih, saj naj bi vsako gospodinjstvo prispevalo po 150 €. Le-tako se je lahko zagotovilo del sredstev za vozilo. Del je namenila Občina Veržej, nekaj so dobili sofinancirano s strani države, nekaj pa so privarčevali v društvu od požarne takse. Pri zbiranju pri krajanih sta še posebej pomagala Nada Bunderla-Rus in Alojz Novak.

In tako so se po objavi javnega razpisa za podvozje nazadnje odločili za karoserijo znamke Renault. Po podpisu pogodbe je oktobra 2009 končno prišlo podvozje v Veržej. Sedaj pa je bilo potrebno izbrati še izdelovalca nadgradnje. Po premisleku so se odločili za tedanjo gasilsko opremo, ki je izdelalo nadgradnjo pri podjetju Varkar Maribor. V mesecu marcu 2010 je vozilo prišlo v Veržej. Tako so 3. julija 2010 ob praznovanju 130-letnice uradno prevzeli novo gasilsko vozilo. Te svečanosti se je udeležilo veliko število domačinov, gostov in uniformiranih gasilcev. Ključje novega vozila je tedanjemu domačemu poveljniku Marijanu Rajnerju predal tedanji župan Občine Veržej – Slavko Petovar.

Pri organizaciji in izpeljavi osrednje slovesnosti so seveda poleg vseh gasilcev velikodušno priskočila na pomoč tudi vsa ostala društva iz kraja in ostali krajani, ki so pripomogli k

nepozabni prireditvi.

Že meseca julija pa je bilo novo vozilo na krstni intervenciji, ko se je pri Dragu Hanžekoviču vžgal konjski hlev, pri tej intervenciji je sodelovalo veliko število gasilcev, ki so se poleg ognja borili še z zelo visoko vročino.

Leta 2012 so se proslave ob 80-letnici udeležili tudi DVD Klenovnik iz hrvaškega Zagorja, s katerimi so zadnja tri leta navezali stike in tako so na tej proslavi tudi uradno podpisali listino o pobratenju.

Počasi, vendar preudarno in preiščljeno, se je moralo zopet zazreti v prihodnost. Predsednik Mihael Kolbl je na občnem zboru leta 2013 omenil in poudaril, da bo najbrž zdaj že čas, ko bo treba začeti razmišljati o obnovi doma. Seveda so bili nekateri člani mišljenja, da domu kot takemu ne manjka nič. Resda mu ni manjkalo nič, vendar so bili gasilci enotnega mnenja, da dom potrebuje določene notranje spremembe. V tem letu je mesto poveljnika prevzel David Flinčec. Ko je leta 2016 v sireno na strehi doma udarila strela, se je pokazalo, da so imeli gasilci še kako prav, kar se tiče prenove doma. Tako se je končno resno pristopilo k postopku obnove. Prvo se je pripravil osnutek obnove. Seveda so bile močno prisotne želje in potrebe gasilcev, potrebno pa se je bilo ozirati tudi na dejstvo, da dom stoji v spomeniško zaščitenem območju .

Ko so uskladili želje in potrebe z vsem ostalim, so predali osnutek podjetju Atrij iz Odrancev, ki je pripravil tri možne projekte in na koncu so se odločili za najbolj racionalen projekt v dani situaciji. Sedaj je bilo treba pripraviti seveda še finančno konstrukcijo in časovni plan obnove. Po nekajkratnem sestankovanju z županom so skupno prišli do zaključka, da se dom obnovi nekako po različnih fazah, saj so seveda bili zelo vezani na finance, ki jih sami v tej velikosti, kot jih je predvidel projektant, nikakor niso zmožni zagotoviti naenkrat. Seveda je tu zopet priskočila na pomoč domača občina z vsakoletnim v naprej določenim in dogovorjenim zneskom, nekaj so zbrali zopet pri krajanih, ki so prispevali 150 € po gospodinjstvu, sami gasilci pa so vložili veliko prostovoljnega dela in opravili precej lažjih del sami in tako bistveno pocenili investicijo.

Tako so se v letu 2017 izvedla rušitvena in gradbena dela v notranjosti doma. Vsa omenjena dela je opravil izbran izvajalec – Zidarstvo Kelenc iz Gorišnice.

Istočasno so seveda pripravljali vse potrebno za napeljavo elektro inštalacij, saj se je prav tako vsa stara zamenjala z novo. Vsa omenjena elektro dela je opravil domači mojster Danilo Ivančič.

In tako so leto 2017 končali z večjimi gradbenimi deli. V začetku leta 2018 so z domačim mojstrom Borutom Svatino na podstrešju doma izvedli še toplotno izolacijo. V plan za leto 2018 so si še zadali, da se zamenjajo vsa okna in garažna vrata. Seveda so zopet gledali racionalno. Tako so se pri oknih in vhodnih vratih odločili za podjetje MIK iz Celja. Po tem pa so izbrali izvajalca ADOOR iz Velenja za dobavo in montažo garažnih vrat. Po tem pa so še v notranjosti v celoti pobrusili in prepleskali celotni dom. Omenjena dela so zaupali mojstru Tomažiču iz Borejec. Konec leta pa so začeli z iskanjem primerne keramike za celoten dom in s primernim izvajalcem, ki bi le-to tudi strokovno položil. Na koncu so ves material priskrbeli sami. Tako so za polaganje keramike izbrali podjetnika Filipič iz Vogričevce. Istočasno pa

so že iskali monterja notranjih vrat. Po prispelih ponudbah so se odločili za podjetje Duri iz Ljubljane.

V letu 2018, in sicer v mesecu juniju so na nogometnem igrišču skupaj z GZ Ljutomer pripravili tekmovanje GZ Ljutomer, ki se ga je udeležilo preko 500 gasilcev v vseh kategorijah, med njimi seveda tudi domači.

V letu 2019 se je seveda nadaljevalo z obnovo gasilskega doma. Tako so prvo dali napraviti montažni strop in zmontirati luči, nato so položili keramiko in zmontirali notranja vrata.

Začele so se tudi že zbirati ponudbe za izvedbo izolacijske fasade doma. Tu je bilo potrebno zelo dobro in preudarno premisliti, kaj in kako dobijo za določen denar, saj je sama fasada tista, ki prvo pade vsakemu v oči. Z deli na fasadi se je začelo 2. septembra 2019. Istočasno so že iskali notranjo opremo.

Razvoj Občine Razkrižje od ustanovitve do danes in okoliščine nastanka

UVOD

Do občine z referendumsko odločitvijo, začetni datum delovanja - 12. december 1998

Na podlagi referendumске odločitve občank in občanov Občine Razkrižje in postopka na državni ravni je v letu 1998 bila ustanovljena Občina Razkrižje. Uradni datum, ko je bila konstitutivna seja občinskega sveta in potrjeni mandati izvoljenega župana ter članic in članov občinskega sveta, je 12. december 1998.

Prizadevanja za samostojno občino že v letu 1994

Pot do ustanovitve ni bila lahka, saj je referendumska odločitev občank in občanov takratne Krajevne skupnosti Razkrižje bila sprejeta že v letu 1994, vendar takrat poslanci v DZ te odločitve ljudi niso upoštevali. Štiri leta smo se potem mučili v okviru takratnega Občinskega sveta Občine Ljutomer, kjer je občino v celoti obvladovala takratna politična koalicija, večina torej, ki za probleme takratnih krajevnih skupnosti ni kaj dosti skrbela. Zato je v letu 1998 dozorelo spoznanje večine občanov v takratnih Krajevnih skupnostih Križevci, Veržej in Razkrižje, kjer so ljudje šli ponovno na referendume in v vseh teh sredinah izglasovali ustanovitev samostojnih občin. Takrat je temu veliko ljudi, zlasti v Občini Ljutomer, nasprotovalo, prav tako je temu nasprotovala tudi večina političnih strank. Odločilno za ustanovitev novih občin je bilo tudi soglasje Občinskega sveta Občine Ljutomer, ki je z enim glasom večine soglašal, da se nove občine lahko ustanovijo. To ni bilo tako enostavno, kot se komu morda zdi, kajti tudi predstavniki v Občinskem svetu Občine Ljutomer iz takratne Krajevne skupnosti Razkrižje pri tem niso bilo povsem enotni. A vseeno nam je uspelo in današnje javno mnenje tudi med občani sedanje Občine Ljutomer glede na novo nastale občine se je bistveno spremenilo.

Cena za ustanovitev občine je bila še posebej visoka zlasti v Občinah Veržej in Razkrižje

V teh prizadevanjih za ustanovitev novih občin sta visoko ceno strankarsko-političnega kupčkanja plačali Občini Veržej in Razkrižje. Občina Veržej je tako izgubila Grlavo, Krištance in Šalinco, ki sta danes v sestavi Občine Ljutomer, Občina Razkrižje pa je izgubila kraj Globoko, ki je danes v sestavi Občine Ljutomer, čeprav bi Občini Razkrižje bilo nekoliko lažje pridobivati sredstva zaradi njene izrazite obmejnosti tudi za potrebe Globoke.

Temelj občinskega praznika – v obrambi slovenske samostojnosti in neodvisnosti

Že prvo leto svojega delovanja je v letu 1999 občinski svet občine določil občinski praznik, ki temelji na srčni, enotni in pogumni obrambi slovenske samostojnosti in neodvisnosti v osamosvojitveni vojni 1991. Zlasti v dneh 28. junija in 2. julija 1991 so tukaj ozemlje Republike Slovenije uspešno branili pripadniki takratne Teritorialne obrambe, slovenske policije in občani. Tudi tu so naši kraji dali za osamosvojitve Slovenije velik prispevek.

ODLOČITEV O USTANOVITVI OBČINE RAZKRIŽJE JE BILA DOBRA

Kaj so tisti glavni argumenti, da je ustanovitev Občine Razkrižje pa tudi drugih občin v naši sosesčini, ki so nastale iz prejšnje skupne Občine Ljutomer, bila dobra?

Da je odločitev o samostojni občini bila dobra, nam danes priznavajo tudi v Občini Ljutomer in marsikdo v Sloveniji, pa tudi večina naših občank in občanov, čeprav se Občina Razkrižje srečuje z nekaterimi problemi in vprašanji, s katerimi se vse slovenske občine ne srečujejo. Gre predvsem za **nedorečenost slovensko-hrvaške meje** in njeno neživiljenjsko postavitve takoj po drugi svetovni vojni v letih 1945–1947. Tudi **begunska kriza**, katere rezultat je bodeča žica, se je naše občine neposredno dotaknila. **Geografska umeščenost** območja med reko Muro na severu in slovensko-hrvaško mejo na vzhodni in južni strani, je ovira predvsem za možnost skupnega reševanja odprtih vprašanj med večjim številom slovenskih občin. A vendarle je občini uspelo tudi čez reko Muro povezati Občino Razkrižje s **petimi prekmurskimi občinami** v izvedbi črpanja sredstev evropskega kohezijskega sklada in izgradnji kanalizacijskega sistema.

Kateri so tisti bistveni dosežki, ki jih zagotovo ne bi bilo, če ne bi bila ustanovljena samostojna občina?

Pošta

Ko se je občina ustanavljala, ni bilo pošte. Danes je, čeprav nekoliko omejenega delovanja, ampak je. Ustanovljena je bila leta 2010.

Knjižnica in čitalnica, urejen dom kulture, bančni avtomat

Ni bilo knjižnice in čitalnice ter primerno urejenega doma kulture. Danes tudi to je. Obnova doma kulture se je izvedla v letih 2000–2002. Vrednost del in nabave opreme je bila 146.000

EUR. Knjižnica je bila obnovljena v letih 2003–2006, investicija je znašala 58.000 EUR. Ni bilo tudi na prvi pogled enostavnih stvari, kot je bančni avtomat. Po velikih trenjih tudi ta je in kljub poskusom odvzema smo ga obdržali.

V zadnjih 13. letih dvakrat do stalnega zdravnika in do lekarne

Tisto, kar je izjemnega pomena in je Občino Razkrižje posebej zaznamovalo po svoji nepopustljivosti in odločnosti tistih, ki v imenu občanov odločajo, se je odrazilo predvsem v zadnjem mandatu, so prizadevanja za stalnega zdravnika. V zadnjih letih se je to zgodilo že dvakrat. V letih 2005–2015 nam je z velikimi težavami in nasprotovanju mnogih, žal tudi tedanje Občine Ljutomer, Zdravstvenega doma Ljutomer in še nekaterih drugih, leta 2005 le uspelo pridobiti stalnega zdravnika. Ker je ob zdravstveni postaji in ob zdravniku bila potrebna lekarna, smo v letu 2010 našli investitorja, zasebnega lekarnarja mag. Janeza Špringerja, ki je ob zdravstveni postaji zgradil lekarno, ki od leta 2011 deluje stalno s polnim delovnim časom.

Žal se je na našo veliko žalost zgodilo, da je v letu 2015 po hudi bolezni tedanja zdravnica Božica Ceković Budinski umrla. Kljub pričakovanju, da bomo zdravnika dobili takoj, pa so se prizadevanja odvijala dve polni leti. Zaradi naše vztrajnosti in resnične popolne enotnosti izvoljenih predstavnikov ljudi, zlasti v tem zadnjem mandatu, nam je v letu 2017 ponovno uspelo pridobiti stalnega zdravnika Davorina Kolarića, specialista družinske medicine, ki je ob odlično organizirani, sicer majni, a živi lekarni, na razpolago ljudem iz naše občine in tudi drugim, ki so si poiskali zdravniško pomoč pri nas.

Nič od tega nam ni bilo podarjeno

To je le nekaj največjih dosežkov, ki nam po nekem avtomatizmu ne pripadajo, ker smo žal tukaj v tem t. i. geografskem kotu, kjer nas je številčno malo. Žal se mnoge stvari merijo po številu prebivalcev, čisto statistično in nič kaj življenjsko, a nam je vseeno uspelo tale statistični pogled na zagotavljanje potreb ljudi preseči. A za to je bilo potrebo najti kar nekaj zagovornikov naših potreb, hotenj in želja, da smo državni ustroj lahko prepričali.

Podatki o avtorjih⁸²

Polkovnik **Ljubo Dražnik** je avtor prispevka Organizacija in delovanje 73. ObmŠTO Ljutomer v vojni 1991. Je univerzitetni diplomirani obramboslovec, s podiplomskim študijem, pa specialist obramboslovja. Profesionalno vojaško kariero je začel leta 1979 v OŠTO Lendava kot komandant TO. Občina Lendava je med občinami, ki so v letu 1990 zadržale orožje TO v svojih skladiščih. Oktobra 1990 je prevzel naloge načelnika MSNZ Občine Lendava. Z reorganizacijo TO je 1. junija 1991 nadaljeval kot poveljnik 73. ObmŠTO Ljutomer in tako bil neposredno odgovoren za vodenje in poveljevanje na območju Občin Ljutomer, Ormož in Gornja Radgona. V letu 1998 je bil imenovan za poveljnika 82. brigade v Celju in v letu 2001 za načelnika obveščevalno varnostnih zadev na 3. operativnem poveljstvu. Službena pot ga je leta 2002 vodila na dolžnost načelnika za mednarodno in vojaško-civilno sodelovanje na operativnem poveljstvu v Vrhniki. Svojo poklicno pot je sklenil kot obrambni ataše v Budimpešti.

Drago Ribaš se je rodil 5. 12. 1960 v Murški Soboti. Leta 1979 je končal miličniško kadetsko šolo in bil dodeljen oddelku milice Maribor - Tezno. Naslednje leto je bil premeščen v vod za posebne naloge zaščitne enote milice v Ljubljano, nato je bil premeščen na Cankovo in potem v Murško Soboto. Leta 1986 je postal pomočnik komandirja, leta 1987 pa komandir oddelka milice v Cankovi. Nato se je spet vrnil na postajo milice v Murško Soboto; sprva kot pomočnik komandirja, od leta 1988 pa kot namestnik komandirja. Tik pred osamosvojitvijo Slovenije je leta 1990 postal komandir Postaje mejne milice Hodoš, naslednje leto pa je postal komandir Postaje mejne policije Gederovci; tu je bil tudi ob izbruhu vojne za slovenijo. V sklopu Policijske uprave Murška Sobota je pozneje napredoval v inšpektorja inšpektorata uniformirane policije (1994), načelnika operativno komunikacijskega centra (1999), vodjo sektorja kriminalistične policije (1999) in direktorja uprave (2007). Upokojen je s 1. 3. 2013.

Alojz Filipič, rojen 25. 6. 1947 na Stari cesti, s stalnim prebivališčem Stara cesta 63 b, Občina Ljutomer.

Končal sem srednjo strojno šolo. Vojaški rok sem služil v Ljubljani, Našicah in Osijeku, in sicer v letih od 1967 do 1969. Leta 1969 sem bil vključen v enoto TO v Ljutomeru. Kot varnostnik sem se izobraževal po programih TO, na Pokljuki, v Ljubljani in Murski Soboti. Med osamosvojitveno vojno sem bil varnostnik v 73. ObmŠTO Ljutomer. Za zasluge v osamosvojitveni vojni sem prejel »BOJNI ZNAK KAČURE«, znak »OBRANILI DOMOVINO« in bronasto medaljo Slovenske vojske. Za aktivnosti v OZVVS Ljutomer pa sem prejel zlato plaketo ZVVS in red ZVVS III. stopnje.

Franc Slokan, rojen 15. 9. 1953 v Žerovincih, s stalnim prebivališčem Vogričevci 24.

Končal sem VŠNZ v Ljubljani (Višja šola za notranje zadeve Ljubljana), bil aktiven pripadnik osamosvojitvenih procesov, v času od 1989 do 1. 3. 1991 sem opravljal dela in naloge komandirja takratne PM Ljutomer, v tem času sem aktivno sodeloval pri oblikovanju in delovanju MSNZ na območju Občine Ljutomer, od 1. 3. 1991 se bil razporejen na delovno mesto inšpektorja za posebne policijske naloge in v vojni formaciji sem postal namestnik poveljnika posebne enote milice (PEM). Z določenem delom te enote sem deloval na mejnem prehodu v Kuzmi, in sicer v času agresije na Slovenijo. Na vseh območjih (Ljutomer in Kuzma) sem dobro sodeloval s pripadniki TO, za svoje aktivnosti sem sprejel medaljo MSNZ in bil odlikovan s častnim znakom svobode Republike Slovenije, od ustanovitve Policijsko veteranskega društva Sever za Pomurje sem član tega društva; v obdobju 1998–2004 sem bil predsednik tega društva.

Sem **Janez Vencelj**, rojen 9. 5. 1958 v Novem mestu, sin Antona in Frančiške Vencelj (roj. Slak), stalno stanujoč Stara Cesta 25, 9240 Ljutomer, Občina Ljutomer.

Po rojstvu sem do leta 1979 stanoval in živel na naslovu Breza 16, Občina Trebnje. Izhajam iz številčne (deset članske) kmečke družine. Imam tri starejše brate, tri starejše sestre in eno mlajšo sestro.

Osnovno šolo sem obiskoval in končal v Trebnjem. Nadaljeval sem na elektromehanični šoli v Novem mestu in pridobil naziv elektromehaničnik. Vojaški rok sem služil v JLA, v letih 1977–1978 v Titogradu (Črna gora) in Sarajevu (BiH). Po odsluženju vojaškega roka sem se prekvalificiral in postal miličnik. Januarja 1979 sem se zaposlil v takratnem ministrstvu za notranje zadeve. Prva zaposlitev mi je bila na postaji milice v Ljutomeru. Zaradi službe sem se takrat tudi preselil v Prlekijo, v Občino Ljutomer, kjer živim še danes. Kot pripadnik PEM sem 1989 aktivno sodeloval pri preprečitvi t. i. »mitinga resnice« v Sloveniji v Krškem. Leta 1991 sem prav tako aktivno, kot pripadnik PEM, sodeloval v osamosvojitveni vojni na območju Pomurja. Pri tem sem sodeloval tudi pri zavzetju karavel Fikšinci, Sotina in Kuzma ter v bojih v Stari Novi vasi. Leta 2003 sem na Fakulteti za policijsko-varnostne vede diplomiral po visokošolskem programu in pridobil pravico do strokovnega naziva »DIPLOMIRAN VARSTVOSLOVEC«. V aprilu leta 2011, ko sem imel vse pogoje, sem se upokojil.

V milici oz. policiji sem bil od pripravnika, miličnika, vodnika službenega psa, pomočnika vodje varnostnega okoliša, vodje varnostnega okoliša, vodje policijskega okoliša, policista kriminalista v lokalni kriminalistični skupini, vodje izmene na mejnem prehodu do policijskega inšpektorja.

Partnerico sem spoznal med službovanjem v Prlekiji in se poročil aprila 1983.

V času med 2006 in 2014 sem bil aktiven tudi v lokalni politiki. V tem času sem bil svetnik Občinskega sveta Občine Ljutomer. V mandatnem obdobju 2010–2014 pa tudi podžupan Občine Ljutomer. Leta 2014 sem se odločil, da več ne kandidiram.

Ves čas sem tudi aktiven v nevladnem sektorju. Najaktivnejši sem na ČZS (Čebelarski zvezi Slovenije), kjer sem že dolga leta član upravnega odbora in podpredsednik. Sem tudi podpredsednik Policijsko-veteranskega društva SEVER za Pomurje. Na lokalni ravni delujem tudi na področju aktivnosti mladih in lokalnih turističnih društev.

Ciril Magdič je bil rojen 17. julija 1960 v Branoslavcih, stanuje v Cezanjevcih 4 b, 9240 Ljutomer, je državljan Republike Slovenije. Po končani osnovni šoli, ki jo je prav tako obiskoval v Cezanjevcih, je nadaljeval šolanje v Kadetski šoli za miličnike Tacen. Uspešno jo je končal leta 1979. Njegovo prvo mesto zaposlitve je bil na oddelku milice v Moščancih, nadaljeval je delo na postaji milice v Murski Soboti, po uspešnem šolanju na Višji šoli za notranje zadeve pa je nadaljeval službovanje na oddelku milice v Radencih. Zaradi uspešnega dela je bil premeščen v inšpektorat milice Uprave za notranje zadeve Murska Sobota. Tam je opravljal najrazličnejše odgovorne naloge. V tem času je uspešno zaključil tudi Visoko šolo za notranje zadeve Ljubljana.

Gospod Ciril Magdič ima izjemne zasluge pri uveljavljanju in obrambi samostojnosti in suverenosti Republike Slovenije, ki jih je dosegel z delom pri nastajanju mlade slovenske države in kasneje pri njeni izgradnji.

V času pred osamosvojitvenimi procesi je opravljal dela in naloge inšpektorja za posebne naloge – inšpektorja za vojne enote milice, PEM in obrambne priprave, kakor se je imenovalo delovno mesto. Iz samega opisa delovnega mesta izhajajo tudi njegova pozneje opravljena pomembna dela in je razviden njegov prispevek na inšpektoratu milice UNZ Murska Sobota. Pri izvajanju svojih delovnih dolžnosti je bil vključen v opravljanje najbolj zahtevnih in odgovornih ter pomembnih nalog, ki so omogočale izvedbo ključnih nalog policije v Pomurju tako pri organih za notranje zadeve, Teritorialne obrambe in pri drugih organih, vključenih v načrtovanje. Med nalogami in aktivnostmi velja posebej izpostaviti naslednje:

- Konec leta 1989 je kot pomočnik poveljnika PEM UNZ Murska Sobota načrtoval in soorganiziral delo pripadnikov PEM v Krškem. Takrat je enota dobila nalogo in izvajala blokado v Krakovskem gozdu. Namen te naloge je bil onemogočiti in preprečiti načrtovan prihod srbskih ekstremistov – mitingašev v Ljubljano in tam ter drugod po Sloveniji izvesti t. i. »mitinge resnice«. Na osnovi dobrega organiziranja nalog, organizacije in ukrepov je bila naloga PEM UNZ Murska Sobota uspešno izvedena.
- V letih 1990 in 1991 je izdelal in skrbel za posodobitev načrtovanja PEM UNZ Murska Sobota s poudarkom na popolnitvi z zaposlenimi in rezervnimi miličniki, usposobljenosti in (kar je ključnega pomena) tudi z opremljenostjo pripadnikov z osebno in kolektivno opremo za samostojno delovanje enote v Izrednih razmerah, neposredni vojni nevarnosti in vojni.
- Neposredno, aktivno je tudi sodeloval v skupini, ki je pripravila operativni načrt za izvajanje ukrepov po zaščiti in varovanju južne meje, meje s takratno Republiko Hrvaško, najbolj znan slovenski javnosti pod imenom »KAMEN«.

- Kot neposredni pooblaščenec je bil tudi imenovan za upravitelja obrambnega načrta UNZ Murska Sobota. V izvedbi te naloge je neposredno načrtoval in izvedel naslednje naloge:
 1. Posodobitev načrta za delovanje milice v Izrednih razmerah.
 2. Posodobitev načrta za delovanje milice v neposredni vojni nevarnosti in v vojni, ki je obsegal sedem poglavij, med katerimi so bila najpomembnejša naslednja:
 - a) Načrt mobilizacije (med katerim je najpomembnejše delo zamenjava rezervnih miličnikov in njihovo usposabljanje ter ažuriranje načrta pozivanja ter mobilizacijskih zbirališč. Pri izvedbi je bilo pomembno tudi sodelovanje s štabi TO in občinskimi sekretariati za obrambo).
 - b) Načrt organizacije in delovanja (lokacije delovanja, namestitve enot, oskrbovanje enot s prehrano, oborožitvijo in drugimi sredstvi ...).
 - c) Načrt zvez (UKV, kurirskih ... obnovitev popolnitve s sredstvi zvez in dokumenti za tajno poveljevanje ter izvedba operativne pripravljenosti – vaje zvez ... postavitve repetitorjev, osnovni, rezervni in tajni ...).
 - d) Idr.
- Neposredno je sodeloval s pripadniki TO ObmŠTO Murska Sobota, ki je pokrival območje Upravnih enot Murska Sobota in Lendava, nekoliko manj pa z ObmŠTO Ljutomer, ki je pokrival območje Občin Ljutomer, Gornja Radgona in Ormož in upravnim organom, pristojnim za obrambne priprave Občine Murska Sobota pri formiranju enot TO, razporejanju posameznikov na posamezne ključne dolžnosti v Teritorialno obrambo – vojne enote, njihovem opremljanju in urjenju. Tako je takrat postavljenemu poveljujočemu oficirskemu kadru štaba TO iz Murske Sobote pod poveljstvom g. Edvarda Mihaliča opravil tudi usposabljanje s področja postopkov dela na blokadnih točkah, aretacije – prijetje oseb, preiskave območja in preiskave objektov.
- Skupaj s štabom Teritorialne obrambe, g. Edvardom Mihaličem in g. Janezom Boharjem je izdelal in vzpostavil načrt Kamen, ki je pomenil osnovo za poznejše varovanje državne meje. V tej zvezi je z vodstvi enot Teritorialne obrambe opravil vrsto del na terenu z izdelavo konkretnih načrtov postavitve. Opravili so obiske konkretnih točk iz načrta in tam definirali postavitve enot in posameznih pripadnikov ter definirali razmerje do miličnikov.
- Kot inšpektor je skupaj s poveljnikom posebne enote milice, g. Alojzom Flisarjem, izvedel priprave te enote. Na osnovi kvalitetno izvedenih priprav je ta enota odigrala eno najpomembnejših nalog policije v času osamosvojitvene vojne v okviru milice. Skrbel je za opremljanje le-te, tako je z njenim poveljnikom opravil prevoz novih avtomatskih pušk in uredil njihovo skladiščenje in usposabljanje pripadnikov med vojno. V času njenega delovanja je neposredno skrbel za oskrbo in namestitve te enote in njihovo opremljanje v mestih Gornja Radgona, Gederovci in na Kuzmi.
- Dan pred začetkom vojne je skupaj s komandirjem PMP Kuzma, g. Marjanom Slakom, opravil postavitve miličnikov na mejnem prehodu na Kuzmi, ki je bil neposredno ogrožen s strani pripadnikov JLA iz vojaške stražnice na Kuzmi. Zaradi neposredne nadaljnje ogroženosti je bila na njegovo pobudo na mejni prehod napotena tudi skupina PEM

UNZ Murska Sobota pod poveljstvom g. Franca Slokana. Ves čas vojne se je z dobro postavitvijo obrambe ubranil mejni prehod, enota pa je pred koncem vojne tudi sodelovala pri zajetju vojaške stražnice na Kuzmi skupaj s pripadniki TO. Dogodek je v pomurski javnosti izzval veliko podporo.

- Ob poskusu razorožitve Teritorialne obrambe v maju 1990 in ob nadaljnjem zaostrovanju razmer v Republiki Sloveniji je Ciril Magdič poglobil sodelovanje z organizatorji MSNZ za Pomurje. Tako je sodeloval pri izvzemu orožja iz vojašnice v Murski Soboti skupaj s pripadnikom TO Štefanom Žekšem, skladiščenju tega in drugega orožja TO v skladiščih milice ob pomoči g. Ludvika Cvernjka – skladiščnika na UNZ Murska Sobota in skrbel za zaščito in varnost evidenc nabornikov.
- V sodelovanju z OKC UNZ Murska Sobota je vzpostavil načrt in istočasno učinkovit sistem obveščanja o gibanju vojaških oseb, zbiranje podatkov o moči in organizaciji JLA, njihovi opremlitvi in oceni njihove borbene sposobnosti. Ocena je služila za izvedbo borbenih nalog policije in Teritorialne obrambe med vojno.
- Med agresijo je bil Ciril Magdič imenovan v operativni štab UNZ Murska Sobota, poznan pod akcijo »LIPA«, ki je neposredno vodil vojaške aktivnosti, skrbel za koordinirano delovanje med svojimi enotami in enotami Teritorialne obrambe in drugimi udeleženci, spremljal dogajanje na terenu, koordiniral in usmerjal delo PEM, delo policijskih postaj in drugih enot, ter sproti obveščal operativni štab MNZ o bojnih aktivnostih na terenu, ukrepih in odločitvah. Pri delovanju v operativnem štabu UNZ Murska Sobota se je izredno izkazal, saj je bil strokovnjak za področje vojaškega delovanja tako enot mlade slovenske države, kot velik poznavalec delovanja sovražne vojske – enot JLA in njihove oborožitvene opreme in taktike delovanja, imel je tudi izredno veliko znanja in izkušenj za vodenje enot milice in sposobnosti za presojo in odločanje v izrednih stanjih in vojni.
- Prvi dan agresije je izvedel državni načrt, s katerim se je iz območja na zasedanje izredne skupščine v Ljubljano poslalo poslance – člane parlamenta, kar sta opravila Franc Krojs in Matija Mlinarič. Z dobrimi poznavanji je tako dosegel, da so lahko le-ti potovali preko ozemlja sosednje Republike Avstrije v spremstvu dveh policistov, ki sta bila tudi oborožena. Poslanci so tako na izredni skupščini izvedli svojo nalogo.
- Skupaj z Borisom Germadnikom, Aleksandrom Jevškom in Miranom Faričem so izklopili relejno postajo – repetitor JLA v Pečarovcih, s tem so onemogočili sistem poveljevanja po UKT sistemu JLA – vojaškega poveljstva v Murski Soboti z vojaškimi stražnicami v Pomurju.
- Odredil in izvedel je opremljanje pripadnikov Teritorialne obrambe z orožjem Narodne zaščite, ki se je nahajala v skrivnih depojih milice. Na osnovi opremljanja pripadnikov Teritorialne obrambe se je lahko z novimi borci, ki jih je bilo okrog 250, pomagalo ubraniti takratne mejne prehode, katere je branila do takrat samo milica. Temu gre zasluga, da takratna JLA le-teh ni zasedla in da niso padle žrtve med pripadniki milice na mejnih prehodih. Takratna JLA se je zaradi očitne nadmoči pripadnikov milice in števila vojakov Teritorialne obrambe odrekla zavzetju mejnih prehodov s silo.

- Zaradi cestnih blokad je bil v času vojne onemogočen cestni promet. Sam se je vozil v štab Teritorialne obrambe Murska Sobota, kjer je koordiniral postopke njihovih pripadnikov in milice. Tako je sodeloval z vodstvom Teritorialne obrambe, g. Edvardom Mihaličem – poveljnikom, izdelal načrt napada na vojašnico v Murski Soboti. Na osnovi le tega je bilo moštvo JLA odrezano od njihovega komandnega mesta v Varaždinu.
- Med vojno je neposredno poskrbel in opremil z zalogami orožja, streliva in minsko eksplozivnimi sredstvi policijske enote na terenu, ki jih je pridobil iz zasedenih obmejnih stražnic in iz depojev Teritorialne obrambe. Preko mostu čez reko Muro na blokadni točki v Dokležovju enoti PM Ljutomer in na Petanjcih enotam, ki so bile združene pod poveljstvom PM Gornja Radgona, je prenesel veliko količino streliva in minsko eksplozivnih sredstev miličniškim enotam v Gornji Radgoni, PEM UNZ Murska Sobota v Gornji Radgoni – miličnikom, ki so se bojevali v mestih Radenci in Gornja Radgona.
- Poskrbel je za opremljanje enote, ki je branila mejni prehod v Gederovcih, ki ji je v prvih dnevih vojne kronično primanjkovalo streliva, prav tako tudi miličniški enoti na Kuzmi. Policisti PP Ljutomer so prav tako nujno potrebovali minsko eksplozivna sredstva za delovanje, saj se je na njihovem območju gibala velika skupina motorizirane enote JLA. Preko mostu je uspel kljub nasprotovanju takrat tam poveljujočih teritorialcev prenesti večjo količino sredstev. Z njimi so pripadniki PP Ljutomer pod vodstvom g. Mladena Kosiji (iz PP Ljutomer) zapirali pot tankovski koloni med Veržejem in Bunčani.
- V sodelovanju s poveljnikom TO Edvardom Mihaličem in poveljnikom PEM UNZ Murska Sobota – g. Alojzom Flisarjem je uredil nabavo in prevoz raketnih izstrelkov iz Lenarta na območje Uprave za notranje zadeve. Raketni izstrelki in opremljanje miličniških enot z njimi je neposredno dvignilo moralo miličnikom na območju Prlekije, ki so jih neposredno ogrožali vojaki JLA iz tankovske kolone, ki je v nadaljevanju zasedla mejni prehod v Gornji Radgoni in povzročila uničenje vrste civilnih objektov v mestu.
- Iz podjetja ELRAD iz Gornje Radgone je mimo barikad in preko reke Mure prepeljal na UNZ Murska Sobota napravo, s katero so na policijski upravi prisluškovali pogovorom vojaških stražnic z njihovim poveljstvom v Murski Soboti in pogovorom tankovske kolone z Varaždinskim vojaškim poveljstvom. Na osnovi tako pridobljenih podatkov so lahko skupaj s pripadniki Teritorialne obrambe načrtovali lastne aktivnosti predvsem pa načrtovali zajetje oz. prevzeme vojaških stražnic, ko se je iz razgovorov razbralo, da je vojaško moštvo JLA v njih slabo.
- Neposredno je vodil prevoz oborožitvene opreme, streliva in minsko eksplozivnih sredstev iz Slovenske Bistrice iz skladišča Ložnica. Na osnovi le tega je bila takratna milica Pomurja pripravljena na izvedbo tudi večjih vojaških operacij. Enota se je namreč oskrbela z raketami, imenovanimi »zolja«, izstrelki »osa« in tromblonskimi protitankovskimi in protipehotnimi minami, ročnimi bombami in pa minsko eksplozivnimi sredstvi ter veliko količino streliva različnih kalibrov. V času vojne je tako dvakrat opravil potovanje s skupino policistov in enkrat sam. V času, ko je bil pričakovan vsesplošni napad na Republiko Slovenijo s strani Generalštaba JLA iz Beograda z vsemi sredstvi, je to dejanje izredno pozitivno vplivalo in dvignilo bojno moralo vsem pripadnikom milice iz Pomurja. Še posebej na policijski enoti v Ljutomeru, ko so policisti, ki so bili na najbolj

izpostavljenem mestu, prejeli velike količine borbenih sredstev. Z navedenimi sredstvi je tudi popolnil skrivne depoje oborožitvene opreme v Sebeborcih, Dobrovniku, Andrejcih, Ivanovcih, Cezanjevcih in Murski Soboti. Bil je tudi edini član operativnega štaba UNZ Murska Sobota, ki je v času izvajanja borbenih aktivnosti JLA obiskoval to in druge enote ter miličnike. Zaradi tega dejanja, ki je izredno pozitivno vplival na vse pripadnike milice v Pomurju, je po končani vojni prejel odlikovanje milice – znak »HRABRO DEJANJE«.

- Na predlog vodje operativnega štaba milice UNZ Murska Sobota – g. Darka Anželja in g. Milana Horvata je vzpostavil sistem vojaških zaporov v telovadnici Osnovne šole Bogojina, katerega je vodil g. Bojan Blagovič, ko pa se je število ujetnikov povečalo, pa še v osnovni šoli v Puconcih, ki ga je vodil g. Drago Petek in v osnovni šoli v Vidmu ob Ščavnici, le-tega je spet vodil g. Bojan Blagovič potem, ko je vodenje bogojinskega centra prevzel g. Ludvik Lazar. Pripravil je izhodišča za delo takratnim vodjem teh zaporov – g. Bojanu Blagoviču, g. Dragu Petku in g. Ludviku Lazarju. Na osnovi dobro pripravljenih izhodišč je bilo vodstvo policijske uprave pohvaljeno s strani pripadnikov mednarodnega Rdečega križa.
- Skrbel je za organizacijo zdravstvene zaščite v bolnišnici v Rakičanu. Tako je tudi v času vojne večkrat obiskal dva ranjena policista iz PO Radenci – g. Bojana Bedeka in g. Slavka Puklavca ter g. Ivana Ipšo iz TO. Vsi so bili ranjeni pri mostu v Petanjcih. Obisk bolnišnice je bil v takratnih razmerah v veliko spodbudo ranjencem in pa zdravstvenemu osebju.
- Na policijski upravi je zaradi nevarnosti zračnega napada predlagal evakuacijo arhiva na skriti depo v vas Sebeborce h g. Ervinu Vagnerju in istočasno uničenje starega in nepotrebne arhiva v kraju Ivanovci pri g. Jožetu Lazarju. Pri obeh smo imeli tudi depo oborožitvene opreme. Izvedbi obeh del je neposredno vodil in nadziral, tovorno vozilo pa je vozil Mirko Kovačič. Tako je policijska uprava pod njegovim vodstvom edina v Sloveniji izmed vseh policijskih uprav izvedla to nalogo.
- Ob zaključku prvih vojnih aktivnosti je sodeloval kot pogajalec ob prevzemu objektov in naprav s takratno JLA in TO. Tako je prevzel s strani JLA 11 vojaških objektov. Za navedeno dejanje je v letu 2002 prejel s strani Ministrstva za obrambo Republike Slovenije spominski znak »POGAJALEC«.
- Kot dober in vesten miličnik je od takrat opravljal vrsto najzahtevnejših del v milici oz. policiji. Prav tako je aktivni član veteranskega društva SEVER. Bil je član iniciativnega odbora za ustanovitev društva in organizator društva za Pomurje. Zaradi dobrega dela v društvu je prejel tudi s strani združenja Policijsko veteranskih društev SEVER za Pomurje zlati znak Združenja Sever in »PLAKETO ZDRUŽENJA SEVER«. Bil je tudi predsednik Policijsko veteranskega društva Sever za Pomurje v letih od 2007 do 2014 in prejel naziv »častni predsednik«. Aktivno je tudi sodeloval v predsedstvu Policijsko veteranskih društev SEVER – ZDRUŽENJU SEVER in kot organizator veliko prireditev »državnega pomena delovanja združenja« in prireditev v Pomurju. Je tudi pobudnik dolgoletnega in uspešnega sodelovanja z veteranskimi in domoljubnimi društvi iz tujine, tako v Republiki Hrvaški – Udruga veteranskih društev Vukovar za območje Vukovar in Sremske županije ter društev iz Madžarske – BEOSZ iz pokrajine Vaš – Szombathely in POLGAROR,

pokrajine Vaš iz Szombathelya, kjer je tudi častni član. Navedeno društvo ga je tudi odlikovalo z »zlatim znakom« za zasluge.

- Po vojni je tudi samoiniciativno začel zbirati in urejati seznam in dokumentacijo, ki je priča o delu milice na območju Pomurja. Iz njegovih dobrih in točnih evidenc so si lahko pozneje udeleženci vojne – milice uredili osebni status vojnih veteranov na upravnih enotah.
- V času službovanja na policijski upravi je bil s kratkimi prekinitvami tudi 15 let poveljnik posebne enote milice, enote, ki so ji bile zaupane najpomembnejše naloge pri varovanjih in zavarovanjih. Enota je tako v tem času opravljala naloge zavarovanj in obvladovanja kriznih situacij ob pomembnih državniških srečanjih in tudi (večkrat) demonstracijah v Ljubljani, tudi na Bledu, velikokrat v Mariboru, odlikovala pa se je tudi pri prijetju nevarnih oseb v Litiji, Dokležovju, na Koroškem, v Lendavi ... ob vsem pa je največkrat sodelovala pri varovanju javnega reda pri varovanju nogometnih tekem na stadionu v Murski Soboti, Lendavi, Beltincih, Mariboru, Celju in Ljubljani. Enota je bila angažirana tudi za varovanje državne meje, najzahtevnejši projekt pa je izvajala leta 2006 na Hotizi.

Svojo pomembno pot je zaključil kot komandir policijske postaje v letu 2006 kot »ustanovitelj« Policijske postaje za izravnalne ukrepe Murska Sobota, ko je enota beležila največje in najpomembnejše uspehe v slovenskem in tudi evropskem prostoru in se upokojil v letu 2012 kot komandir Policijske postaje Gornja Radgona, kjer je kot uspešen vodja tudi sodeloval ob izgradnji novega poslopja. Zaradi uspešnega in prepoznavnega dela in zaslug pri zagotavljanju varnosti je bil s strani Ministrstva za notranje zadeve Republike Slovenije in generalne policijske uprave večkrat pohvaljen. Ob vsem je tudi prejel »SREBRNI ŠČIT POLICIJE« in »ZLATI ŠČIT POLICIJE« kot najvišje priznanje policije za njegove delovne dosežke.

Po vojni mu je bil podeljen »ZNAK MANEVERSKE STRUKTURE NARODNE ZAŠČITE«, bil je predlagan za podelitev državnega odlikovanja »Častni znak svobode Republike Slovenije«, žal pa je po zagotovilih kabineta predsednika države predlog pri njih še v obdelavi.

Alojz Novak sem podpolkovnik iz Veržeja. V letih 1969–1970 sem končal šolanje v ŠRO v kraju Bileči. Obvezno stažiranje sem uspešno opravil v Nišu. Takoj po prihodu iz JLA sem bil vključen v TO Občine Ljutomer, na dolžnost poveljnika 2. voda čete. V stalni sestavi OŠTO Ljutomer sem se zaposlil leta 1975 kot pomočnik za operativne zadeve. Od konca leta 1975 do 30. maja 1991 sem bil komandant OŠTO. V letih 1990–1991 sem bil organizator MSNZ v Občini Ljutomer. Med osamosvojitveno vojno sem bil pomočnik za zaledje v 73. ObmŠTO. Udeležen sem bil v spopadih z JLA v Ormožu, Bučečovcih in Gornji Radgoni. Od 22. junija 1998 do leta 2001 sem bil poveljnik 373. OVTP Ljutomer. Od 2001 do

začetka leta 2004 sem bil pomočnik za operativno-logistične zadeve v 373. OVTP Ljutomer. Od 22. februarja 2004 do leta 2006 sem bil poveljnik – upravnik vojašnice v Murski soboti. Leta 2006 sem se upokojil. Za svoje delo sem prejel številne pohvale in priznanja, navajam samo pomembnejše:

Red za vojaške zasluge s srebrnimi meči (Predsedstvo SFRJ – 1982)

Zlato medaljo generala Maistra z meči (SV – 1991)

Častni znak ZSČ (2001)

Znak MSNZ (1990, 2002)

Plaketa ZSČ (2003)

Srebrno medaljo (SV – 2005)

Zlato plaketo ZVVS (2008)

Plaketo veteran GZS (2012)

Red III. stopnje MSNZ (2005)

Red III. stopnje ZVVS (2018)

Ivo Tivadar (dipl. ing.), rojen 2. 7. 1948 v Mostju, stanuje na Kidričevi 73 v Ljutomeru, je upokojenec, v času osamosvojitvene vojne je bil direktor Tehnostroja MO Ljutomer.

Zaključek in zahvala

Spoštovani bralec, bralka – pričujoči zbornik je eden prvih poskusov, da bi za zgodovino zavarovali pričevanja in dokumentacijo o dogajanju v času pred, med in takoj po osamosvojitveni vojni 1991 na območju takratne Občine Ljutomer. Gre za območje, ki je bilo od vseh občin v Republiki Sloveniji najbolj obremenjeno z grobostmi takratne JLA. Prek nje se je pomikalo osem oklepno mehaniziranih kolon JLA in samo zadnja se je pred spopadom umaknila nazaj na območje Republike Hrvaške.

Območje Občine Ljutomer je bilo najbrž edino pravo vojno območje v državi, kjer so se tankovske kolone prebijale in so se dnevno vrstili spopadi z vojaki JLA, raketiranjem Ljutomera iz letal JLA. Samo dve koloni sta se prebili naprej, prva do Gornje Radgone in predzadnja do Radencev.

Pa vseeno gre za območje, vojake TO, miličnike, pripadnike Civilne zaščite in občane, ki so v resnici zelo trpeli, doživeli poškodbe in materialno škodo na premičnem in nepremičnem premoženju in se vseeno skoraj goloroki zoperstavili agresorju in nato ostali pozabljeni.

Ti ljudje so s svojim ravnanjem pokazali, kaj je pravo domoljubje v vseh pomenih te besede, a so kljub vsemu ostali pozabljeni.

Upamo, da je to zgolj prvi poskus prikaza, kaj se je dogajalo na območju takratne Občine Ljutomer in kaj so počeli uniformirani in neuniformirani branilci Slovenije na tem območju. Ne delamo si utvar, da je prikazano vse, kar so doživeli prebivalci tega območja, vendar pa upamo, da je to izhodišče za proučevanje tega časa na tem območju.

Potrebno se je zahvaliti za sodelovanje in pomoč Občinam Ljutomer, Razkrižje in Veržej, ki so pomagale s članki in nasveti.

Posebna zahvala velja vsem, ki so sodelovali s prispevki in predajo gradiva, ki so ga hranili doma in bo tako zavarovano za morebitno poznejše preučevanje. Zahvala velja tudi slovenski policiji, ki je omogočila dostop do arhivov policije v Pomurju v tem času in z omogočanjem dela uredniškemu odboru.

Bliža se že tridesetletnica teh dogodkov in spomin na njih blede že pri udeležencih teh dogodkov, vendar pa je naloga Slovenije in tudi veteranskih društev, da poskrbijo, da se to ne pozabi in da se pogum Prekmurcev in Prlekov v prelomnem trenutku zgodovine Slovencev ne pozabi.

Spominska znamenja v zvezi z osamosvojitveno vojno

Lokacija obeležja: Stanovanjska stavba gasilskega doma v Radoslavcih 15 c, Ljutomer; Radoslavci – Sedež Civilne zaščite KS Radoslavci, rezervni položaj

**V SPOMIN
BRANITELJEM SLOVENIJE
TERITORIALNI OBRAMBI,
POLICIJI, CIVILNI ZAŠČITI
IN OBČANOM**

Občina Ljutomer, 24. 06. 2006

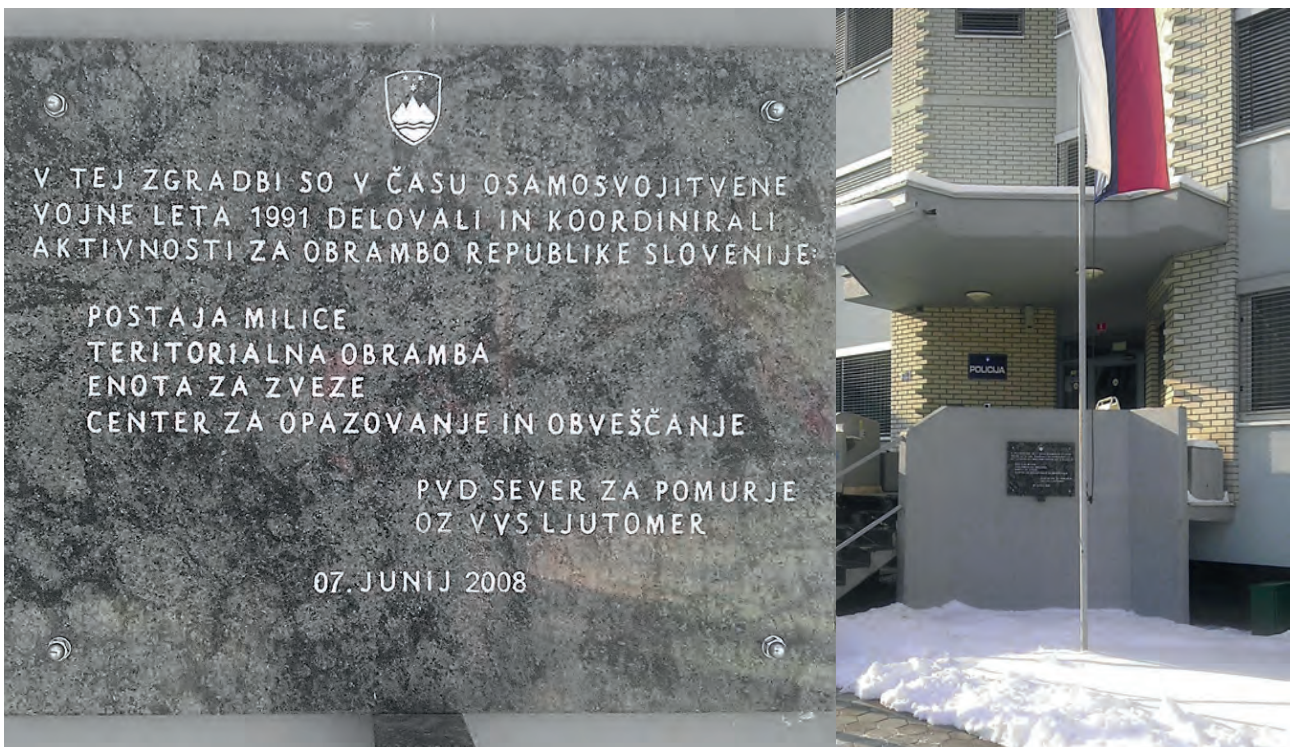
Vir: Ciril Magdič

Lokacija obeležja: Objekt Policijske postaje Ljutomer, Postružnikova 5, Ljutomer – 73. ObmŠTO Ljutomer in PP Ljutomer

**V TEJ ZGRADBI SO V ČASU OSAMOSVOJITVENE
VOJNE LETA 1991 DELOVALI IN KOORDINIRALI
AKTIVNOSTI ZA OBRAMBO REPUBLIKE SLOVENIJE
POSTAJA MILICE
TERITORIALNA OBRAMBA
ENOTA ZA ZVEZE
CENTER ZA OPAZOVANJE IN OBVEŠČANJE
PVD SEVER ZA POMURJE
OZ VVS LJUTOMER**

07. JUNIJ 2008

Datum odkritja: 7. 6. 2008

Vir: Ciril Magdič

Lokacija obeležja: Stari trg 8, Ljutomer

SPOMINSKA LIPA – posajena ob osamosvojitvi Slovenije, 26. junija 1991

Datum odkritja: 26. 6. 1991

Vir: Ciril Magdič

Lokacija obeležja: Stanovanjska stavba v Presiki 20, Razkrižje – Spomenik spopadov s kolono JLA, ki je prodirala preko Koga.

**V SPOMIN
BRANITELJEM
SLOVENSKE MEJE.
TO SLOVENIJE,
POLICIJI IN KRAJANOM
Občina Ljutomer, 25. 6. 1997**

Oskrbnik in postavitelj obeležja: Občina Ljutomer

Datum odkritja: 25. 6. 1997

Vir: Ciril Magdič

Opombe: Obeležje je dostopno na območju Presike, Občina Ljutomer, ki stoji ob regionalni cesti Ljutomer–Stročja vas.

Lokacija obeležja: Cesta na Razkrižju, v bližini stanovanjske hiše št. 44, Razkrižje – Spomenik spopadov s kolono JLA na Banfiju

**BRANITELJEM
SLOVENSKE SAMOSTOJNOSTI,
TERITORIALNI OBRAMBIU,
POLICIJI IN OBČANOM**

OBČINA RAZKRIŽJE, 1. 7. 2001

Datum odkritja: 1. 7. 2001

Vir: Alojz Filipič

Lokacija obeležja: Cesta na Gibini, v bližini hiše št. 8/b, Razkrižje – Spomenik dveh spopadov s kolonama JLA

**BRANITELJEM
SLOVENSKE SAMOSTOJNOSTI,
TERITORIALNI OBRAMBIU,
POLICIJI IN OBČANOM**

OBČINA RAZKRIŽJE, 26. 6. 1999

Datum odkritja: 26. 6. 1999

Vir: Alojz Filipič

Lokacija obeležja: Križišče cest v Mekotnjaku (Ljutomer–Ormož–Žerovinci–Mekotnjak) – Spomenik braniteljem prehoda skozi gozd Kačure proti Ljutomeru

V SPOMIN

BRANITELJEM SLOVENIJE

OBČINA LJUTOMER, 24. 6. 1998

Datum odkritja: 24. 6. 1998

Vir: Alojz Filipič

Lokacija obeležja: Ob cesti v Stari Novi vasi pri hiši s št. 45, Občina Križevci – Spomenik spopadov s kolono JLA v Stari Novi vasi in Bučečovcih

**BRANITELJEM
SLOVENSKE SAMOSTOJNOSTI
TERITORIALNI OBRAMBI
POLICIJI IN OBČANOM
OBČINA KRIŽEVCI, 25. 6. 2006
Datum odkritja: 25. 6. 2006**

Vir: Alojz Filipič

Lokacija obeležja: Sredina mostu čez reko Muro na relaciji Veržej–Dokležovje – V spomin braniteljem mostu

BRANITELJEM MOSTU

OB 25-LETNICI

14. AVGUST 2016

OBČINA BELTINCI, OBČINA VERŽEJ

Datum odkritja: 14. 8. 2016

Vir: Alojz Filipič

Lokacija obeležja: Sredina mostu čez reko Muro na relaciji Srednja Bistrica–Razkrižje – Spomenik braniteljem mostu

BRANITELJEM MOSTU

OB 20-LETNICI

25. junij 2011

OBČINA ČRENŠOVCI

Datum odkritja: 25. 6. 2011

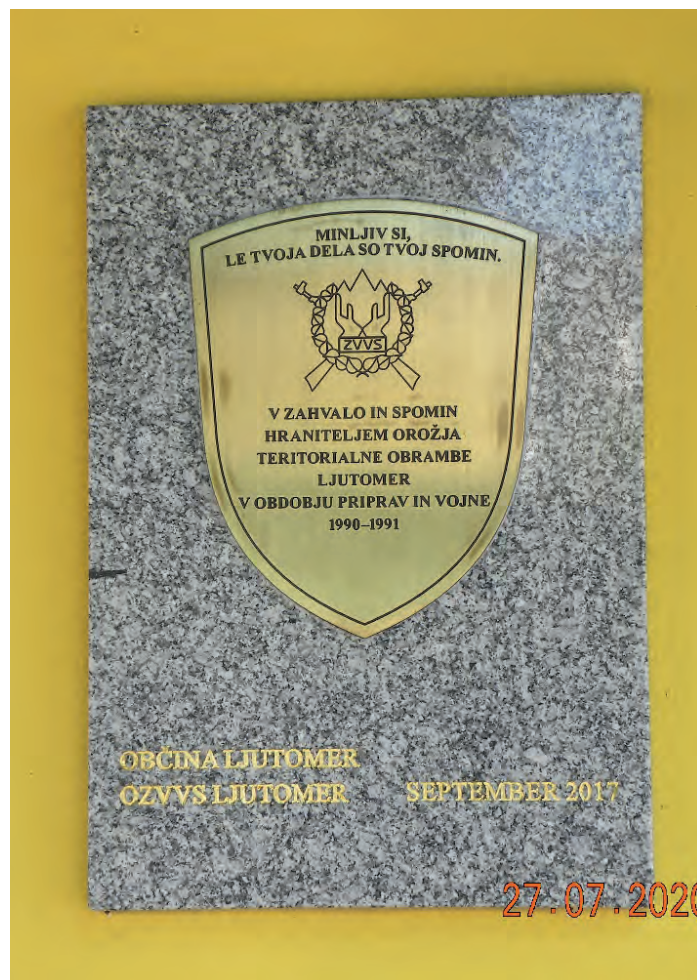

Vir: Ciril Magdič

Lokacija obeležja: Družina Makoter, Cven 99 d – Tajno skladišče orožja in opreme

**V ZAHVALO IN SPOMIN HRANITELJEM OROŽJA TERITORIALNE OBRAMBE
LJUTOMER V OBDOBJU PRIPRAV IN VOJNE (1990–1991)**

Datum odkritja: september 2017

Vir: Alojz Filipič

Lokacija obeležja: Gramoznica Razkrižje – Tajna lokacija protidiverzantskega voda
**NA TEM MESTU JE BILO LETA 1991 ZBIRALIŠČE BRANITELJEV SLOVENSKE
OSAMOSVOJITVE**

Datum odkritja: 24. 8. 2005

Vir: Alojz Filipič

Lokacija obeležja: Ljutomer, Prešernova ulica 18 – Spomenik hraniteljem orožja in opreme

V SPOMIN IN ZAHVALO TAKRATNIM LJUTOMERSKIM PODJETJEM, KI SO V ČASU OSAMOSVOJITVENE VOJNE ZA SLOVENIJO V LETIH 1990–1991 V SVOJIH PROSTORIH HRANILA OROŽJE TERITORIALNE OBRAMBE LJUTOMER:

MLEKOPROMET

KONUS

MTI

LJUTOMERČAN

TEHNOSTROJ

TP VESNA

EMONA

Datum odkritja: JUNIJ, 2016

Vir: Alojz Filipič

Lokacija obeležja: Pristava, most čez Ščavnico – Spomenik spopadov s kolono JLA

V SPOMIN BRANITELJEM SLOVENIJE

Datum odkritja: 21. 6. 2002

Vir: Alojz Filipič

Lokacija obeležja: Veržej – Spomenik (Pomnik) spopadov s kolono JLA.

MINLJIV SI, LE DELA SO TVOJ SPOMIN

Datum odkritja: 21. 6. 2002

Vir: Alojz Filipič

Lokacija obeležja: Dom za starejše občane Lukavci, Lukavci 9 – Tajno skladišče orožja in opreme

MINLJIV SI, LE DELA SO TVOJ SPOMIN

Datum odkritja: september, 2017

Vir: Alojz Filipič

Lokacija obeležja: Lovski dom Mala Nedelja, Radoslavci 42 a – Zbirni center za vojne ujetnike

V TEJ ZGRADBI JE BIL V ČASU OSAMOSVOJITVENE VOJNE ZBIRNI CENTER ZA ZAJETE VOJAKE JLA, KI GA JE UPRAVLJALA POSTAJA MILICE LJUTOMER

PVD SEVER ZA POMURJE

Datum odkritja: 4. 7. 2020

Lokacija obeležja: Precetinci 35 – Tajno skladišče orožja policije

NA DOMU DRUŽINE FILIPIČ JE BILO V ČASU OSAMOSVAJANJA REPUBLIKE SLOVENIJE V LETIH 1990 IN 1991 TAJNO SKLADIŠČE OROŽJA POLICIJE

PVD SEVER ZA POMURJE

Datum odkritja: 13. 5. 2016

Lokacija obeležja: Osnovna šola Janeza Kuharja Razkrižje, Šafarsko 24 – Začasni center oddelka posebne policijske enote za varovanje državne meje z Republiko Hrvaško takoj po spopadih v osamosvojitveni vojni

**V SPOMIN NA BIVANJE POSEBNE ENOTE MILICE UNZ MURSKA SOBOTA LETA
1991**

PVD SEVER ZA POMURJE

Datum odkritja: 23. 6. 2018

Veteranski društvi osamosvojitvene vojne 1991 na območju Upravne enote Ljutomer

Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje⁸³

Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje deluje na območju Prekmurja in Prlekije ter pokriva območja vseh 27. občin Pomurja. Sedež društva je na Policijski upravi Murska Sobota, na Ulici arhitekta Novaka 5 v Murski Soboti (spletni naslov: www.sever-pomurje.si). V dejavnost društva se vsakoletno vključuje do 500 članov, ki so veterani vojne za Slovenijo iz vrst policistov, rezervnih policistov, drugih delavcev policije ter državljanov, ki so aktivno sodelovali pri aktivnostih za zaščito demokratičnih procesov v Sloveniji in v vojni za Slovenijo leta 1991 ter njihovih družinskih članov. Zaradi lažjega delovanja smo organizirani po teritorialnem načelu v pododborih – PU Murska Sobota, PP Murska Sobota, PP Lendava, PP Ljutomer in PP Gornja Radgona.

Dne 16. 1. 1998 je bilo na ustanovni skupščini v Sebeborcih ustanovljeno, v skladu s spremenjeno zakonodajo o društvih – Policijsko veteransko društvo „SEVER“ za Pomurje, s sedežem v Murski Soboti na Ulici arhitekta Novaka št. 5. Upravna enota Murska Sobota je dne 3. 3. 1998 izdala obvestilo o registraciji društva št. 026-41/98-7, s katerim je društvo registrirano pod registrsko številko 363.

Društvo se na ravni države združuje v krovno organizacijo, poimenovano Zveza policijskih veteranskih društev SEVER. Ustanovljeno je bilo 26. marca 1994 v Novem mestu, združuje pa dvanajst pokrajinskih društev. Krajše poimenovano ZDRUŽENJE SEVER na prostovoljni, nepolitični in domoljubni osnovi združuje vse udeleženske in udeležence aktivnosti za zaščito demokratičnih procesov v Sloveniji in priprav ter aktivnosti v vojni za ohranitev samostojne in suverene Republike Slovenije.

Ima podeljen status, da deluje na področju vojnih veteranov in vojnih grobišč, deluje v javnem interesu, vključena je v delovanje Konference domoljubnih in veteranskih organizacij Slovenije, ki deluje pod okriljem predsednika države Slovenije in je tudi članica mednarodne svetovne veteranske federacije.

Dosedanji predsedniki društva so bili Alojz Flisar, Franc Slokan, Iztok Trček in Ciril Magdič. V letu 2014 je postal predsednik društva Drago Ribaš. Najpomembnejše odločitve o delovanju društva sprejema skupščina, operativno pa vodi delovanje **10- članski upravni odbor, nadzorni odbor in častno raziščišče pa skrbita, da delovanje poteka v skladu z akti in potrebami članov društva. Alojz Flisar in Ciril Magdič imata na skupščinah društva podeljen naziv »častni predsednik društva«.**

Društvo je prostovoljno, nepridobitno, samostojno združenje, udeleženk in udeležencev vojne za Slovenijo, ki so kot pripadniki organov za notranje zadeve sodelovali pri aktivnostih za zaščito demokratičnih procesov v Sloveniji ali pa so bili s svojimi aktivnostmi neposredno vključeni v vojno za osamosvojitvev Republike Slovenije. Prav tako pa se v društvo lahko

včlanijo osebe, ki sprejemajo načela in cilje društva. Društvo ima status društva v javnem interesu na področju veteranstva.

Društvo opravlja svoje naloge v skladu s statutom in drugimi akti društva, posebni poudarek pri delovanju pa je namenjen ohranjanju spomina na vlogo, pomen, aktivnosti in zgodovinski prispevek milice v osamosvojitvenih procesih in osamosvojitveni vojni.

Delo društva

Pri izvedbi nalog smo zelo uspešni. Z zavodom Sončnica smo uspeli skupaj ob 20. letnici osamosvojitvene vojne posneti dokumentarni film z naslovom RADGONA 1991 Osamosvojitvena vojna v Pomurju. Gospod Tomislav Habulin je izdelal in odlično zagovarjal diplomsko delo z naslovom Aktivnosti pomurske milice v osamosvojitveni vojni, ki istočasno predstavlja izhodišče za izdajo knjige s taistim naslovom, ki bo v kratkem objavljena. S PU Murska Sobota smo izdali knjigo Zgodovina pomurske policije in orožništva. V lastni režiji smo izdali knjigo Pomurje je gorelo modro in pozneje z vsem gradivom, ki smo ga imeli, njeno e-verzijo. Skupaj z Zvezo veteranov vojne za Slovenijo in pozneje z drugimi člani Koordinacije domoljubnih in veteranskih organizacij Pomurja (KODVOP) smo izvedli tri literarne razpise z naslovom Spominska obeležja pripovedujejo med učenci osnovnih šol Pomurja in dijaki srednjih šol ter pri tem izdali zbornike z besedili avtorjev.

O našem dobrem delu govorijo tudi gostovanja razstav Človeka nikar, Uporniki z razlogom in 25 let osamosvojitve Slovenije v lasti Združenja Sever. Z njimi prikazujemo dogodke pred, med in po osamosvojitveni vojni v Sloveniji in tudi Pomurju. Razstave poskušamo pripeljati v vse večje kraje v Pomurju.

Neposredni pozitivni odnos do skupne junaške preteklosti Slovenije se kaže skozi odkritja spominskih obeležij, posvečenim dogodkom iz osamosvojitvene vojne.

V okviru aktivnosti Združenja Sever kot našo krovno organizacijo smo uspešno zaključili projekte in priprave na izdajo vrsto zbornikov, najpomembnejši so vsekakor zborniki Združenja Sever, zborniki posvetovanj na teme osamosvojitvena vojna, ranjenci, hranitelji orožja, spominska obeležja, vsekakor pa zbornik, ki bo govoril o aktivnostih slovenske policije v osamosvojitveni vojni in ravnanju z vojnimi ujetniki.

Tudi vse izvedene prireditve sporočajo mladi generaciji o polpretekli zgodovini. Med njimi so najpomembnejša druženja na pohodih in športnih srečanjih. Med vsemi so najpomembnejše prireditve vsekakor že uveljavljene in tradicionalne – pohod Dolga vas, pohod ob meji Gornja Radgona in Radenci ter vsekakor že omenjeni tradicionalni in množično obiskovani pohod po poteh bojev pomurske policije. V sodelovanju sorodnimi organizacijami združenimi v KODVOP-u smo izvedli več večjih odmevnejših prireditev (Pomurska slovesnost ob 25- obletnici osamosvojitve, zaključne slovesnosti literarnega natečaja združene s pomembnimi datumi ali prazniki).

Tudi sejemske predstavitve, ki so potekale pod različnimi naslovi v Gornji Radgoni, so bile odlično obiskane. Na njih smo se uspešno predstavila veteranska društva, predstavili smo naloge in izvedene aktivnosti v času osamosvojitvene vojne 1991.

Skupaj z ZVVS že tri leta izvajamo predavanja v osnovnih in srednjih šolah v Pomurju o osamosvojitveni vojni (po skupnem programu). Sodelovali smo na seminarju učiteljev (ki poučujejo zgodovino in domoljubje) Pomurja v Puconcih leta 2016 in predstavili program, ki je bil soglasno sprejet kot pripomoček učiteljem pri ozaveščanju učencev in dijakov ter širjenju domoljubja.

Pomembni so tudi nastopi v javnosti in v medijih in vse to z namenom, da se dogodki, ko smo končno dobili svojo državo, ne pozabijo in da se počasi dvigne raven domoljubja nazaj na tisto, ki je bila leta 1991.

Ob 25. obletnici osamosvojitve smo skupaj z ZVVS in mestno Občino Murska Sobota organizirali pokrajinsko slovesnost ob osamosvojitvi Republike Slovenije z govornikom predsednikom Državnega sveta Republike Slovenije, ki je bila odmevna in obiskana. Pred tem smo obeležili skupaj z ZVVS obletnico delovanja MSNZ v Pomurju s svečanostjo in razstavo v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota. Prav tako pa sodelujemo z lokalnimi skupnostmi pri organizaciji in izvedbi slovesnosti ob pomembnih datumih ali državnih praznikih.

Izredno prijetno druženje pa predstavlja izvedba veteranskih izletov, na katerih si ogledamo znamenite kraje, ki so kakorkoli povezani z domoljubjem in zgodovino Slovencev in domovine (Trst, Doberdob, Posočje, Primorje, Vipavska dolina, Pohorje, Okrešelj, Celovec, Koroška, Dolenjska, Budimpešta, Szombathely, Komarna vas, GEOSS, Pivka ...).

Skrb za člane društva in udeležence osamosvojitvene vojne se kaže skozi nudenje pomoči, ko posamezni član zaradi osebnih težav zaide v eksistenčno krizo in pomoč pri uveljavljanju statusov vojnega veterana in posebej skozi ohranjanje že pridobljenih pravic.

V okviru sodelovanja s sorodnimi društvi smo prepoznavni z obema policijskima sindikatoma PSS in SPS, Regionalnim klubom IPA za Pomurje, z društvom upokojenih delavcev ONZ – s Klubom upokojenih delavcev MNZ »Maksa Perca«, pa s Športnim društvom UJV Murska Sobota, z društvom policijskih šefov in društvom kriminalistov.

Z društvi ZVVS, ZSČ, društvi za vrednote NOB, Prleškim in Prekmurskim društvom generala Maistra in Domoljubno krajevno organizacijo Občine Puconci in Društvom vojnih invalidov Pomurja poteka sodelovanje na že ustaljen način – skupaj pripravljamo in organiziramo slovesnosti ob spominskih dnevih, potekajo tudi druge oblike druženja, med katerimi so npr. športna srečanja. Zaradi tega smo ustanovili koordinacijo KODVOP, kjer se dogovarjamo za projekte, ki bi jih izvedli skupaj.

Pomembno pozornost posvečamo prijateljskemu sodelovanju z društvi iz tujine. Že utečeno tradicionalno sodelovanje poteka z društvom POLGAROR iz Szombathelya in Magjarszombatfa, z društvom BEOSZ iz Szombathelya iz Madžarske in društvom UDVDR iz Međimurske županije (iz Čakovca).

V vseh letih nam je v okviru zmožnosti stala ob strani Policijska uprava Murska Sobota in tudi ustrezne vojaške enote. Kot partnerji so nam pomagale tudi pomurske občine, seveda v okviru svojih zmožnosti. Nekatero so nam za delovanje sofinancirala denarna sredstva na razpisih, večina pa nam je pomagala pri soorganiziranju spominskih slovesnosti.

Vsi v Pomurju se zavedamo, da je vrsta naših aktivnosti že prerasla lokalni »regionalni« okvir delovanja društva, saj se v izvedbo in udeležbo prireditelj vključujejo poleg članov Združenja SEVER, veteranskih organizacij in domoljubnih društev tudi prebivalci Republike Slovenije in iz tujine.

Prav to dejstvo, obiskanost in priljubljenost društva kot organizacije in njena prepoznavnost na področju domoljubja in pomena ohranjanja zgodovinskih dejstev in skrbi za ohranitev zgodovinskih virov državnosti Slovenije in naroda, že prerašča klasično pojmovanje delovanja društva, skratka presega interese društva. Prav na tem se kaže poseben pomen delovanja. Prav zato na tem mestu pričakujemo najmanj vsaj simbolno podporo države Slovenije in njenih institucij.

Utrinki iz dela društva PVD Sever za pomurje

Foto: Janez Vencelj – Člani iz PO Ljutomer, predsednik in tajnik (seja UO društva)

Foto: Janez Vencelj – Člani iz PO Ljutomer, predsednik in tajnik (seja UO društva)

Dani Mauko: Pohodniki v Dolgi vasi

Vir: Janez Vencelj – Predstavniki veteranskih organizacij na Razkrižju

Vir: Prlekija-on.net Ljutomer – Slovesnost postavitve spominske plošče na LD Mala Nedelja v Radoslavcih

Vir: Janez Vencelj – Kolesarjenje po Prlekiji, postanek pred PP Ljutome

Foto: Ciril Magdič – Najboljši ribiči spomladi 2020 na zaključni prireditvi (dobitniki pokalov in medalj)

Arhiv PVD: Razstava v Gornji Radgoni (Polijski orkester in praporščak)

Slavko Pelc: Razstava v Puconcih (udeleženci otvoritve)

ZDRUŽENJE VETERANOV VOJNE ZA SLOVENIJO LJUTOMER⁸⁴

Združenje veteranov vojne za Slovenijo Ljutomer deluje na območju UE Ljutomer in pokriva območja Občin Razkrižje, Veržej, Križevci pri Ljutomeru in Ljutomer. Sedež združenja je v prostorih podjetja SEGRAP d. o. o., Glavni trg 13, 9240 Ljutomer.

Združenje je bilo ustanovljeno 22. 12. 1998 na pobudo nekaterih udeležencev vojne za Slovenijo, ima status društva v javnem interesu in je registrirano pri UE Ljutomer.

Združenje je domoljubna, nepolitična in nevladna organizacija, ki združuje udeležence priprav in vojne ter tiste, ki so kakor koli pomagali pri boju za samostojno Slovenijo. Vključevanje v združenje je prostovoljno.

Združenje se na ravni države združuje v krovno organizacijo Zvezo vojnih veteranov Slovenije. Na ravni regije pa je združeno v Pokrajinski odbor ZVVS za Pomurje, ki je tudi soustanovitelj Pomurske koordinacije domoljubnih in veteranskih organizacij Pomurja.

Prvi predsednik združenja je bil Miloš Vrbančič, od leta 2006 naprej pa Alojz Filipič. Najpomembnejše odločitve o delovanju sprejema skupščina, operativno pa vodi delovanje 9-člansko predsedstvo. Da delo poteka v skladu z akti in potrebami članstva, skrbita nadzorni odbor in častno razsodišče. Člani za svoje delo v združenju prejemajo zahvale in priznanja zveze.

Združenje svoje naloge opravlja v skladu s statutom zveze ter v skladu s statutom in drugimi akti združenja. Največji poudarek pri delovanju posvečamo ohranjanju spominov iz osamosvojitvene vojne in prenašanju teh na mlajše rodove (natečaji, predavanja, razstave). Skrbimo za ohranjanje dobrih medsebojnih odnosov med članstvom (pomoč članom, strokovne ekskurzije, družabna srečanja, razna strokovna predavanja in športna tekmovanja).

AKTIVNOSTI ZDRUŽENJA

Za ohranjanje spominov na dogodke iz osamosvojitvene vojne smo v letu 2009 odprli razstavo »OSAMOSVOJITVENA VOJNA 1991 V LJUTOMERU IN OKOLICI«, ki jo od otvoritve naprej predstavljamo v 8. in 9. razredih na osnovnih šolah UE Ljutomer in Gimnaziji Franca Miklošiča Ljutomer, za osnovnošolce in gimnazijce prav tako skupaj s PVD SEVER za Pomurje že več let izvajamo predavanja o domoljubju.

Prav tako smo skupaj z domoljubnimi društvi leta 2014 na osnovnih šolah UE Ljutomer in Gimnaziji Franca Miklošiča Ljutomer začeli z razpisom natečaja »SPOMINSKA OBELEŽJA PRIPOVEDUJEJO«. Zadnja tri leta razpisujemo natečaj skupaj vsa domoljubna društva v Pomurju.

S prispevki naših veteranov in tudi organizacijsko smo sodelovali pri nastanku in izdaji zbornika »VLOGA TO POMURJA V PROCESU OSAMOSVAJANJA«, ki smo ga skupaj z veterani Pomurja izdali leta 2015.

Pozitiven odnos do skupne preteklosti v Sloveniji kažemo veterani tudi skozi postavitve spominskih obeležij, posvečenim osamosvojitveni vojni. Nekateri so postavljeni na našo pobudo in tudi našim sofinanciranjem. Skrbimo tudi za njihovo vzdrževanje in obnovo. Vsako leto ob dnevu državnosti skupaj z drugimi domoljubnimi društvi položimo spominske vence. Seznam spominskih obeležij na področju UE Ljutomer je predstavljen v nadaljevanju zbornika.

Ob 50. obletnici ustanovitve TO in ob 20. obletnici delovanja OZVVS Ljutomer smo v Domu kulture Ljutomer organizirali proslavo. Zaslužnim članom smo za njihovo delo podelili ustrezna priznanja ZVVS. Naše združenje je za uspešno delo prejelo »PRIZNANJE OBČINE LJUTOMER«.

Vsako leto za člane združenja in njihove svojce organiziramo spominski pohod po poteh braniteljev samostojnosti Slovenije in družabno srečanje v Gezovih jamah na Krapju. Na obe prireditvi povabimo tudi goste iz sosednjih pomurskih domoljubnih društev ter veterane iz sosednje Štrigove (HR).

Z veterani Medžimurske županije, posebej z veterani Štrigove, sodelujemo že od leta 2000. Vsako leto skupaj organiziramo mednarodni pohod na področju Štrigove in Razkrižja. Sodelujemo tudi na raznih športnih prireditvah.

Enkrat letno organiziramo strokovno ekskurzijo, ogledamo si kraje, ki so kakor koli povezani z domoljubjem in zgodovino Slovencev ter njihove domovine. Obiščemo tudi nekatere pomnike in položimo vence (Tromejnik, Lendava, Ljubljana, Pivka, Koper, Kočevje, Trakovščan, Novo mesto, Bratislava, Ravne na Koroškem itd.).

V UE Ljutomer se udeležujemo in po potrebi tudi sodelujemo pri pripravi proslav in komemoracij.

Sodelujemo z vsemi društvi, ki so združena v pomurski koordinaciji. Udeležujemo se njihovih prireditev, pohodov in športnih tekmovanj.

Združenje sodeluje s Slovensko vojsko. Vsako leto se udeležimo rekrutacije vojnih obveznikov v Beltincih, kjer predstavimo naše združenje. Prav tako vsako leto spremljamo vojne obveznike iz UE Ljutomer na zbor v Gornjo Radgono. Udeležujemo se sejma SOBRA v Gornji Radgoni. Redno sodelujemo z vojašnico v Murski Soboti.

Naša ZVVS Ljutomer združuje v povprečju 310 članov. Nudimo jim pomoč pri urejanju zadev v zvezi z veteranskimi dodatki, urejanju dodatnega zdravstvenega zavarovanja, pri uveljavljanju statusa vojnega veterana ter ohranjanju pridobljenih pravic. Skrbimo za finančno pomoč pri izgubi premoženja.

V združenju želimo še naprej delovati domoljubno in si prizadevati te vrednote na času primeren način prenašati na mlade rodove. Mladi bodo naša sporočila potrebovali, da se bodo znali in zmogli soočiti z izzivi prihodnosti.

Veteranke in veterani smo leta 1991 imeli vizijo samostojne države Slovenije in smo jo tudi uresničili. Nismo pa pričakovali takšnega stanja in razvrednotenja naših dejanj.

Utrinki iz dela OZVVS Ljutomer

Alojz Filipič: Družabno srečanje (2017)

Alojz Filipič: Družabno srečanje (2017)

Alojz Filipič: Mednarodni pohod Štrigova–Razkrižje (2017)

Alojz Filipič: Mednarodni pohod Štrigova–Razkrižje (2017)

Alojz Filipič: Mednarodni pohod Štrigova–Razkrižje (2017)

Alojz Filipič: Odkritje pomnika hraniteljem orožja v Ljutomeru

Alojz Filipič: Odkritje pomnika hraniteljem orožja v Ljutomeru

Alojz Filipič: Predavanje o domoljubju na OŠ Janeza Kuharja na Razkrižju

Alojz Filipič: Slovesnost ob 50-letnici TO in 20. obletnici ZVVS Ljutomer

Alojz Filipič: Slovesnost ob 50-letnici TO in 20. obletnici ZVVS Ljutomer

Alojz Filipič: Slovesnost ob 50-letnici TO in 20. obletnici ZVVS Ljutomer

Alojz Filipič: Slovesnost ob 50-letnici TO in 20. obletnici ZVVS Ljutomer

Alojz Filipič: Slovesnost ob 50-letnici TO in 20. obletnici ZVVS Ljutomer

Alojz Filipič: Slovesnost ob 50-letnici TO in 20. obletnici ZVVS Ljutomer

Arhiv: OZVVS Ljutomer (pohod 2015)

Arhiv: OZVVS Ljutomer (pohod 2015)

